¶ Enchiridion siue interrogatoriũ perutile pro animabus regendis: videlicet

¶ De septem virtutibus sacerdotis aĩarum curã habentis: siue cõfessoris.

¶ De decem preceptis decalogi: necnon de septem vitijs capitalibus.

¶ De diuersis statibus ꝛ officijs personarum particularium: sicq; de interrogationibus ad conditionem cuiuslibet confitentis pertinẽtibus. Et quãdo est mortale peccatũ: ꝛ quando non: cum rationibus ꝛ autoritatibus sacramentorum theologorum: canonũ atq; doctorum Ven. P. F. Alexandri de Ariostis: ordinis Minorum de obseruantia.

Justus ex fide viuit. Roma. j.

¶ Ad celeberrimū in Christo patrem fratrē Marcū Bononiēsē ordinis Minorū de observantia: Prefatiūcula argumētūqꝫ in Enchiridion confessorum feliciter incipit.

Magne laudis ac meriti apud antiqꝫ fuere philosophi: quoniā suis institutis ⁊ bonorū morū cultū: et rerum bene gerendarū tam publice ꝙ͂ priuate disciplinam mortalibus tradiderunt: quos ego ⁊ si laudum preconio pariter prosequendos affirmem: illos tamen meritis amplioribꝰ et celsiori gloria dignos anteponendosqꝫ omnino arbitror: qui non humana sapientia terrenis rebus prospiciētes: vt Justi. sed diuinam prorsus celestium litterarum doctrinā secuti doceant hoīes pie ⁊ innocenter timere: cūctosqꝫ instruere de firmissima futurorum bonorum spe: de salute: de vita: de immortalitate: deqꝫ ipso deo perfruendo: summo quidē bono priscis istis inqꝫ ignoto philosophis.

¶ Hanc ob rem Marce pater obseruādissime quidam maiorum nostrorum patres libellos fori penitētialis quos visitatori vocabulo interrogatoria cōsueuimus appellare: in mediū contulerunt: quorum ego studia imitatus munusculū eiusmodi nuper a me editū: tuoqꝫ dicandū nomini ea vel potissimum ratione cōstitui: ꝙ si forte a te qui insigni virtute in amplissimo euangelizandi officio cū in orbe xp̄iano clarus haberis perlectuꝫ probatūqꝫ in sententia imperitiorū atqꝫ ineptorum hominū quibus certo nihil suauius est ꝙ͂ aliena curare atqꝫ carpere: indignas parvipendendū aio rear obtrectationes. A quibus tamen humanitatis iure postulamus si fieri pōt: vt nō prius hic initia damnent abijciātve: ꝙ͂ vniuersa diligentissime congruerint. Quis inquā omniū in hoc scribendi genere vberius solidius aptius industrius compendiosius luculētius ve talia potuerit attingere? Etenī res ip̄a infiniti pene est operis ⁊ immēsi: vt si quis eam dilatare atqꝫ exequi plenissime velit: tot tantaqꝫ rerum exuberet copia: vt nec libri modum: nec finem reperiat oratio. Qñquidē ⁊ de integerrima vite scīmonia agat̄ de sciētia: de potestate: de peruigili et

exactissima sacerdotis diligẽtia
qui eius muneris functionẽ su
sceptus est quo nimirũ ex alio
rũ aiẽ quã:libet vitiorũ labẽ
depellat:emũdet:abstergat.

¶ De diuine legis decalogo.

¶ De septẽ capitalibus vitijs.
Decꝫ singulorum hominũ sta=
tibus ꝛ officijs.

¶ Quibus reb⁹ differẽdis et si
eque anime ferã mediocre mi=
hi ingeniũ esse cõcessum:longe
magis attamẽ apud pñtes atꝫ
posteros sat mihi esse putabo
pater prestantissime grauissi=
mum tue sentẽtie testimoniũ.
Sicꝫ vt ex prefatis patet:ꝛ me=
lius ex infra dicẽdis tres erunt
partes huius operis principa=
les. In quarũ. Prima de septẽ
virtutibus quib⁹ oportet sacer
dotem totidẽ veluti margari=
tis insignitũ atꝫ circunseptuꝫ
esse:vt sue aliorumꝫ hominũ
bene atꝫ recte consulat saluti
pertractabitur. In secunda de in
terrogationibus faciẽdis circa
decẽ decalogi precepta:septẽꝫ
pctã capitalia. In tertia vero
de diuersis statibus et officijs
personarũ particulariũ. Sicꝫ
de interrogationibus ad con=
ditionem cuiuslibet confitẽtis
pertinentibus.

¶ In prima parte en=
chiridon confessorũ Anno. M.
cccclxxv. a venerabili patre Fra
tre Alexã. Ariosto ordinis Mi=
norũ de obseruãtia editũ pro=
logus feliciter incipit.

Tibi dabo claues re=
gni celorum:ꝛ quod
cunꝫ solueris super
terram erit solutum
et in celis. Matth.
xvj. Magna qdem ꝛ admirabi
lis est sacerdotis potestas:cui⁹
sacrũ misteriũ tante vis est: vt
examinis hoim mortem fuget:
peccata dissoluat:tenebras de=
pellat: et mutatione mirifica:
vt sic dixerim terrã cõmutet in
celuꝫ: dum in ipsas aias quas
ex sathane faucibus potenter
eripit diuinã reformat imagi=
nem: ꝛ ex hominibus angelos
deiꝫ filios esse cõstituit. Quip
pe ꝛ si xps sue gratie infusione
peccata hominũ deleat effecti=
ue: ministerialiter: attamen vt
celorum regnum hoibus pateat:
xpo sacerdos cooperatur: si dili=
genter.modo ꝛ accurate curam
egerit animarũ. Cui nempe et
xps ipse hanc tribuit potestatẽ:
cuꝫ apostolo Petro prescripta
loquitur verba. Tibi dabo cla
ues: ꝛ ea que sequuntur. Verũ
enimuero oportet sacerdotem
septẽ virtutib⁹ totidem veluti
margaritis insignitũ atꝫ cir=
cunseptum esse:vt sue aliorũꝫ
hoim bene atꝫ recte consulat
saluti. Primum ꝙ sit bonitate

cōſpicuus. Secundū ꝙ ſit ſciētia idoneus. Tertium ꝙ ſit poteſtate preditus. Quartum ꝙ ſit in interrogādo caut⁹. Quintum ꝙ ſit in abſoluendo prouidus. Sextū ꝙ ſit in penitentijs dādis circunſpectus. Septimum ꝙ ſit in auditorum celatione ſecretus.

¶ De bonitate confeſſoris. Capitulū primū.

Bonitate cōſpicuum eſſe qui aliorum vulnera curaturus accedit oportet: vt aurelius Auguſt. libro de penitentia ſcribit: et tranſumptiue ponitur de pen. di. vj. qui vult. vbi dicitur ſacerdos cui oīs offertur peccator: in nullo eorum ſit iudicandus q̄ in alio iudicare eſt promptus. Iudicans enim qui eſt iudicandus condemnat ſeipſum.

1 ¶ Queritur ergo ſi confeſſor in mortali cōſtitutus aliū in foro penitentie abſoluēdo peccet mortaliter? Rñ. ſm Fran. de May. in. iiij. di. xvij. Officiū adminiſtrationis clauium eſt officiū mediatoris ꝛ reconciliatoris. Et illa auctoritas eſt iudiciarie ptātis. Sed null⁹ eſt bonus mediator qui eſt inimicus: nec aliq̄s eſt bonus iudex in ea cā in qua eſt reus. Igitur ad debitū vſum clauiū oportet ſacerdotē mūdū et ſanctū eſſe. Alioquin licet ſit miniſter nō tñ ydoneus: ſed indignus ꝓpter qđ in mortali exiſtens peccato penitentie vel aliud ſacramentum adminiſtrādo peccat mortaliter: niſi in caſu neceſſitatis baptiſmi ſacramentū adminiſtraret: cū puer ſit in periculo mortis: nec alius ſit q̄ eū valeat baptizare. Hec Frā. Si tñ ſacerdos de peccato cōtritus abſoluat aliū: mortaliter nō peccat ſm do. Bo. in. iiij. di. xix. In expoſitione lr̄e. q. ij. vbi ait. Dico ꝙ ſacerdos qñ abſoluit penitentem tenet᷑ de culpa ſua penitere: alioqn indigne ſacramētum adminiſtrat. Et ideo peccat grauiter: qꝛ in quo alterū iudicat ſeipſum cōdemnat.

¶ Nunq̄d ſacerdos excommunicatus: interdictus vel ſuſpenſus abſoluendo in foro conſcientie: fiat irregularis? Reſpōdeo. de hoc due ſunt opiniōes: vt ponit Ricar. in. iiij. diſt. xviij. arti. ij. q. v.

¶ Prima eſt ꝙ talis non incurrit irregularitatē: qꝛ non eſt iure expreſſum: vnde quis non fit irregularis niſi in caſibus a iure expreſſis. c. is cui. de ſen. excōmu. lib. vj.

¶ Secūda opi. q̄ verior ꝛ cōmunior eſt tenet ꝙ talis fit irregularis: ſed cū diſtinctione: qꝛ aut ſacramēta in cōtemptū cla-

nium administrat sciēs se excō municatū: interdictum vel suspēsum: vel ignorantia crassa ⁊ supina: qꝛ cū de sua excōmunicatione vel suspensione de facili potuisset certificari nō curauit. Et tunc exercens officiū alicui ordini deputatū: vt absolue re in foro conscientie: quod ad ordinē sacerdotalē spectat: fit irregularis vt dicit. d. Abb. siculus. in. c. fi. de exces. prela. ₰m Inno. et alios doc. Qđ et tenet Hostiē. Spe. Jo. an. ⁊ do. Domi. de. s. Gemini. q̄ predictos allegat in. c. j. de sentē. excōmu. in. vj. Et do. Mar. de senis in repertorio. ca. ad audientiā. de homi. Aut talis sacerdos sacramenta administrat probabiliter ignorās se excōicatū vel suspensum: ⁊ ₰m prefatos doc. nō fit irregl'aris: ⁊ habet̄ in. c. apl'ice. de cle. excō. mi. Addit Dn̄icus in eo. ca. j. licet ignorantia crassa ⁊ erronea in predicto casu non excuset ab irregularitate talem: tn̄ reddit habilem ad dispensationem obtinendam a delegato de latere: quia claues eccl'ie nō cōtēpsit sicut no. super. j. glo. d. c. apostolice.

3 ¶ Sed quō intelligi debeat ꝙ suspēsus fiat irregularis celebrādo: vel sacramenta ministrando: aut actū alicui ordini deputatū exercēdo? Dic secundū do. Abbatē. in. c. si celebrat. de cleri. ex. mi. et dn̄s Mari. l. c. Ad audientiā. de homi. Aut q̄s suspensus est a deo tm̄ ꝓpter peccatū suū. Aut a deo ⁊ a canone. Aut a deo ⁊ ab hoie seu iudice ecclesiastico.

¶ Primo casu secundū oēs sic suspensus ministrādo scr̄a: vel celebrādo non fit irregularis: qꝛ iure non cauetur. c. is cui. de senten. excom. in. vj.

¶ Secūdo casu ⁊ Tertio. Aut est suspēsus minori suspensione que priuat a participatione sacramentoꝝ tantū: vt cū contrahitur minor excōicatio ex participio cum excōmunicato: vel si iudex quem excōmunicet minori excōmunicatiōe. c. Engeltrudā. iij. q. iiij. licet illa non sit in vsu. Et talis etiā sacerdos sic suspensus ex sacramentorū administratione vel celebratione nō fit irregularis. d. c. Si celebrat. Aut est suspēsus maiori suspensione a canone vel ab homine. i. a diuinis vel ab officio propter delictum suum ⁊ sic fit irregularis celebrādo: vl' sacramenta administrādo: vt est casus in. c. j. de sen. excōmu. ⁊ in. c. Cū eterni. de sentē. ⁊ re iud. lib. vj. Ubi etiā Jo. and. Et est cōis opinio ⁊ vera. Et hoc tenendū est: siue suspensio sit simplex: siue ad certū tēpus: vel donec suspensus satisfaciat: vel peniteat ₰m Inno. ⁊ Joā. and. in. c.

Bone.in.c.suspensionis.de etate ꝛ quali.Suspēsus vero propter infamiā ꝛ scandalum vt qꝛ est notoriꝰ fornicator fit etiā irregularis ſm Hostien.Jo.and. Jo.calde.Uincen.ꝛ do.Anto.in c.sicut.de coha.cle.ꝛ mulie.p.c. preter hec.di.xxxij.Suspensus vero qꝛ illegitimus est:vel quia patit defectū in corpore ꝑpter quē promoueri ꝓhibet diuina ministrando nō fit irregularis ſm Jo.and.ꝛ.d.Maria.vbi supra:vt ꝓbatur ex stilo curie:qꝛ qñ cū talibus dispensat nō facit mētionem de irregularitate vt de fil.presby.c.veniens.ꝛ capi. peruenit.

4 ¶Consequēter querit si parrochianus absolutus a suo sacerdote excōicato vel suspenso maiori suspensione sit vere absolutus?Aut ipse ꝯfitēs sciēter tali sacerdoti mortalr peccet.

¶Ad qḋ dicendū ex primo quo ad primū:quia aut dictus sacerdos est excōicatus vel suspēsus a iudice.Aut predictas cēsuras vel aliquā predictarum notorie incidit:puta clericum verberando:vel symoniā in ordine vel beneficio committendo:vel concubinam publice tenendo ꝛ huiusmodi ita qꝫ id nulla potest tergiuersatione celari:aut incidit sed non notorie.

¶Primo ꝛ scḋo casu absolutio non tenet:cum dictus sacerdos suspēsus sit quo ad se ꝛ quo ad alios.xj.q.iij.Cum excōicato.et §.euidenter.di.xxxij.nullus.de cohabi.cler.ꝛ mu.vestra.Et patet satis in.§.precedenti.Nec in predictis casibus aliquid suffragatur extrauagās ad vitādum scandala edita in cōcilio basili.

¶In tertio casu valet vt in predicta extrauaganti patet.

¶Quo ad scḋm principale dico qꝫ cōfitens tali sacerdoti in primis duobꝰ casibus mortaliter peccauit:cū debuerit talem in sacris euitare:vt preallegatis c.excommunicato.Nullus.et c.vestra.

¶In tertio casu nō peccat:quia hoc iuris cōcessione facit:vt in ꝑtata extrauagāti ptꝫ.Nec est cōtra:quia Papa nō pōt dispensare in doctrina apostolorū:cū hoc pertineat ad ius diuinum. xxv.q.j.Sunt quidam.Sed nō cōicare cum excōicatis maxime in sacramentis est de doctrina apostolorū.xj.q.iij.Sicut apostoli.ꝛ prime ad Corin.v.

¶Ad qḋ dicendum.Quia non oīa q̄ in ep̄lis apostoloꝝ cōtinētur ꝑtinet ad ius diuinū:prout proprie sumitur ius diuinū ſm Tho.in.iij. Si pro his q̄ pertinēt ad fidē ꝛ substātiā sacroꝝ ꝛ moralia ad salutem necessaria in quibus papa dispensare non pōt:vt in predicto.c.sunt q̄dā. In ep̄lis aūt Ap̄loꝝ plura sunt

que pertinent ad ritus ⁊ doctrinam christiane religionis que sunt pure ordinationes Apostolorum: vt non dei vel iuris diuini. In quib⁹ proculdubio ecclesia seu papa potest dispensare presertim ad tollendum scādala que multum euitari debēt. l. di. vt constitueretur. Ad quod emanauit prefata extrauagās: vt in eadem patet.

5 ¶ Sacerdotis bonitatem duplicem esse oportet. Extrinsecā per morum honestatē: vt in. c. graue. de prebē. Et intrinsecam per sanctitatis pietatisq; affectionē ad illos qui sibi in foro spirituali offeruntur diligētissime sine sui cōtaminatione mundandos: de quo Aug. ⁊ habetur de peni. di. vj. c. j. vbi dicit. Spiritualis iudex diligēs sit inquisitor: ⁊ subtilis inuestigator sapienter: ⁊ quasi astute interroget a peccatore quod forte ignorat: vel verecundia velit occultare cōfitentem adiuuet leniendo: consulendo ⁊ spem promittendo: caueat ne corruat. Aug.

6 ¶ Qui potest eligere cōfessorē vita ac sciētia bonū. Nunq̄d sciēter malū eligendo grauiter peccet? Rñ. videt q sic in eo qui est in sua libertate eligendi bonum ⁊ eligit malū: per illa verba Augu. que ponuntur a Magistro sententiarum in. iiij. dist. xvij. ⁊ de peni. distin. j. quem penitet. vbi dicitur. Qui cōfitetur sacerdoti meliori q̄ potest confiteatur ſm do. Bon. in. iiij. di. xvij. super literam. q. ij.

¶ De sciētia quam sacerdos confessiones audiēs habere tenetur. Capl'm. ij.

Sacerdotem animaꝝ curā gerentē vt scientia ydoneus sit oportet iuxta illud Aug. li. de peni. ⁊ transumptiue. de peni. dist. vj. c. j. vbi dicitur. caueat spiritualis iudex: vt sicut nō cōmisit crimē nequitie: ita non careat munere scientie. Oportet eīn sciat cognoscere quicquid debet iudicare.

1 ¶ Clauis scie q̄ est in sacerdote curā animaꝝ habēte diuersimode a diuersis accipitur. Nā quidam dicunt qd est habitus scientie vel sciendi.

¶ Aliqui (qd est verius ſm Ricar. in. iiij. di. xviij. art. j. q. iij.) dicūt q est quedā potestas discernendi in cause examinatione ordinata ad potestatē diffiniendi in cause determinatione in foro penitētiali. Qd etiam sic probat Scotellus in ea. distinc. dicens. Sicut potestas iudicādi nō est iustitia: immo potest esse sine iustitia: ita potestas cognoscendi nō est sciētia: immo pōt esse sine scientia: sicut de facto in multis sacerdotibus est. Ideoq; de ea

in seq.c. cōgruētius subiicietur agēdo de potestate sacerdotis.
2 ¶Queritur quam scientiā sacerdos qui confessiones audit habere teneatur? Dicendū ſm do. Bonauen.in.iiij.di.xvij.super literam.q.iij. Siue scientia sit clauis: siue nō tanta scientia est necessaria sacerdoti ꝙ sciat discernere in peccatis cōmunibus: ꝛ quid veniale ꝛ quid mortale. Et ad que sua potestas extenditur. Et si ad aliqđ genus peccati nō potest extendere manum. Alioquin in periculū anime sue ꝛ confitentium audit cōfessiones. Et si subditi cognoscunt suam simplicitatem: tenētur discretos ꝯsulere. Alioquin vterqꝫ grauiter peccant. Quod autē sciat perplexitates peccatorum hoc est de bene esse. Sed in talibus debet securiorem viā eligere: ꝛ sapientes consulere. hec Bonauē. Concor. Albertus in.iiij.in eadem dist. dicens qđ si cōfessor nescit que sunt peccata capitalia: et que sunt mortalia in cōmuni: ꝛ que venialia ex genere: de quibꝰ in.§.criminis. dist.xxv. peccat mortaliter confessiones audiēdo. Et plus etiā peccat eum instituens: ꝛ institutum ministrare permittens: si sua interest talem prohibere.
3 ¶Utrum cōfessor scire teneatur censuras excōicationū quarum absolutio ad dominū Papam vel episcopos spectat. Et q̀ sunt liciti vel illiciti contractꝰ Tallie exactiones principum. Bella iusta siue iniusta ꝛ huiusmodi? Rñ. Si confessor se ingerit ad audiendum confessiones eorū qui in talibus versantur: aut obuoluti sunt: proculdubio tenetur scire inter talia discernere: ad hoc vt sciat vtrū penitēs sit excōicatus vel non: aut tale quid iuste agere possit vel non possit. Et si eum debeat vel non debeat a cōmunione prohibere vt dicit Durā. li.j. de confessoribus.q.ij.ꝛ Alexan. de ales in.iij. parte. tract. de ignorātia: etiam dicit Confessores ꝛ curam animarū habētes scire tenentur iura canonica que tractant de sacramentis: excōicationibus: restitutionibus: furto: homicidio: ꝛ huiusmodi. Qđ etiā aperte ex verbis do. Boñ. in precedēti.§. elici potest a verbis Aug. dicentis. Oportet eñ vt sciat cognoscere quicquid debeat iudicare presertim autē tenetur ad ista Confessor qui non obedientia: sed propria impulsus voluntate se ad confessiones ingerit audiendas: cum sponte se offerēs teneatur ad omnem extractam diligentiam ex leuissima culpa sibi etiam imputatur. arg. l.j. ff. depositi.ꝛ extra eo.c.fi.
4 ¶Quomodo intelligi debet ꝙ confessor sciat capitalia pec-

cata ꝛ communia mortalia? Dicendum ſm Henricum in quolibe. Aliqua ſunt peccata quia precepta vel prohibita ſunt a iure poſitiuo: ſicut non manducare carnes in ſabbato ꝛ ſexta feria. Cōmunicare ꝛ cōfiteri ſemel in anno. Miſſam audire feſto die ꝛ huiuſmodi. Ad que ſciendum confeſſor quiſcūqꝫ tenetur. Alia ſunt prohibita: quia de ſe mala ſunt etiā ſi nō prohiberētur. Et horum aliqua ſunt capitalia: et quaſi elementa ꝛ principia peccatorū: vt Superbia: Luxuria: gula: ꝛ huiuſmodi. Quedā ſunt peccata que ſunt ſpecies horuꝫ capitalium: vt illa que recipiūt horū predicationē ſicut fornicatio: ebrietas: ꝛ huiuſmodi. Fornicatio enim eſt quedā luxuria. Et ebrietas eſt quedā gula. hec peccatorū genera ſcire tenet̃ cōfeſſor vtrū ſint mortalia vel nō. Quedā vero ſunt que de ſubſtātia ſui actus nō habēt deformitatē: ſed ex libidine facientis: ſicut cognoſcere vxorē propriam nō eſt peccatum de ſe: ſed tamē tāta libidine cognoſcere poteſt ꝙ erit mortale: vt ſi cognoſceret etiam ſi non eſſet vxor ſua. Et de talibus non oportet vt confeſſor ſciat diſcernere vtrū ſint mortalia vel venialia. Sicut nec illa de quibus ſepenumero contrarie ſunt opiniones doct. Utrum peccata ſint vel non vt eſt in multis caſibꝰ diuerſorum cōtractuū. Que tñ epiſcopos et ſuperiores prelatos qui habēt alios purgare perficere ꝛ illuminare: ꝛ ſcire tenentur nouum et vetus teſtamentum ignorare non licet. hec Henricus.

5 ¶ Confeſſor cū ſcire teneatur p̄cepta iuris poſitiui ſicut in precedēti. §. dicitur ſm Henricum. Queritur qñ ṽba canonis aut legis ligent ad mortale? Reſpō. Qñ in iure fit mentio de morte vel peccato mortali: aut de excōmunicatiōe: vt dicit gl. i. c. ij. de ma. ꝛ obe. Siue enim canon imponat excōicationē: ſiue eā cōminetur cōtra faciēs mortaliter peccat: quia niſi mortali quiſꝗ̃ excōmunicandus eſt. xj. q. iij. Nullus. ꝛ. c. nemo epiſcoporū. Et peccatum mortale neceſſario preambulum eſt ipſi excommunicationi. de offi. deleg. preterea. Itē quādo canon vult aliquid fieri per obediētiam. xj. q. iij. qui reſiſtit. ꝛ Tho. ſcda ſcde. q. ciiij. Uel ſi canon dicit contra faciēs reum ſe cognoſcat in extremo examine. Uel decreuimꝰ fieri ſub interminatione diuini iudicij vel maledictionis eterne. Aut ſimilia dicantur verba: vt in capitulo vno. de ſta. regu. libro ſexto.

¶ Similiter obligat ad mortale: ſi verba ſunt preceptiua: vt mando: iubeo: precipio: quia qꝺ

precipitur necesse est fieri. Et si nō fiat peccatū habet: vt dicit tex. c. Quod precipitur. xiiij. q. j. & xj. q. iij. qui resistit.
¶ Si tñ vbi talia v̄ba ponunt in canone materia non sit necessitatiua exponunt pro rogo: nec obligant ad mortale: sicut econuerso. Uerbū rogo exponitur. i. precipio: qñ materia est necessitatiua: vt dicit gl. dist. j. ca. j. Et allegat. xj. q. iij. Rogo q2 verba deseruiunt intētioni. Et intelligētia verborū ex causis est assumenda dicēdi: q2 nō sermoni res sed rei sermo debet esse subiectus. de verborum signifi. Intelligentia.
¶ Uerbū quoq3 prohibemus sicut & verbū & iubem9 obligat ad mortale scd̄m Archidi. lvj. di. in summa. & Abb. siccu. in. c. Nā concupiscentiā. de consti.
¶ Uerba aūt imperatiui modi non important de se preceptū nisi gen9 materie id requirat: vt clemen. Exiui. §. Item quia. de verborū significatione s̄m Abb. in eo. c. Nam cōcupiscentiam. Exemplum de verbo illo euāgelico. Si quis percusserit te in vna maxilla prebe ei & alteram: prebe hic est consiliū non precepti. Ad quod lex. xxiiij. q. j. paratus. econtrario est illud ps. Uouete et reddite: quia preceptū est iustitie reddere vnicuiq3 quod suum est. l. iustitia. in principio. & §. Iuris p̄cepta. ff. de iustitia & iure.
¶ Uerbū quoq3 tenet est precepti et necessitatis: vbi materia est necessitatiua: vel sic consuetudo: vt equipolleat precepto: dicta clementina. Exiui. §. vt autem.
¶ Quod etiā dicēdū est de verbo debeat scd̄m glo. in cle. Attendētes. In verbo debeat. de statu reg. & glo. in. c. proposuit. de appella. Uerbū statuimus: decernim9: ordinam9: sancim9: innouam9 & similia ꝯtrauenientem non obligant ad mortale s̄m Abb. in eodem. c. Nam cōcupiscentiā. et Tho. vt eū Abba. allegat. in eo. c.
6 ¶ Utrū precepta legū ligent clericos vt laicos? Rñ. s̄m Io. de Imola in. c. si. quis. de maiori. & obedien. non. Laicus enī veniēs cōtra legem imperialē iuste precipientē aut canonem ecclesie: aut constitutionē Synodalē peccat mortaliter. Sed clericus cū sit exēptus iure diuino a constitutionibus laicorum dist. x. imperium. & c. suscipitis. non peccat veniens contra leges imperatoris: secus si contra canones: vt vult glo. in hoc ca. si quis. Quod est verum si natura subiecte materie obligat ad mortale. argumen. l. Si vno. in principio. ff. locati.

De nouem regulis quibus cõfessor cognoscere potest peccatum mortale.

Prima regula.

7 Ponere vltimum finem in creatura est mortale peccatũ. Bonauẽ. in tertio. distinc. xxix. Tho. secũda secũde. q. lv.

Ultimus finis ponit̃ in creatura qñ quis nec actu nec habitu ordinat eam aut eius dilectionem ac ꝛ seipsum in deum: immo propter creaturã cũ tentare non curat deũ in suis preceptis offendere eiusq; gratiã et amicitiã perdere: vnde cum creaturã plus deo diligat: ꝛ eã illi preponat: hoc est frui creatura: ꝛ vltimũ finẽ in eam ponere. Et idem si velit cũ creatura semper hic manere nihil de eterna beatitudine curãs. Aut cum credit totum hominis bonũ esse in creatura puta in delectatione carnis: vel diuitiarum: vel glorie huius seculi et hmõi ꝑm Bonauẽ. ꝛ Tho. vbi supra. et Sco. in. j. distin. j.

Si tñ hõ plusq; debet creaturam diligat: non tñ propter hoc deum offendere vellet vel eius gratiã perdere: aut mandatum trãsgredi. Uel si inordinate afficit̃ ad creaturã: vt ad delectationez carnis: vel diuitiarum ꝛ huiusmodi: nõ tamẽ credens totũ hominis bonum sibi esse: hoc non est frui creatura vel ponere in ea vltimum finem: nec est mortale peccatuz: sed tm̃ veniale ꝑm Boñ. Tho. ꝛ Sco. vbi supra.

Secunda regula.

8 Facere quod cõtrariat̃ charitati per quã est aĩe vita: mortale pctm̃ est ꝑm Tho. secunda secũde. q. xlix. arti. iiij.

Ad hui⁹ regule declarationem sciendũ ꝙ q̃uis in charitate non sit distinctio ex parte habit⁹: est tñ distinctio ex parte diligẽdorũ: ꝛ ex parte actuũ. Ex parte diligẽdorũ distinguitur: vez deũ ꝛ proximũ ex charitate diligam⁹. Math. xxij. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ꝛ ex tota aĩa tua. Et proximum tuum sicut teipsum.

Ex parte actuũ etiam distinguitur: qꝛ deus aliter diligendus est q̃ homo: et hõ q̃ alia inferior creatura: vnde ratione hui⁹ diuersitatis mãdata charitatis habent multiplicari: et ipsa charitas habet ordinari.

Quãtum ad charitatẽ erga deum habendã hec regula habet multã similitudinẽ cũ prima: qꝛ cõtra charitatẽ dei agit non solũ qui eum in suis preceptis offendit sed qui supra eũ: aut eque illi aliquid amat. Nã cum deus sit summũ bonũ nõ habens aliquod bonũ supra se aut equale sibi contra legẽ cha

ritatis amat qui aliquid plus aut equaliter deo diligit: quãtum em̃ res plus habet de bonitate tm̃ plus habet de diligibilitate: sed bonitas dei transcẽdit bonitatẽ creature in infinitum: ergo plus q̃ tota creatura deus est diligendus.

¶ Sed et si qs deũ nõ ppter se sed propter aliud tpale diligit cũ illud tẽporale sit finis dilectionis plus deo diligit. Juxta illud phi in primo posteriorũ ppter vnũqdq̃ et illud magis.

¶ Cõtra aũt proximi charitatẽ facit q̃ in ei9 notabile nocumentũ aliqd cogitat: aut agit iniuste fm Th. vbi. s. vel si min9 diligibile: illo plus diligit: de quo diligendi ordine necessario seruando taz proximi q̃ dei dicit Aug. libro de doctrina xpiana. Primo diligendus est de9 q̃ est supra nos. Scdo qd nos sum9. Tertio qd iuxta nos est. Quarto qd infra nos. i. post deũ aia nostra aia proximi. et Quarto loco corpus nostrũ. Diligens igit plus tpalia vel corpus propriũ q̃ aiam primi mortaliter peccat: qz cum qs plus diligere teneat id qd plus cõtinet in se de bonitate: et bonitas aie proximi excedat bonitatem corporis proprij: eo q magis est capax dei p cognitionẽ et amorẽ: qd nõ cõuenit corpori nostro: ideo si qs plus corpus propriũ diligit q̃ aiam primi p̃postero et inordinato amoris affectu diligit: hec fm Bo. et Ricar. in. iij. dist. xxix.

¶ Tertia regula.

9 ¶ Agere cõtra dei p̃ceptũ vel nature vel ecclesie vel superioris: volũtate vel opere seu corde ore vel opere: mortale pctm̃ est. De primo dicit Aug. cõtra Manicheos. Pctm̃ est dictũ factum vel cõcupitũ cõtra legem dei. Et in ps dr. Maledicti qui declinãt a mãdatis tuis. Precepta dei intelligũtur moralia q̃ sunt in lege Moysi: et que ponũtur in Euãgelio: sicut de indulgẽtia inimicorũ Matthei. v. et huiusmodi.

¶ De scdo habet Math. vij. c. et dist. j. c. j. hoc est in prin. decretorũ dr. Jus nature est qd in lege et euãgelio cõtinet quo q̃lq̃ iubet alij facere qd sibi vult fieri. Et prohibet alij facere quod sibi non vult fieri.

¶ Sũt igit duo precepta nature quoꝝ primum est affirmatiuum. Alterũ negatiuũ. Exemplũ primi. Si habẽs tm̃ necessaria ad sustẽtationẽ nature sue et suorũ nõ subuenit patiẽti extremã necessitatẽ: vel si habens superfluam sustentationẽ sui et suoꝝ ac decẽtie sui status: et subuentre non vult magnã habẽti necessitatẽ: licet non extremam fm Ricar. in. iiij. distinctiõe. xv. Exemplum secũdi sunt omnis

precepta decalogi negatiua.
¶ De.iij. dr Matth.xviij. si ecclesiã nõ audierit: sit tibi tanq̃ Ethnicus & plublicanus. sunt autẽ ecclesie precepta q̃ plura vt Confessionis cõionis misse. Ieiunij & hmõi: de quib⁹ in suis locis habet in.ij. parte interrogatorũ. De precepto superioris dicit in ca. Qui resistit.xj.q.iij. Qui resistit potestati dei ordinationi resistit. Qd intelligẽdũ est de iusto superioris p̃cepto: siue sit prelatus siue princeps siue Pater. de q̃bus in.iiij. precepto. Et in.c. de principibus & de religiosis infra dicetur.lxix. ciij.clxj.

¶ Quarta regula.

10 ¶ Facere cõtra cõscientiã est mortale pctm̃ vt.c. p tuas. & de Symonia. hoc aũt est cõtra cõscientiã facere ꝑm Bona. in.ij. di.xxxix. Quando sit cõtra eius dictamẽ p modũ preceptionis vel phibitionis non aũt p modum consilij siue suasionis: qr tũc veniale. Uñ aliq̃n cõsciẽtia dictat qd est ꝑm legẽ dei: aliq̃n quod est preter legẽ dei: aliq̃n qd est cõtra legẽ dei. Si primo modo conscientia ligat simpl'r. Si.ij. modo ligat q̃diu manet vñ vel tenet hõ deponere conscientiam: vel id qd ipsa dictat adimplere: vtpote si dictat q est necessarium ad salutẽ festũ cã de terra leuare. Si.iij. modo cõscientia nõ ligat ad faciendũ vel nõ faciendũ: sed ligat ad se deponendu3 pro eo q cũ conscietia sit erronea errore repugnante diuine legi necessario q̃diu manet ponit hoiem extra statũ salutis. Nã siue faciat hõ siue non: peccat mortaliter. Si eñ facit qd cõsciẽtia dictat et illud est contra legẽ dei: cum agere contra lege3 dei sit pctm̃ mortale: absq3 dubio mortal'r peccat. Si etiã faciat oppositũ eius qd conscientia dictat: ipsa manente adhuc mortal'r peccat nõ ratione operis quod facit: sed quod malo modo facit. Facit enim in contemptu3 dei dum credit dictante sibi cõsciẽtia p hoc deo displicere: q̃uis deo placeat. Hec Boñ.

¶ Quinta regula.

11 ¶ Consensus in pctm̃ vel in delectationẽ peccati mortalis est mortale peccatũ. de pe. di.ij. Sicut tribus. vbi dr. trib⁹ gradibus ad peccatum peruenitur: suggestione: delectatione: et consensu.

¶ Ad huius ergo declarationem duo videnda sunt.

¶ Primo quõ p varios grad⁹ mẽs hois ad pctm̃ perducitur.

¶ Scdo quotuplex consensus in pctm̃ vel peccati delectationẽ est mortale peccatum.

¶ Ad primũ dicẽdũ ꝑm Bona. in.ij. lib. dis.xxix. arti.j.q.ij. Qd

primo nobis offertur delectatio rei que est mortale peccatum et hec dicitur suggestio.

¶ Scdo sensualitas q̄ est quedam vis inferior anime: ex q̄ fit motus intēdēs in corporis sensus atq; appetit⁹ rerum ad corpus pertinētiū apprehēdit delectationē illam sibi oblatā: et in ea oblectatur ꝛ inclinat̃ anteq̄ ratio hec percipiat: ꝛ hoc est peccatum per surreptionem mentis tantum.

¶ Tertio rō ipsa percipit hanc sensualitatis delectationem: et et volūtarie cōdelectatur: ita ꝙ delectatio rei q̄ est pctm̄ mortale trāsit a sensualitate in ipsam rationē. Et sic homo se auertit a deo per consensum rationis: ꝛ cōtemnit deum in quo est perfecta ratio peccati mortalis.

¶ Ad scdm̄ dicēdū ꝑm Boñ. ea. dist. ꝙ cōsensus in pctm̄ vel peccati delectationem triplex est. plenus: semiplenus: interpretatus. Plenus est cum placet ipsa delectatio: peti ꝛ opis consummatio si facultas adesset. Semiplenus est cum placet delectatio: sed displicet opis cōsummatio. Interpretatus est cū vtrūq; displicet delectatio ꝛ operis cōsummatio. Sed ratio aduertēs periculū delectationis nō repellit: immo sinit mentē in talibus reuolui cogitatiōib⁹: quo casu peccat hō: q: cū teneatur ratiōe cōpescere talē delectationē non cōpescit. Et q̄uis hoc aliqui dicāt nō esse pctm̄ mortale: tn̄ securior via tenenda est. Et sciendū ꝙ hic nō loquimur de quacūq; delectatione: vtpote cum quis delectatur cogitādo de pulchritudine mulieris: sed de illa que surgit ex cogitatione illius operis nepharij. hec Boñ. ea. dist.

¶ Sexta regula.

12 ¶ Exponere se periculo peccati mortalis est mortale. Boñ. in. iiij. di. xvij. vbi ponitur exemplū. si q̄s dubitās aliqđ suū peccatū esse mortale vel veniale: nisi illud cōfiteat̃ exponit se periculo peti mortalis. Et hoc est mortale peccatū. Itē sacerdos qui dubitat an ex suo vulnere aliquis sit mortuus. Si in hoc dubio cōstitutus celebrat mortaliter peccat: quia nō debet in hoc casu se exponere periculo peccati mortalis, vt in. c. ad audientiam. de homici.

¶ Si dubitas aliquē contractū esse vsurariū vel symoniacū ꝓpter diuersas doc. opi. Et sic ꝑplexus ꝛ in seipso indeterminatus cōtractū illum facit peccatū morta. ꝑm Alex. de ales. in. ij. in tractatu de ignorantia.

¶ Itē si amici ꝛ cognati vocentur ad preliandū in bello qđ dubitat̃ an iustū sit: exponentes se periculo peti mortalis mortaliter peccant ꝑm Monal. in summa.

Quamuis subditi in tali dubio propter obediētie bonum excusantur. xxiij. q. i. Quid culpat̃. Si quis dubitat de vino qd' bibit inebriari: & bibēs inebriatur est mortale: q2 se exponit periculo peccati mortalis voluntarie se priuās vsu rationis: quod est mortale. Tho. scda scde. q. cl.

ℭ Septima regula.

13 ℭ Prestare fauorem peccato mortali est mortale. Ad Roma. primo. Digni sunt morte nō solum qui faciūt sed qui cōsentiūt facientibus. s. cōsensu cooperatiuo qui igit̃ suo cōsilio fauore vel auxilio est causa peccati mortalis: mortaliter peccat. Q2 vt dr in. c. si culpa. de iniurijs. Qui causam dāni dat damnū dedisse videt̃. Et in regula nullus. li. vj. Et de hoc vide. j. in septimo p̄cepto.

ℭ Octaua regula.

14 ℭ Scādalizare proximū est mortale pctm̄. de renū. c. nisi. §. p graui quoq3 scādalo. et de regu. iur. Qui scandalizauerit. Diuidit̃ vero scandalū in actiuum & passiuū: fm Ricar. in. iiij. dist. xxxviij. Actiuū est cū verbo vel facto qs aliū scandalizat: puta si vir posit9 in statu pfectionis mēdaciū dixerit: licet nō perniciosum: est mortale ppter scandalū fm Boñ. in. iij. di. xxxviij. vbi dicit viris publice prefectis adhibet̃ fides tanq3 obseruatoribus veritatis. Et q2 mēdaciū deprehensum facit. vt homo alteri non credat. Si viri perfecti mentirent̃: iam nec ipsis crederetur nec aliquibus: & magnum ipsi veritati fieret preiudiciū: et datur aliis occasio scandalizandi: ideoq3 eorum mendaciū est mortale peccatū cum alios actiue scandalizent. Scādalum tamen actiuū aliquādo nō est per se peccatū: sed est circunstantia aggrauās peccatū. Exemplum si quis votū solenne violet: vel cum aliqua publice fornicetur. Nec valet si dicis frangens votum primo peccat in deum: & sic est vnū peccatū. scdo scandalizat primū: & sic est aliud pctm̄: q2 idē pctm̄ in deū & in proximū esse potest: sed in deo p̄ncipaliter. In proximū ratione circunstantie adiuncte: vbi nō sunt diuersa peccata: quia peccatū numeratur ratione actus circa quem est: nō ratione ei9 in quē est. Si quis em̄ vna actione offenderet plures homines: vno peccato peccaret. hec Boñ. in. iij. distin. xxxviij. sup literā. q. ij. Passiuū est scandalū & mortale peccatū fm. Ricar. vbi. s. cū quis sciens proximū ex ignorantia vel infirmitate probabiliter scādalizari de aliquo suo qd' pt bene ac male fieri: & a tali opere non cessat quousq3 proximū declarauit: vt puta ppter occultā infirmitatē comedit carnes in quadrage-

sima de quo primus verisimi-
liter scādalizatur mortalr. Si
ergo talis comedens nō decla
rat scādalizatū: qꝛ hoc ex neces-
sitate egritudinis facit morta-
liter peccat. Negligit eñ famā
suā ⁊ sibi crudelis est. ſm Aug.
et habetur. xij. q. i. nolo. vide in
pctō supbie. ¶ Nona regla.

15 ¶ Qui ex officio tenetur pec
cato resistere nec resistit morta
taliter peccat: vt enim dicit di.
lxxxiij. in. c. error: error cui non
resistitur approbatur. Idem in
c. consentire. ea. distin. et in. c. si-
cut dignum. de homi. De hoc
infra in. vij. precepto. ex officio
tenetur ois qui alijs preest in
regimine vite: vt princeps [illegible]
tus pater: patronus ⁊ magister
ſm Alex. de ales in. iij. parte Ri
car. ⁊ Tho. in. iiij. distin. xv. ⁊ de
offi. ordi. c. irrefragabili.

16 ¶ Qñ varie vl' cōtrarie sunt
opiniones doc. Cui eaꝝ ꝯfessor
adherebit: Dicēdum ſm Pet.
chesnelē in ꝓhemio li. directo-
rij iuris: vbi canones deficiunt
⁊ doct. opiniones sunt cōtrarie.
theologoꝝ opinionē preferas:
qꝛ meli⁹ sciunt discernere inter
leprā ⁊ lepram: ⁊ rōnes spāles
assignare. c. per venerabilē. qui
filij sunt legi. Et qꝛ theologi te
nēt in ecclia loca Augu. ⁊ hmōi
sctōꝝ doc. Ubi vero theologoꝝ
solenniū opiniones inuicē ꝯrie
sunt nec text⁹ iuris videtur ex-
pressum pōt confessor cui libue
rit adherere: vt ex doctrina Ri
card. et Boñ. colligit: q̄ sepenu-
mero videntes opiniones doc.
contrarias ⁊ vtramq; bene fun
datam dicunt. Qui vult tenere
primā sic rñdeat ad argumēta
scōe opinionis. Et q̄ vult tene-
re scōam sic rñdeat ad argumē-
ta prime. Cōem tñ opinionē tā
theologoꝝ q̄ canonistaꝝ in re
bus cōsciētie sequi videt tuti⁹
omnino. Sed caueat confessor
ne si vnaꝫ opinionem damnat
vt iniustam postea ſm illam cō
sultat vel absoluat cōtra cōsciē
tiā q̄ sic edificat ad gehēnā. de
resti. spolia. c. litteras. ⁊. hos-
tien. de symo. per tuas. ij.

¶ Quidā tñ dicunt q̄ vbi doct.
opi. sunt cōtrarie melius est in
foro cōsciētie consulere ne fiat
qd' aliqui dicunt esse peccatum
q̄uis alij licere dicāt. vñ Alex.
de ales in. ij. parte tractatu de
ignorātia ait. Cum quidam iu
risperiti dicūt contractū esse sy
moniacū vel vsurariū: ⁊ quidā
non: abstinendū est a tali cōtra-
ctu ne committat se discrimi
ni. Melius est eñ incidere dā-
num tpale q̄ spūale. Qd' dicit
Alex. ſm aliquos intelligendū
est: qñ q̄s ex cōtrarijs doct. opi-
nionib⁹ remanet dubi⁹ ⁊ pple⁹.
Quasi vni opinioni rōne fun-
date velit magis inherere et et
assentire sine formidine alteri⁹

poterit puta cõscientia hoc facere sicut dicit Jo.xx.di.in.c.de libellis. Qđ vbi diuerse sunt docto. opiniões nõ redacte in corpore iuris: licet cuilibet accipere quã voluerit: qꝛ et papa hoc facit in.c.cũ marthe. de cele.mis. ⁊ de restit.spo.c. literas.§. nos autem. vbi dicit. Nullaȝ de predictis sententijs reprobamus nec alicui eaꝝ aliqđ preiudiciũ ex nostra rñsione volumus generari. Et idem vult Inno.in.c. ne innitaris.de consti.

❡ Sed caueat cõfessor ne sit solus in opinione sua ne in hoc prudẽtie sue inniti videatur cõtra predictũ.c.ne innitaris.

❡ Igitur si ipse confessor tenuerit licita esse imprestita venetiarum montes florentie ⁊ loca larum cum plurimi docto. hoc teneant ⁊ affirment.

❡ Et similiter ꝙ parati sunt soluere decimas: ⁊ tñ nõ soluẽtes vbi cõsuetudo nõ est vt soluant cũ Tho. archid. Jo.and. et alij idẽ teneãt nõ est dicẽdus precipitare sentẽtiam: aut temerarie diffinire vel cõsulere: q̃uis plurimi doc. contrariũ sentiant. Et idẽ si qs inhereret opinionib⁹. Scho.⁊ eũ sequẽtiũ cũ dicit in quarto qđ satisfactio facta in peccato mortali non obligat ad reiterandũ cõfessionẽ. Et ꝙ nõ habẽs nisi venialia non obligatur ad preceptũ ecclie scȝ.c.ois. de peni.⁊ re. Ad semel saltẽ confitendum in anno.

❡ Et qđ Ricard.⁊ Boñ. dicunt ꝙ incidens in mortali pctõ non tenetur statim confiteri habita etiã cõfessoris oportunitate licet Inno.⁊ archidi. contra.

❡ Et vt tenet Boñ.in.iiij.dist. xxix.ꝙ qs pape obedire non tenet: qđ sibi epatus officiũ imperat si hoc esse videat detrimẽtũ aie sue ⁊ in multis similib⁹.

17 ❡ An penitẽs qui cõfitet̃ sacerdoti scientiã sufficientẽ non habenti peccet ad reiterãdum cõfessionem teneat? Rñ. ſm Ricar.in.iiij.distin.xvij.artic. iij.q. viij. Qui sciẽter cõfitetur sacerdoti q̃ nescit ligare nec soluere: eo quod est ydiota vel totaliter ignorans: nõ vere est penitens: nec ille rite absoluit. vnde de peni.di.vij. Qui vult dicitur. Qui vult cõfiteri peccata: vt iueniat grãm querat sacerdotem scientem ligare ⁊ soluere ne cũ negligẽs esse se extiterit negligatur ab illo qui eum misericorditer monet et petit ne ambo in foueam cadant. vnde credo ꝙ tali sacerdoti scienter cõfessus eadem peccata denuo sacerdoti scienti ⁊ discreto cõfiteri teneatur. hec Ricar.

❡ Sed addi põt ꝙ bonũ est cõsiliũ atꝗ necessariũ vt si qs sacerdoti ignorãti et ydiote ignoranter confessus postea perpe

dit dicti sacerdotis ignorantiā oia alteri cōfiteatur. Presertim si habet casus arduos et difficiles aliquoꝝ contractuū vel censurarū: aut si dubitat in his inuolutū se esse. Concor. Boñ. vt s. in hoc. ij. c. §. ij.

De potestate quam in foro pnie sacerdos confessor habere debet. Capm. iij.

Potestate preditū sacerdotem q̄ aliorū cōfessiones audit: esse opꝫ de q̄ ptāte Jo. xx. c. dr. Accipite spiritū sctm̄ quoꝝ remiseritis pctā remittūtur eis: ⁊ quoꝝ retinueritis retenta sunt.

Sed de mltiplici sacerdotis ptāte dicitur in. c. Absit. xj. q. iij. Qui aplico gradui succedētes corpus xpi sacro ore conficiunt per quos nos xpiani sumꝰ qui claues regni celorum habētes ante iudicij diem iudicant.

1 Quero quō probet q data sit sacerdoti ptās in foro pnie? Rñ. ſm Ric. in. iiij. di. xvij. ar. ij. q. j. per auctoritatē illā Jo. xx. c. Accipite spm̄ san. ⁊c. Xp̄s post resurrectionē dedit potestatem in foro ɔscie. Nō tm̄ aplis quorū sunt epi successores. Sꝫ ēt discipulis quoꝝ successores sunt inferiores sacerdotes. Quibus vero dat ptās iudicādi de aliq̄ causa. Implicite dat eis ptās cognoscēdi de illa. Nullus em̄ pōt esse bonꝰ iudex de his que ignorat. Sacerdos aūt non potest cognoscere facta cōscientie pctōris nisi peccator ei per confessionē conscientiam suā aperiat. Et hoc euāgelicū preceptū de confessione peccatoꝝ sacerdoti faciēda pmulgauit auctoritas apostolica. vñ Jacobꝰ in sua canonica postq̄ dixit. Infirmatur quis ex vobis inducat presbyteros ecclesie. Et post dicit. Confitemini alterutrū peccata vestra. Ricar.

2 Claues ecclesie quot sint? Rñ. ſm Ric. in. iiij. di. xviij. art. j. q. iij. due quantum ad effectus iudicandi in foro animarum. Que potestas ex duobus integratur scꝫ ex ptāte discernendi in cause examinatione. Et potestate diffiniendi in cause determinatione. Et prima clauis dr clauis scientie. Scda dr clauis potentie: cuius actus est determinare causam ligando vel absoluēdo. Et hec est pricipalior ad quā altera ordinat. Et quāuis dicte claues distinguantur penes actus: vt dictū est: tamen in radice vna sunt. Nō tamē inter se: sed etiam cū ptāte conficiēdi: quia iste tres potestates fundantur in sacerdotali caractere. Ricar.

3 Quero qs effectꝰ sit harū

clauiū i foro pnie? Dicēdū ſm Frā. de mayro. in. iiij. diſt. xviij. Per ptātē clauiū peccatū remittitur q̄ꝫtum ad maculā ⁊ q̄ꝫtum ad aliquā ptē pene tpalis. Nō dico effectiue: qꝛ hoc ſolꝰ deus pōt: ſꝫ inſtrumētaliter ſeu miniſterialiter: quia penitenti qui ꝑ attritionē remouet obſtaculuꝫ ſpūſſancti: ſacerdos diſpoſitiue remittit maculā pcti. Inquantum videlicet virtus diuina aſſiſtit miniſterio ſacerdotis qui remittit peccatum. Et quia macula peccati eſt diſpoſitio qua poteſt parari igne infernali. Eſt enim priuatio ſimilitudinis dei a quo auertitur per peccatum. Ideo ſacerdos virtute clauiū diſponit ad remiſſioneꝫ pene eterne: quam virtus diuina principaliter et effectiue remittit ſicut et maculam peccati, vnde de cōſecra. diſt. iiij. Nemo dicitur. Nemo tollat peccata: niſi ſolus chriſtus qui eſt agnus tollens peccata mundi. Poteſtate quoq̄ꝫ clauium tollit partē pene temporalis que in purgatorio eſt explēda. Et hoc plus ⁊ minus ſcđm penitentis diſpoſitionem: vbi dicit magiſter in lrā. concor. Ricardus in iiij. diſt. xviij. arti. ij. q. j. Et bona. ea. di. dicens. Poſtq̄ꝫ penitēti culpa dimiſſa eſt adhuc eſt obligatus ad temporalē penā. et hec remoueri poteſt ꝑ illum qui pōt peccati penam taxare ſcilicet per ſacerdotem chriſti miniſtrum.

4 ¶ Utrū q̄libet ſacerdos poſſit quemlibet ligare ⁊ abſoluere? Rñ. ſm Ricar. in. iiij. di. xix. artic. j. q. ij. Non. Niſi ſup illū habeat iuriſditionem quia ad actus ligādi ⁊ ſoluēdi. qui ſunt a ptāte clauium requiritur debita materia in qua recipiant. Sed niſi ſacerdos aliquam iuriſditionē habeat ſuper perſonas abſoluendas nō ſunt debita materia. Iuriſditiones autē ſunt diſtincte in ecclīa ad inſtar eccleſie triūphantis. In qua ſicut ſub xp̄o principe ſunt angeli. Quorum quidā ſunt ſuperiores: quidā medij: q̄dam inferiores: nec eſt equalis omniū poteſtas. Ita in ecclīa militante ſub vicario xp̄i ſunt patriarche: archiepiſcopi: epī: ⁊ inferiores ſacerdotes. Et iſtorū ptās diſtincta eſt in plus ⁊ minꝰ ſm ordinationem vicarij xp̄i. Ideoq̄ꝫ quilibet ſacerdos nō pōt quālibet perſonā ligare ⁊ abſoluere. Qđ etiā in. c. nullus. de parrochia. dicit. Nullus epiſcopus alterius parrochianū iudicare p̄ſumat Ricar. Et hoc regulariter veruꝫ eſt. Excipiuntur tamen nouem caſus: in quibus ſacerdos alienum parrochianum abſoluere poteſt. Et de his dꝛ in hoc. §. xl. et ſequentibus.

5 ¶ Quotuplex est ptās absoluēdi in foro aīaꝝ? Rñsio. Quintuplex. ordinaria: delegata: concessa: commissa et gratiosa. primam habet papa. ꝛ mō pncipalissimo: quia est sacerdos oium christianorū habens plenitudinem ptātis. ix. q. iij. aliorū. et. c. cūcta. Itē hꝫ eā legat⁹ in sua ꝓuincia. de offi. delega. c. j. et. ij. Item eps in sua diocesi. de offi. or. c. j. Itē archipresbyter ecclesie cathedralis totius diocesis: de offi. archid. c. officium. Et archipresbyter ruralis siue decanus in suo decanatu vel plebanatu. d. c. officium. Item sacerdos parrochialis in sua parrochia. de peni. ꝛ re. c. omnis.

¶ Secundā scꝫ delegatā habet quicūqꝫ sacerdos ab aliquo predictorū. de elect. c. ex eo. ꝛ. c. j. et ij. de offi. vica. lib. vj.

¶ Tertiā scꝫ cōcessam hꝫ sacerdos quā episcop⁹ abbas ꝛ plati exempti eligunt sibiipsis in confessorem. Cōcedit em̄ predictis prelatis vt discretū ꝛ prouidum confessorē sibi eligere possint. de pe. c. ne pro dilatione. Sed ꝛ in pluribus casibus iura concedūt diuersis ex causis quē confiteri posse alteri ꝙ proprio parrochiali. vt. j. dicetur.

¶ Quartā scꝫ cōmissam quam habet in auxiliū sumptus a curato: de quo. j. in hoc. c. §. xix.

¶ Quintā scꝫ gratiosam possumus appellare eam q̄ ex gratiosa ordinatione pape in fauorē aiarū cōfertur fratribus pdicatoribus ꝛ minoribus: qui electi a suis prelatis ad confessiones audiēdas secularium psonarū si recusantur ab ordinariis: nec eos admittere volunt ꝛ sine iusta causa: qꝛ tunc licite et libere hoc possunt auctoritate apostolica: vt in cle. dudū. §. statuim⁹. ꝟsi. Nos ex nūc. de sepul. Et de his oibus. j. ordinate subiiciet.

6 ¶ Prelatorū cōfessor q̄s sit? dicēdum ſm Hosti. in summa. de peni. ꝛ re. §. cui cōfitendū: papa cum superiorē non habeat: pōt quēcunqꝫ sacerdotē eligere sibi in confessorem. Cardinalis causa legationis absens similr potest sibi cōfessorē eligere. Idē si est in curia ꝛ sit episcopus. de pe. c. Ne pro dilatiōe. Si ꝟo nō sit eps dꝫ pape vel ei⁹ penitētiario cōfiteri. Et in ei⁹ estꝫ qꝫ de licētia pape alteri vel alteri cōfiteatur si quē eligit in cōfessorē.

¶ Patriarche archiepiscopi et inferiores prelati exēpti similiter pnt eligere sibi cōfessorē. d. ca. Ne pro dilatione. vbi dicit Abb. siccul. ſm Ho. dicit intellige de platis exēptis q̄ immediate subsunt pape: qꝛ si superiorē supra se habeat exēptus vt patrē abbatē gnalē debet ei cōfiteri: vel de ei⁹ licētia cōfessorem sibi eligere. Contra hanc

opi. sunt alii dicentes q prelat⁹ exēptus q est p electionē: vt est prior in religione habēte alium superiorē hȝ priuilegiū eligendi sibi confessorē sicut ⁊ epi: qui q̃uis subsint archiepis immediate nihilominꝰ pñt sibi cōfessorē eligere sine archiepōrum licentia cū sint ordinarij. Ad qd̄ etiā facit qd̄ in eo. c. Ne pro dilatione: scribit ipse do. Ab. dicēs. Et plātus exempt⁹ hic dȝ intelligi in lata significatione: vnde ⁊ rectores ecclīarum parrochialiū: qui largo modo dicunt prelati. de cle. egro. c. Tua etiā. hic comprehēdētur. Nā cū hic tractemus de fauore aīarū: ⁊ cum sit beneficium principis nulli nocēs debet fieri largissima interpretatio. c. Olim. de verbo. signifi. ff. de consti. prin. l. fi.

¶ Igitur hic nō solū cōprehendentur prelati exempti habentes iurisditionē fori contentiosi qui stricto modo dicuntur prelati: vt est tex. cum glos. ca. ij. de iudi. sed etiam predicti.

7 ¶ Quid de Abbatissa exēpta? Rñ. q̃uis abbatissa sit pape immediate subiecta: ⁊ exerceat iura epalia ponendo officialem: nō tñ potest ex hoc sibi confessorē eligere nisi habeat in hoc speciale priuilegiū. Et hoc qr non hȝ claues iurisditionis: vt aliqui dicunt. Similiter ⁊ q̃ preest ex pmissione alteri⁹ q̃uis exēptus nō pōt dici prelatus vt in religione supprior vel vicarius aut etiā prior nō cōuentualis: q̃ nō est p electionē sed a superiore prelato de consilio seniorum institui⁹ nisi forte mortuo priore loco eius ipse institueretur.

¶ Capellani pp ⁊ familia pape cōfiteri debēt pape vel penitentiario ei⁹. Sȝ q̃ sunt de familia cardinaliū pñt de ꝯsuetudie curie confiteri alicui sacerdoti de licentia dñi sui. ar. c. Omnis. de peni. vel pape penitentiario.

8 ¶ Quero nūquid papa cōfiteri teneat? Rñ. fm Ricard. in iiij. di. xvij. ar. ij. q. iiij. Quāuis papa nō teneat fm formā precepti. in. c. ois. de pe. ⁊ re. Quia par in parē nō habet imperiū: vt de elec. c. Innotuit. Tamē qr deus cui papa subest: ⁊ qui sup oēs habet imperium implicite precepit confessionem sacerdoti faciēdam ratione huius precepti papa tenetur. Est enim ius diuinum in quo papa circa se vel circa aliū dispensare non potest: vt. xxv. q. j. sunt quidam. idem tenet. d. Ab. in. d. c. ois.

9 ¶ Inferiores epo non exēpti vt sunt abbates: Archipresbyter: archidiaconus: canonici: decanus: prepositus: thesaurarius: sacrista: cantor: magister scholarium: presbyteri parrochiales: et huiusmodi scdm Hostien. vbi supra debent con-

fiteri epo vel alteri de eius licentia, de penitẽ. dist. vj. qui vult. et ca. placuit. Cum etiam licet aliqui predictorum sint in dignitate constituti ꝛ exempti. Non tñ habẽt priuilegiũ eligẽdi sibi cõfessorẽ si nõ sint prelati habentes curã animarũ ſm Pet. de pal. in. iiij. distin. xvij. monachi et religiosi nõ exempti cõfiteri debẽt abbati vł plato suo aliter dicto: aut ſm statuta sue religiõis alteri de eius licentia. ar. de sta. mo. ca. cum ad monasterium. §. prior et sequen. Et etiã epo qui penitentiam abbatis poterit relaxare: qꝛ superioris auctoritas semper videtur excepta. argu. de iureiur. venientes.

10 ¶ Sed quã ptãtem habet cõfessor electus a prelatis exẽptis epis et superioribus? Rñ. põt absoluere predictos eligẽtes non tantũ a peccatis etiam manifestis: sed ab excõicatione maiori et relaxare circa eos vota et iuramenta. Et breuiter oĩa facere in foro animaꝝ que ipsi eligentes põt: circa subditos exercere: de quibꝰ videlicet nõ sit sedes aplica consulẽda. Aut si eps esset excõicatus ab archiepo. Secus in epo q̃ desinit esse eps: vt quia cedit loco ꝛ dignitati. Sic eñ intelligitur ca. ne ꝓ dilatione: de peni. ſm d. Ant. de but. quod etiam tenet Federi. de senis. cõsilio. cj. ꝛ Pet. in directorio iuris. lib. j. titu. xv. §. c. ꝛ Pet. de pal. in. iiij. di. xvij. ꝛ Hosti. vbi supra. Quicquid dicatur in contrarium in summa pisana.

11 ¶ Impator ꝛ alij ꝑncipes cui debeãt ꝯfiteri? Dicẽdũ ſʒ Host. vbi. §. impator ꝛ imperatrix de antiquissima ꝯsuetudine ꝑ papã nõ reprobata confiteaꝭ suis capellanis q̃ habẽt curã animarũ suaꝝ. ar. ca. cũ ꝯtingat de fo. cõpe. Sed tutiꝰ esset vt pro se et ꝓ familia sua impetraret licẽtiã eligẽdi ꝯfessorẽ si in hoc priuilegio non sint muniti. Rex si habet principale domiciliũ in aliqua ciuitate illi epo cõfiteri debet. Nisi secus obtineat de consuetudine dãte hoc priuilegiũ alicui ecclesie: vel ipse priuilegiũ habeat eligẽdi confessorẽ. Et hoc idem dicendum de omnibus principibus habẽtibus latas iurisditiones. Siue sit Dux: Marchio: Baro: Comes ꝛ huiusmodi. Si tñ castra habet confiteri debet illi sacerdoti infra cuius parrochiã habet domicilium principale vel de illius sacerdotis licẽtia alteri. de pent. et re. c. oĩs.

¶ Si in diuersis castris habẽs domiciliũ. ꝛ non apparet quod eoꝝ principale cuilibet eoꝝ ꝯfiteri põt q̃diu ibi moraꝭ vel de licẽtia sui epi eligat confessorẽ:

¶Et si castra sint in diuersis episcopatib⁹ ab vtroq; episcopo vel a metropolitano licētiā impetret. Et si sunt in diuersis prouincijs recurrat ad primatem vel ad papā. Sed si baro pro parte anni habitat in vna parrochia: ⁊ pro parte anni habitat in altera. Cui vult sacerdoti vtriusq; domicilij pōt cōfiteri vel de vnius licētia alteri confiteri: qn̄ nullū habet in hoc priuilegiū a papa. Hostiē.

12 ¶Quā potestatē hʒ in foro penitētie Archipresbyter cathedralis eccl'e vel ruralis: q̄ etiā appellat̄ decan⁹: vel pleban⁹? Rn̄. ꝑm do. Anto. ⁊ glo. in cap. officium. de offi. archi.

¶Ab archipresbytero ecclesie cathedralis quilibet de ciuitate ⁊ dyocesi et peregrini et de foris veniētes possunt accipere sacramenta in ecclesia maiori sicut ⁊ ab episcopo.

¶De secundo distiugue. Aut decanat⁹ est annexus curie spirituali ⁊ decan⁹ reputat̄ ordinarius in parrochijs suis decanatus post ep̄m supra curatos et laicos. Et sic curati de eius licentia sicut et de ep̄i licentia pn̄t cōfiteri: aut ep̄s vel archidiaconus cōfert istū decanatū: mō huic curato mō illi. Et tūc in casib⁹ qui sunt retēti de iure vel cōsuetudine ep̄o sine spāli autoritate ep̄i nihil potest. Ad de ꝑm gemi. in ca. vno. de ma. ⁊ obe. li. vj. ꝙ archipresbyter q̄ excōmunicauit canonicū suū: qr non residebat potest illum absoluere etiā si canonicatui renunciauit per ca. cū ab ecclesiarum. de officio ordinis.

13 ¶Capl'm sede vacāte: vl' is ad quē administratio pertinet pōt absoluere ab excōicatiōe iuris vl' iudicis quos ep̄s si viueret posset: nisi a sede apl'ica id fuerit interdictū. vt. c. j. de ma. ⁊ obe. lib. vj. Ubi dicit Gemi. ꝑm Pau. hoc idē hʒ locū i alijs ecclesijs inferiorib⁹ collegiatis: quaꝝ p̄latus dū viueret poterat excōicare et absoluere. Ad qđ facit ca. Cū ab ecclesiarū. et ca. cū in ecclesijs. de offi. ordi.

14 ¶An vicari⁹ ep̄i habeat potestatē i foro ꝯscie seu pnīe? Rn̄. Dic ꝑm i summa. titu. de pent. ⁊ re. in. §. cui cōfitēdū: ꝙ nō nisi hoc ei expresse cōmissum sit vel nisi ep̄s se trāstulerit ad remotā regionē: ⁊ reliq̄t eū vicariū suū generalē quo casu oīa pōt in foro cōsciētie: que ep̄s si pn̄s esset. Sed si vicari⁹ nō sit sacerdos debet hoc alijs delegare. Ar. de ꝯse. ec. c. a qua. de officio dele. ca. excōicatus. in fi. et de procu. c. petitio.

15 ¶Nūquid vicarius gn̄alis ep̄i in cui⁹ mādato ep̄s expressit vnū de casib⁹ qui requirunt speciale mandatū secuta gn̄ali

clausula. Et oia possis q̄ nos possumus: possit oia q̄ exigunt speciale mādatū? Dic s3 Arch. Jo.mo. ꝛ Jo.an.in.c.Romana. de officio vica.lib.vj.ꝙ sic. de rescrip.ca.sedes. Ad instar procuratoris: secus si nullū de his que exigunt speciale mandatū expressisset: vel si nō expressus esset maior ꝙ̄ expressus .c. non potest.eo.titu.

16 ¶ Uidelicet quā auctoritatē habebit cōfessor cui eps vel eius vicē gerēs dt concedo tibi oēs casus meos: vel talē ꝛ talē ꝛ oēs alios: vel oēs cōcedo excepto tali ꝛ tali? Rñ. in primo casu nihil videt concessisse. ar. eorū que dicunt in precedenti proximo.§.nisi s̄m Mo.in sum. Cōfessor tantā ꝛ intrinsecā familiaritatē cū epo habeat: vt ꝓbabiliter extimare possit oia sibi cōcedi in foro pnie per talia verba. Aut si etiā eps dixerit. Cōcedo vt oia possis q̄ ego possuȝ quo casu oia potest que eps pōt in foro pnie ꝙ̄tū ad absolutionē a petis ꝛ censuris epo reseruatis. De dispēsatione vero votorū: iuramentorum: ꝛ in certorū que dependet a iurisditione: petat particularem licentiā vel auctoritatem.

¶ In secundo casu dicit pe. in directoria lib.j.tit.xv.§.xx. Si aliquis articulus specificet de reseruatis epo cū clausula generali. Et omnes alios pōt absoluere de non expressis. ar. de procura. Qui ad agendū. nisi grauis adeo esset casus ꝙ in tali generalitate non veniret. vt de iniectione manus in clericum. de sen. excōica. peruenit Non eñ credo ꝙ committatur nisi exprimatur. Et subdit pe. Fratres tamē predicatores et minores pñtati prelati ecclesiarum: quib9 conceditur confessiōes audire possunt ab omnibus absoluere que in iure non reseruantur epis: immo ꝛ a reseruatis per suas constitutiones: dūmodo ibi non sit snia excōicatiōis lata: quia statuta cōcessioni cōtraria reuocantur. in.§.Statuimus. Et sic intelligit Guil. hec pe. in directoria: quamuis hoc vltimum dubium videatur per doct. in cle. Dudum.d.§. Statuim9. de sepultu. vt infra.§.xxxiij.

¶ In tertio casu cōfessor potest absoluere a reliq̄s casibus nō reseruatis: vt quidam dicūt qñ aliquos tantū reseruat eps.

17 ¶ An epo mortuo expiret iurisditio sui vicarij? Dicendū s̄m Anto. de But. in ca. tua nobis. de offi. vica. ꝙ sic. Et de cōsuetudine sic seruat: ꝙ̄uis plerumq3 tales cōfirment: vel remoueant: de ma. ꝛ obe. ca. cum olim. Et quidē absq3 consensu capituli pōt eps constituere et

remouere officialē ſm̄ Hoſt. in ſumma.ti.de pe.ꝛ re.§.in q̄bus. verſic.ſed nunquid.

18 ¶ Nūquid prelat⁹ propri⁹ vel ſacerdos prochial'.aut ſuus vicari⁹ poſſit ſubditos abſoluere ab omni peccato: cui⁹ abſolutio ſpectat ad eū ꝛ intra et extra diœceſim? Rñ. ſm̄ Joan. de Imola in clemen. Dudum. de ſepul.in.§. Statuimus. Dic ꝙ ſic. Siue illud ꝯmiſerit extra ſiue intra territorium loci vel diœceſis. Et ideo extra diœceſim: qꝛ in his que ſunt fori penitentialis ꝛ ſub ſilentio exercentur nullius territoriū leditur. Ad quod faciūt notata in.c. penultimo in fine. de offic.deleg. De fratribus predicatoribus ꝛ minoribus: dic vt infra.§.xxvj.

19 ¶ Sed nunq̄d ſacerdos parrochialis: vel quicūqꝫ curatus poſſit aſſumere in auxiliū preſbyterum non curatū vel religioſum ab epiſcopo non licentiatū ad audiēdas cōfeſſiones? Reſpondetur aut talis aſſumitur ad tēpus puta in quadrageſima vt confeſſiones audiat: predicet: miniſtret eucharistiā ꝛ huiuſmodi. Aut dat ſimpliciter licentiam ſubdito: vt poſſit cōfiteri vni de predictis.

¶ Si primo modo dicit dominus cardinalis in cle. religioſi.in prin.q.xxj.ꝛ.q.xxiij.de priuile.ſm̄ Pau.pōt eum aſſumere: qꝛ ſic aſſumendo delegat ei vices ſuas:et quicquid iſte facit: facit vt eius commiſſarius: pro quo remittit ad notata in cle.j.de here. Et quidam cum quis eſt aſſumptus ꝛ rite ordinatus ac ſufficiens non deficit ei niſi materia id eſt populus cum ergo ſumitur ab eo qui habet pōt exercere nomine illius. ar.xv.q.j.Ecce in hoc et.c.adijcimus.quod ſi dicis quia ꝑ inferiorem prelatum epō nō poteſt cura delegari: vt dicit Archidiacono.argu de electio. cum ex eo.libr. vj. Rūdet Pau. non procedere in cōmiſſiōe ſpeciali certorū caſuū:vel ad tēpus :vt in caſu noſtro. Ad qđ facit q̄ no.Hoſti.de officio vicar. cap. Clericus. Secus de cōmiſſione gn̄ali: qꝛ parrochialis etiam ꝑ viam delegationis gn̄alis nō poteſt cōmittere alicui omnem curā. Quia ſic videret exonerare ſe de eo quod debet ꝑ ſe exercere.de preben. ca. extirpende. §.qui vero.

¶ Si autem ſecundo caſu ſubditus cōfiteatur religioſo non licentiato ab epō ad confeſſiones audiendas vel preſbytero non curato ſecūdum Pau. non poteſt ab eo abſolui: quia cum talis abſoluens faciat iure ſuo quod non habet: eo quod ſibi a nullo prelato cura commiſſa ſit: nihil agit. Hec cardina-

lis. Et sic ipse trãsit cũ hac opinione. Et Jo. de Jmo. in Cle. Dudum. de sepul. et do. Abb. siculus in ca. Omnis. de pe. et re. vbi dicit. Si parrochialis sacerdos dat simpliciter licentiam parrochianis eligẽdi sibi confessorem talis non potest eligere sacerdotem qui nõ habet executionem in actu seu iurisditionẽ. secus si ipse parrochialis permittit vni sacerdoti vt audiat cõfessionẽ sui parrochiani: q2 tũc non requiritur vt habeat executionẽ in actu: sed sufficit si h3 in habitu: vt acquirit ois sacerdos dum ordinat: vt hic volunt doc. Et idẽ tenet Jo. an. in ca. ois de peni. et re. Et Host. i sũma: vt refert Do. de. S. Gemi. in ca. Perlectis. in fi. di. xxv. Ubi dicit hoc fuisse disputatũ Bono. vt refert Jo. an. Cum quo ipse videtur trãsire. Quãuis gl. in. c. Ois. de peni. et re. ꝛ Ray. in summa. ꝛ Archi. in d. c. Perlectis. Teneãt ꝙ presbyter nisi sit ab epo licentiatus non põt alioꝝ cõfessiones audire. Rõnem primã vertus. similr ꝛ religiosi q̃uis ad modicũ tẽpus assumãtur ad hoc a sacerdote curato. contra qd vr̃ bullata declaratio Alexan. et Cle. Jn qua dr ꝙ potestas absoluẽdi que est apud curatũ papam ꝛ epm non est vna: sed quilibet põt p se audire sine consensu alteri⁹ cõfessiones subditoꝝ. Et qlibet eoꝝ sine cõsensu alterius põt alteri cõmittere. Uñ vicarius curati sine licẽtia epi potest audire cõfessiones illoꝝ q̃ curato subditi sunt licet multomagis de licentia epi: vt hoc ponit do. Archieps Flo. in prima parte sui Interrogatorij.

20 ¶ Religiosi et sacerdotes nõ curati quõ possint seculariũ psonarũ cõfessiones audire preter modũ nũc ꝓxie dictũ? Rñ. s3 Arch. i. c. placuit. xvj. q. j. Dicendum ꝙ excepto articulo necessitatis in quo cuicunq3 sacerdoti etiam nõ habilitato ad cõfessiones audiendas cõcedit vt possit audire ꝛ absoluere penitentẽ. Oportet ꝙ sint licẽtiati ab epo de ꝯsensu sui p̄lati. d. cõ. c. Placuit. ꝛ cap. peruenit. ea. q. Nã velle ꝛ nolle religiosi i manu est sui prelati. xij. q. j. Nolo. ꝛ ca. Nõ dicatis. Cõcor. Pet. in direc. lib. j. ti. xv. §. lxxx. ¶ De sacerdotib⁹ vero nõ curatis addit Archi. Tales non hñt ptãtem absoluẽdi vel ligãdi vel predicãdi. Aut alia que ad curam animarum spectant faciendi: nisi fuerint electi a populo ꝛ instituti ab epo.

21 ¶ Nunq̃d religiosus nõ habilitat⁹ ad audiẽdas cõfessiones ab epo cũ cõsensu sui prelati possit audire et absoluere illũ qui h3 bullã vt possit sibi

eligere cōfessorē sacerdotē secularē vel religiosum: q̄ eū in cōfessione audiat ⁊ absoluat dicēdo ꝙ aut cōcedit hoc generaliter. Aliquē religosū nō nominādo: aut pticulariter nominādo.

¶ Primo casu eligi nō poterit religiosus al's nō habilitatus ad cōfessiones audiendas. ar. de iudeis. Quod sit laudabile. Quamuis si talis religiosus predictum audiat et absoluat confessio huiusmodi nō sit iteranda necessario.

¶ Scđo casu. Dicendū ꝙ talis eligere pōt religiosum nominatū qui in confessione audiat eū ⁊ absoluat. Q: sic presumit electa industria psone ſm Pet. de pal. in. iiij. di. xvij. q. iiij.

22 ¶ Quero quō fratres predicatores et minores possint audire cōfessiōes seculariū per sonaruz? Respon. Aut frēs ad hoc electi ⁊ presentati prelatis eccl'iaꝝ ſm formā Cle. Dudū. §. Statuim⁹. de sepul. admittunt ⁊ licentiam ab eisdē hñt: ⁊ possunt audire et absoluere. Aut absolute repelluntur a dictis prelatis: nec ex eis licentiam exhibere volunt: ⁊ libere ac licite pñt cōfessiones audire et absoluere ap'lica auctoritate. eo. §. ꝑ. Nos ex nūc. Aut predicti prelati eis licentiā exhibent sine predicta solennitate seu forma cle. ⁊ etiam possunt sic cōfessiones audire et absoluere ſm directoriū. lib. j. ti. xv.

23 ¶ Sed nunquid si prelati ecclesiarum in prima oblatiōe respōdeāt prouincialib⁹ prioribus: et ministris seu missis ab eis. non eligatis neq̄ pñtetis aliquos q: nō admittemus eos. possunt electi a prioribus ⁊ ministris sine alia p̄sentatōe auctoritate pape confessiones audire? Rñ. ſm directoria vbi supra. Sic. Q: in his que certa sunt non est locus coniecturis. Argu. in cle. quāuis. de appel. Nec refert an prius vel posterius hoc denegent.

24 ¶ Quid si prelat⁹ expresse nō recusat dare fratrib⁹ hāc licentiā: sed nō dat vel negligit? Rñ. glo. ⁊ imo. in eo. §. Statuimus. videt ꝙ post trinā requisitionem succedat priuilegium huius constitutionis: ac si expresse recusaret. ar. capitulo. j. de supplē. neglig. prela. ⁊ de appel. ca. Ab eo. lib. vj.

25 ¶ Quid si haberi nō potest copia prelati vel est excōicat⁹ vl' suspēsus a iurisditione? Rñ. Imola ſm Pau. In primo casu peti debet licētia a suo vicario in spiritualibus: si eū habet. de tempori. ord. Cū nullus. in. vj. Si vicariū nō habet malitiose facit: ⁊ videtur succedere priuilegiū huius cōstitutionis: licet sit tuti⁹ petere a Papa vel su-

periore epi.ix.q.iij. Cum sim⁹. vel sufficit reqrere presentiam prelati in loco debito ꝛ ꝓtestati. Ar. eorum que not. de elec. in capitulo cupiẽtes.§. Quod si partes viginti.in.vj.

¶In secundo casu quando est excõicatus vel suspẽsus debet adiri ille q̃ habet supplere negligentiã. prelati ꝛ defectũ. de cõcessio.preb. qꝛ diuersitatẽ.

26 ¶An prelati ecclesiarũ possint recusare aliquem fratrem sibi presentatũ ad confessiones audiẽdas ex nulla volũtate et sine causa? Rñ. in eo.§. statuimus.Jmol. ſm Joan.mona.ꝙ non. Nã sequeret iniquitas.s. ꝙ per solam malitiaz persona ydonea ab ho offìcio repelleretur non sine ipsius iniuria. Cõtra id qđ habetur.ff.qui satisda.cogan.l. si vero.§. Qui ꝓ rei qualitate.Ex causa tamen: vt qꝛ non sit ydone⁹: vt in tex. hic patet. Et dicit glo. vñ posset prelat⁹ recusare: alias non nocet recusatio: qꝛ succedit licentia pape per ea q̃ dicuntur in versi.si vero.ſm Jo.mo.

27 ¶Quero de quib⁹ prelatis hic intelligat? Respõ. vt in gl'. super verbo prelatorum. in.§. Statuim⁹ ꝙ de episcopis ꝛ superioribus. Item ſm paulum et Jo. de Jmo. Intelligitur de prelatis q̃ ex priuilegio vel cõsuetudine sunt prelati. de consanguinita.ꝛ affinita.ca. j. Qđ est verum ſm Jo.mo. Quando tales habẽt iurisditionẽ quasi episcopalem in loco. Et nulli subsunt diocesano de quibus in ca. Abbates.de priuil.in.vj. Et quo ad loca taliũ non sufficeret licentia diocesani per qđ in tex.habet vbi datur licẽtia ꝙ audiãt ꝯfessiões subditoꝝ suorũ. Et sede vacã. ſm do. Card. ꝛ Jmo.hanc licentiã dabat capitulum dictis fratribus.

28 ¶An dicti fratres in cõfessionib⁹ audiẽdis habeãt facultatẽ ampliorẽ q̃ȝ curati? Dicẽdum ſm Guiliel. ꝛ Jmolam in dicto.§.Statuim⁹. ꝙ sic in aliquo: vt qꝛ curati non pñt audire nisi parrochianos suos tãtũ: alios nõ sine licẽtia vel epĩ vel curatoꝝ illoꝝ. Fratres aũt possunt audire oẽs de diocesi seu prelato loci subiectos. Jntanta ꝙ siue concedant prelati locorũ licentiã siue nõ. Jsta cõstitutio est fratribus loco cõcessionis: ꝛ vim debere dicit totuz papale qđ hic disponitur.

¶Et sic vr̃ ꝙ possint exemptos absoluere: ꝛ ꝑ cõsequẽs scholares religiosos: exẽptos q̃ sũt in studio de licẽtia suoꝝ ꝑlatorũ: si volũt eis ꝯfiteri. Et ẽt religiosos absentes a suis prelatis: ꝛ prelatus exẽptos q̃ immediate subsunt pape. capit. Ne prodilatione.de peni.ꝛ remis.

¶ In aliquo tñ fratres minus possunt q̄ꝫ curati qui subditos suos possunt audire infra diocesim ⁊ extra. Sed fratres presentati ſm formā dicte clemen. non possunt subditos prelato rum audire nisi intra diocesim vel locū. Tñ vt dicit glo. in ver bo Auditur eñ. Si aliqs confi tetur fratribus bona fide extra diocesim credēs fratres habere hāc potestatē tutus erit quo ad deū. de elec. c. dudū. quāuis nō sit vere absolutꝰ ex vi talis absolutionis. per tex. huiꝰ clemen. vt dicunt Guiliel. ⁊ Pau. Sed tutus nō esset quo ad deū si sciret fratres hāc potestatem non habere. Paulus tñ dicit ꝙ prelati dare possunt hāc licentiam fratribꝰ: vt subditos suos audiāt extra diocesim: qꝛ est vo luntarie iurisditionis. vt nota tur de offi. lega. in. c. nouit.

¶ Secūdo curati plus habent potestatis: qꝛ possunt cōmittere alijs vt audiant suos parro chianos ſm. d. card. ꝙ fratres nequeūt: cū nō sint neqꝫ ordinarij: neqꝫ delegati: sed nudi ministri. Unde nec in eis cadit aliqua prelatio: ⁊ ꝑ consequēs nec aliqua subiectio ex parte confitentium.

26 ¶ Quid si fratres nō habēt locum in ciuitate vel diocesi illius episcopi a quo licentiā au diēdi confessiones petunt: sed habent ibi in vicino? Respō. vt dicit glo. in. d. §. Statuimus. su per verbo non habent. dato ꝙ fratres non habeāt locū mutine poterūt tñ prelati dictorum ordinū licentiā hanc petere ab episcopo mutinēsi ⁊ ꝑ ipsa diocesi electionē facere fratrū qui fessiones hominū dicte diocesis audiant: vt hic in tex.

30 ¶ Nunquid prelati ecclesiarum possunt reuocare licen tiam fratribus datam ꝙ audire possint confessiones? Dicen dum ſm glos. in verbo excesserint. in eo. §. statuimus. Nō sine iusta causa. de regu. iuris. Quod semel. in. vj Quādo ex priuilegio clemētis qrti. Fratres habēt ꝙ hec cōcessio morte concedentis non expirat sed durat post mortem prelatoruꝫ donec ecclesijs prouisum fuerit de pastore. idem Imo. ⁊ Jo. de ligna.

¶ An poterit parrochianꝰ con fiteri predictis fratribus nō pe tita licētia a proprio sacerdote? Rñ. ſm glo. in verbo libere sic vt indicat verbū libere hic positū. facit quod habeť de pre ben. licet eṗs. Et hoc est tenen dum licet contrariū dicat Jo. mo. ſm Jo. de imol.

31 ¶ Utrū cōfessi fratribus teneātur saltē semel in anno cōfi teri suis curatis? Respō. ſm. d. Abba. Siculū in ca. oīs. de pe.

e re. Dic sm Jo. and. q confessi fratribus predicatoribus: minoribus: carmelitis: et heremitanis: non tenent ad hoc: quia sunt specifice priuilegiati i hoc per extrauagantem. Joan. xxij. Uas electionis. Si autem sunt fratres alterius religionis bene tenentur eis confessi iterato cōfiteri curatis suis. Qd est verum etiā si ab eisdem habeāt rite generalem licentiam: vt possint sibi eligere confessorem: vt dicit glo. hic et Host. qr interest ppriij sacerdotis audire semel in anno confessionem subditorum. Cum habeat eis eucharistiam ministrare: et als non possit exequi penā. c. huius. s. arcere ab ingressu ecclie nō cōfitētē. Idē tenet do. Anto. de but. in. c. ōis. et gl. Pau. et Jo. de lig. Stephanus et Guil. in clemen. Dudum. §. statuimus preallega.

52 ¶ Utrū dicenti se confessum predictoꝝ ordinū Fratrib⁹: teneat ꝓprius sacerdos eucharistiam indistincte ministrare? Rn. sm Ricard. in. iiij. dist. xvij. arti. iij. q. ij. et Sco. in ea. distin. aut sacerdos habet probabilia indicia q ille verum non dicat: aut non habet.

¶ Primo casu nō tenetur sacerdos: vt cum subdit⁹ erat excōicat⁹ nisi faciat fidē q est ꝯfessus illi qui poterat eum absoluere.

¶ Scdo casu tenet ministrare eo q hoc qd sit vere penitens et vere ꝯfessus: nō cadunt sub probatione cū dependeant ab eius subditi voluntate: et ideo debet eū reputare idoneū ad suscipiēdū eucharistiam si affirmat se istis vere confessum.

53 ¶ Quā ptātem habēt dicti fratres absoluēdi in foro penitentiali? Dicendū sm Jo. de ligna. in. c. ois. de peni. et re. q per dictā cle. Dudū absoluere possunt ab oibus casibus exceptis precise que in Jure seruant episcopis. vn pūt absoluere a casibus quos epi sibi reseruant per statuta synodalia: vel prouincialia: vel ex consuetudine sue diocesis: etiā si episcopi dictos casus nō cōcedāt. Qd pbat sic dicta clemē. statuit. q dicti fratres non possunt absoluere nisi a casibus in quib⁹ possunt curati absoluere: qui eis permittuntur a iure nisi ipsi episcopi vellent plus conferre eis. Sed vt Guil. durā. dicit q non obstāte q docto. ponant multos casus epis reseruatos. Curati nō pūt ab oib⁹ occultis que in iure nō sunt episcopis reseruata. Et q̄ nō sunt ipsis sacerdotibus directe vel per aliquā ꝯnam inter dicta. Licet ergo epi possint reseruare certos casus qui de iure cōpetūt inferioribus: hoc tn̄ nō possunt nisi in duobus casibus.

¶ Primo cū aliqui fuerint legi

time deprehensi q̄ merito fuerint tali potestate priuandi.

¶Scđo indirecte p aliquā ꝯſequētiā: vt culami qs casus euenerit. In quo ad vtilitatē cōem expediat qđ talem casum retineat: ⁊ aliter non. xj. q. j. peruenit. Nō aūt expedit vtilitati cōi reseruari tot casus: q̄a hoc est ponere laqueos in viā salutis. Sed si dixeris epos oino sibi posse casus plures rōnabiliter reseruare? Rñ. verū quo ad sacerdotes parrochiales cū sint de foro epoꝝ: ⁊ eoꝝ ꝯstitutionibus subiecti: nō aūt quo ad fratres p̄dictos q̄ exēpti sunt: nec eoꝝ ordinationib⁹ subiecti: vt de exces. prela. c. nimis praua. Cū igit̄ nō possint dicti fratres absoluere a casib⁹ epis reseruatis in iure: vt d̄r in cle. dudū. §. statuimus. Ergo pn̄t ab oibus aliis: q̄ vel cōsuetudine loci vel synodale cōstitutione epis reseruant̄: q̄r vnū negādo aliud tacēdo ꝯcessit. dist. xxv. Qualis. Nec pn̄t p̄lati dictā cōcessionē reuocare vel defalcare: nec directe negādo licentiā audiēdi: q̄r nihilomin⁹ habēt p cle. dudum. §. statuimus. ver. nos ex nunc. Nec indirecte prohibēdo parrochianos ne ꝯfiteant̄ eis: extra de priuile. c. quanto. Nec per retentionē multoꝝ casuum q̄r fieret in fraudē legis qđ fieri nō debet. hec Jo. de ligna. cū quo cōcordat Guil. durā. in repertorio suo. ⁊ Jo. mona. in c. cle. ⁊ Pet. in directorio. lib. j. ti. xv. §. lxxix. vbi distinguit de casibus per statuta synodalia vel prouincialia reseruatis: q̄r aut illis nō est annexa aliqua cēsura excōicatiōis vel suspēsionis: ⁊ fratres pn̄t absoluere. Aut est eis annexa ⁊ nō pn̄t: q̄r tūc absoluēdo nō prestita sibi ptāte a prelatis essent excōicati. in cle. religiosi. de priui. et do. Abb. in c. sup specula. ne cleri. vel mona. dicit. Nec faciūt ad q̄stionē quā posuit gl. in cle. dudū. de sepul. in verbo cōfessionē. vbi datur ptās fratrib⁹ predicatorib⁹ ⁊ minorib⁹ absoluēdi. Ita q̄ nō habeāt ampliorē ptātē quā curatis parrochialib⁹ sit a iure cōcessa: vbi glo. querit: an epo restringēte ptātē parrochialiū in aliquib⁹ q̄ sibi reseruat: videatur p cōsequētiā restricta ptās fratrū? Et determinās ibi glos. q̄ sic. Sed certe poti⁹ tenerē oppositū p verba cle. q̄ dat ptātez fratrib⁹ tāta quāta a iure concessa est curatis sacerdotibus. Unī pondera verbū a iure ⁊ tp̄s cōcessionis. Uenīūt ergo oēs casus preter illos quos ius specialiter reseruauit epis. Papa aūt non habuit ibi respectū ad cōstitutionē epoꝝ q̄ variantur fm loca ⁊ tēpora: ⁊ in facto consistunt. arg. de consti. c. j. lib. vj.

hec abbas.
34 ¶ Quãuis videatur posse teneri opi. Jo. de ligna. & eũ sequẽtium quo ad reseruationem casuum epalium respectu fratrum. Tamen quia gl in. d. cle. dudũ. Car. Pau. laudunẽsis. Stephanus & zenzelinus dicunt ꝙ immo reseruatio casuum a prelatis indicatis fratribus: id est ꝙ non possunt absoluere fratres a predictis reseruatis. Ideo ad oẽm ambiguitatẽ tollendã tutius est vt a prelatis petamus autoritatẽ casuũ suoꝝ quos sibi volũt reseruari: & quos volũt nobis cõcedere. Jn qua re attẽdenda est doctrina Jo. an. quã ponit in glossa sua. in. c. ij. extra de offi. vica. dicẽs: si episcopus facit vicariũ: & aliquid exprimit de his q̃ requirũt spãle mandatum cum clausula generali: et oia alia que per nos possum⁹. Tunc in foro cõtentioso q̃stum est de virtute vboꝝ etiã spãlia videt̃ cõcessisse: in foro aũt conscientie: licet de specialib⁹ nihil explicet: si tamen alias constat de intentione concedentis ꝙ intendat etiam reseruata concedere in generali concessione. Jlla collata esse: satis intelligi possunt. xxij q. j. humane. concor. Monal. in summa. vnde videt̃ pro hoc qḋ do. Domi. de sancto gemi. dicit in. c. licet. in fi. de offi. vica. lib. vj. vbi ait, Si episcopus concedit vicario suo ꝙ possit oia que ipse põt aliquo speciali excepto oia poterit illo particulari excepto. Nam excipiendo a gñali commissione vnũ de his qui requirũt spãle mandatum videtur cõcessisse alia que requirunt speciale mandatum.

35 ¶ Sed qui sunt casus qui de iure epo reseruant̃? Rñ. Diuersi diuersa dixere. nam Hostien. de peni. & remis. ponit aliquos. Guil. du. aliquos in suo repertorio: summa Pisana in verbo confessor. primo posuit. ix. quatuor de iure & quinq̧ de consuetudine. Quos declarauit Benedictus vndecimus in extraua. que incipit inter cunctas: quam quidã extrauagantem cum do. Car. Pau. & alij doct. in cle. dudũ. §. statuimus. de sepul. dicũt simpliciter esse reuocatã. Nullo modo vim tutã tali declarationi inherere. Unde remittũt ad Host. vbi. s. §. cui confitendũ. et ad glo. Jo. an. in. c. si eps. de pe. & re. lib. vj. vbi dicit ꝙ casus de iure episcopo reseruati sunt.

¶ Primo maior excõicatio. de sen. excom. nuper. ¶ Scḋo imponere penitentias blasphematorib⁹ dei & sanctorũ. de maledic. c. ij. ¶ Tertio sortilegiũ. de sorti. c. ij. ¶ Quarto penitentia eorũ qui clandestine matrimonia cõtrahunt vel cõtra ecclesie interdictũ. de matri. con. contra

ecclesie interdictū.c.j.&.vj.
¶ Quinto solēt de consue.reseruari episcopo pnie oim publicorū enormiū criminū: vt oppressio filio℞ ex proposito vel casu. de quo in.c. consuluisti.ij.qō.v. homicidij: falsi testimonij vel falsi instrumēti: periurij: incestꝰ corruptionis monialiū: coeuntis cum brutis. Et his silia. Ad hoc.l.d.c. miror.et.c. in capite. xxxiij.q.ij.quicūq₃. Item cōmutatio votorū de voto.c.j. Et dispensatio incerto℞.de iudeis.c. cum sit.hec Jo.and.in.d.gl.ho. vbi.S.addit peccatū cōtra naturam. Jmo.in cle.ij.de pe.& re.addit qō relaxatio vel cōmutatio pnie p sacerdotē impositę: si per eūdē non fiat per epm fieri d₃. xxj.di. Inferio.ꝗ tñ cū causa fieri d₃ ẜm Uincē.prout no.archi. in.c.fi.de pe.& re.in vj.ẜm lapū.
36 ¶ Dispēsatio incerto℞ qño itelligat esse casus episcopalis? Dicēdum est ẜm Jo.de ana.in c.cū. sit.de iude. Aut loquimur de restitutione incertoru₃ factē da'in vita debitoris. Aut post mortē. Primo casu ipsemet potest eam pauperibꝰ erogare: vt sic liberetur autoritate Augu. Nō remittit pctm nisi restituat ablatū seu alienum.xiiij.q.vj.si res. Cōsultius tñ esset hec fieri ꝓuidētia epi vel saltē simplicis sacerdotis.arg.c.cū sit.de iude.
¶ Secundo casu distingue: aut testator designauit certā personam per quā distribui debeant incerta aut nō. Primo casu: eps non d₃ se intromittere: qꝛ vt dicit Bal.in.l.nulli.C.de epi.& cle. Executor datus ad restituendū male ablata ꝓfert epo ꝓ generalitatem.d.l.nulli.nisi obstet synodalis constitutio vel fraudis suspitio: quo casu posset episcopus mandare: ne talis distributio fiat sine eiꝰ ꝯscia.nō tñ vt dicit Pet.de anch.manu sua cum tex.in.d.c.cum sit.de iude.dicat Dyocesani prouidētia & nō manu. Interest aūt epi sic principalis heredis vł executoris: vt volūtas testatoris adimpleatur. vñ dicunt isti tres interesse: v'' l. de vnoquoq₃.ff.de iudi.cum si. Addit tñ Pe.de anch. Hodie varietatis moribꝰ & fide non minus laici habent suspectos epos ꝙ ecōtra. Uidentes eos in erogatiōe incerto℞ nō seruare formā d.l.nulli.que vult epos pecuniā suscipere & numerū personarū inter quas erogādum est manifestare: vt pia voluntas testatoris per oia adimpleat. Si scdo casu cū sc₃ testator non designauit certā personā per quā incerta distribui debeāt: tunc eps potest se intromittere tenendo qō delegatū factū ꝓ male ablatis incertis: dicat legatū factu₃ ad pias causas: vt tenet Bar.in.l. j.in.viij.col.in ꝑsi. Tertio ꝗro,

C. de sacrosan. eccle. Bal. i auth. similiter in principio. C. ad legē falcidā. & ƀm hūc modū intellige. Hostien. q̄ dicit ꝙ dispensatio incertorū est casus ep̄alis. Cū quo cōcordat Jo. and. in. c. si ep̄s. de peni. & re. libr. vj. & Jo. mona. in cle. dudum. §. statuimus ad finē. de sepul. & Federi. de senis. in suo cōsili. xxxij. Quibus contradicit Archidiaco. in ca. ij. de testa. libro. vj. & Joan. and. in eo. c. i nouella. Ubi dicit ꝙ hec opinio Archid. & etiā opinio host. habēt in se equitatē. Et ibidē Do. de sancto gemini. dicit opinionem Archi. verā de iure. Sed opin. Hostiē. de equitate. sed Pau. subdistincte tenet opinio. Archi. in di. clemē. dudū. Idē Ricar. & Sco. i. iiij. dist. xv. Qui tñ loquuntur qñ restitutio est in vita facienda debitoris. Dicit eñ Sco. Quis necessario sit determinatus dispensator incertoꝝ: non inueni aliquo iure scripto & lucri. Unde debitor per seipsum consilio boni viri debet pauperibus distribuere. Ricard. vero dicit auctoritate diocesani fieri debet i loco vbi sic est cōsuetū. aľs nō: qꝛ nō interdicit per ius scriptū: quietiā ipse debitor per seipsum cū cōsilio bonoꝝ viroꝝ incerta distribuat. Idē Pe. casuelus i directorio. ti. j. ti. xxvij. & Astensis in sum. lib. iij. tit. iij. Tandem residet cū opi. Archi.

37 ¶ Nunq̄d ep̄s vel ali⁹ penitentiarius possit se cōponere ꝓ minore q̄titate incertorum q̄s debitor vel eius heres teneat? Rñ. ƀm Jo. de imo. in cle. Abusionib⁹. de pe. & re. Distinguo: aut talis habet vñ restituat sine sui maxia indigentia: aut nō Sed oporteret eū mendicare. ¶ Primo casu ƀm Pau. nō pōt qꝛ talis receptio pecunie debet fieri noīe pauperum & in eorū vtilitatē conuerti: & ideo recipiens q̄cūq; sit ille non poterat pro minori q̄titate trāsigere: vt. c. fi. de offi. vica. lib. vj. Saluo nisi sup hoc esset priuilegiatus a papa: vt Paulus dicit. Ex q̄b⁹ notat cōtra ep̄os cōponētes cū heredib⁹ vsurarioꝝ super vsuris & male ablatis: qꝛ nō videtur aliquid valere talis cōpositio quantū ad deum his quib⁹ fit dicta remissio. Ad q̄d facit dicta regula peccatū. lib. vj. & c. si. res. xiiij. q. vj.

¶ Scđo casu rōnabiliter potest fieri cōpositio ꝓ minori quātitate: qñ debitor sine notabili detrimēto sui & familie sue restituere oīa nō valeret. Quo casu pauperi pro minori quātitate remissio fieri pōt. Ut si ducentum debeat. Cētū tñmodo reddat. Ita tñ ꝙ ille sine vllū dissimulatione paratus sit totum quod potest erogare.

38 ¶ Que dicantur esse incerta. Et qbus in rebus aut locis ea distribui oporteat? Respon. Dic quo ad primũ: fm Joã. de ana. ⁊ doc. in. c. cum sit. de iude. Incerta sunt que quis restituere tenetur: ⁊ personis nõ certis: sed pauperibus eo ꝙ dñi rerũ ⁊ eoꝝ heredes ignorantur vel trãseat in his dñiũ in debitorẽ: sicut est lucrum meretricũ hystrionum. Uel plus rem vendẽdo. Aut rem nimis emẽdo: vel iustum vendẽdo testimonium: ⁊ hmõi: siue non transeat dominium: vt in furto: rapina et vsura. In qua dñium nõ trãsit fm Joan. calde. Aut quesitum sit dolo vel inuentum qđ ꝓ derelicto non habeatur. Uel corrupta iustitia receptum a iudice. Uel habito propter falsum testimonium ⁊ huiusmodi.

¶ Quo ad secũdum. Dic ꝙ vel in alimonias pauperum vel in redẽptionẽ captiuorũ et hmõi. c. cũ tu. de vsuris. Et quidẽ in his sunt distribuenda locis: in quibus tota loci cõitas vel maior ps ꝓbabiliter apparet dãnificata: sicut cõtingit in saccomãno ciuitatis. Ul' in his q̃ maximã quantitatem monete argẽtee vel auree grauioris ꝑonderis vel maioris eligentes fudissent vel rotũdassent. Quib⁹ casib⁹ cõitas ciuitatis: tũc gerit vicẽ quasi vnius ⁊ certe persone: cui est restituẽdũ fm sctm̃ Bernardi. In tractatu suaꝝ restitutionũ. Si vero sint particulares persone spoliate et pauce respectu totius cõitatis: sufficit quocũqꝫ in loco restituant: vt ptꝫ in. d. c. cum tu. de homi. Sicut dignũ. In quibus locis nõ restringũt iura ad certũ locũ: vt dicit Fede. de senis. consilio suo. xxxij. Et tenent Hosti. Pe. de auch. Ant. de bu. ⁊ d. Jo. de ana. in. d. c. cum tu. Et est rõ: qꝛ pauperes sunt vnũ membrũ ecclesie: a cui⁹ vnitate nõ separantur per locoꝝ distinctionẽ.

39 ¶ Nunq̃d religiosi q̃ a prelatis nullã haberẽ ptãtem circa dispensationẽ incertoꝝ possint se de his erogandis intromittere? Rñ. Uidetur ꝙ nõ per tex. in cle. Religiosi. §. quibus. de priuile. vbi dr. Religiosis etiam exẽptis i virtute sancte obediẽtie ⁊ sub interminatione maledictionis eterne: districtius inhibemus: necũ factionibus testamẽtoꝝ interfuerit: vt male ablata incerta sibi vel cõuentibus in alioꝝ preiudiciũ erogari procuret. hec ibi. vbi gl. dupliciter intelligit. ¶ Primo qñ testator volens male ablata aliquibus legare ⁊ per religiosos retrahitur in ꝑiudiciũ illoꝝ. ¶ Secũdo ꝙ retrahẽtes faciũt in ꝑiudicium episcopoꝝ quibus incertoꝝ competit dispẽsatio fm

opi. Hosti. Contra quem facit qd notat Archi. in. c. ij. de test. lib. vj. Cardinalis ñuo sup hũc tex. dicit q prohibetur ne religiosi procurent incerta sibi vel suis cõuentibus erogari retrahẽdo testatores aliter dispositos. sed Pau. dicit quo ad incerta nõ fit preiudicium epis. si per alios fiat erogatio: etiã p religiosos fraude cessante. hic do. Cardina. Ex quib9 claret. ¶ Primo q cle. nõ prohibet religiosos circa dispẽsatione incertorꝝ faciẽdam in vita debitoris in foro penitẽtie: vel al's per viam cõsilij. ¶ Secũdo q licet sibi ꝛ suis conuentibus procurare incerta: qñ testator nondũ disponit de huiusmodi icertis. ¶ Tertio ßm Pau. nõ intelligitur fieri in preiudiciũ epozum si de incertis se intromittant dũmodo non retrahãt testatorem aliter iam dispositum.

¶ De casibus in quibus penitens potest confiteri alteri ꝙ proprio saserdoti. videlz.

40 ¶ Primus quãdo ꝓprius parrochialis est reuelator confessionis ßm Bona. et Tho. in iiij. dist. xvij.

41 ¶ Secũds cũ proprius parrochialis sollicitat ad malum: et mulier timet q iterum eã sollicitabit. aut se fragilem sentit: Ita q probabiliter timet ne loquendo illi sacerdoti instigaretur stimulo cõcupiscẽtie propter recordationem nepharie delectationis: qꝛ sꝫ ꝓpter ignorantiã proprius sacerdos recusari põt. vt infra dicetur. Multo fortius propter malitiã que periculosior est. Debet tamen petere per se vel per aliam licentiam a sacerdote vel a superiore: vt possit alteri confiteri: quo denegante poterit alteri confiteri ßm Ricardum in. iiij. di. xvij. arti. iij. q. vij.

42 ¶ Tertius si penitẽs cõtra personã proprij sacerdotis est machinatus latẽter: hoc illi cõfiteri nõ tenet: ne ad odiũ ꝓuocetur. Ricar. in ea. q. ꝛ Abb. sicu lus i. c. ois. de pe. ꝛ re. dicit. Idẽ si est odiũ inter penitentẽ ꝛ proprium presbyterũ vel parentes presbyteri põt cõfiteri tunc alteri de licẽtia sui presbyteri: quã si petitam malitiose dare recuset. Et hoc dicit glo. ad alium ire poterit. de regula. ca. licet. Sed licentiã istam nõ oportet petere si iste confiteatur religiosis licẽtiatis ad cõfessiones audiendas ßm formã Cle. dudum. de sepul. Cum tales religiosi libere possint audire homines totius diocesis. vt ibi in §. Statuimus. Sicut parrochialis homies sue parrochie. Idẽ si cognata sacerdotis fuit eius adultera: que si confitea-

tur timet scādalizare sacerdotem. quo casu ne confessionem diuidat debet petere licentiam alteri confitendi. Et si eam ab ipso vel superiore obtinere nequeat petere est obtinere. Boñ. in.iiij.di.xxj.adde ꝭm archi. in ca. placuit. de pe. dist. vj. ꝙ in predictis casibus. Si penitens petitam licentiā consequi non potest absqꝫ alio recursu ad superiorem potest alteri confiteri auctoritate.d.c. Placuit.

43 ¶ Quid si in predictis casibus ⁊ similibus nō potest habere alium ꝙ̄ propriū sacerdotem? dicendū ꝙ potest cōfiteri de oibus aliijs subticendo illa: siue peccata siue circunstātias ex quibus verisimiliter periculum vel scandalū imminere possit. Deus enim sic ordinat opera ꝙ nō vult esse causa mali. hec Inno. Hostien. Jo. and. et Anto. de but. in ca. omnis. de peniten. ⁊ remis.

44 ¶ Quartus qñ ꝓprius sacerdos est indiscret⁹ siue ignorans: qꝛ nescit ligare. et soluere ⁊ peccatū mortale ac veniale: vt opꝫ discernere. Quo casu licentiā petere debet penitens: vt supra dictum est: ⁊ petita licentia habet̄ pro obtenta. d.ca. placuit. Ricar. e.ar. iiij. q. j. ⁊ Host. in summa. de.peni. et re. de hac sacerdotis ignorantia dicetur infra. c.iiij. §.xj. ⁊ xij.

45 ¶ Quintus est de trāsferēte vel querente domicilium in alia terra vel parrochia aīo remanēdi seu vbi explicatis sarcinulis suis et conducta domo fit de foro illius curati ꝭm Hostien. in summa de parrochijs. §. omnes intelligant. ⁊ archid. xiij. q. iij. §. quia ergo. Et qui per annū in aliquo loco habitat: licet non aīo ibi remanendi fit de foro illius parrochialis quo ad sacramenta recipiēda. ꝭm Innocē. in.c. omnis. de pent. et re. De hoc dꝛ infra in vj. casu ꝭm do. Abb. Qui vero in diuersis locis vel parrochijs equaliter habitat: potest ab vtrisqꝫ curatis sacramenta accipere pro tpe: quo ibi moratur nisi appareat qđ sit eius principale domicilium. Querens autem domicilium priori suo relicto dum iter agit vel nauigat querens illud: potest vbiqꝫ cōfiteri quousqꝫ alicubi domicilium firmet: cū talis dicatur esse sine domicilio. ff. ad municipales. l. labeo. in principio. Hostien. vbi supra et Ricar. in iiij. distinc. xvij.

46. ¶ Nunqđ peregrinās de licentia proprij sacerdotis possit ab alio sacerdote accipere oīa sacramenta necessaria: ⁊ cōmunicare tempore pasche? Dicēdum ꝙ sic. vnde ⁊ de omnibus peccatis commissis in via: vel

antequã a domo recederet poterit confiteri & absolui a quocunq maluerit sacerdote. Immo & de casibus episcopo reseruatis si cum illius licẽtia discessit ʒm Inno.in.c.omnis.de pe. & remis. Si vero peregrini & negotiatores sine licentia proprij sacerdotis iter arripuerint non possunt penitentiam vel alia sacramenta ecclesiastica accipere ab alio curato nisi constituti in articulo mortis vel nisi moram ibi traxerint per annum: secundum aliquos.

47 ¶ Nunquid peregrinãs de licentia sui parrochialis possit sumere eucharistiam a religiosis: & sufficiat si in die iouis sctã suscipiat sicut in die pasche? Rñdeo ad primũ. Distingue. Aut peregrinãs habet specialem licentiã sumẽdi a religiosis: & potest aut non: & tunc ipsi religiosi ministrãtes eucharistiã excõicati eẽnt & a solo papa vel eius auctoritatẽ habẽte possunt absolui. vt in cle. religiosi. de priuile.

¶ Ad scdm dicas ʒm Abb. sicut in.c.oĩs.de pe. & re. q sumere eucharistiaʒ in pascha potest duobus modis intelligi. Primo pro solennitate paschali. Et tunc satis est recipere in die iouis sancta maxime habendo respectũ q illa die fuit institutũ hoc sacramentũ corporis xpi. Sed qz ecclesia tũc occupatꝰ in alijs officijs non põt tunc facere solennitatẽ de corpore xpi: sed differt post octauã penthecostes vt in cle.si dñm.de reli.& ve.sancto. ¶ Scdo põt intelligi in pascha in die resurrectionis. Et tunc opꝫ de necessitate sumere illa die. Et pro hoc: qz appellat pascha.ar.§.quoties.inst.de iure.iu.cõcludo q recipere in die resurrectionis cautũ est ad euitãdũ opiniões & satisfaciẽdũ huic canoni. Pro quo adduco tex.in c.& si iudeos.de iud. vbi tex.loquitur proprie de die resurrectionis. Tñ puto satisfactũ cõstitutioni si recipiatur in die iouis sctã: qz vt dixi habet respectus ad solẽnitatẽ paschalem: & tũc fuit institutum. h.d. Abb. et pro hac opinione emanauit declaratoria q̃dam Eugenij quarti que incipit dilecte fili.

48 ¶ Sextus casus est de vagabundis: vt sunt stipendiarij: mercennarij: mercatores nusq̃ habẽtes domiciliũ: sed nundinas semp seq̃ntes: qui cuilibet curato cõfiteri pñt aut religioso licẽtiato ad confessiones audiẽdas ʒm quod habes.s.in.§. xvj. huius ca.do.tñ archiepiscopus flor.in p̃ma parte sui interrogatorij dicit q talis põt cõfiteri etiã nõ curato: quia nulli subditus submittit se ei cui vult. Et oĩs sacerdos cũ in sua ordinatione acceperit potestatem &

iurisdictionē in habitu subditos habet eos qui submittunt se ei. Adde qđ dicit do. Abb. sicu. in c. omnis. de pe. ꝛ re. vbi ait. Sꝫ quero quis dicat ꝓprius sacerdos mercennariorum stipēdiariorū: et scholariū ac similiū: cū isti non habeant in loco domicilium? Rñ. quidam dicūt vt refert Innocē. ꝙ ille dr proprius sacerdos in cuius parrochia habitauerunt per annum. vt. xvj. q. j. Quesiti. Alij dicūt ꝙ idē si non p annū. Alij dicūtꝙ debet habere licentiā a ꝓprio sacerdote. Illa opinio mihi plus placet: ꝛ videtur magis cōis ꝙ ille dicitur ꝓprius sacerdos in cuius parrochia habitat de pñti: nec potest cōmode adire ꝓpriū sacerdotē. ar. in. c. fi. de parro. ꝛ tenet glo. in cle. j. de priuile. in verbo parrochialis.

¶ De scholaribus distingue: qꝛ si sunt clerici licet per annum incolant in loco studij: nec recesserint cum licentia prelatorū suorū etiam si per triginta annos locū studij incolerēt: nō possunt ibi confiteri ꝫm Hostiē. in summa. titu. de parrochijs §. quis intelligatur. ꝛ no. archid. xiij. q. ij. §. quia ergo. in fi.

49 ¶ Septimus casus est cum quis ratiōe delicti efficitur subditus eius in cuius parrochia deliquit. de rap. c. j. vj. q. iij. placuit. Sed hoc intellige ꝫm Ricar. in. iiij. dist. xviij. ar. ix. qō. v. Si ab hoīe sit excōmunicatus puta propter furtum et hmōi. Secus si incurrit excōmunicationem iuris cōis vł synodalis statuti aut ꝓuincialis: quia talis in foro conscientie absolui potest a suo episcopo vel ei9 autoritatem habēte sicut a peccatis extra diocesim commissis. Quod etiam tenet do. Abb. ꝫm Lauduñ. in clemen. dudum. de sepultu. Mattheus ꝛ Joan. de imo. ꝛ directorium lib. j. titu. de pe. ꝛ re. §. xcix. ꝫm archi. in. c. ij. de cōsti. li. vj. Et gl. in. c. j. xvi. q. j. qđ oīno tenēdū videtur: quicquid in contrarium dicat Joā. and. in. c. excōicatis. de offi. leg.

50 ¶ Nota tñ ꝙ delinquens cōtra formā statuti synodalis infra diocesim: sed in monasterio exempto non ligatur excommunicatione statuti synodalis infra diocesim: ꝫm Joan. de ligna. in tractatu de ecclesiastico interdicto per ca. vt animaruꝫ. de constitu. lib. vj. ꝛ per ca. luminoso. xviij. q. ij. vbi dicit ꝙ episcopus non debet exercere aliquid sue potestatis i monasterio. vbi glo. dicit loquitur de exemptis. idem tenuerūt Joan. and. Car. ꝛ Joā. calde. disputando. Item si subditus extra territoriū diocesis delinquat contra formam statuti episcopi sui infligentis excommunicationem non inci-

dit eam: vt in dicto capitulo vt animarum.

51 ¶ Octauus casus ratione necessitatis: quia absoluendus est in mortis articulo constitutus: quo casu quilibet sacerdos ab ecclesia non precisus autoritate iuris fit proprius. Et absoluere potest ab omni casu reseruato. de offi. ordi. c. pastoralis. §. preterea: & in glossa ibi in verbo in mortis. sed Innocentius tenet q simplex sacerdos absoluere possit in articulo mortis a casibus reseruatis: quando episcopi copia tunc haberi non possit: qr si haberi pōt: primo ipē est requirendus vt talem absoluat.

52 ¶ Sed dubitat quō accipiēdus sit mortis articulus? Respōdeo fm glo. in. d. §. preterea. & Joā. de imo. ibidē multipliciter accipi potest. Primo si quis actu moriturus sit ex egritudine vel vulnere. ¶ Secundo si mare ingredi debeat. ¶ Tertio si obsessus sit in loco in quo machinis & balistis expugnatur. ¶ Quarto si bellum campestre intrare debeat. ¶ Quinto si mulier est paritura: vt addit Jo. de Imo. ¶ Quantum ad secūdum casum dicit glos. hoc non intelligas articulum mortis quādo quis intrat mare: sed tunc cum iminet naufragiū vel periculū. ¶ Quantum ad tertium dicit Joā. de Imo. distingue: quia si loc⁹ machinis est obsessus: tūc commune est periculum: quia super quemlibet lap's venire posset: vnde quilibet ab omni casu res. ruato. potest absolui. Si autem balistis & alijs armis periculosis obsidentur tunc solum ad pugnantes dicitur iminere periculum mortis: quia si expectaretur vulnus forte daretur vulnus cū morte: ideoq3 tale bellum aggressuri possunt absolui: sed non alij qui nō pugnant: vt vult Host. Et verum circa illos q iuste se defendunt secus si iniuste: qr cum sint continue i pctō absolui nō possunt de pe. & re. Quod quidā: et hoc verum fm Hostiē nisi tales peniteant: & non possint secure exire: quia poterūt absolui ex quo imminet periculum: dummodo taliter faciant qd non possit sibi imputari.

¶ Quātū ad qrtū intelligit gl. Host. & Jo. de imo. cū qs intrare debet bellū cāpestre cōtra sarracenos vel al's iustū: & manifeste appareat periculū mortis.

¶ Quantum ad quintum dicit Joā. de imo. fm Hosti. videtur distiguēdū: quia si mulier paritura sit & corpulentia & multos habuit filios: & de facili consueuit parere non possit absolui a casu reseruato. Secus si nunq3 peperit: & multum timeat partum: et forte debilis est: vel als

consueuit esse in periculo mor= tis in alio partu: subdit Hostiē. tamen quia experientia docet etiam multas abundantes in prole interdum in partu dece= dere ptum esset simpliciter dice re mulierem in partu constitu= tam absolui posse a reseruatis: maxime quia ipsa ꝛ omnes su= pradicti si periculum euaserint ꝛ se ꝙ primum commode pote= runt non presentauerint supe= riorie quo fuerant absoluendi ab excommunicatione vel se re= presentantes ſm mandatū sibi iniunctum nō satisfecerint rein cidunt in eandem seu similem excommunicationis sententiā: a qua fuerāt absoluti in articu= lo mortis. vt in. c. eos. de sen. ex= commu. lib. vj.

¶ Adde sextū casum in quo q̄s absolui pōt ab alio ꝙ a superio re a quo fuerat absoluendus. Nec est remittēdus aliqñ ad eū cū quis videlicet habet impedi mētū perpetue egritudinis. vñ nec tunc vēdicat sibi locū ptedi= ctum cap. eos. vt dicit Archi.

53 ¶ Sed nunquid confessi lai= co in articulo mortis quod fieri potest deficiente sacerdote. de pe. dist. vj. Qui vult teneantur eadem peccata numero confite ri sacerdoti habita eius copia si pericula euaserint? Rñ. scdm Tho. in. iiij. dist. xvij. Dic ꝙ sic. Cuius ratio esse potest: quia vt dicit glo. in. c. pastoralis. §. pre. terea. in verbo mortis. de offi ordi. Absoluere non potest vel ligare q̇ nō habet claues que so li sacerdoti date sunt. de pe. di. j. Uerbum dei. ꝛ ca. Quem peni tet. ꝛ. d. c. qui vult. vnde cum ta lis penitens non fuerit absolu= tus a peccatis: debet ille denuo cōfiteri ei qui possit eum absol= uere. Laico tamen confiteri sa= cerdote deficiente non est neces sarium. vt dicit Ricar. in. iiij. di. xvij. art. ij. q. j. vbi ait. Cū confes sio nō solū ordinetur ad taxatio nem emēde immo ad aliquā re laxationē pene virtute clauium ꝛ ad susceptionem gratie: et q nullus habet claues in foro pe= nitentie nisi sacerdos: ideo non est necessarium cōfiteri non sa= cerdoti etiā cum haberi nō po= test sacerdos: vnde qđ dicit ma= gister in litera. dist. xvj. c. ix. Si defuerit sacerdos proximo vel socio faciēda est confessio expo nendum est de congruitate nō de necessitate. hec Ricar. cū quo concordat Scotus eadem dist ꝛ addit forte necessarium est nō cōfiteri laico: quia nulli licet di famare se nec prodere peccatū suū occultum. maxime quando ille non presumitur celator se creti: nec scit melius consulere peccatori ꝙ ipsemet sibi.

54 ¶ Quid si eger in articulo mortis cōstitutus penitētiā pe

tal. et antequã veniat sacerdos obmutescat: vel cõuertatur in frenesim. Nunquid absolui poterit: et et Eucharistiã preberi? Respõ. sic. Si per vnum testem constat illũ antequã obmutesceret: vel conuerteretur in frenesim penitẽtiam petijsse: et de vomitatione Eucharistie periculũ non timeat. vt est tex. in venta glosa. in ca. Is qui infirmitate. xxvj. q. v. Sed tñ nõ per religiosum: sed per sacerdotem secularẽ cõmunicandus est: q2 si sine licẽtia proprij sacerdotis vel epi religiosus euhcaristiaz ministraret etiã i articulo mortis cõstituto excõmunicationẽ incurreret. Cui9 absolutio pape reseruatur: vt in clem. Reli. de priuil. vt ibi dicũt do. Car. et do. Jo de Jmo. licet quidam contra in tali casu necessitatis.

55 ¶ Nonũ casum ponit Host. in summa ti. de pe. et re. §. Cui confitendũ. Si sacerdos non proprius ponit spem in ratihabitione proprij sacerdotis. sed hic casus a do. nõ tenetur. et rationem assignat Pet. de palu. in quarto. dist. xvij. Quia nulla ratihabitio confirmat sacramentũ quod nullũ fuit.

56 ¶ Sed nũquid ratihabitio pape possit validare cõfessionem: et absolutionem factam ante proprio sacerdoti? Respõdeo, dicendum q nonq2 regula iuris est q Ratihabitio retrotrahat: et mandato comparatur: quando solo mãdato a principio res agi potest. in talibus autem locuz non habet qñ scilicet de essentia sacramenti deficit. quia tũc totum iterandum est. De essentia aũt absolutionis est ptãs iurisditionis: quã potestatẽ erga talem non habet ex hoc q ponit spem in ratihabitione. do. Archiepiscopus Flo. in prima parte sui interrogatorij. et ad hoc facit qd Jmola in clemen. Dudum. de sepulturis. in. §. hmõi. dicit secundum. zen. q cõfirmatio priuilegiorum non extenditur ad iam reuocataz: quia quod nullum est confirmari non potest. de fide instrumentorum. capitulo inter dilectos.

57 ¶ Jn predictis casibus excepto casu articulo mortis cõfitens alteri quam proprio sacerdoti debet confiteri sacerdoti habenti executionem clauium id est non excommunicato: vel suspenso: et huiusmodi. Et habilitato ab episcopo ad confessiones audiendas si est sacerdos secularis. et si religiosus etiam licentiato a suo prelato. xcv. distinct. perlectis. Et ibi archi. Jtem duran. pte j. titulo de confessione. quãuis tamen aliqui aliter dicant: sed hoc securius videtur.

58 Sacerdos parrochialis ꝛ religiosus ad audiendas confessiones habilitatus cum de iure potestatē nō habeat absoluēdi a maiori excōmunicatione: vt in.c.Nuper.de sentē.excom. et scire teneat̄ ad q̄ se extēdit potestas sua ꝫ Bona.in.iiij.dist. xvij. Postq̄ nouit penitentem ad suā pertinere iurisditionē. Primo interroget de excōmunicationibus a quibus absoluēdi non habet potestatē. ne frustra laboret: eo q̄ manente excōmunicatione penitentē absoluere non potest a peccatis. ꝫm Ricar.ꝛ Tho.in.iiij.distin. xviij.de quo infra.in.c.iiij.et vt sciat si ad episcopū vel papā remittere debeat ipm penitentē: propterea de excommunicationibus nunc subijcitur.

De excommunicationibus papalibus. lix.

Qui iniecit manus violentas in personam ecclesiasticam. xvij. q. iiij. Si quis suadente. Requirit̄ ergo animus iniuriādi: ꝛ factū scʒ vt personā tangat iniuriose ꝛ nō iocose. dicitur etiam ecclesiastica persona conuersus. vel conuersa: vel nouitius religionis approbate. Tradens se et sua ecclesie seculari. Heremita ꝛ si est.iij. ordinis scti Francisci ꝫm multos doc. ꝛ eorum priuilegiū. Calixti scdi. Uel etiā si clericus tantū verbaliter est depositus non actualiter: aut si seipsum clericus irate percutiat. xvij.q.v. Si non licet. sed ignorans esse clericū: q̄ est in habitu laycali: ꝛ si occidit non incidit. de sentē. excō. si vero. ij. Et notādū q̄ pape tūc reseruat̄ absolutio: qn̄ percussio est enormis: quod ꝫm Abba. ꝛ do. Ant. in.c. Cum illorum. de sen. exc. est qn̄ effodit̄ oculus: prescidit̄ digitus: debilitat̄ mēbrum: vt si percussus in tibia libere mouere pedem: vel ambulare nō pōt: qd̄ dicit̄ mutilatio membri inducens irregularitatē. Item ex graui ictu grauis effusio sanguinis: vel leuis pcussio in platea. In theatro. in ecclesia. In dormitorio. Cimiterio: ꝛ in claustro ecclesie adherenti. Aut in prelatū. vel eius vicariū in prelati absentia. idē. Inn. ꝛ Jo. an. in eodem ca. Si vero.

60 Legatus quoq̄ de latere ab omni atroci etiā homicidio clerici absoluere potest ꝫm Joan. an. et Joan. de lig. ꝛ do. Abba. in capi. ad eminentiam. de senten. excommu.

Quicq̄d in cōtrarium dicat Specu. ꝛ Hostiē. et cardinales tantum sunt legati de latere: q̄ hoc possunt erga vndecūq̄ venientes: ꝛ etiā extra terminos

sue legationis. Dū sunt in via. de offi lega. excōicatis. Legati nō de latere hoc possunt erga homines sue prouincie: et intra terminos prouincie. Sūm⁹ penitētiarius: penitētiarij quoqꝫ maiores in curia Romana absolnere possunt etiā ab homicidio clerici: qꝛ vez nō fuisset prelatus. Sed isti habito cōsensu summi penitentiarij.

61 ¶ Qui hostiliter sicut inimicus insecutus est Cardinalem vel percussit vel cepit: vel fuerit soci⁹ facientis: vel mādauit vel ratū habuerit factū suo nomine. Aut cōsiliū: vel fauorem dedit ad ista: vel receptauerit sciēter: vel defensauerit eūdē.c. Felicis. de penis. in. vi.

62 ¶ Qui scienter epm ceperit bānitū erit et cetera fecerit: vt de Cardinali est dictū preter verbum insecutus cle. Si quis. de penis. Qd etiā pcedit: si in episcopū qui renūciauit loco non ordini. Secus si tm̄ est in epm electus et nō cōsecratus. Jo. an. et Pau. in ea. cle. si quis.

63 ¶ Qui aio pertinaci et verbo incidit in damnatā heresim ab ecclesia. 24. q. j. c. j. Jn processu eugenij quarti. Exemplū qꝫ christus nō sit verus deus et homo. Jn cle. j. de sum. tri. vel si nouam contingat.

64 ¶ Qui male sentit mēte et verbo. Aut docet de articulis fidei: vel sacramētis ecclesie. de hereti. c. ad abolendā. Exēplū qꝫ mortui nō resurgēt: qꝫ in eucharistia realiter nō sit christ⁹: qꝫ in baptismo oīa pctā nō remittant: etiā in adulto atrito.

65 ¶ Qui pertinaciter defendit errores vel psonas hereticorū vel est receptator scienter in domo: vel terra sua: vel fautor: qꝛ videlicet nō fugat vel punit ab ecclesia p heresi condēnatos cū publica ptāte fungatur. de hereti. Excōicamus. Et ibi docto. Et in processu curie: vel credēs hereticis ꝗ licet nulli heresi adhereat: tñ credit hereticos bonos esse hoīes ꝟm Pe. de pal.

66 ¶ Jnqsitores: et alij in hoc officio cōstituti: ꝗ obtētu lucri tēporalis odij: grē vel amoris cōtra iustitiā et cōscientiā suam omiserint pcedere cōtra quem fuerat prouidendū sup huiusmodi hereticā prauitatē. Aut eodē obtētu heresim alicui iponit: vel qꝫ impediat officiū suū: vel quoquomō sup hoc psumpserit vexare: nō possunt absolui nisi a papa vel ab alio in articulo mortis. Sed pmissa tūc satisfactiōe si epspatit: si habet vñ. Alias nota pauptas excusat ꝟm glo. cle. multorū. de hereti. Ubi vero pter timorē vt vitandū scandalum inquisitor omitteret pcedere cōtra aliquē

nō incidat ſm Jo.an. ibi. Qui addit copulatiue intelligēs cō tra iuſtitiā ⁊ cōſcientiā. Et patet hic q̄ canō eccleſie ligat oia occulta. Nō tn̄ noiatim de illis iudicat tribunal eccleſie. Cum ipſa tales occultos habeat pro ſolutis. de ſen. excō. a nobis.

67 ¶ Qui pertinaciter tenet ſedē apoſtolicā non eſſe caput eccleſiarū: nec ei vt capiti obediendū. Aut non habere poteſtatē condēdi canones diſtinc. xix. nulli fas. Cū talis ſciſmaticus ſit ⁊ hereticus ſm Hugonem: Innocentiū: Hoſtienſem ⁊ Joannē and. Expceſſu Eugenij quarti eſt papalis.

68 ¶ Incendiarius eccleſiarū ex propoſito: vel loci religioſi pij cimiterij vel ſpacij priuilegiati incremētū eccleſie videlicet. xl. paſſus. Si matrix eſt ſm alia triginta. Cū eſt denūtiat⁹ papalis eſt. eo. titu. Tua nos. xvij. q. iiij. ſicut. Idem de aliaꝝ rerum incendiario: conſiliario: vel fautore. In talibus ſi fuerit excōmunicatus ⁊ denuntiatus in generali vel particulari ab archidiacono vel ſacerdote qui habet poteſtatē excōmunicandi ⁊ denuntiādi ſm Hugonem ⁊ Aſten. lib. vj. titu. ij.

69 ¶ Qui domū laici vel apothecā ſitam infra ſpaciū priuilegiatū incederet: aut effringeret: non tn̄ eſt excōicatus q̄uis ſacrilegus ſit ſm Lapū. Abba. in. c. nōnulli. de immuni. eccle. in. vj. per. d. c. ⁊. c. conqueſti. de ſenten. excom.

70 ¶ Innocen. quoq; in. c. j. de immu. eccle. dicit q̄ ſi eps̄ vel alius prelatus habens iuriſdictionē in eccleſia. Aut ſi ſit perſona nō tm̄ eccleſiaſtica: ſed ſecularis: que ſibi in aliqua eccleſia reſeruaſſet aliquod hoſpitiū: ⁊ alius inique intraret poteſt violenter rumpere domū ⁊ expellere occupātē iniuſte ſua autoritate ſine metu excōmunicationis: quia cuilibet licitū eſt ſuam poſſeſſionē defendere et vim vi repellere. C. vim vi. l. j. Et ſic loquitur. c. cum ꝑlim. de reſtitu. ſpol. In canonico vero contrariū eſt: quia non eccleſiam poſſidet: ſed canonicatū in eccleſia: vn̄ ei non licet oſtia rumpere violenter: quia non poſſidenti: non licet ſibi ipſi ius dicere. C. vnde vi. l. ſi quis vi. Hec Inno.

71 ¶ Effractor violētus eccleſie oſtij: ſere: tecti: parietis: feneſtre: ⁊ hmōi. Si etiā inde nihil aſportet: excōicatus eſt: et ſi denuncieṫ papalis eſt. eo. ti. conqueſti. Si ſine effractione: in ecclia verberat vel incendio in ecclia verberat hoies: vel rapit eccleſie bona: calices: crucem: corpus chriſti: nō eſt excōicatus: ſed excōicandus ſm do. Abb. Jo. and. Jo.

de lig.in.eo.c.et Goffr.in summa.adde sm Inno.vt hic supra immediate.

72 ¶Excommunicatus a delegato pape post annu a snia diffinitiua absolui pt a papa solumodo.c.quereti.de offi.deleg.

73 ¶Quicuq etia prelatus ecclesie sm glo.dat licentiam occidedi:captedi vel grauadi in bonis vel personis suis vel suoru eos q cotra reges:barones:nobiles vel quoscunq alios tulerint snias excomunicationis:suspensionis vel interdicti siue illos quorum occasione sentetie sut prolate:vel eos qui eas obseruant:aut eos qui taliter excomunicatis excoicare volut:nisi licetia ipsam re integra scz ante offensione persone reuocet.Et si sine persone offesione aliqua sint ablata infra octo dieru spacium restituat:vel pro illis satisfaciat.Et qui dicta licentia vsi fuerint:vel motu pprio fecerint hec excomunicationem incurrunt.In qua si permanserint p duos menses:non nisi per papam absoluuntur.de senté.excommuni.quicunq.lib.vj.

74 ¶Dni temporales vel prelati dnium tpale habetes q copellunt celebrare diuina in loco interdicto a iure vel a iudice:siue compulsio sit realis:siue personalis in personas clericorum vel suoru consanguineoru vel si per pcones faciut ad diuina populum euocari.Et si phibet ne excomunicati vel interdicti etia generalr moniti exeat ecclesia du celebrat diuina:ipsiq excomunicati et interdicti si nominatim moniti vt exeat nolut exire:incidunt in excommunicatione.cle.grauis.de sen.excom.et ibi glo.

75 ¶Excoicati sunt qui p se vel per alias literas pape falsant.Et laicus qui falsis vtit scieter:vel ignorater qn per se vel aliu percipere potuit falsitatem:nec diligetia adhibuit.Et qui intra viginti dies literas pape falsas casu ad eu peruenientes no destruxit vel resignauit.Et q manum apposuit etiam reformando litera vel punctu.c.ad falsarioru.et.c.dura.de cri.fal.et ibi gl.d.Abb.et Host.Ricar.quoq in.iiij.dist.xviij.arti.xij.qo.iiij.dicit.Si quis aliqua litera immutet in litera pape quaru efficacia iam expirauit:excomunicatus est:qr p tale immutatione litera pape prius inutilis reddi potest vtilis:vt si indulgeat priuilegiu triennio.et per mutationem appareat de quadriennio et huiusmodi.Et ad hoc facit glo.c.licet.eo.titu.

76 ¶Qui sarracenis deferunt arma lignamina galearum vendunt galeas vel naues vel in piraticis sarracenoru nauibus

curā vel gubernatione exercēt: vel machinis. Aut quibuscūq aliis impēdūt aliqd eis cōsiliū vel auxiliu in dispēdiū terre sancte. de iude. Ita quorūdam. ⁊. c. ad liberandū. in quo subditur: nec absoluantur ab excōicatione: nisi totū qd ex hoc damnato commercio perceperint: ⁊ tantūdem de suo in subsidium terre sancte transmittant. Si tñ absoluātur dicta satisfactione nō facta tenet absolutio fm Joan. and. ⁊ pet. de anch. dicentes q reduci debēt in pristinā excōmunicationē: que est papalis ex pcessu annali Martini quinti: et Eugenij quarti. Et scdm predictos doc. prefati ter in anno excōmunicātur a papa. Arma intellige loricas: enses: ⁊ similia: que fm glo. etiam si non ferātur intentione impugnandi christianos prohibētur. hec. d. Abb. in c. ita quorundam. de iudeis.

77 ¶ Excōmunicatus est: et a solo papa pōt absolui qui durāte guerra vel treuga inter christianos et infideles etiam turchos fm processum curie Pauli secundi: portat aut mittit ad eos arma: ⁊ alia phibita etiā p redēptione captiuorū: cessante ꝟo guerra lz portare alias merces: ⁊ etiā arma si pro redēptione captiuoꝝ portētur: vt sentit Inno. d. Abb. in. c. significauit. coniuncto sequenti. c. de iude.

78 ¶ Qui arma: equos: ferrū: lignamina: victualia: et q̄cunq mercimonia in terras turchorū vel sarracenoꝝ vel soldano subiectio detulerit vel miserit: vel de suis portib⁹ extrahi permiserit: vt ibi deferant: aut in his dederit auxiliū vel cōsiliū excōmunicatus est. hec quo ad turchos locū nō habēt. nec pōt absolui: nisi tñ de bonis proprijs exoluat in subsidiū terre sancte q̄tū portauit aut misit: aut de portib⁹ suis deferri permisit. In extrauaganti. olim. Nicolai iiij. Et ista in processu curie annali confirmata sunt: vbi ptz q nisi a solo papa tales possunt absolui nisi in articulo mortis.

79 ¶ Veneti ex priuilegio Martini quinti possunt mercimonia ad p̄dictas partes portare per plures annos. Sed arma lignamina ⁊ alia prohibita non possunt per se vel per alios quin incidant in predictā excōmunicationem. Et idem de alijs qui similem licentiā haberēt. Archiepiscopus Floreñ. in summa.

80 ¶ Qui accedunt ad sepulchrū dñi etiā causa deuotionis sine licētia pape absolui nō possunt nisi a papa vel summo penitentiario vt in libro penitētiarie eius cōtinetur. Aut a Guardiano hierosolymitano ordis minorum de obseruātia in hierusalem: vt ego vidi in hierusa-

lem. In priuilegijs fratrum ibi habitantibus concessis.

81 ¶ Clerici qui sponte et scienter comunicant in diuinis intra ecclesiam vel extra: vt in dicendis horis canonicis cum excoicatis noiatim a papa. de sen. exco. Si significauit. vbi Joa. and. et alij plures ita intelligunt.

82 ¶ Qui participat excomunicato a papa vel ab alio in eo crimine propter qd est excomunicatus eadem excoicationem incurrit. c. nuper. de sent. excom. vbi do. Abb. ponit exemplum. Titius fuit excoicatus: quia detinebat alterius vxorem. Et ego impendo consiliu: auxilium vel fauorem circa detentionem dicte mulieris: ligor eadem excoicatione. Nec sufficeret comunicatio in illo actu per quem incurrit excoicatio. Sed oportet quod ille cui comunico prius inciderit excoicationem. Qui vero coicat alteri in actu danato per constitutionem: vt in verberatione clerici ligat per illam regulam quod facientem et consentientem pari pena constringit. Ad qd facit. c. mulieres. e. tit. hec do. Ab.

83 ¶ Si quis vero sacerdos participat excoicato ab homine: vel etiam a iure secundum Jo. an. Joan. de santu. et Geminianum in diuinis et celebrando scienter: aut alia sacramenta vel sepulturam ecclesiasticam ministrando est interdictus ab ingressu ecclie. de sen. excom. epor. li. vj. Post qd si celebrat in ecclia aut aliquod officiu deputatum alicui ordini faciat: vt solenniter cantare euangeliu epłam vel esse cantorem in choro est irregularis. Secus si extra ecclesiam: vt si in domo priuata: vel sub territorio cum altari viatico celebret: vel alia faciat. c. is cui. de sen. ex. in. vj. et in gl. et Gemi. in. c. j. eo. ti. et lib. sed si suspensus a diuinis tales exerceat actus intra vel extra ecclesiam irregularis est: vt eo. c. j.

84 ¶ Nullus impator rex: princeps: marchio: dux: comes: baro: vel nobilis cum suis districtus: Aut predictorum filius frater vel nepos sine licentia sedis apostolice speciali literis eiusdem sedis expresse possit ad tempus vel imperpetuu assumi in senatorem vel rectorem vrbis Rome quocunque noie vocetur rectoria. Sed contra hoc noiantes: eligentes vel assumentes: et noiati: electi: vel assumpti: si consenserint. Et qui talibus consilium dederint: vel qui obedierint sunt excoicati. c. fundamenta. de elec. in. vj.

85 ¶ Qui per inferiorem in articulo mortis vel alio impedimento absolutus est: si cessante periculo vel impedimento quam cito comode potest pape non se presentat accepturus eius mandatum super his pro quibus fuerat excoicatus: in eandem excoicatio-

nem relabatur.c.eos.de sentē. excōi.in.vi. Impedimentū hic intellige: vt infirmitatis hostis capitalis insidie obsessionis tyranni: vel si sunt loca periculosa per que nauigaturus est: & huiusmodi ꝟm doct. Excōicat⁹ ꝟo ꝓpter violentā manus iniectionem in clericū vel aliū casum: si habet impedimentū perpetuū: vt podagrarū: vel q: destitutus mēbris vel est decrepit⁹: & hmōi potest absolui: nec vnq̄ tenetur ire ad papam ꝟm Archi.in eo.c. eos. Impetrata tamen absolutione a papa per procuratorem specialiter constitutum ad hoc.

86 ¶ Religiosus vel clericus secularis inducens aliquem ad vouendum iurandū vel fide interposita aut alias promittēdū vt sepulturam in eius ecclesia eligat: vel iam electam non immutet excōicat⁹ est.cle. Cupientes.de penis. Si tamen quisq̄ predictorū cōsilio: vel suasione inducit aliquē ad eligendū sepulturam in sua ecclesia: nō tamen ad iurandū.vouendū: vel promittendum non incidit.

87 ¶ Religiosus presumēs absoluere a sententijs excōmunicationis: suspēsionis: vel interdicti statutoꝝ synodalium: vel prouincialium: vel legatorum ꝟm zen. vel excommunicatos a canone: preterq̄ in casibus a iure expressis: aut per priuilegia sibi concessis: aut a culpa & a pena: vel sine speciali licētia presbyteri parrochialis ministrās sacramenta eucharistie: aut extreme vnctionis: aut matrimonia solennizans. Dicendo scilicet missam nuptialē super sponsum & sponsam ꝟm zen.cle.religiosi.de priui.gl.in ꝟbo a canone sentit ꝙ etiā excōicati a canone minori excōicatione propter participationē religiosi nō poterunt absoluere: quod etiam tenet Pau.& Guil.ꝟm Jo.de imola in ea.cle. Qđ est intelligendū de religiosis non licentiatis ad confessiones audiēdas. Si aūt ab ordinarijs admissi sint absoluere possunt a peccatis. Sicut quilibet parrochialis: vt in cle. dudum.§.statuimus.de sepul. Eque & a minori excōicatione: vt potest parrochialis.c.nuper. de sent.excom. Nam eādem habēt potestatem in foro penitentie: vt in eo.§.statuimus. Quod etiā ex dictis Inn.Host.& alioꝝ dicitur in eo.c.nuper. Intelligitur q̄ de religioso religionis approbate. Nouitio vel professo faciēte aliqđ predictoꝝ per contemptū: quia si per ignorātiam iuris credens sibi licere nō incidit ꝓpter verbū presumpserint qđ notat dolum & temeritatem ꝟm.d.Cardi.et Lapum in ea. clemen. Sed si religiosus credit dicenti mēdaciter habere li-

centiā a parrochiali in p̄dictis nō incidit ministrādo ƀm glo. Ei sufficit licētia legati: epi: et vicarij p̄dictoꝝ ƀm Pau.i eadē cle. Recipiēs quoqꝫ sacramēta predicta a religioso temerarie ministrāte: nō incidit ex participatione in crimine: q̄ intelligit̄ post actū dānatum: nō autē in ipso actu ƀm do.Cardi.

88 ¶ Si religiosus absoluit a sentētia iudicis etiam pape: non incidit in excōicationem: licet peccet: si scienter ƀm Pau. in clem. religiosi. de priuile. Si ignorās statutum sinodale vel ꝓuinciale absoluit ab eius excōmunicatione: de qua non habet auctoritatem: non incidit nec peccat: q2 cum sit exēptus: ꝛ nō teneatur ire ad cōcilia synodaliū: vel prouincialia: excusatur ƀm Guil. in ea. clementi. Si per ignorātiā iuris absoluat a sentētia canonis: licet excōmunicationnē non incurrat: tamen grauiter peccat: eo ꝙ peccatorem decipit. Et ius cōmune ei nō licet ignorare ƀm Guil. in ea. cle. et directorium. lib. iij. tit. ij. §. ccxxxviij.

89 ¶ Quicūqꝫ pactum fecerit ꝓmiserit aliquid vel ꝓmissionem receperit occulte vel manifeste: verbis aptis vel generalibus: aut nō plene expressis: aut dederit aliquid: vel receperit pro gratia impetranda vel iusticia consequēda in curia Romana. Et q̄ scīēter vsus fuerit gratia vel iustitia sic obtenta: excōicatus est. Nec absolui pōt: nisi a papa vel ab alio in articulo mortis. Prius tñ tantūdem pauperib9 erogato: quātū dederit vel receperit. In extrauagāti Bonifacij que incipit excommunicamus. Quam allegat Joan. and. in. c. nemo. de symonia. ꝛ Antonius de but. ꝛ directoriū iuris: quāuis Joan. de lignano in codē ca. nemo dicat. ƀm Joannē cardina. fuisse reuocatam: ꝛ petrū de pal. in. iiij. Quod tñ verius sit ignoramus.

90 ¶ Quicūqꝫ corpus defuncti exenterauit: vel in frusta cōcidit: vel decoquit aut ossa de carnibus euulsit: vt alibi trāsferat: licet ibi defunctus sepulturam elegerit. excōicatus est. Ut in extrauaganti. Detestandū. Bonifacij secūdi. Qui tñ ob superstitiones faciēdas predicta faceret hanc excōicationem nō incurrit ƀm quosdam.

91 ¶ Quilibet symoniacus occultus ꝛ manifestus dādo recipiēdo vel mediator existendo. In ordinibus: electionibus: postulationib9: cōfirmationibus vel quibusuis prouisionibus ecclesiarum: monasteriorum. dignitatum: personatuum: vel officiorum ecclesiasticorum ex-

cōmunicat⁹ est. Et ad restitutionem fructuū pceptorū tenent in extrauaganti eugenij quarti. Que incipit. Cū detestabile. Et intelligunt predicta. Si etiā symonia extra curiam commissa sit: vt in processu pauli secundi. Martin⁹ quintus In duabus suis extrauagantibus. Quarū vna incipit: dānabile. Alia statuimus. duo alia ponit.

¶ Primo q si existens in curia Romana sciet ibi symoniā cōmissam: nisi infra duos dies naturales reuelet camerario sedis apostolice: aut eius vices gerenti: eādem excommunicationem papalem incurrat.

¶ Scdo q in nullis cōmissionibus: vel indultis concessis: aut cōcedēdis intelligāt cōcessa facultas absoluendi ab excōicatione: quā quis incurrit ppter symoniam: nisi expressa de hoc fiat mētio in illis.

92 ¶ Dare pecuniā aut aliud intētiōe cōsequēdi spūalia: sine extrinseca tn̄ cōuētione vel pacto nō inducit symoniā nisi mētalē: vt in. c. tua nos. de symonia. ẜm Joā. an. z. d. Ant. ibidē vn̄ nullaz incidit excōicationē.

93 ¶ Dātes aliq̄d: aut recipiētes ex pacto directe vel indirecte p religionis ingressu, si psona est singularis est excōicata si vero capitula vel conuentus sunt ipso facto suspensi a quibus sentētijs preter q̄z in mortis articulo absolui nō possunt absq̄z speciali licētia pape. Urbanus quintus in extrauagāti: que incipit. Inuinctis.

94 ¶ Monasteria monialiū ordinis predicatorū ingredientes in casu nō cōcesso a cōstitutionibus earū: vel sine licentia magistri ordinis pdicatorum: aut alterius hn̄tis potestatē. in hoc ab ipo magistro excōicati sunt: nec pn̄t absolui nisi a papa vel dicto magistro: aut habente auctoritatem predictorū preterq̄z in articulo mortis.

95 ¶ Ingredietes monasteria scte clare in casibus nō cōcessis in regula earū: vel sine licentia eorū q̄ eaz dare pn̄t: papali excōicatione ligant. Tn̄ nūc cōcessum est fratrib⁹ ordinis minorū cōfessoribus. vt q semel tales ingredietes absoluere possint citra sedē aplicam. Et hoc tā predicatorū q̄z scte clare cōcessum est a nicolao q̄nto. Tn̄ vbi tales sentētie nūq̄z vel quasi nūq̄z pmulgātur. nō vident ligari intrantes nisi cū malefaciēdi vt elici pōt ex dictis Do. An. de bu. z Th. in. iiij. di. xviij.

96 ¶ Qui cōponūt libellos famosos cantilenas: vel rithmos in infamiā z detractionē ordinis predicatoꝝ z minorū. Taliaq̄z publicātes vel retinētes absolui nō pn̄t: nisi aplice sedi

se presentēt vt in priuilegio alexādri. Qd incipit. Ex alto. Sed & nunc Sixtus papa quartus omnia priuilegia ordinis minorum confirmauit: vt patet in priuilegio nouissime cōcesso. qd incipit. Ad perpetuam.

97 ¶ Excōmunicati sunt violantes & infringentes ecclesias fratrū minorū. Etiā si sint prelati ecclesiarum vel principes seculi. Et qui in eos manus iniecerint: molestauerint vel angustias dederint: bona eorum retinuerint. vel alia dāna queuis attemptauerint. Et si contumaces ab his nisi destiterint nisi a summo pontifice & p̄missa satisfactione dāni illati: siue calūnie absolui non debent. Ex priuilegio clementis quarti qd incipit. In quibusdā. Nicolai tertij: qd incipit. Exijt. q̄ priuilegia habent venetijs et assisij: vbi sunt cum bulla papali.

98 ¶ Predicātes docentes vel defendētes: q fratres p̄dicatores & minores non sunt in statu perfectionis: vel q nō licet eis de eleemosynis viuere: p̄dicare vel cōfessiones audire de licentia pape sine cōsensu prelatorū inferiorū Rectorum ecclesiarū: vel parrochialiū sacerdotum. Excōmunicati sunt: nec absolui possunt: nisi personaliter se pape p̄sentēt. vt i eodē priuilegio: Ex alto. Et in alio. Quod incipit. Non sine multa.

99 ¶ Qui violentiā dānabilē facere p̄sumpserit in locis Fratrū predicatorū: aut suos apostatas retinere postq̄ ei p dicti ordinis fratres fuerit denunciatū. Excōicatus est et a papa absoluēdus: vt in p̄uilegio eorū Bonifacij qd incipit. Uirtute.

100 ¶ Fratres minores si sine licētia prioris petita & obtenta receperit fratres professos ordinis predicatorū. vel heremitarū sine speciali licentia pape faciente expressam mentionem de priuilegio eorundem: vel ad minores qd est clementis: et de alio heremitarū qd est Alexandri incipiēte. Uestram &c.

101 ¶ Religiosi mēdicantes sine licentia pape ingredientes quecūq ordinem monachalem sancti benedicti. Cistersiensiū Camaldulēsiū. Uallis vmbrose. vel canonicorū regulariū excepto dūtaxat ordinis Cartusiensiū: excōicati sunt nec preterq̄ in articulo mortis absolui possunt: nisi a papa vt ex cōsilio Cōstantiensi tēpore Martini quinti.

¶ Ex processu martini v. et eugenij quarti. U

102 ¶ Fraticelli & oēs heretici eorūq fautores receptatores & defensores sunt excōicati ¶ Itē pirate & deferētes sarracenis equos: arma: ferrū: ligna:

mina ⁊ alia prohibita: quibus xpianos impugnant. ¶ Itē inuadētes victualia: vel alia ad vsum romane curie necessaria adducentes: vel impedientes: aut pturbātes ne ad curiā romanā adducant. Et qui talia faciūt defendētes. ¶ Itē detinētes: spoliātes: capiētes: verberātes: mutilantes: vel interficientes eos q̄ ad sedē apostolicā vadunt: aut recedunt. Aut eos q̄ in curia morant: nō habētes iurisditionē ordinariā: vel delegatā. Itē spoliātes: verberantes: vel mutilātes per se: vel p aliū eos q̄ recurrūt ad romanam curiā pro suis negotijs et causis. Aut eorū procuratores negociorum gestores: aduocatos. Auditores seu iudices.

¶ Item vulnerātes capientes detinētes romipetas: q̄ gratia deuotionis eunt Romam: ⁊ in ea morātes: vel recedentes ab ea dantesq; in his consiliū vel fauorem. ¶ Item discurrentes hostiliter seu inuadentes Almā vrbem Regna Sicilie Trinacrie. Sardiniā. Corsitā. Terras citrafarū patrimoniū beati Petri in tuscia Ducatū Spoletanū. Comitatū Uenusium Subinde Marchie. Anchone. Masse Traberiane. Romandiole: Campanie prouincias: Martine Terras adulforum Bononiā Ferrariā Beneuentum Perusiū Auinionē Ciuitatē Castelli Tudertū: et alia loca terrasq; ad romanam ecclesiam spectantes. Et cū predictis excōicamus dantes cōsilium auxilium: vel fauorem.

¶ Itē imponentes noua pedagia in terris suis. ¶ Itē qui ab aliquo predictorum casuū absoluit in articulo mortis: nisi premissa satisfactione vel sufficiēti cautione de stādo sancte ecclesie mandatis. In pcessu curie annali martini quinti. ⁊ Eugenij quarti.

103 ¶ In pcessu curie pauli secundi dicebat. Oēs violatores libertatis ecclesiastice presertim imponentes collectas vel queuis grauamina psonis: vel locis ecclesiasticis cōtra statuta sacrorum canonū. Et q̄ talia procurāt vel exigūt. ¶ Itē qui imponunt noua pedagia et q̄ exigunt prohibita. Sed ista reuocata sunt: ⁊ redacta ſm formā pcessus martini proxime dictā per quoddam breue sanctissimi do. nostri Sixti quarti directū galeacio duci Mediolanensi. In hec verba. Nos nobilitati tue significamus absoluisse de venerabilium fratrum nostrorum consilio. additiones illas pauli immediate predecessoris nostri: quo ad pedagia ⁊ alia cōcernētia libertatē ecclesiasticā ⁊ decreuisse vt illa soluz que in

lris Felicis recordationis mar tini et aliorum predecessorũ nostrorum continentur obseruari debeãt. hec ibi. Pedagium est quedam prestatio que fit a trãseuntibus pro rebus que vehuntur vel portãtur. Et aliqñ soluitur pro persona quod alio vocabulo vectigal appellat a iure ciuili. Jo. and. do. Ant. et Abb. sicu. in.c. innouamus. de censi.

104 ¶ Solus rex vel princeps potest interponere nouũ pedagiũ et nouã gabellã. Sed nõ tñ sine causa licita. Ad hoc.c.cum apostolus.§. phibem⁹. de cẽsi. ẜm Goff. et Host. Sed nota ꝙ tã statuens ꝙ̃ recipiens est excõicatus saltem ex mente. ar.C. de sen. ex pericu. recitã.l. nuper.§. scde. nisi excuset iusta ignoran. de cle. excom. mi. aptice. hec. d. Ant. de bu. in eo.c. innouamus. de censi. Ubi etiã do. Abb. siculus dicit. Princeps et cõitates ꝙ̃ prescripserunt ius imponẽdi pedagiũ a tanto tempore cui⁹ initij memoria non extat: videntur posse imponere. Et sic intelligitur hoc ca. innouamus. Et habetur in ca. super quibusdam. de verborum signi. Et communiter prescripserunt hec iura imperatoris. hec do. Ab. qui in capitulis. Super quibusdã preallegatis dicit hodie quasi oẽs ciuitates italie (et quod peius est) omnes castellani imponũt ista pedagia quod fieri no debet. Et Pet. de Anchara. in regula. Possessor. in. vj. dicit. Puto iustam causam imponendi pedagia qñ ciuitas pro suis necessitatibus imminẽtibus ponit ea. vt dicit Bart. in.l. vectigalia. in prin. ff. de publicanis: qd et ego verũ puto. vt similia ponantur pro refectione pontiũ: et viarũ: et trãsitu fluminis: vel pro custodia ciuitatis et territorũ. Si gentes armorũ sunt necessarie. pro talibus enim quilibet etiam in foro conscientie est obligat⁹ ad soluẽdũ. vt patrie cui natus est consulatur. ff. de iusti. et iure.l. veluti. hec ille. Sed adde scõm Joan. and. in ca. plerique. de immu. eccle. Quod constitutio pedagiũ ex iusta causa promulgata cessare debet cessante causa pro qua instituta est. Antiquum quoque pedagium augeri sine iusta causa nemini lz: ꝗuis etiã ex ꝑuilegio: vel ꝑscriptione possit illd de nouo imponere ẜm Jo. de imo. in cle.j. de pla. vi. suas.

105 ¶ Nunquid imponere gabellã vel augere pro victualib⁹ et ceteris rebus que in ciuitate deferuntur ad proprium vsum liceat? Distingue. ¶ Aut imponens habens priuilegium. Uel hoc ius imponẽdi gabellã prescripsit tanto tempore: cui⁹ initij non extat memoria. Et habet iustum titulum dominij,

Et pro defensione ciuitatis vel aliqs expensis cõmunitatis necessarijs supplendis imponit. ¶ Aut aliquo predictoꝝ trium cessante imponit. Primo casu secundũ viros peritos ꝛ celeberrimos licet qđ ex verbis Pet. de de ancha. prescriptis etiam elicitur Quod tñ intellige dũmodo tantum hec tangat ciues et non forenses: quia sic rumperetur humana societas ꝑm quosdam. ꝛ do. Abb. in ca. Innouamus. de censi. Sed de doctorib⁹ ꝛ scholaribus deferẽtibus: aut deferri facientibus libros ꝛ alia eis necessaria ad studium: clarum est: vt in auk. habita. C. ne filius pro patre. vbi ꝛ gl. ꝛ Bal. qui dicit hoc veruz de studio in quo iura vel alie scientie legitime docenł: sicut est in illustri ciuitate bononie. In qua viguit studium fere mille annis: vt notatur in. c. j. de magistris in cle. Scđo casu nõ licet. Sed ꝛ de iure cõmuni tãtum pro reb⁹ que deferunt causa negotiationis vectigalia ꝛ gabellas lꝫ imponere. Immo si pro reb⁹ que deferuntur ad vsum proprium pedagium seu gabellam exigerẽt imponitur pena capitalis. vt lege vniuersi. C. de vectiga. ꝛ cõmis. qđ est intelligendum: nisi fiat vt predicitur: quod sit vel non sit peccatum fraudare pedagia: habes infra in septimo precepto. Et quidem fraudare notabiliter iuste imposita ꝑm Petrum de anchara. vbi supra est mortale. vt esset in casu proxime dicto.

¶ Ex processu Pauli secundi.

106 ¶ Prohibens ne cause deducantur ad curiam Romanã. ¶ Item conspiratores: ꝛ coniuratores contra personam: statum: vel auctoritatẽ summi põtificis eorũqꝫ complices: ꝛ fautores vel consiliarij. Scientesqꝫ prefatos ꝛ non reuelantes. ¶ Item violatores: interdicti a sede Apostolica impositi. ¶ Itẽ deferentes: equos: ferrũ: arma: lignamina: ꝛ alia prohibita ad turchos vel alios xp̃i nominis inimicos. ¶ Item pirate maris ꝛ mi predãtes: mutilantes vel occidentes eorumqꝫ auxiliatores: receptatores: vel ꝯsiliarij: quorum bona occupantibus licite conceduntur. Sed qui causa iusti belli predicta faceret in mari: non incidit excõmunicationẽ hãc. ¶ Item symoniaci in ordinibus vel beneficijs in curia vł extra curiã: qb⁹ si concedał bulla vt possint semel absolui in vita ꝛ semel in morte: nõ intelligił a peccato symonie: nisi specialiter exprimatur. ¶ Item predicãtes vel publicãtes indulgentias plenarias non esse suspen=

sas: vel illis vtentes: nõ obstantibus quibuscunq privilegijs aplicis specialibus vel generalibus ista habentur in processu curie annali Pauli secundi: que non habentur in alijs processibus Martini vel Eugenij.

107 ¶ De indulgẽtia tñ sancte Marie de angelis penes Assisium: que ab ipso Christo proprio ore donata est. Ut in privilegio Bñdicti vndecimi: qđ incipit. Fundamenta dicitur Papam se declarasse de illa in hoc processu nõ intelligere. dictum autem privilegium habet Assisij cum bulla papali.

¶ De excõmunicationib⁹ quarum absolutio ad episcopos pertinet. U.

108 ¶ Leuiter inijciens manũ violentam in clericum non prelatum vel in ecclesia ꝛ huiusmodi. capitulo peruenit: de senten. excom. vbi Joan. and. dicit eps p leui offensa omnes absoluit. Pro mediocri: personas privilegiatas: vt ostiarios: officiales: clericos cõmuniter viuentes. De enormi iniectione dictuz est supra. mediocris est fm Hosti. in summa de senten. excõmu. §. Quis sit effectus. ꝛ do. Anto. in c. Cum illorum. eo. tit. quando par in parem in loco priuato non pleno ictu iniuriose clericum percutit ex deliberatione: citra sanguinis effusionem. Leuis quando leuiter trahit: vel impellit clericum iniuriose: vel trahit per habenas: aut impendat illi bufetum.

109 ¶ Qui exigunt pedagia vł guidagia per se vel per alium nomine suo vel alieno a personis ecclesiasticis pro persona vel rebus quas non causa negotiationis deferunt. Si persona est singularis: est excommunicata. Si collegiũ: vel vniuersitas interdicta: nec absolui debet ab excõicatione vel interdictum relaxari: nisi prius exacta plenarie restituant: ꝛ de transgressione sati. faciant. c. quãq. de cẽs. in. vj ¶ Quid sit pedagium dictum est. s. §. ciij. Guidagium est quando aliquid datur vt tute quis ducatur per terram alterius: nõ tñ peccat rusticus aliquid accipiendo: vt tute transcendentem ducat fm Jo. and. ꝛ bene: quia locat operas suas. Nam intelligit hic de eo qui tenetur ad hoc vt domini ciuitatum: qui tenentur territorium suum custodire securiter. vnde ipsi non debent accipere precium. Secus in alijs locantibus operas suas. dominus Ab. in. c. Super quibusdam. de verborum sig. Adde fm Gerar. Odo. in. iiij. distinct. xv. Quod vectigal seu gabella imponitur a cõmunitate: vel principe tan-

tum ad tutelam mercatorũ pro pter latrones. Cessante ꝟo cau sa: cessare debet effectus. Sed vbi imponuntur noua vectiga lia in grauamen Mercatorum nõ est dubiũ quin restitutio sit facienda: sed emptores reddi tuum clericorum non gaudent hac immunitate qꝛ soluere tenẽ tur gabellam ꝑm Archi. in dist. Decretali. Quamquã. per quã videt̃ ꝙ tota Italia est interdi cta ꝑm Stephanũ. Et clerici ir regulares nõ seruantes interdi ctũ. sed dic ꝙ ex quo interdictũ contra vniuersitatem loci talia facientis: nõ est promulgatum clerici illud seruare nõ tenẽtur. Et extrauagãti illa ad vitandũ scandala.

110 ¶ Quõ intelligit̃ ꝙ accipe re pedagia a clericis ꝓhibeat̃? Respõ. ꝑm do. Car. in clem. pre sen. de censi. ꝓhibetur exactio: nõ spontanee solutionis perce ptio: sed satis videtur extorsio si precessit exactio: quãuis sequa tur solutio non coacta.

111 ¶ Quicunqꝫ clerici vel layci sciẽter in loco sacro sepelierint hereticos eorumqꝫ defensores: receptatores: fautores: vel cre dentem qui quõ sint accipiendi dictum est supra. §. lxv. Nec de bent absolui: nisi prius publice extumulent predictoꝝ cadaue ra ꝓprijs manib⁹ si ea publice sepelierint. de her. q̃cũqꝫ. in. vj.

112 ¶ Potestates ꝛ officiales q̃ requisiti nõ obediũt diocesanis vel inquisitorib⁹ heretice prauitatis in hereticoꝝ vel ipsoꝝ cre dẽtiũ: fautoꝝ: receptatoꝝ: ꝛ de fensoꝝ inuestigatione: captiõe: ꝛ custodia diligenti. Aut req̃siti predictos sine mora duci nõ fe cerint ad carceres episcoporũ: vel inquisitoꝝ aliũve locũ ad quẽ epi ꝛ inq̃sitores maluerint: donec negotium eorum termi netur aut requisiti non statim ceperint condemnatos de here si: aut captos pro crimine here sis sine licẽtia alteri⁹ predicto rũ liberauerint a carcere. Aut si dicti officiales cognoscere pre sumpserint. Aut episcopoꝝ vel inquisitoꝝ processum vel sniam contra hereticos directe: vel in directe impedierint.. Aut si cõsi liũ vel auxiliũ cõtra officiũ in quisitionis dederint excõicatiõ nẽ incurrunt. In quocũqꝫ predi ctorum casuũ. de here. vt inqui sitionem. in. vj.

113 ¶ Inquisitor vel eius com missarius qui pretextu officij in quisitionis illicitis modis pe cunias extorqueret. Aut sciẽn ter ob delictũ clericorum bona ecclesiaꝝ confiscãt: vel sibi aut alijs applicant ꝑm glo. excõica tionẽ incurrunt. a qua absolui non debent preterqꝫ in mortis articulo: donec ille a quib⁹ ex torserint plene satisfaciãt nuls

lis priuilegijs pactis vel remis sionibus per hoc valituris tñ sm glo. not. paupertas excusat. Cle. volentes. de here.

114 ¶ Potestates cõsules. Rectores ꝛ cõsiliarij locoꝝ condẽtes statuta contra libertatem ecclesie eorũq; Scriptores iudicantes sm illa. Uel iudicata in publicã formam redigentes. Et quicũq; statuta: vel cõsuetudines cõtra ecclesiasticã libertatẽ fecerit obseruare: successores quoq; q̃ de libris cõicatis dicta statuta cum primũ sciuerint infra tempus cõpetens deleri non fecerint. c. nouerit. ꝛ. c. grauẽ. de sen. excom.

115 ¶ Priuilegium libertatis eccl'is siue duo potissimũ concernit personas. ꝛ res clericoꝝ. Ne in his vexenť. C. de epis. ꝛ cle. l. iij. ꝛ ca. qm̃. de immu. eccl'. lib. vj. sm do. Car. in cle. j. de vi. ꝛ hone. cle. vel cõsistit in priuilegijs datis a deo ecclesie vel Imperatoribus sm Inno. Ho. ꝛ abb. in. d. ca. nouerit. Igitur si fiat statutũ: vel seruet cõsuetudo: vt clerici pro causa criminali vel ciuili capiant: vel detineantur: aut cogantur litigare in foro laicali. Uel contra eos fiant represalie vel ꝙ teneant ad pedagia. vel ꝑ rata soluere collectas cõitatis ꝛ onera: sicut pro faciendis fossatis: ꝑ Nunciorũ missionib⁹: constructione murorũ: Pontiũ: ꝛ viarũ ad q̃ nõ tenentur sm Hosti. in sum. Jo. An. ꝛ Arch. ꝛ Dñicũ de sancto Gemi. in. c. j. de immu. eccl'. in. vj. vbi dicit lz possessio primo esset scripta. dare ꝑ libra vł solido ad collectas in cõi modo mutata ꝑsona mutať status rei. C. de impo. luc. distri. l. j. lib. x. ꝛ hoc ꝯsuluit Bart. cõsilio suo qđ incipit. Punctus questiõis. In cõtrariũ tñ est Ricar. ꝛ Ant. de but. vt infra. §. cxvij. Bal. in l. admistratiões. C. de sacr. san. eccl'. ꝛ do. Card. in. d. Clem. j.

¶ Itẽ statuere ꝙ clerici teneanť de cõtractib⁹ vel donationib⁹ lucratiuis sm Ant. de but. in. c. Nõ minus: de immunit. eccl'i. vbi predicta ponit.

¶ Item ꝙ non donenť vel vendantur possessiões ecclesiasticis personis: quia nõ subeunt onera cõitatis. c. eos. de immu. ecclesi. libro. vj.

¶ Item ꝙ donatio vel legatũ ecclesie facta nõ valeant vltra certam quantitatem est contra priuilegium cõcessum eccl'ie ab imperatore in aut. de nõ alienan. vł immutan. rebus eccle. §. si minus. col. ij.

¶ Si statuať ne ciues literas impetrent a sede ap'lica quib⁹ extra territorium cause eorum delegenť. Aut ꝑ eoꝝ officiales cognoscať de legatis ad pias causas de decimis. de crimine

vsurarū: de crimine adulterij. ⁊ hmōi: q̄ de iure spectat ad forum ecclesiasticum. c. fi. de reb. eccle. nō alie. ⁊ c. qm̄. de immu. eccle. lib. vj. Aut quocūq; statuant de reb⁹ iurib⁹ vel personis ecclesiasticis cōtra libertatē eccle. est. d. ca. fina. et Lapus in allegatione sua. xiij. Ex quo infert ꝙ statuētes ꝙ nullus offerat nisi in magnis festiuitatibus vel ꝙ super mortuo talis pānus ferat. ⁊ tot cerei portent est contra libertatē ecclesiasticā.

116 ¶ Si statutū ciuitatis est vel cōmunitatis ꝙ vēdētes teneant dare principu vel cōitati denariū ꝑ sextario. ⁊ clerici ad hoc cōpellunt: qñ vendūt fructus prebendarū suaꝝ fit cōtra libertatē eccle ꝓ Cy. in. l. oēs. C. de epi. ⁊ cler. quod tenet De. Bar. ⁊ Jo. de lig. Ex quo infert ꝙ statutū vel cōsuetudo ꝑ quā clerici cogunt soluere gabellas ⁊ collectas de fructib⁹ beneficioꝝ suoꝝ vltra quātitatē fructuū sibi ⁊ clericis sibi deseruientibus sufficienter: est cōtra libertatem ecclesie.

¶ Rectores ciuitatum collectas ⁊ tallias vel alias exactiones imponētes eccl'ijs vel clericis: vel iurisditionē illoꝝ vsurpātes: si moniti semel ꝓm Hosti. non desistunt excōicati sunt cū suis fautoribus: et successor si infra mensem nō satisfecerit de predictis: qñ vt dicit Jo. an. cōsensit i his ꝑpter q̄ p̄decessor fuit excōicat⁹: vel cōsiliū dedit ꝓm. d. An. Qui addit nec sufficit si facit qđ iꝰ est. Nisi satisfaciat infra mēsem: vel offō renūciet. c. nō min⁹. ⁊ c. Aduersus. de imu. ec. vbi Jo. an. sup ꝟbo iurisditonē intellige spūalem vel tpalē quam rectores hodie nō solū diminuūt: sꝫ etiā i totū subtrahere moliuntur. Qui si moniti non desistunt: excōicati sunt. Et multi hac sñia ligant: q: nō vita nt: vt dicit Host. i ꝓcessu annali curie Pauli. ij. p̄dicti excōicantur papali excōicatione. Sꝫ Sixt⁹. iiij. redegit hoc ad ius antiquū: vt infra dicet.

117 ¶ Quero an clerici teneātur ad collectas et onera cōitatis subeūda. Rñ. ꝓꝫ Ri. in quolibet. Primo videndū q̄ bona hꝫ ecclia. Scđo de diuerso genere onerū q̄ imponit. Tertio ad q̄ tenent clerici et quō. Quarto ꝑ quē cogi possunt ad soluēdū. Ad primū dico ꝙ q̄dā bona clericoꝝ sunt pure eccl'iastica: vt sunt primitie: decime ⁊ oblationes. Mā̄sus quoq; eccl'ie q̄ sit s'tis nature est de qb⁹ hr. xxiij. q. viij. §. Ecce ꝙ Nicolaus. ⁊ c. ꝓm canonicā. de cen. cap. j.

¶ Alia bona habet ecclesia: q̄ si bi cōferunt a diuersis in agris: villis: et reddittibus: et hmōi.

¶ Ad scđm dico ꝙ quedā sunt

munera sordida: que cũ turpitudine exhibẽtur: vt purgatio cloace: calcis coquẽde: harene fodiẽde. Aliqua sunt honesta: quorum sunt quedã extraordinaria: que videlicet regulariter nõ prestant: vt cũ princeps coronatur: vel maritat filiã: vel facit primogenitum militem.

¶ Quedã etiam extraordinaria sunt: que respiciũt cõmunẽ vtilitatẽ & pietatem vt refectio viarũ: pontiũ: murorũ. Fidei & regni defensio. ¶ Quedã sunt ordinaria in triplici differẽtia. Personalia. Realia. Mixta.

¶ Prima sunt: vt ire in exercitum regis sumptibus eius. Et ista dicuntur angaria.

¶ Secunda scz realia prestantur pro re: vt q aliquis p fundo vel vinea prestet duos denarios: & soluat pro modulo facultatum suarũ & hmõi. ¶ Tertia. i. mixta sunt cum quis proprijs sumptibus vadit in exercitum regis: que dicuntur perangaria: vt in glo. c. non minus. De immu. eccle.

¶ Ad tertium dicendũ q clerici non tenent ad munera sordida. Ordinaria: vel extraordinaria. xvj. q. j. §. nouarũ. & §. placet. nec ad munera honesta personalia. C. de sacrosanc. eccle. l. neminẽ. et. d. §. placet. in glos. Ad honesta ordinaria realia non tenẽtur clerici de bonis q consistũt de primitijs: oblationibus: decimis & manso. xxiij. q. viij. §. ecce q Nicolaus papa. & c. scdm canonicũ. de censi. c. j. de alijs autem bonis consistentibus in agris. Villis & redditibus tenentur ad munera realia ordinaria. Nisi sup hoc liberta ẽ obtinuerint a principe. d. §. ecce quod. & c. cũ secundum. & c. j. de censi. Non autez tenẽtur ad superindictũ quod est tributũ de nouo constitutũ propter superuenientẽ vbertatem. Et tãtũ imponit ab imperatore. xxj. q. j. §. placet. in glo.

¶ Ad extraordinaria que vtilitatem principis tantum respiciunt: vt cum maritat filiam: & huiusmodi: non tenentur ratione quorũcũq bonorũ prefatorum. Nisi aliqua bona sub tali pacto ecclesijs collata ẽent Si autẽ munera extraordinaria respiciunt cõmunẽ vtilitatem laicorum tantũ: non tenẽtur de predictis agris vel villis: nec etiam quãdo respiciũt cõmunem vtilitatẽ laicorum & clericorũ: vt refectio murorũ: viarum: pontiũ: & patrie defensio quãdo laice facultates pro cõmunibus vsibus deputate ad hoc sufficiunt: vel si non sufficiant: & laici consiliũ clericorũ super talibus negotijs non requirũt: sic enim sibijpsis preiudicant: cum videantur clericos

cōtemnere: et honorem eis debitum non exhibere. ar. ca. Dilecti filij. in tex. et in glo. de priuile. Et de inuti. peti. c. j. Si aūt clerici a laicis requisiti consentiunt: tenentur ad hmōi onera. si non cōsentiūt: nec adhuc imminet necessitas: qr vie et pontes satis sufficiētes sunt: sed ciues volūt alia meliorare clerici non tenent. vbi vero imminet necessitas qr propter vias et pontes destructos: currus et quadrige non pn̄t ad ciuitatē venire: ac necessaria clericis et laicis ferre. Dico q clerici tenent soluere pro portione sra: rōne agrorum et villarum. Non autē de alijs p̄fatis bonis. Nec em̄ naturali rōne equū est: vt clerici locupletiores fiant ad laicorum expensas. ff. de condi. inde bi. l. si nō. et C. de sacrosanct. ecele. l. administratiōes.: vbi apte dicitur q ad predicta tenentur qr lex cū reuocata expresse non fuerit et promptuz sit iura iuribus cōcordari. Debēt ergo ille decretales. Non minus. et ca. aduersus sic exponi: vt illi legi non repugnent.

¶ Ad quartum dico q si clerici vltra primitias: decimas: oblationes: et mansum. habent alia predia vel redditus ecclesijs collata: aut patrimonialia que post eorū mortem ad laicos reuertentur: pro dictis oneribus ad cōem vtilitatē modo antedicte cogi pn̄t ad soluendū portionē eos cōtingentē per iudicē secularē. Cum non sit psonalis coactio: sed realis: nec dicte possessiōes vel redditus exempta sint a iurisditione temporalium dominorum. Contra hoc videt. c. si. de vita et hone. cleri. Ubi et doct. plures cōtrarij sunt huic opinioni. Ubi autem clerici tm̄ haberent primitias: decimas: oblationes: et mansum: de quibus tenerent ad predictā comunē vtilitatē: nullatenus cogi debēt a iudice seculari: quia hec sunt leuitica portio exempta oīno a iurisditione laicorum vt in. d. §. ecce q nicolaus. et ca. sm canonicā. de so. cōpe. c. ij. et c. si quis cōtra clericū. Debent autē in tali casu consules recurrere ad ordinariū: vt cleruz ad hoc compellat. Et si noluerit ordinarius illos cōpellere: ad papam recurrendū est. Qd si laici cōmode nequeant sine magno detrimento. pn̄t cleruz inducere ponēdo quoddā assisum superuenalia cōia clericis: et laicis sine fraude: tn̄ seruata proportione debita. Ut grā exēpli. Tabernari⁹ q prius nō poterat vendere quartam vini nisi q̄tuor denarios: cōcedit q vēdat q̄uor et dimidium: qd dimidiū sit cōllatis p refectione pōtiū: viarū et hmōi. Hoc em̄ fa

ciēdo clerici nō cogūtur a laici coactiōe sufficiēti ꝯ libertatē ec clesiasticā: quia clerici nō tenē tur illa emere: vehemēter tamē inducunt: qꝛ magnū detrimen tū incurrerēt si nō emerent. Et qꝛ illa venalia p assissum vēdun tur carius: sequitur ꝙ indirecte clerici soluunt illud qđ directe soluere tenebant. Hec Ricar. in quolibe. Sed dn̄s Anto. in. c. nō minus. de immu. eccle. dicit in distincte: quod excepto manso: decimis: oblationibus ꝛ hmōi spūalibus: de quibus excusatur ecclesia. d. c. ƀm canonicam. ꝛ. c. j. de censi. tenētur clerici ad col lectas: que imponuntur alicui ad mēsuram bonorum: que vez transeunt in ecclesiam. xviij. di stinct. si eps̄. xxviij. q. ō. iiij. si no bis. ꝛ. c. sepe principes. Nā ista transiesit cum onere suo. de de ci. c. pastoralis. Dummodo hu iusmodi collecte nō sunt super indicta: vt. l. omnes. C. de epis. ꝛ cleri. Ad gabellas aūt q̄ soluun tur pro donationibus: ꝛ alijs cō tractibus lucratiuis: ecclīa non tenetur: quia nec tenētur clerici propter lucrū rei trāslate in ec clesiam: a curiali que appellant inscriptiones lucratiue. xxviij. q. viij. sanctius.

¶ Ad cōstructiones quoqꝫ pon tium: viarū: ꝛ murorū: ƀm eum non tenētur clerici. Et hoc vult glos. in hoc. c. non minus. Licet legiste cōtrariū dicant: vt Jaco. de arena in. l. administratiōes. C. de sacrosan. ecclesijs. Refice re tamen viam ante domū qui libet tenere videtur. ff. de via iti nereqꝫ publi. l. ff.

¶ Ad obsequia aūt personalia. Nunciorū missiones: ꝛ hospitia nō tenentur clerici: sicut nec ad munera sordida calcis coquen de: fossati fodiēdi. ꝛ huiusmodi: vt in hoc tex. Dum dicit expedi tiones. i. caualcatas. ꝛ. c. de epis. ꝛ cleri. l. j. ꝛ. ij. Tamen rustici et coloni ecclesie ab his non excu santur. C. de sacrosan. eccle. l. ne minem. hec do. Anto. Que intel ligenda mihi videntur ƀm di stinctiones Ricar. vt. s.

118 ¶ Quid si autoritate domi ni temporalis vel ciuitatis con sules pro exonerandis debitis per communitatem contractis imponunt assissum super vena lia: que ꝛ clerici emunt? Respon deo ƀm Ricar. in quolibe. Si de bita sunt contracta ad vtilita tem tam clericorum ꝙ̄ laicorū: ꝛ hoc assissum fiat non ad iniu riandū clericos nec super vena lia: que frequentius emuntur a clericis ꝙ̄ a laicis: aut ab ex traneis: ꝙ̄ a ciuibus. et aut a pauperibus ꝙ̄ a diuitib9. Sed cōiter ꝛ indifferenter ab omnib9 predictis licite fieri potest. Et decretales ille. Non minus. et c. aduersus. loquuntur in casu:

q̄ñ illa vtilitas nō est cōmunis clericis: sed laicis tātum. Ricar.

119 ¶ Dñi prohibētes subditis suis ne aliquid vendant prelatis aut psonis ecclīasticis: vel emant ab eisdem: vel ne eis bladum molant: coquant panem: ꝛ alia exhibeāt obsequia: excōicati sunt. c. eos. de immu. eccle. in. vj. Dominicus ibi dicit. Secus in his qui non habent dominium talia facientes.

120 ¶ Usurpantes de nouo. i. a xl. annis citra ꝑm glos. regalia: que videlꝫ a regibus sunt ecclesijs cōcessa. Custodiā siue guardiam: cum scꝫ dicunt se debere custodire donec de p̄lato sit prouisum: vel bona vacantium ecclesiarū: monasterioꝝ: vel pioꝝ locoꝝ. Monachi quoqꝫ clerici ꝛ certe persone dictoꝝ locoꝝ hoc fieri procurātes. c. generali. de elec. in. vj.

121 ¶ Represalie cōtra psonas ecclesiasticas: vel bona earū dē cōcedi vel concesse non debent extendi contra facientes: nisi renocent infra mensem reintegra singulares sunt exōmunicati. vniuersitates interdicte. c. et si. de iniur. in. vj. Exemplum ꝑm glo. cum pro credito clerici vni⁹ diocesis contra clericos alteri⁹ diocesis in qua est debitor: seu pro credito vnius diocesis contra laicos ꝛ clericos alteri⁹ diocesis: vel dum ille cui conceduntur contra laicos ostendit contra clericum qui non est ei⁹ debit. ꝛ: qui si esset represalie nō essent: ꝛ pena huius excōmunicationis cessaret.

122 ¶ Grauantes per se vel per alios aliquā personā ecclesiasticam: vel eius consanguineos: vel ecclesias seu bona pro eo ꝙ eum pro: quo rogabatur eligere noluit in ecclesia: monasterio vel alio pio loco: sunt excōicati. c. sciant cuncti. de elec. in. vj. vbi gl. si etiam episcopus grauauerit excōicatus est. Et est hic casus ē quo percutiēs laicū est excommunicatus.

123 ¶ Excōicati sunt qui impediunt super causis: que ad forū ecclesiasticū de iure: vel de consuetudine pertinent literas a sede apostolica impetrari vel super ipsis corā ordinarijs vel delegatis ecclesiasticis litigari. Et q̄ in predictis dant cōsilium: auxilium: vel fauorē. Nec absolui possunt: nisi tam iudici cuius cognitio fuit impedita vel iurisditio vsurpata: q̄ꝫ parti: que turbata est in persecutiōe sui iuris. de iniuria: damnis: expensis et interesse. c. quoniam. de immu. eccle. in. vj. vbi Archidi. ꝛ Joannes and. dicunt ꝙ si tales ante predictam satisfactionē fuerint absoluti non tenet absolutio. Adde ꝑm Abb. sicu. in. c. tuam. de ordi. cogni. iudex laicus de

nullo spirituali:nec principaliter:nec incidenter reconuenien do cognoscere potest.de iudicijs.c.decernimus .et.c.cum quanto.qui filij sint legi.Exemplum de primo. Cum enim matrimonium sit de septem sacramentis ecclesie non potest cognoscere de illo:cum inter coniuges agitur de eius validitate.de spon.per totum.vel de legitimitate filiorum:quia dependet a validitate matrimonij:vt hic vel de crimine adulterij:periurij:vsurarum:symonie:vel de rebus beneficialibus:de oppressione pauperum:et huiusmodi.De crimine vero sacrilegij iudex laicus iudicare etiam potest:si inuasores rerum ecclesiasticarum coram se conueniantur.de foro compe.cum sit generale.Exemplum de secundo:vt cum contra laicum agentem in foro seculari excipitur de excommunicatione:quia iudex laicus debet remittere hunc ad ecclesiasticum. De causis que secundum consuetudinem ad forum expectant ecclesiasticum cuiusque loci.In hoc seruanda videtur consuetudo:nec certa regula prefigi potest omnino.

124 ¶Excommunicati sunt clerici qui scienter manifestis vsurarijs alienigenis de quibus videlicet notorium est de iure:vel per facti euidentiam secundum gl.locant domos vel alio titulo concedunt:vt commodati vel pignoris ad exercendum fenus.Si epi et superiores suspensi sunt.c.j.de vsur.in.vj.Et hic comprehenduntur iudei si sunt vsurarij manifesti alienigene secundum Pau.et Dominicum in.d.c.j. et Lauren.de flo.in tract.de vsuris.ac Bal.in consilio quod incipit inter iudeos.

125 ¶Officiales communitatum facientes dictantes:scribentes statuta super vsuris soluendis non repetendis vel non restituendis:vel iudicantes secundum illa:vel non delentes illa si sunt de iure:et de facto secundum glo.infra tres menses de libris communitatum:vel illa seruantes:aut consuetudines eiusmodi excommunicati sunt.cle.ex graui.de vsura. vbi Joan.de imo.dicit domini et officiales eorum qui tributum recipiunt a iudeis propter vsuras quas permittunt exercere.Et ob quod creditores impedirentur repetere vsuras a se solutas.In hanc incidunt excommunicationem:vt dicit Guil.Per quod dictum quasi omnes domini:et communicantes sunt excommunicati. Hec ille.ex cuius verbis satis liquet:quod domini et consiliarij alicuius communitatis qui faciunt capitula iudeis:vt possint tantum accipere pro libra et pignora distrahere ac similia facere.in hanc inciderunt censuram:si nullum circa hoc indultum habeant sedis apostolice:quod si habeant non tamen credo ipsos excusari a peccato mortali propter multas rationes:quas breuitatis gratia nunc

pretermitto: Quis in contrariũ edita sint plura legistarũ quorundam cõsilia que vidi. Facile tamẽ a theologis improbanda.

126 ¶ Excõicati sunt spoliãtes naufrgium patiẽtes nisi ablata restituãt. c. excõicationi. de rap. vbi. d. Ab. sicu. dicit: vt tales sint excõicati oportet ꝙ prius moniti sint: vt ablata restituãt: quia ſm theoricã Inno. in. c. extirpã-de. §. qui vero. de preben. vbi pena apponi dʒ negatiue sine determinatione tẽporis: ad hoc vt penã incurrãt requirit admonitio. Exemplum. Lex dicit. Quicũꝙ nõ fecerit residẽtiã: sit excõmunicat⁹. Et sic dʒ hic: nisi ablata restituãt. Et hoc verũ est quo ad ecclesiã militãtem. Sed sola mora in restituẽdo sufficit quo ad deum: vt excõicationem incurrat. ⁊ ſm Jo. de ligna. Cõmunis opinio itelligit de quolibet nauigio nõ solum maritimo: vt dicebat Host. Notat ſm Abb. in. c. cũ dilecti. de accu. Si quis accipit res ex naufragio: que ꝓ derelictis habite erant: non est peccatũ. Et efficiuntur occupãtis. insti. de rerũ diui. §. item lapilli. Quinetiam ſm Bar. si res quã putat pro derelicta haberi non sic habetur a domino suo: põt eã vsucapere. ff. de acqui. re. do. per totũ. Et similiter si rem accepit: vt reddat dño suo: vt hic dicit glo. ¶ Sed qñ presumitur ꝙ res sit habita pro derelicto. Dic recurredũ ad coniecturas: qꝛ si liber ꝓiectus est apertus in mari: presumendum est qđ animo derelinquẽdi ꝓiecit. Secus si clausum ⁊ pãnis inuolutũ: quia magis vt alleuiaret nauem. Et sic de singulis reb⁹. In quo casu proĳciẽs remanet dominus: ⁊ accipiẽs furtũ committit. Hec do. Abb. sicu.

127 ¶ Excõicati sunt qui scienter ecclesiastice sepulture tradunt hereticos: eorumꝙ defensores: receptatores: fautores vl credẽtes: nec debẽt absolui nisi publice extumulẽt eorum cadauera ꝓpriis manibus si publice sepelierunt: siue sint laici: siue clerici ſm gl. de here. Quicũꝙ. lib. vi. Predictorũ nomina quo modo intelligantur dictum est supra. §. lxv.

128 ¶ Cõsuetudo ꝙ qñ nauis periclitatur quicquid est: ibi sit dñorũ: an licita sit? Rñ. Gerar. obdo. in. iiij. dist. xv. non immo pessima est: ⁊ cõtra ius positiuũ naturale: ac diuinum: cum afflicto afflictio non sit addenda.

129 ¶ Si sup bñficio cõtra ipsi⁹ possessorẽ qui triennio pacifice non possedit. In petitorio vel possessorio vna diffinitiua feratur in curia. Et si nulla ipsa snia fore dicat ipsius bñficĳ seqstratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediens vel seque

stratos fructus occupāt excōicatus est. Qui si sit de litigātibus cadit a iure suo. Nec si excōicatus absoluitur nisi prius impedimento amoto: vel occupatis ꝑ eum fructibus restitutis. clemen. j. de sequestra. posses. ⁊ fruct.

130 ¶ Excōicati sunt qui in casibus non premissis defunctos sepeliūt in cimiterijs tpe īterdicti: vel q̄ sciēter sepeliūt excōicatos publice: aut noiatim iterdictos: vel manifestos vsurarios. Nec ab hac excōicatione debēt absolui: nisi prius ad arbitriū diocesani eis quibꝰ per ꝑmissa est iniuria irrogata satisfactum sit. cle. eos. de sepul. vbi. Jo. an. dicit eis vel quorū fauore fuerūt late sententie excōicationis vel interdicti. in loca. vel in personas: aut quibus debet fieri restitutio: quo ad vsurarios: vel clericis q̄bus in his fuisset violētia illata. Excōicatos intellige ab hoie vel a iure maiori excōicatione: interdictos a participatione sacramentoꝝ ꝑm Pau. Noiatim non solū expresso noie: sed etiā intelligitur de illis quoꝝ cōsilio fauore: dolo: vel culpa sentētia interdicto lata est ꝑm lauden. Manifesti vsurarij ꝑm gl. q: vel confessi vel conuicti in iudicio: aut habēt operis euidētiam: que nulla tergiuersatione celari potest: nisi tales cauissent de restituendo: q: sepeliri possent impune. Sed gl. in ꝟbo sepelire: dicit dubium est si sint excōicati prelati nō prohibētes tales sepeliri celebrātes super funꝰ officiū mortuoꝝ oēs illud sciētes ac fodiētes locū sepulture. Sed Stephanus: Pau. ⁊ Jo. cal. tenent eos excōicatos. Qḋ etiam tenēdum est ꝑm do. Lau. de rodul. in suo trac. vsurarū. qn̄ portatur capsa super feretro: ⁊ illa sepelit̄ tanq̄ȝ si in ea esset cadauer alicuius predictoꝝ. Si tn̄ inter istos sepeliētes vel comitātes esset ignorās factum: vel ius cui licet ignorare: non ligatur hac excōicatiōe: ꝑm do. Cardi. ⁊ Pau.

131 ¶ Scienter cōtrahens mr̄imoniū in gradu cōsanguinitatis vel affinitatis ꝓhibito: vel cū moniali est excōicatus. Idē in tacite vel expresse in religiōe ꝓfesso: aut in sacris constituto. cle. eos. de consan. et affinita. Licet sciens gradum prohibitum: ⁊ ius ignorās non excusetur: tn̄ gradus ignorātia probabilis excusat. Et si vnus solus cōiugium scit gradum prohibitum: solus ligat̄. Et is qui post contractū matrimoniū: et consummatū scire incipit cohabitans affectu maritali etiam ligatur ꝑm glo. Et q̄ in gradu ꝓhibito cōtrahunt spe impetrā-

al dispensationē postea nihilo minus incidūt in excōmunicationem: ſm Jo.and.

132 ¶Excōicati sunt magistri & scholares Bononie: qui ante tps cōductionis conducūt hospitia aliorū magistrorum vel scholarium sine eorum consensu. capitu.j.de loca. Ubi Anto. de But. in additione dicit. Intellige hanc decretalem. φ donec sit tempus conductionis finitum. Scholaris vel doctor alius nō possit conducere irrequisitis inquilinis. Et sic artat locatorem ad expectandum totum tēpus locationis anteφ possit alteri scholari locare. Nec valet φ aliqui dicunt: quia forte est de consuetudine certū tps determinatū ante finitā primā locationē: i quo fieri debet locatio vt Bononie in die natiuitatis btē marie virginis. Hec ille

133 ¶Excōicati sunt doctores vel magistri qui religiosos habitu dimisso vel retēto ſm glo. docent in scholis leges vel phisycam. aut eos retinere presumūt. c. Ut periculosa. Ne cleri. vel mona. in sexto.

134 ¶Excōicati sunt religiosi clericiφ dignitatē vel personatum habētes & presbyteri: qui leges vel phisycā audiūt. Nisi religiosi infra duos menses ad claustrū redierint: & reliqui destiterint ab audiendo. ca. super specula. Ne cleri. vel mona. Et sic intelligit Goffre. Innocen. Joan. Andr. & Anto. de Butri. hanc decretalem.

135 ¶Excōicatus est religiosus religionis approbate tacite vel expresse professus: qui religionis habitū temere dimittit: vel si etiā cū habitu sine cōsensu sui prelati & maioris partis conuentus accedat ad quis studia litterarū. c. Ut periculosa. Ne cleri. vel mona. in. vj. ſm Pe. de palu. in. iiij. dist. xviij.

¶Religiosus dimittens habitū vt meli⁹ quiescat: vel querat pulices: vel aptius scindat lignum vel proiiciat lapidē: vel iocosa leuitate ad horam curat: nō incidit in excōicationē. Hec pet. Que ita oīno sunt intelligēda: vt nō tñ talis se presentet aspectui seculariū: dum aliquid predictorū agit: qr ſm Joā. And. in nouella. Sed religiosus sine habitu vel cū habitu laicali: vel secularis clerici sine causa rōnabili: puta mortē vel periculū euitandi apparet cōspectui seculariū: excōicatus est: immo si sic illis presentibus balneū intrat. Qđ videt intelligendum vbi alias secreto balneū intrare posset pressus infirmitate. Et sic intellige Paulū & Joannē de Jmmola. dicentes in clemētina. j. in fine. de electione. Nō est excōicatus religio-

sus: si in stuffa vel alio loco habitum dimittit dũmodo temerarie non faciat. Temerarie facere dr qui ex proposito: et sine causa rationabili facit aliquid de prohibitis. do. cardinalis in clemẽtina prima. §. si quis. de statu monachorum.

136 ¶ Religiosi q̃ aliqua dicũt publice vel priuate obligatis ad decimas: vt eos retrahant ab earꝫ solutione: sunt excõicati. cle. cupiẽtes. de penis.

137 ¶ Suspensus est religiosus ab offõ predicationis quãdo predicãs ꝛ secularium cõfessiones audiẽs req̃situs suis tpib⁹ ab ecclesiarꝫ rectoribus: vel eorum loca tenentibus scienter omisit facere conscientiã de decimis soluẽdis: donec si cõmode poterit cõfitentibus cõscientiã faciat. Et si interim predicat excõicatus est. d. cle. cupientes. vbi vero laici recessissent a loco nec propterea potest eis cõmode facere cõscientiam de decimis soluendis: excusatus est. Tẽpora ista. vt in tex. c. sunt prima quarta et vltima Dñica in quadragesima. Festũ ascẽsiõis penthecostes: natiuitatis dñi: beate virginis: ꝛ Joãnis baptiste: ac virginis ẽt assumptione.

138 ¶ Religiosi etiã exẽpti violantes interdictũ positũ p sedẽ aplicã vel ordinariũ loci. Uel generalẽ cessationẽ diuinorum factã per puinciale cõciliũ: vel eũ q̃ possit hos seruatã per cathedralẽ vel matricẽ ecclesiam loci excõicati sunt ipso facto. Nõ obstantib⁹ p̃uilegijs quibuscũq; cõsuetudinib⁹: vel cõuentionibus in cõtrarium. cle. Ex frequentibus. de sen. excõ. Excõicatio hec papalis facta est: qñ interdictum positum est per sedem apostolicã. vt supra in processu curie Pau. ij. Pau. de eleazaris dicit hic. Si in matrice ecclesia celebraẽ ab aliquibus extraneis inuitis prelatis: et captis posito interdicto nihilomin⁹ religiosi nõ seruãtes excõicationem incurrent. Er gl. ibi dicit. Religiosi ignorantes interdictũ positum non seruando non incidunt.

139 ¶ Excõicati sunt canonici regulares ꝛ monachi tam albi ſm glo. q̃ꝫ nigri qui nullam habẽtes administrationem intrãt curias principũ: vt damnũ prelatis sui ꝛ monasterijs inferant: licet eundi ad illã licentiã a suis p̃latis habuerint ſm gl.

140 ¶ Item monachi tenẽtes arma infra septa monasterij. cle. Ne in agro. §. prefate. et. §. qꝛ vero. de sta. mo. vbi glo. Armorũ appellatio: ꝛ fustes: ꝛ lapides: cõprehendit: ꝛ oẽ qd arca ꝛ manu mittit. Insti. de publi. iudi. §. item lex iulia. Septa autem a sepiois. est clausura in

circuitu monasterij: quam sine licentia egredi monachis non licet: do. Car. et Landuñ.

141 ¶ Excõicati sunt et religiosi et religiose mẽdicãtes de nouo loca vel domos ad habitãdũ capiẽtes vel habita ante. cle. cupiẽtes: de penis. mutantes vel alienantes: vel dimittẽtes sine licẽtia spãli sedis aplice facientẽ mentionẽ expresse de prohibitione clem. pdicte: vt in ca. cle. Quã sic intelligit Lappus Abb. vt refert. et sequit Gemi. in. c. cũ ex eo. de exces. prela. lib. vj. vbi etiã addit fm Oldradũ cõsilio suo. clxxxviij. Si dicti religiosi vel religiose pter ampliãda loca sua caperẽt aliquã domũ nõ sunt excõicati.

142 ¶ Qui bona ecclesiaꝝ: vel quorũlibet piorum locorũ immobilia vel mobilia preciosa deoq3 dicata alienãt trãsferendo dñium: vel si est cõcessio ypotheca. vel locatio vltra terminum: vel infeudatio in casibus nõ cõcessis a iure. si sine licẽtia pape fiant cõtractus sunt irriti: et tam alienãs qз recipiẽs res ecclesie aliquo predictoꝝ modorum: est excõicatus: nisi sit eps aut abbas qb9 ingressus ecclesie tm̃ est interdictus. In qua censura si per sex menses steterint aio indurato suspẽsi sunt a regimine et administratione ecclesie: vel monasterij. Sed inferiores prelati ipso facto suis beneficijs curatis: vel nõ curatis dignitatibus vel prebendis priuati sunt: vnde et libere pñt cõferri ab his quib9 de iure cõpetit. In extrauaganti Pauli ij. que incipit ambitiose. Audiui tñ a fidedignis q hec extrauagans tantũ fuit registrata in curia: sed non publicata: vnde nec ligare videt. Et sic est practicatũ Cremone coram vicario epi per quendam: qui hac de causa Romaz iuit ad se certiorandum de predictis.

143 ¶ Excõicati sunt q̃ fratres vel sorores de tertio ordine sancti frãcisci grauãt cõtra libertatez ecctiasticã siue q̃ ad bona siue quo ad personas: aut quo ad forum: vt pz in priuilegio eis nuper concessio per Sixtũ quartum quod incipit. Nouerint vniuersi.

144 ¶ Quãuis em̃ cõstitutio ligare non videat: nisi sit recepta: et vtensium morib9 approbata. dist. iiij. §. leges. In istis tñ. d. Card. in prohemio cle. fm Mattheuz determinat q eius pena: vt est excõicatio ligat et si morib9 vtensiũ nõ sit recepta. per. c. si quis. extra de maio. et obe. de loca. vr̃as. et. c. ij. de cõsti. in. vj. sz ex hoc indultũ concessum a papa illis de tertio ordine sc̃ti Francisci: est constitutio nõ tm̃ penalis cõtra nõ ob-

seruātes illā. Sed etiam priuilegiū fauorabile. qđ scđm Car. vbi supra valet: ꝛ ligat cum peruenit ad illos quibus cōcessum est: ꝛ placuerit eis. per ca. j. §. ex parte. de prebē. in. vj. ꝛ. §. de leg. ij. l. cum pater. §. studio.

De minori excōmunicatione que aliqñ cōtrahitur cum mortali peccato. Aliqñ nō propter participationem. U

145 Queritur qñ quis participando cum excōicato mortaliter peccet? Rñd. scđm Anto. de but. in. c. sacris. ex de his que vi me. ve cau. fi. Dic scđm Jo. an. ꝙ in quinqꝫ casibꝰ. Primꝰ cū quis participat excōicato in eodem crimine: ꝑpter qđ est excōicatus. Dādo cōsiliū: auxiliū vel fauorem: vel etiā in alio crimine. vt in. c. siğauit. ꝛ in. c. si concubuit. de sentē. excom. Scđs cū quis participat cū illo q̇ est excōicatus cū suis participibus ꝑ eū q̇ pōt. c. hoc est. s. per papā: vt in. c. statuimꝰ. de sent. excō. li. vj. Tertius cū q̇s participat in diuinis: vt si cū illo eucharistiā vel ordinē recepit. Et precipue si participat in diuinis in casu. d. c. significauit. Quartꝰ qñ quis cū excōicato conuersat in contemptū superioris precipiētis non cōuersari. Quintꝰ qñ nimis frequenter parti. xxv. distin. §. criminis. hec do. Anto. Sextus casus est ꝟm Boñ. in iiij. distinc. xviij. qñ participans rationabiliter videri pōt ꝙ snia excōicatiōis ex sua cōuersatione in contēptum veniat. Septimus casus est ꝟm Tho. ca. dist. xviij. qñ participat excōicato in contēptum ecclesiastice discipline: vt cum participans excōicationem truffam reputat: ꝛ ex hoc participare non timet. Idē arch. in. c. rogo. xj. q. iij. Cū quis participat excōicato post denunciationē gñalr vel particulariter factā ab ecctia. Et ista vident intelligēda hodie quando quis participat cum illo qui notorie incidit in sentētiam excōmunicationis: vel si occulte sed declaratus est excommunicatus a iudice. Secus si quis participat aliter cum excōmunicato ꝙ̄ in predictis duobus casibus per extrauagātem. Ad euitandum scandala: quam ponit ꝛ sic intelligit do. Abb. Siculꝰ in cle. grauis de penis. Ceteruꝫ ꝛ q̇ cū notorie excōicato participat aliq̇ꝰ ex quadā familiaritate ei loquēdo dū obuiat illi in via nō in cōtemptum vel contra preceptū venialiter tantum peccat ꝟm Boñ. ꝛ Tho. in. d. di. xviij. ꝛ Alexā. de ales in. iiij. volu. ꝛ do. Anto. de but. vbi. s. etiā si ex proposito ei cōicaret. lꝫ do. Car. contra vt ipse dicit ꝛ male.

146 Quid si sacerdos non

habeat totã potestatẽ absoluendi quo ad casus superiori reseruatos? Rñdeo. aut hoc intelligimus quo ad pctã aliqua: quorũ absolutionẽ Episcopus sibi reseruat: aut quo ad penam peccati. i. censurã excõmunicationis vel irregularitatis. Si primo modo duplex est opinio.

¶ Prima est do. Bo. in. iiij. dist. xvij. dicentis sanum consilium: vt remissus ad superiorem propter culpam totum denuo sibi confiteat: vt cõfessio sit integra ⁊ nõ diuersa. ¶ Secũda opinio est Ricar. ea. distin. art. ij. q. viij. dicentis ꝙ lz pro absolutiõe ali cuius pcti oporteat penitentem ire ad superiorẽ: non tñ teneri totam cõfessionẽ iterare: si oĩa integre dixit proprio sacerdoti. Et hoc casu absolutionem proprij sacerdotis ⁊ superioris vnã supplere sufficienter absolutionem. hec Ricar. Cuius opinio benignior est ⁊ communior.

¶ Si secundo casu Boñ. et Ricar. vbi. s. dicunt sufficit si superior prius absoluat a cẽsura excõicationis. de iude. sacerdos a peccatis: illa em̃ omnia precedere debet: vt ita sequi possit; cum excõicatus etiam minori nõ sit particeps sacramẽtorũ. vt in. c. si. celebrat. de cle. excõ. mini.

De voti dispensatione vel commutatione. 147.

Dispẽsatio voti quid differat a commutatione refert Tho. scða scðe. q. lxxxviij. arti. x. cum superior determinat votum nõ seruãdũ dicitur dispẽsatio. cũ aũt ꝓpter hoc qð ex voto seruandum erat aliud imponit: dr cõmutatio: vñ minus est votũ cõmutare ꝙ̃ in voto dispensare.

148 ¶ Quis possit in voto dispẽsare aut ea commutare? Rñ. Papa summus penitentiarius epũs: prelati inferiores habẽtes iurisdictionẽ episcopalẽ prelati religiosi: presidentes in domo: licet improprie ⁊ ipse vouens.

149 ¶ Primo Papa: nam ſm Ricar. in. iiij. distin. xxxviij. arti. ix. q. j. ⁊. ij. in maiorib⁹ solus Papa dispensat. vt in voto religionis ex causa rõnabili que sit vel ꝓfectus maioris boni vł vitatio maioris mali. siue per cõparationẽ ad rempublicã siue ad vouentem: vt est reformatio pacis inter regna vł vitatio discordie inter regna que sunt ĩ pace: quod est maius bonũ cõmunitati ꝙ̃ cõtinentia vnius ꝑsone. Et in tali casu si persona in religione professa: per obediẽtiam Pape nubat magis est ei meritoria talis obedientia: ꝙ̃ sua cõtinentia. hoc etiam tenet Fran. de Mayro. ea. distin. vij. Ray. in summa: ⁊ Henricus in tractatu

de voto dicentes:cum bonum commune sit maius ꝛ diuinius bono singularis persone:ꝛ ideo magis eligendū.Sed vitare periculū discordie:ꝛ reformare pacem eccl'ie est melius continētie bono qđ est bonū singl'aris persone.ergo ꝛc.Item sicut religiosi tenentur ad cōtinentiā ita ad paupertatē ꝛ obedientiam:sed pōt dispēsari cū eis quātum ad votū paupertatis ꝛ obedientie vt patet in illis que assumuntur ad statum prelationis:ergo ꝛ in voto cōtinētie poterit fieri dispensatio.Item solennizatio voti habet vigorē ex statuto eccl'ie in quo papa pōt dispensare:sed solēnitas professionū ꝛ omnes religiones superaddite xp̄iane religioni hn̄t vigorē a cōfirmatiōe eccl'ie:ergo Papa potest in his dispēsare.ꝛ hoc tenēt cōmuniter Canoniste in.c.cū ad monasteriū.de statu mona.Itē ḟm Ricar.vbi.s.in voto cōtinētie ꝛ crucis.In quibus tm̄ ꝑpter cōmunē ecclesie vtilitatem:vel aliquā magnā necessitatem dispēsari debet solus papa.Item est de cōsuetudīe curie in voto sancti Jacobi:ꝛ ad limina Petri et Pauli.Itē votū hierosolymitanum:de quo tn̄ di.Ab.sicu.j.c.ex multa.de vo. dicit in voto pro subsidio terre sancte solꝰ papa dispēsat.Si aūt sit pro visitādo sanctū sepulchrum.eṗs dispensare pōt.vt ex dicto.c.ex multa notari pōt.Et hoc etiā ex dictis Ricar.vbi supra potest elici:tamen cōsuetudo Pape nūc videtur in cōtrariū:quia solus dispēsat vel cōmutat:vel commutandū cōmittit votum hierosolimitanū pro visitādo tantūmodo sctm̄ sepulchrū:qđ cū sit ꝓ subsidio terre sancte:ꝛ periculū status vel regni immineat vouēti:pōt vouēs redimere votum vel differre autoritate Pape ḟm directoriū.lib.ij.titu.xxij.§.xxxvj.
Legatus vero de latere hoc votum commutare nō pōt:ḟm do.Abb.in eo.c.Ex multa.

150 ¶Secūdo summus penitētiarius ḟm Pet.de pal.in.iiij.di stin.xxxviij.licet non possit dispēsare vt professus in religione ad seculum redeat sicut Papa:tn̄ potest dispēsare vt ad laxiorem religionē trāseat :sicut licētiat apostatas:sicut patet in literis :quas apostate ab eo deferunt:sed vt dicit do. Anto.in.c.nō est.de vo.Religiosi qui egrediuntur auctoritate Pape aut summi penitentiarij si fingant eas friuolas: quando licentiatur ad leuiorē religionē:nō sunt tuti quo ad deum : ex quo causa legitima non subest. Quod etiam dico de egrediētibus religionem vt assumāt beneficia curata:nisi habeāt officiū predicationis:hec do.Anto.de But.

¶ Item fm Pet. de pal. vbi supra summus penitētiarius pōt dispensare in voto simplici ꝛ solenni: ꝛ perpetuo per sacri ordinis susceptionem: cui castitas annexa est ex statuto ecclesie. In occidentali ecclesia: quāuis (vt dictum est) facere non possit ꝙ ꝓfessus religionem religioni alicui obligat⁹ non sit ꝛ in seculo remaneat: sicut papa.

151 ¶ Eps dispensat fm Ricar. ꝛ Pet. de pal. vbi supra in voto cōtinentie tēporali: ꝛ non perpetuo: vt si quis vouit ꝯtinere per annum ex causa pōt eps dispensare: ꝛ in omnib⁹ votis que sunt minora respectu predictorū: cuiusmodi sunt vota abstinentie: et peregrinationis. de vo. ca. j. ꝛ si alter coniugum votum castitatis emisit in quo sit transgressionis ꝓbabile periculū: presertim si ad tps factum est: potest episcopus dispēsare fm Ricar. ea. dist. xxxviij.

152 ¶ Inferiores epi vt dicit. d. Ant. in. c. j. de vo. fm Host. de cōsuetudine non dispensant in votis. ad quod de offi. Archipres. c. fi. de offi. Archid. c. adꝫ hec. et de exces. prela. c. accedentibus. vbi dominus Abbas dicit que sunt ordinis episcopalis: vt est crismare: ecclesias consecrare: clericos ordinare ꝛ similia non possunt per inferiorē prescribi. c. quantum. de consue. tn̄ ea que sunt dignitatis episcopalis: vt cognoscere de matrimonijs: publicas penitentias imponere: literas indulgentiarum concedere. Et que sūt simplicis iurisdictionis vt cognoscere de causis clericorum possunt per inferiorem acquiri: ꝛ prescribit ex consuetudine vel ex concessione superioris. ad hoc. c. Cum olim. ꝛ ca. Auditis. de prescriptio. hec Abbas. Inferiores ergo prelati qui ex consuetudine prescripserunt dispensare in votis qd̓ est non ordinis sed dignitatis episcopalis: possunt de iure dispensare in votis per predicta. Prelatus inferior episcopo habens iura episcopalia i personis subditis potest vota dispensare vel cōmutare. Nam potest iura episcopalia exercere pro quo: vt dicit do. Abb. in. c. j. de vo. ꝛ glo. in clem̄. j. de re. ecclesie non alie. in verbo ꝓprij. ꝛ idem pōt dici nō tantum de prelatis secularibus sed etiā de religiosis ꝛ Abbatibus exemptis: qui habent ecclesias ad se pertinētes pleno iure vt possint in voto dispensare: qꝛ habēt in personis dictarū ecclesiarū iurisditionē quasi episcopalem vt ibi dicit glossa. ꝛ facit ad hoc ca. Abbates. de priuile. in. vj. Tales em̄ ꝑlati religiosi gerunt vices episcoporū: vt notat Innoc. in. c. cum ꝛ plantare. §. In ecclesijs. de priuile. quiꝫ

etiā ar. eorū que dicit Joan. de Jmo. in ea. Cle. j. i subditis talium prelatorū exēptorū gerentiū vices epōrū nō sufficit auctoritas epi: vel archie. vł Patriar. ad dispensandū vel cōmutādū vota cū p̄dictorū subditis. Inferiores aūt p̄lati q̄ nō sunt de predictis nō possunt vota dispēsare vel commutare: nisi sit eis specialiter cōmissuz vel nisi sint p̄lati religiosorū ſm Ricar. in iiij. di. xxxviij. ar. ix. q. ij. Qđ etiā dicūt do. in. c. j. de voto.

153 ¶ Prelati religiosi quorū licentia subditi vota fecerunt licet in tali voto dispensare nō possint: superior tamen prelatus in eadem religione hoc poterit: quia quicquid potest inferior: potest superior et plus. Sed non econuerso: potest inferior dispensare votum emissum de licentia superioris: prelatus tamen religiosus qui dedit licentiam vouendi pōtest illam reuocare anteq̄ subditus votū emittat: post quā reuocationem: si subditus voueat irritum est. Qui si ante reuocationē votū fecerit: tenet quousq̄ cum illo fuerit dispensatū: hec Ricar. in. iiij. distin. xxxviij. ar. iiij. q. iij. Sine licentia autem prelati subditus religiosus vouere nō potest. Cuius ratio est. quia per professionem renunciauit proprie voluntati. Sed votuz est obligatio procedens ex propria voluntate ſm Bon. ea. di. vbi. ⁊ Ricar. idem tenēdo dicit religiosus nihil vouere potest: q2 pensata humana infirmitate ⁊ religionis onere non posset se ad aliq̄d vltra suā professionem obligare. ¶ Qđ etiā tenet Th. ea di. sed vota ante ingressum religionis emissa si faciēs ꝓfessionem in religione actualiter vel habitualiter voluit ad illa obligatus remanere. Pōt ꝑ prelatū q̄ maxime ipe ꝓfessionis ignorauit dispēsari. Ubi aūt ille intendisset actualiter vel habitualiter absolui per votū religionis absolutus fuisset. de vo. capitulo Scripture. Et pet. dist. j. §. His auctoritatibus. Qđ etiā verū est de voto vltramarino. Nisi esset princeps quidā extrahēs. Dux exercitus crucis signatorū. de cui⁹ absentia desolaret̄ totus exercitus quo casu summus pōtifex cōsulēdus esset. Ricar. dist. ea. arti. viij. q. ij.

154 ¶ Presidentes: vt Pater. Dominus. ⁊ Maritus. Si enī filius sine expressa patris licentia vel tacita: q̄ est si pater sciat et non contradicat. xx. q. ij. ca. j. Uotum emittat peregrinationis: vel abstinentie: vel aliud quod ad domus regimen pertineat: siue impubes sit: siue pubes: sed in patris potestate cō=

stitutus nō tenet.xx.q.ij.Tri=bus.z.q.iiij.pueri.vt dicit In=no.z domi.Anto.in.c.Scriptu re prealle. Ubi ꝑm Inno.addit do. Anto. Uota facta in puerili etate tenebit implere. Soluta tñ patria potestate tenebit: lz fuerit impubes: dūmodo doli capax intelligens qḋ vouebat z se obligabat deo. Sed domi. Abb.in eodē.c. Scripture di=cit. Mihi videtur ꝙ soluta pa=tria potestate filius nō teneat per.c.Quidā.z.c.Placet.de cō=uer.côiu.qz vt ibi patet. Si vir intrauit religionē ignorāte vel cōtradicēte vxore. Et ad peti=tionem vxoris reuocet postea vxore mortua nō tenetur reli=gionē ingredi: qz votuz emisit: tēpore quo nō potuit: ergo idē dicendū de filiofamilias. Huic opinioni domi.Abb.magis vi dentur Theologi concordare. Et maxime Bo.in.iiij.distinc. xxxviij. Et ideo tenenda. Addit domi. Abbas in.c.ij.de vo. No ta extra textū iuncta glo.ꝙ vo tū emissum in puerili etate effi caciter obligat: licet facile com mutetur vel dispenset. Et dici tur puer post octauū annuz vt in proemio.vj. habet. In qua etate est doli capax z vouendo obligat. Tutor z pater pōt irri tare vota pupilli: etiā post da=tam licentiā licet peccet: si sine iusta causa ꝑm Innocen.z Ho stien.in dicto.c.scripture. Sed domi.Anto.z do.Abb.in eo.c. scripture.dicunt ꝙ puer potest vouere: posito ꝙ sit doli capax. Fallit in voto religionis: i quo requirit annus.xiiij.in mascu lo: z duodecimus in femina.c. Cū ad monasteriū.de sta.mo=na. Obligatur tamē filiusfami lias adultus ad votū: qḋ exe=qui potest sine patris preiudi=cio: aut omni preiudicio. Si pa ter cōsensit: vt est text.in.l.ij.ff. de pollicitis. Ex his patet quā do pater potest votū filij reuo=care seu irritum declarare. Et qñ etiā teneat z implendū sit.

155 ¶ Uxor vt dicit do.Abb.in c.scripture.de vo.sine viri con=sensu votū abstinētie vel pere=grinationis facere non pōt.c. Manifestū.xxxiij.q.v. Sed cō=sensu viri emissum pōt vir irri=tare: z illa obedire tenet: ꝗuis peccet vir sine causa reuocādo. ar.ad hoc.xxiij.q.j.Quid culpa tur: ꝑm Ricar. in. iiij. distinct. xxxviij. arti.ij.q.j. Addit domi. Abb. vir tñ pōt vota predicta sine licentia vxoris facere. Et li cet Innocen.dicat ꝙ de viro et vxore non iudicātur ad impa=ria.c.Gaudemꝰ.de diuor. Ego non puto hoc esse verū. Nam maritꝰ est caput vxoris. xxxiij. q.v.Mulierē.z.c.Manifestuz. loquens de vxore fundat se su per subiectione in quā est mu

lier respectu viri, et glossa ibi dicit q aliud i marito: hoc etiã tenet Ricardus vbi i supra. Addit dominus Abb. vir tamen nõ põt facere votũ per qd preiudicet vxori: nisi esset votum pro subsidio terre sancte quod et si vxor etiam facere possit: tñ fm Hosti. sine viri cõsensu implere non põt: si iuuenis est et suspecta. arg. capi. Cum sis. de conuer. coniu. Secus si senex et potens ad ducendum secum bellatores. Monal. in summa dicit. Potest vir irritare vota vxoris facta etiam ante matrimonium q illa sua auctoritate nõ possit. Sed post viri mortem implere tenetur. Qd etiam sentit do. Anto. fm Barto. Brixien. in. d. c. Scripture.

156 ¶ Serui votũ in preiudiciũ dñi sui non tenet: qñ videlicet p illud seruitiũ dñi diminuitur. liiij. di. Si seruus. j. de sen. excõmu. Relatum. fm do. Ant. vbi. s. Ratio fm do. Bona. in iiij. dist. xxxviij. qr nulla promissio est obligatio: nisi que fit ab eo q potest se obligare. talis sit pprij iuris respectu illi⁹ qd vouere dz. vñ puer et puella qdiu sunt ipuberes sub dispositione sunt parentũ vel tutorꝫ: et seruus dñi quantuꝫ ad seruitium corporale. Et vxor quantũ ad regimẽ et vite dispositionẽ familie. Et religiosus in oibus que sunt infra religionẽ. vnde nihil põt sine prelati voluntate. Sicut nec prefati in rebus predictis. Hec Boñ. per cuius dictum moderari videtur que dicta sunt supra de puero post viij. annum.

157 ¶ Ipsemet vouẽs per se aliquãdo põt vota nõ implere sine peccato. ¶ Primo si factus est impotẽs ad implẽdũ. Exẽplum vouit edificare ecclesiã: et fact⁹ est paup: vl tali tpe peregrinari: vl tali die ieiunare. Et infirmat⁹ est: ampli⁹ nõ tenebit in alia die ad dictũ ieiuniũ. Si aũt qñ vouit simpliciter ipotẽs erat: tũc auctoritate supioris cõmutabit. vt in. c. magne. de vo. fm do. Ant. in ca. licet. eo. titu. ¶ Scdo si cõditio per eũ imposita voto impleta nõ est. ar. de cõdi. appo. sup eo. ¶ Tertio si qd erat licitũ tẽpore facti voti: postea factum sit illicitum. hec Ricar. i. iiij. di. xxxviij. ar. v. q. j. ¶ Quarto fm Host. in sum. eo. ti. Si votũ de re illicita: vel pter rẽ illicitã factũ sit: per quã salus corpalis: vel spiritualis amittat: vouens implere non tenet. xxij. q. iiij. In malis. Sed Tho. scda scde. q. lxxxviij. art. x. dicit. Si votũ est simplr malum vel inutile: aut maioris boni impeditiuũ: oportet q determinetur non esse seruandum: et sic dispenset. Ricar. vero in ea.

distin. arti. j.q. j. dicit. Uotum factū de re mala irritū est. Similiter ⁊ votū de re bona propter malū finē: q2 est formaliter malum. Per contrariū tñ votū factū de re bona sub conditione mala tenet. Exemplū si q̄s vouit religionē intrare si mulier ei carnaliter cōsenserit obligat vouentē extante conditione apposita: vt idē dicit ea. distinc. ar ti. x. q. iij. ⁊ Frāci. de Mayro. ea. disti. ait. Ut votū habeat rōnez voti: oportet q̄ fiat de re bona propter bonū finem: sicut caste viuere ꝓpter deū. Si em̄ de re mala ꝓpter malū: vel de re bona propter malū finem: vt dare eleemosynam ꝓpter vanā gloriam: nō est votum.

¶ Itē per se cōtra votū venire pōt qñ dubitat̄ q̄ implere votum sit ei nociuū: vt non comedere carnes nec possit haberi copia supioris: vt in sum. Rayneriana in verbo votum. ⁊ do. Abb. in. c. quanto. de iureiur. vbi dicit. Si copia superioris haberi nō pōt: et necessitas vrgeat vouentē per se pōt contra venire. x. q. iij. antecessor.

¶ Itē quis per se pōt cōmutare reliqua vota facta in votum religionis quā ingredit̄: q2 auctoritate iuris pōt votum tpale in perpetuā religionis obseruantiā cōmutari. c. Scripture. de voto. Nisi esset dux magnus qui vsq̄ ad trienniū vel septēnium vouisset militare cū suo exercitu in terra sctā cōtra infideles: quo casu papa pri9 esset cōsulēdus. Alia tñ mediocris persona a voto trāsmarino absoluta esset: per ingressum religionis ꝺm Ricar. ea. distin. arti. viij. questione. ij. Et idē Bona. c. distinc.

158 ¶ Uotoꝝ dispēsatio ⁊ commutatio: nisi fiat ex causa rōnabili ⁊ legitima dissipatio nūcupatur ꝺm Ber. li. ij. de cōsideratiōe ad Eugeniū. Seruare aūt votū est de lege naturali ⁊ diui na: cum durat talis obligatio: q̄ ex legitima dispēsatione: vel cōmutatione cessante: hō nullo iure naturali vel diuino teneatur: vt not. in. c. j. de voto.

159 ¶ Legitima cā dispēsandi duplex est: vtilitas: ⁊ necessitas vt in. c. ex multa. circa fi. de voto. Exēplū primi. Si diues vouit ieiunium: aut peregrinationem: licet robustus sit commutetur ei: vt ecclīā edificet: puellas maritet: pauperes reficiat: captio fratrū eroget: tanta poterit esse redēptio: q̄ plus deo grata erit. Cōmutatio em̄ votorū est arbitraria: ꝑ hoc ca. j. de voto. Hec dicit Ant. in eo. c. j. Exēplū scōi. Si paup qui hz filios alere vouit peregrinationem: cōmutet in orationes: et vigilias: si eleemosynā vouit,

Nec filios habet cōmutetur in peregrinationē ẜm do. Martinum de laude. in tractatu conſciētie. ¶ Itē legitima cauſa cōmutandi vota eſt non ſolū propter ſuperuenientem neceſſitatem: ſed etiā propter periculum qd frequēter imminet in obſeruatione voti: vt ſi maritus iuuenis vouit non petere debitū ab vxore: vel operarius ieiuniū vouit: cum tn̄ ſine quotidiano labore eſſe non poſſit. Probabilis etiam vitatio trāſgreſſionis voti quādo vehemens eſt: eſt cauſa rationabilis diſpenſandi.

¶ Itē ꝓpter maiorē vtilitatem vouentis: ⁊ alioꝝ ẜm Bona. et Ricar. ea. diſt. xxxviij. ar. ix. q. j. ⁊ do. Ab. in. c. ex multa. de vo. vbi dicit. Si nulla cauſa etiā ſit in vouente: vt debilitatis: ſenectutis: paupertatis: ⁊ huiuſmodi: licita eſt cōmutatio: dūmodo fiat in id qd creditur magis vtile: et deo magis acceptum: vt in. c. j. eo. tit. licet enim vouēs peregrinationē ſit robuſtus: q₂ in peregrinatiōib⁹ hmōi nō fit magna emendatio: faciliter ⁊ licite commutari pōt. Hec do. Abb. ſicu.

160 ¶ Quero qd imponere debet cōfeſſor vt vouēs peregrinationē: vel ieiuniū ſoluat? ⁊ quid agendū de oblatione facienda per vouentē ad locum deſtinatum? Rn̄deo: vt in. c. magne. et c. ſuper eo. de vo. et ibi per do. Anto. Vouenti peregrinationē imponat: vt tm̄ pecunie expendat in pios vſus: q̄ntum expendiſſet in itinere eūdo: ſtando: redeundo: ⁊ ꝙ q̄nto nolet ſuſtinere laborem itineris faciendi.

Que cōpenſatio: vt ibi dicit Jo. and. fieri debet non cum nimia diſtrictione: vbi etiā dicit penitentiarius cōmutare pōt penitētiam iniunctam alicui vt eat viſitare ſanctū ſepulchrum. Sed ſi pnia iniuncta eſſet pro ſubſidio terre ſancte: ſolus papa tūc diſpēſat. In ieiunio vero cōſideretur q̄ntū ſit acre: ⁊ q̄ntū vouēs diues ſit vel pauper: ⁊ penſatis hmōi circūſtātijs: pl⁹ vl' minus iniūgat vouēti. Nō em̄ ita facile d₃ cū diuite diſpēſari ſicut cū paupe niſi ille magnam dederit eleemoſinā: que ſibi imponenda eſt: vt ſic recompenſet dolorē famis ẜm Albertum magnum in. iiij. diſtin. xxxviij.

¶ Quo ad oblationem in loco faciēdā a vouēte. Dic vt in ſumma piſana que videt opinio verior ꝙ ꝯfeſſor licite poteſt aliter diſpēſare q̄ ꝙ mittat ad locum illū deſtinatū. Cui certe ex voto nullū ius queſitū eſt: nec hoc vllo iure cauetur. Vn̄ qd in cōtrariū dicit Aſtēſis li. j. ti. xx. arti. x. q. xv. de honeſtate potius q̄ de neceſſitate accipiendum eſt.

160 ¶ An ille cū quo papa diſpenſat vel iuramentum remit-

tit sit tutus quo ad deū?Rñ.ƀm do.Pet.de anch.in repetitione regule possessor.de reg.iur.lib. vj.qđ aut papa dispensat:vel remittit votum vel iuramentum circa ea que sunt iuris diuini: vt cum monacho qđ matrimonium cōtrahat:vel habeat proprium vel in alio voto:vel iuramentū relaxat.Aut circa ea que sunt iuris positiui. Puta super pluralitate bñficiorꝫ super matrimonio inter personas ꝓhibitas de iure canonico tm̄:et non lege diuina:vt cōtrahat:vel cōtractū nō dissoluat.Jo.an.in locis varijs hoc tangit.ꝛ Ber.vbi tenēt indistincte dispensatus si cū causa dispenset tutus sit alr̄s nō.vt notat in.c.de vo.ꝛ Joan. and.in.c.dudum.j.de elect.ꝛ in c.cū ad monasteriū.de sta.mona.ꝛ in regula.Actus legitimi. li.vj.in mercurialibus.hec do. Pet.de ancha

¶De dispēsatione vel cōmutatione circa iuramenta.

161 ¶Quero quis relaxare vel mutare valeat iuramenta?Rñ. ƀm do.Abb.in.c.quanto.de iureiur. Aliqñ solus papa:vt est in factis magnarꝫ personarū:et in multum dubijs:ꝛ in multum arduis:ꝛ sic intellige.c.Uenerabilem.de elec.Et sic sentit Spe. titu.de lega.§.nunc ostendendum versi.xxiij.Jtem si sit iuramentū vniuersitatis:ꝛ nō persone priuate:qđ illicitum sit:debet per papā dispēsari:vel declarari:nō per inferiorē ꝓpter scandalum de rapto.cōstitutus ƀm Monal.in summa.¶Jtem cum res ad papā spectat principalr̄: vt si canonici iurauerint nullū recipere vltra quēdā taxatū numerū.Nam in oibus iuramentis ꝛ votis:ꝛ dicit Monal.i summa semper intelligitur excepta auctoritas pape.c.vendentes. de iureiuran.Jtem prestare auctoritatem veniendi contra licitum iuramentum vel dubium sine aliq̄ cōmutatione solus papa facere potest ƀm Monal.vbi supra.Jtem qñ principaliter cōcernit honorem dei. Exemplū. Si quis iurauit ducere pauperculam amore dei:quo tamen casu absoluere iurantem sine causa ab huiusmodi iuramento nō valet:ƀm Uin.Jo.and.ꝛ Spec. eo.§.versi.hoc quoqꝫ.¶Jtem si iuramentum continet turpitudinē ex parte recipientis.Exemplum.Si quis metu iurauit alteri renunciare beneficio.c.si vero.de iureiuran.¶Jtem potest dispensare iuramentum: quod principaliter conspicit commodum hominis: sed non nisi ex causa ƀm Spec.vbi.s.ꝛ Archi. in.c.auctoritatem.xv.qō.v.Addit Ricar.in.iij.di.xxxviij. artic. ix.q.ij.Si iuramentum sit deo

vel homini illud recipienti vice dei circa rem dei honorē concernentem papa tm̄ dispensat. Exempla. si iurauit quis ingredi religionem castitatem perpetuo seruare: ꝛ similia: quia idem est qd̓ in votis continentie ꝛ religionis. ¶ Item si quis iurauit seruire alicui ecclesie vel hospitali ex causa pōt papa dispēsare: vt ꝙ ille eat in aliquam religionem seruata indennitate eccl̄ie.

162 ¶ Ep̄s vero ꝛ prelatus inferior episcopalē habens autoritatē possunt dispensare: ꝛ cōmutare iuramenta subditoꝝ: quando nō sunt magne persone: nec in multum dubijs: ꝛ vbi subest causa dispensandi vel commutādi iuramentū in rem que magis vtilis: aut deo acceptior creditur. vt not. in. c. j. de vot. ꝛ ₰m Spec. in. e. §. versi. xxiij. ꝛ ₰m Ricard. in. iij. dist. xxxix. art. ij. q. iij. ꝛ Monal. in summa. qn̄ etiam iuramenta vergunt in peiorem exitū. de iureiur. Quintauallis. Unde si quis iurauit non facere qd̓ est melius facere ꝙ̄ non facere vt ꝙ non retinebit aliquē in suo seruitio quē al's melius est retinere: vel ꝙ nō loquet̄ proximo cū quo al's meli⁹ est loqui ꝙ̄ nō loqui: vel ꝙ nō visitabit illū in domo sua: quē tn̄ al's melius est visitare. vel si iurauit non intrare religionē vel acceptare p̄lationem. Taliter iurans obseruare ista nō obligat̄: dum ob reuerentiaꝫ diuini nois inuocati: ꝛ ad punitionem temeritatis: ꝛ ꝓpter reuerētiā p̄sidentium: nō dꝫ ꝓpria autoritate ꝯuenire: sꝫ ad supiorē recurrere: q̇ ip̄m vel absoluat a tali iuramēto: vł declaret nō obligatū: vbi aūt dubitat̄ vtrū iuramētū sit licitū: dꝫ iurās ad ep̄m q̇ eū dispēset recurrere. de rapt. c. cōstitut⁹. nisi res sit multū ardua: qꝛ tūc papa cōsulendus est. d. c. venerabilem: ₰m Monal.

¶ Alius ꝟo nō ep̄s vel p̄latus: sꝫ ēt p̱uata p̱sona: iuramētū q̇ꝫ remittere pōt puta iurasti ali qd̓ te facturū ad meā vtilitatē: possum tibi relaxare iuramētū huiusmodi. vt mihi donare iurasti vł me ducere ī vxorē. de iureiu. c. j. de spō. c. ij. Et si vtriusꝙ partis iuramētū cōcernat vtilitatē: pn̄t iurātes mutuo se absoluere d. c. ij. ꝛ ibi Jo. and. Secus puto vbi q̇s iurat aliq̇d ad cōmoduꝫ ꝓpriū: qꝛ sine cā sibijpsi remittere nō pōt: vt sentit Spe. e. §. ver. hoc quoꝙ. Qui tn̄ aliq̄ licita se facturū iurauit: potest sine superioris autoritate contrauenire necessitate vrgēte: cū superioris copia haberi non potest. j. q. iij. antecessor ₰m Jnno. Qui idē dicit qn̄ res iurata cōmutat̄ p̱ iurantē ī aliā rē maioris vtilitatis spūalis. c. peruenit. de iureiur. ꝛ ar. c. scripture. de vo. Exemplū.

Si iurauit pauperculā ducere
amore dei:et post iuramentum
hmōi religionē ingredi velit.
Tū vbi dubiū esset:vtrū cōmu
tatio esset in maius bonū:au=
toritas superioris reqrenda est
ſm do.Ant.in eo.c.puenit.Sȝ
⁊ si qs iurauit facere rē morta=
lis culpe vt aliquem interficere
vel aliquā tenere in concubinā:
tali iuramento non obligat̄:sed
potius penitere tenet̄ de illo.c.
si vero.de iureiur.xxij.q.iiij.c.j.
⁊.ij.hec do.Abb.in.d.c.q̄sto.cū
quo Ricard.vbi supra cōcordat
dicēs cōtra qdlibet iuramentū
qd rōne rei iurate derogat cha=
ritati vel eius pfectioni:vel in
disponētib⁹ ad eā;pōt hō cōtra=
uenire ppria autoritate in casu
necessitatis.Idē Boñ.ea.dist.

163 ¶ Sed qd si quis per pecu
niā dispensat vel cōmutat cum
aliquo in iuramentis vel in vo
tis:vt nō teneat̄ vel aliō faciat.
Rñ.ſm Gemi.i.c.lȝ Canon.de
elec.li.vj.symonia est:qr q̄libet
gr̄a eccl'iastica dr̄ symoniaca si
det̄ pecunia:vt not.gl.j.q.j gr̄a.

¶ Quod confessor debet esse cautus ⁊ accurat⁹ in interrogando. Cap.iiij.

In interrogatiōe cau
tus debet sacerdos
esse.vnde Augu.lib.
de penitentia.Et ha=
betur de pe,distinct.
vj.c.oportet.vt sacerdos sciat
cognoscere quicquid debet iu=
dicare.iudiciaria em̄ potestas
hoc expostulat:vt qui debet iu=
dicare discernat.Diligēs ergo
inquisitor et subtilis inuestiga=
tor sapienter et quasi astute in=
terroget peccatorem qd forsitan
ignorat:vel verecūdia velit oc=
cultare.Hec ibi.

1 ¶ Queritur si confessor tene=
tur interrogare penitentem in
confessione? Rñdeo ſm do.Bo
nauen.in.iiij.dist.xix.super lite
ram.Absq3 dubio oportet con=
fessorem diligentem esse in in=
uestigando:quando videt peni
tentem:negligētem vel ignorā=
tem.Cuius ratio est:quoniam
ipse est iudex.⁊ iudex debet di=
ligenter inquirere cause verita=
tem:maxime quando dubia ap
parēt:iuxta illud Job.xix.Cau=
sam quam nesciebam diligen=
tissime inuestigabam.Scotus
quoq3 ea.distin.dicit.Clauis in
confessione dr̄ errare:qn̄ non in
quirunt̄ ⁊ examinantur ea que
pertinent ad cause cognitionē.
Nec cōfessor alias potest recte
iudicare nisi a casu.Ideoq3 pec
cat.De hoc etiam Landul.ea.
dist.Et habetur.j.§.xxxviij.Ex
verbis quoq3 Aug.proxi.alle=
gatis satis hoc liquet.

2 ¶ Quero.Quot sunt illa de
quibus penitēs est interrogan=
dus? Respondeo.Septem:vi3

delicet de iurisditione. de cōditione. de excōicatione. de examinatione. de iteratione. de dilatione. de variatione.

3 ¶ Primo de iurisditione: qr si persona confiteri volens sacerdoti nō est ei nota: debet illā interrogare. de quo sit loco vt intelligat an ad suā spectet iurisditionē: ne si hoc pretermisso ipsius peccata in totum vel in partē audiat: postea cognoscēs ad se nō pertinere cum rubore: et scandalo eius oporteat illi dicere. Parce frater: quia te absoluere nequeo.

4 ¶ Scdo vbi sacerdos statū persone volētis cōfiteri nescit. Interroget: cui⁹ cōditionis est. Si pr̄ vel filiusfamilias sit. Si nuptus vl' innupt⁹. Si artifex. Si negociator. Si officialis. Si religioni exp̄sse vel tacite ligatus est. Et de ceteris huiusmodi. Ut precognita penitētis cōditione meli⁹ ꝓinde de cūctis sciat interrogare: ac cognoscere: q̄ ad eū spectāt. Et per consequēs iudicare: et ei ꝓut opus est cōsulere. Et hoc innuit Augu.li. de penitētia: cū dicit. Iudex sp̄ualis opz vt sciat cognoscere quicquid debeat iudicare. Debet si quidē sacerdos aliter ad rudes hoīes induratos: et in suis pc̄tis insensatos se habere: ꝙ̄ ad viros eruditos: dociles: et contritos. Quos convenit vrbaniter: dulciter: et leniter interrogare: ac eis persuadere que sunt ab illis faciēda. Illos vero et si humaniter instruere deceat: tn̄ acrius sunt increpandi: et corripiendi. Un̄ et Aug. e. li. qđ et habetur in ca. Qui vult. de peni. dist. vj. Sacerdos adiuuet confitentē leniēdo. cōsulendo. spē ꝓmittendo. Et cū opus fuerit etiā increpādo. Mulieres aūt si blandis et mollibus verbis allicere voluerit. dū illarū cōfessiones audit: quas potius rigidas debet corripere: et superflua: et inania resecare. Uerēdū est ne ille sine fructu ꝯfessionis discedāt et ipse iaculo malarū cogitationum: et carnaliū temptationū perfossus permaneat. vn̄ Aug. vbi. s̄. loquens de confessore postꝙ̄ dixit. Et cū opus fuerit etiā increpādo cōtinuo subiūgit. Caueat ne corruat: ne iuste perdat iudiciariā potestatē.

5 ¶ Tertio querat sacerdos inprimis. Si penitens sit aliqua excōicatione ligatus a qua maxime nō habeat absoluēdi potestatē: qr illa manente cum a peccatis absoluere nō valeret. vn̄ Ricar. in. iiij. dist. xviij. arti. ix. q. iiij. Siue quis sit iuste siue iniuste excōiatus duz tn̄ teneat excōmunicatio: siue stet per eū ꝙ nō est ab excōicatione absolut⁹: siue nō: nō potest a sacer-

dote absolui a peccatis suis ex⸗
cõmunicatiõe manẽte: ꝗuis tñ
ille q̇ iuste est excõicatus: ⁊ facit
posse suũ: vt absoluat. Et si ta⸗
lis (vt credo) ab hoie non possit
absolui. Tñ si vere penitet ab⸗
solutus est in iudicio dei. Et ꝙ
talis nõ absoluatur: est de cõsue
tudine: que est optima legum
interpres: qꝛ presumẽdum est:
ꝙ vt in pluribus iuste excõicati
fuerint: et nisi per eos staret ab
excõicatione absoluerent nisi
interdum teneãtur in excõmu⸗
nicatione per longũ tẽpus ad
grauius puniendũ aliqđ eorũ
graue scelus. Cum igitur sacer
dos aliquẽ absoluit in foro pe⸗
nitentie: prius debet absoluere
ab excõicatione: ꝗ̃ a pctis: etiã
sit ille sit excõicatus minori ex⸗
cõicatione: qua manẽte a pctis
non posset absolui. vt. c. Si ce⸗
lebrat. de cle. excõ. mi. hec Ri⸗
car. cũ quo concor. Tho. ea. di.
6 ¶ Quarto sacerdos querat
si is qui vult cõfiteri prius suã
examinauerit conscientiã pre⸗
sertim si per annũ: aut amplꝰ
sine cõfessione steterit: ne si con
fiteatur nulla prehabita suorũ
peccatoꝝ intra seipsum disce⸗
ptatione. infructuosa sit et inu⸗
tilis confessio. Uñ dicit Ricar.
in. iiij. dist. xvij. arti. ij. q. vj. Si
penitens nõ adhibuit debitam
diligentiam prout de lege cõi
humana cõditio permittit. Ut
omniũ peccatoꝝ suoꝝ mortaliũ
lium memoria habeat: sed per
ignorantiã affectatam vel cras⸗
sam aliquod mortale non dixit
sacerdoti talis cõfessio non va⸗
let: sed iterare eã tenetur quo
ad peccatũ dimissum: et omnia
alia iam confessa. Si sacerdotẽ
cui cõfessus est cõmode habe⸗
ri non possit: quẽ si inueniat pri
mo et ab eo non sit interdicta
absoluẽdi potestas: sufficit pec
catum nõ confessum tm̃modo
cõfiteri. cõcordat Sco. ea. dist.
dicens. Debet penitens premit
tere diligentem inquisitionem
suorũ peccatorũ mortalium: vt
ea ad memoriam reuocet ẜm
possibilitatẽ fragilitatis huma
ne. Et intellige tantã quantã
posset aliquis ponere circa ali⸗
quid multũ arduũ: quod et si⸗
bi multũ esset cordi.
7 ¶ Nunquid cõfessio eoꝝ qui
nullã: aut minimã suoꝝ pecca⸗
torũ examinationẽ premittunt
oĩno sit irrita? Uidetur (saluo
meliori iudicio) posse distingui:
quia aut confessor in talibus ac
curatus est. et solers vt in q̇ illi
desunt. Ipse suppleat diligẽter
eos examinãdo aut nõ: quia il⸗
los tm̃ dicere sinit: q̇ ꝓpter im⸗
preparationẽ multa mortalia
ꝑtermittũt. Si primo mõ for⸗
tassis predictoꝝ cõfessio nõ est
nulla: eo ꝙ suppleat confessor
in quo illi deficiũt: ⁊ sufficere vi

deš quomodocũqꝫ suppleatur: vt innuit Aug. ⁊ habeš in ca. q̇ vult. de pe. di. vj. Ubi dicit. Judiciaria ptãs hoc expostulat vt qui debet iudicare discernat. ⁊ infra. Astute interroget a peccatore qđ forsitã ignorat: vel verecũdia velit occultare. Cognito itaqꝫ crimine varietates eiꝰ non dubitet inuestigare ⁊ locũ: et tps ⁊c. Pauloqꝫ post subdit. adiuuet cõfitentẽ: ⁊ loquẽdo instruat. hec Aug. Quibus satis innuiš: qm̃ diligẽs sacerdotis solertia in discutiẽdo peccatoris cõsciẽtiã in his vel q̄ ignorat: vel nõ meminerit: vel verecũdia fortassis celare velit: faciat ipsam cõfessionẽ peccatoꝝ valere. In qua pctõr in eo qđ deberet sibijpsi sollicitꝰ esse deficit. Si scđo modo vnde sic intelligendũ: qđ nũc pxime dictũ est: ſm Ricar. vcꝫ cõfessionẽ nõ valere eo ꝙ multa mortalia ꝑ ignorantiã crassam ⁊ inexcusabilem pretermittuntur.

8 ¶ Nunquid cõfessor in examinatione pctõris penitẽtis sustinere debeat ꝙ ille referat aliena peccata? Rñ. ſm do. Bona. in. iiij. di. xxj. Aut penitens sua peccata confiteri potest sufficienter aliena subticendo. Aut in generali dicendo: hoc est nõ significando alterius personã confessori particulariter. Aut non potest sua dicere peccata sufficienter: nisi ⁊ peccatũ alterius. Et ipsum in noticiam dederit confessori.

¶ Primo casu cõfessor penitẽtem q̇ aliena refert pctã corripere debet: vt ꝯtingit de aliquibus simplicibus: q̇ vt minus cõfundantur aliq̄ᵃ accusant oẽs vicinos dicentes: ꝙ oẽs latrones: vel vsurarij sunt vt ipse.

¶ Scđo casu vt si persona penitẽs cognita est ab epõ sufficit dicere: ꝙ cognita est a magno plato: sic em̃ satis apparet genus peccati. Quod si illa descẽdat ad personã epi particulariter increpãda est a cõfessore.

¶ Tertio casu qñ penitẽs suũ peccatũ nõ põt sufficienter explicare sine explicatione persone determinate: vtpote si mulier a viro suo inordinate cognita est: vel soror a germano suo religioso: et hos confessor nouerit: non peccat mulier: si dicat de marito: vel germano pro eo ꝙ non potest aliter confiteri propriam culpã aut eius speciem. Et sic huiusmodi casibus exceptis: nec penitẽs aliena pctã referre debet in cõfessione. Nec confessor sustinere. Alias eius aut nũqꝫ a pctõ detractionis excusari pñt. Cõcordat alex. Lombar. ea. di. ⁊ Alexan. de Ales in. iiij. ⁊ Ricar. ea. di. q̇ ⁊ addit. Si nominatio persone quã facit penitẽs in cõfes-

siõe nõ est necessaria ad expressionẽ quãtitatis pcti penitẽtis. Sed tñ cognita illa a confessore vtile erit ad preseruandũ penitentẽ a recidiuo: qꝛ cõfessor ꝑ cognitionẽ persone: sciet iniungere penitẽti talẽ penitentiam: et tales facere monitiones per quas penitens melius poterit reseruari a recidiuo: tũc bonũ est ꝛ expedit penitentem illam confessori nominare. Similiter si expressio persone non est necessaria ad expressionem quantitatis pcti confitentis: licet sit vtilis ad correctiões illius, de quo penitens confitetur secum peccasse: vel ad preseruationẽ a recidiuo corripiẽdo eum scilicet extra confessionem de quo sibi penitens dicit in confessione: vel loquendo alteri q̃ possit ꝛ velit illi prodesse.

9 ¶ Nunquid dicere cõfessor possit ex hoc q̄ audiuit in confessione tm̃ pctm̃ alterius ꝓcedere ad correccionẽ eius? Rñdeo ꝺm Ricar. in. iiij. d. xvij. arti. iiij. q. ij. Nõ nisi penitens extra cõfessionẽ dixerit: qꝛ hoc esset occasio frãgẽdi sigillũ cõfessionis ꝛ maximum periculũ. vt infra in. c. vij. dicetur. §. xij.

10 ¶ Quinto querat sacerdos a principio de causis ꝓpter q̃s penitẽtis cõfessio precedẽs forte fuit nulla: vt sciat a quo tpe citra ille debeat confiteri: ꝛ ipse de ei⁹ pctis interrogare ne hoc pretermittẽs penitẽs discedat nõ vere cõfessus: vel absolut⁹ ꝛ ipse incassum: ꝛ cũ inertie pctõ laborauerit. Cause autem huiusmodi communiter a doc. in iiij. di. xvij. Quattuor assignantur. Due ex parte confessoris: qui penitentis cõfessionem audit. ¶ Prima: qꝛ nesciuit absoluere cũ esset ydiota. ¶ Secũda qꝛ non potuit absoluere: qꝛ absoluendi auctoritatẽ nõ habebat. ¶ Et due ex ꝑte penitẽtis. ¶ Prima: quia contẽpsit sacerdotis absolutionem. aliqđ vcꝫ mortale pctm̃ in corde scienter retinens. ¶ Scđa qꝛ cõtempsit sacerdotis ligationem: hoc est penitentiam ad quam eum ligauerit facere: ꝛ oblitus est eã. Sed de his clari⁹: ac diffusius dicendum est.

11 ¶ Prima causa est sacerdotis ignorantia de qua Ricar. in iiij. di. xvij. arti. ij. q. vj. dicit. Si scienter cõfessus est ei q̃ ydiota est vel totaliter ignorans nesciẽs ligare vel absoluere. id est nesciens discernere inter mortale vel veniale de cõibus peccatis. Nã qui talẽ scinit: ꝛ aliũ querere neglexit: vere penitẽs nõ fuit. de pe. dist. vj. Qui vult. Et hoc verũ nisi in duobus casibus ꝺm Durã. in summa. tit. de cõfessione. q. xxvj. ¶ Prim⁹ est si penitẽs peritus sit, ꝛ insti-

tuat cōfessorē ydiotā qui in singulis dubijs occurrētibus agere debeat. ¶ Scōs est si aliū habere nō pōt. Et p̄sertim si est in articulo mortis. vnde potest cō fiteri ei quē tūc habere p̄t. Nec ad hos se extēdit autoritas Au. in. d. c. Qui vult: dicentis. Qui vult confiteri peccata sua vt inueniat gratiam querat sacerdotem scientem ligare ꝛ soluere.

12 ¶ Sed quō poterit cognosci confessionem penitētis iam factā propter ignorantiā sacerdotis fuisse irritam? R̄ndeo duob⁹ modis vt aliqui dicunt.

¶ Primo si dictum sacerdotem nouit: ꝛ sciat eius omnimodam imperitiā. ¶ Scdo si illo ignoto in progressu cōfessionis quā audit intelligat ꝙ sacerdos ille nō fecit penitēti cōscientiā de his q̄b⁹ nullaten⁹ licet ignorātiam habere: vtpote de simplici fornicatione: vel annali cōfone: cum ad eam teneretur ꝛ hmōi.

13 ¶ Secunda causa est quādo sacerdos non potuit absoluere ꝛ hec duob⁹ modis: ꝑm Durā. d. q. xxvj. ꝛ Tho. in. iiij. dist. xvij. ꝛ Hostien. in summa. titu. de pe. ¶ Primo si nullam habuit potestatē: eo ꝙ sit intrusus in beneficio. qd videlicet non per canonicam institutionē: sed per potentiā secularem retinet vel manifeste excōmunicat⁹ est. Aut notoue suspensus: quo ad se ꝛ quo ad alios: vt quia notorius fornicator seu concubinarius. c. vestra. ꝛ. c. fin. de coha. cle. et mul. si enim occulte esset excōicatus: nō tenet subditus talem sacerdotem in diuinis euitare vel extra per extrauagātē. Ad euitandum scādala ꝛc. conditam in cōcilio cōstantiensi per Martinū quintū. ꝛ per Eugeniū quartuz confirmatā in cōcilio Basiliēsi. In quo do. Abb. sicculus q̇ in eo interfuit sic de illa meminit in cle. grauis. de sen. excom. dicēs. hodie per extrauagantem. Ad euitandum scandala statutum est vt non teneatur quis alterū vitare in diuinis vel extra pretextu excōmunicationis vel suspensionis: vel interdicti: nisi facta sit per iudicem declaratio: vel nisi cōstiterit quem excōmunicationem incidisse. Ita vt nulla tergiuersatione possit celari. Hec ille. qui tñ scit talem excōicatum vel suspēsum occultum: ꝛ communicat ei in diuinis sacramētis: vt cōfitendo sibi peccat mortaliter si aliū habere potest: cum prestet ei causam mortalis peccati ꝑm aliquos. Nec renuit absolutio si penitēs fuit non subditus sacerdoti: q2 nullam super illum iurisditionem habebat ordinariaz vel delegatam. c. omnis. de peni. ꝛ remis. ¶ Item si confessor nō fuisset sacerdos ordinatus: vel nō bapti-

zatus ꝺm Ricar.in.iiij.di.xvij. art.iij.q.iij. vbi ait. Si penitentis ignorantia in hoc fuit inuincibilis seu probabilis: confessio eius facta isti fuit meritoria: licet nō adeo ac si cōfessus fuisset. Sacerdoti vero: qȝ ex vi clauiū pōt conferre bñficiū qđ ille conferre nequit. ¶ Secūdo modo si habens potestatē habet eā arctatā: qȝ nō potuit absoluere penitentē ab oi peccato cōfesso sibi: qȝ erāt aliqua superiori reseruata sufficit tunc iterare confessionē quo ad illđ: vel illa a quibus cōfessor absoluere non potuit: licet conuenientius fuisset superioris absolutionē precedere: ꝺm Ricar.in.iiij.distinc.xvij. arti.ij.q.viij.

14 ¶ Tertia causa est cū penitens scienter tacuit aliqđ mortale: vel quod dubitat esse mortale: aut circunstātiam necessariā vtpote trahentē in aliā speciem peccati mortalis. exempli grā: si furtum se fecisse confessus est ꝛ pretermisit ꝙ in ecclesia de rebꝰ ecclesie fecisset.

15 ¶ Quarta causa. Qñ penitens iniunctam sibi pniam efficere eā potuisset neglexit: illāqȝ oblitus est: vt ait Ricar in.iiij. dist.xvij.arti.ij.qō.vij. quā si tñ recordaretꝛ sufficeret eā implere maxime si ei terminus illā faciē di prefixus non fuit: vt aliqui dicunt ꝺm Bo.in.iiij.dist.xvij.super literā. in his duobꝰ casibus vltimis si penitens ad eundem cōfessorem reuertitur distinguēdum est: qȝ aut recēter cōfessus est. Aut iam de memoria sunt elapsa ab ipso sacerdote ꝓpter diuturnitatem temporis.

¶ In pmo casu cōfessionē iterare nō tenetꝛ. ¶ In scđo sic qñ.s. p mortalibꝰ peccatis iniūcta fuerat: quia si pro venialibꝰ tantū quis nō tenetur iterare cōfessionē ꝺm Tho.ea.dist.xvij.de confessione tñ iteranda in his duobus. dic vt infra quinta causa.

16 ¶ Sed nunquid penitens teneatur acceptare ꝛ perficere penitentiā sibi a sacerdote pro peccatis iniunctā? Et nunqđ alius sacerdos penitentiam acceptatā possit immutare requirēte hoc penitēte? Respon. Ricar.in.iiij. dist.xvij.art.j.q.v. ¶ Dic ad primum ꝙ sic qñ sacerdos rationabilem ꝛ discretam pniam imponit ei. de quo Aug.lib de peni. Et habetur de pe.dist.v.c.j. vbi de penitente sic dicit. Ponat se omnino ī potestate iudicis. In iudicio sacerdotis: vt oīa eo iubēte paratus sit facere pro recipienda vita anime quecunqȝ faceret pro vitāda corpis morte. Secus aūt si irrationabilem eo ꝙ sacerdos tunc abutitur claue scientie ꝛ potentie. ¶ Ad secundum dic ꝙ si penitēs sentiat penitentiam sibi nimis grauem et

ad obseruãdũ periculosam: sua infirmitate pẽsata potest ad eũdem cõfessorem: vel alium (si illum habere nõ potest) humiliter recurrere: et commutationẽ petere quod confessor concedere debet etiam si alleuiata penitentia quã secundo imponit nõ sufficeret pro emẽda peccati: qz tutius est penitẽtẽ reseruare in purgatorio puniendũ: quam ipsum exponere periculo cadendi in mortale peccatũ propter penitẽtie trãsgressionẽ. si aũt penitentiam iniunctam ex deliberatione et sine legitima causa omittit explere mortaliter peccat.

17 ¶ Quinta causa est si penitens ligatus erat aliqua excommunicatione maiori vel minori et non pmissa eius absolutione fuit absolutus a peccatis: vt supra in hoc. c. In tertia interrogatione pncipali: quã facere dz sacerdos: sed adde sm Pet. de Pal. in. iiij. d. xvij. q. vj. qđ in hoc casu et in alijs in quibus quis tenetur iterare cõfessionem. si penitens confiteat eidẽ: non oportet iterare peccata explicite. sed solum implicite dicendo peccaui in illis que vobis alias dixi: sicut si fuisset nulla de facto. Dilata eñ absolutio per multos dies fieri potest: et si ipse oblitus fuerit peccatorum de quibus ei prius penitẽtiam iniunxerit: qz si non taxasset penitentiam: tũc oportet explicite ad memoriam reducere vt penitentiam iuste moderet. Consilium est ergo vt si cõfessor penitentiã ad episcopum remittit propter casum reseruatum excõicationis: prius ei de peccatis penitentiam imponat: ne forte ex dilata absolutione obliuiscatur peccatorũ: que sibi confessus est. Et tunc reuertenti sufficit si sacerdos volens a peccatis absoluere dicat ei. Facias quod tibi dixi. hec Pet. Sed in his quoqz salubre consilium est: vt confessor hñs episcopi autoritatẽ quo ad cẽsuras lz tunc penitens nulla censura se ligatum confiteat: aut si casum cẽsure explicet: et forte sacerdos ipse illam aut per ignorantiam aut inaduertẽtiã non intelligat absoluat illũ: quantũ sue autoritatis facultas se extendit: prius ab omni excõmunicatione maiori et minori. Demũ a peccatis qm̃ si postea nouerit fuisse tũc ligatum (qđ tamẽ tũc non agnoscebat) vere absolutus erit: sm Ricar. in. iiij. dist. xviij. arti. x. q. j. et melius sm Rodoneñ. quem allegat Asten. in sum. lib. ij. tit. xiiij. licet eñ probabilis ignorãtia excusat a culpa et preseruet a pena irregularitatis excõmunicatũ: nõ tñ facit eum nõ esse excõicatum sm Pet. de pal. vbi. s.

18 ¶ Sexta causa est cum quis cõfessus est nõ contritus: qz nõ

sufficienter dolet de suis pecca-
tis vel non proponit abstinere
ab oibus. In quo varia videtur
doc. opinio. Aliqui enim vt do.
Boñ. in. iiij. dist. xvij. Goff. Ray.
⁊ Host. in summis dicunt nō va
lere confessionem hmōi: ad re=
missionem culpe vel pene: nec
tūc nec fictione recedēte. Aliqui
vt Ricar. in. iiij. dist. xvij. ar. j. q.
viij. dicunt: q᷑ talis non tenetur
eadem numero peccata denuo
confiteri de necessitate. Et si ab-
soluitur: nec ab eo: nec a confes-
sore contemnit sacramentū: vt
mortaliter peccet sicut aliqui di
cunt: quinetiam si talis de pec-
cato suo mortali sit attritus: ita
vt possit probabiliter presume=
re se esse dispositum non peccat
absolutionem recipiendo. Im-
mo frequenter virtute clauium
per susceptionem absolutionis
formatur illa attritio: cum quo
Tho. ⁊ Pet. de Taran. ea. dist.
dicunt q᷑ talis cōfessio valet ad
remissionem culpe: q2 qñ impe-
nitens cōfitet ⁊ absoluitur: licet
tūc nō percipiat fructus cōfessio
nis: tñ recedente fictione perci=
piet: sicut de eo qui ficte accessit
ad baptismum. Et ideo forte q2
sicut in baptismo imprimit ca-
racter ad quem recedēte fictio=
ne sequitur gratia. Ita ⁊ in peni
tētia imprimitur quidam orna-
tus: ad quem recedente fictione
sequitur gratia: quod ⁊ tenet gl.
de pe. dist. j. in. c. Mensuram. et
gratia in seq. §. ibidem.

19 ¶ Ad intelligentiam autem
predictaꝝ opinionū distinguūt
alij: quia aut si confitēs nō ha-
bet intentionē cōfitēdi sacramē
taliter ⁊ absoluendi: sed deridē-
di. Aut habet intentionem con
fitendi et absoluendi. ¶ Primo
casu non liberat a precepto di-
uino de cōfessione: quia sine in-
tentione nō potest suscipi essen-
tia sacramēti. ¶ Secundo casu
distingue. quia intendēs imple
re preceptum ⁊ suscipere verum
sacramentum qđ eccl'ia cōfert.
Aut nullā penitētiam habet de
peccato suo. Aut aliquā: si nul-
lam: tūc sacramentum peniten-
tie non suscipit: quia pars essen
tialis sacramenti hmōi que cō-
sistit in actu suscipiētis: est act⁹
interior. Uñ sine eo non est sicut
nō esset matrimoniū si qs inten
deret verum sacramētū suscipe
re: nō tñ cōsentire in carnalē co-
pulā: vel ad tēpus. Si vero ali-
quam habet penitentiam de
peccatis suis: tunc iterum di-
stingue. Aut habet talem peni-
tentiam qđ sufficit cum sacra=
mento: vt quia tantum attri-
tus confitetur et; vi clauium fit
cōtritus: vnde ⁊ fugatur fictio:
⁊ sic non habet dubium: cum ta
lis ⁊ sacramētum ⁊ effectum sa-
cramenti suscipiat. s. remissionē
suorum peccatorum. Aut non

habet talem penitentiā q̄ omni sacramento sufficiat ad gratiā: qꝛ nec etiā attritus accedit ad cōfessionem. Et hoc casu vera est opinio Ricar. Th. Jo. ⁊ Gratiani: qꝛ fictiōe illa recedēte tūc incipit valere cōfessio: nec itera re eā tenet: sed solū fictionē suā confiteri: qꝛ vcꝫ habuit doloꝛē imperfectū de peccatis: eo ꝙ nō discusserat sufficienter cōsciētiā suā: vel si dolebat de preterito: nō proponebat cauere in futuro: aut ecōuerso. Tamē ista fictio tūc ei nō occurrit: nec actu cogitat: ꝙ teneat eā confiteri. Tūc eñ sicut de peccato quod occurrit quidē: sed non credit ꝙ sit peccatū aut ꝙ sit moꝛtale ⁊ de necessitate confitēdum: perinde est ac si fuisset oblitus per negligentiā: nec fecisset debitū suū scrutando conscientiā suaꝫ. Quo casu solum est confitendum illud: ⁊ est verum sacramentū: vel potest intelligi de illo qui cōfitetur eidem cui prius. Et tunc non opoꝛtet iterare confessionē primū ei factā. sed tm̄ fictionē: etiam si ipse sacerdos non recoleret peccata sua sibi prius dicta: qꝛ nec quā do cōfessio est integra opoꝛtet ꝙ recolat actu totū a principio vsqꝫ ad finem: ⁊ maxime: qꝛ hic sufficit ab omnibus ei iniungere penitentiam pro fictione: et pro alijs ꝙ faciat penitentiam sibi iniunctā primo. Pet. de palu. in. iiij. distin. xvij.

¶ De attritione ⁊ cōtritione. V.

2 ¶ Attritio de qua proxime mētio facta est quomodo differat a contritione? Dicendum ſm Alex. Lōbar. in. iiij. di. xvij. q. j. hec nomina attritio ⁊ contritio methaphoꝛice sunt a materialib⁹ ad spiritualia. In coꝛpoꝛalibus eñ illud dicit̄ durū: qđ non cedit tactui: illud dicit̄ frāgi qđ ꝑ partes magnas diuidit̄. sic dicit̄. iiij. methauroꝛū. Illud vero dicit̄ cōteri: qđ in minimas partes redigitur ⁊ i puluere ac quasi annihilatur. Spiritualiter autē coꝛ hominis dicitur durū quando diuino tactui diuine inspirationi nō cedit cōsentiendo: sꝫ obuiat cōtra dicēdo: vel persistēdo in affectu pcti. Tūc autē frāgitur ⁊ atterit̄: qñ a ꝓposito aliqualiter ⁊ semiplene resipiscere incipit. s. ꝑ displicētiā pcti: sed imperfectā. Tunc vero conterit̄ qñ affectus pcti ſm omnē sui partē totaliter destruit̄ ꝑ perfectā ⁊ oīmodā pcti displicentiā: a quo resilit: que resilitio est quidā doloꝛ per displicentiā voluntatis: ⁊ non passio appetitus sensibilis: seu doloꝛ excitatus in sensu coꝛpis: q̄ est superogatiōis non necessitatis. ¶ In contritione

sūt duo sūt. ¶ Primū illud qđ cōterit.s.cor pctōris: quasi vas fictile veneno pctī plenū.
¶ Scđm illud q̄ cōterit. Et hoc duplex Mola. ¶ Una superior sursum eleuās.s. spes venie ex cōsideratiōe misericordie dei. ¶ Alia mola deorsum depri- mens.s.timor pene veniens ex consideratione diuine iustitie. Tūc em̄ istud vas veneno ple- num totaliter cōterit: qn̄ ex cō- sideratione venie: et cōsideratio ne pene eterne: quasi ex cōcur- su superioris et inferioris mole pctm̄ totaliter deseritur. In vi duaꝝ molaꝝ inuicē concurren tium: et quasi se concutiētium: vt q̄ prius semiplene dolebat: vel tm̄ timore pene de peccato suo: modo plene pficit ac diui- no tristat̄ amore: vnde de his duab⁹ molis ne pignori dem⁹ sed illas penes nos teneamus dicit̄ deut. xxiiij. Nō accipies in loco pignoris supiorē et infe riorē molā. Multi tñ eas im- pignorant. hec Alex. Lombar.
21 ¶ Sciendum ꝙ cōtritionis dolor q̄ est displicentia peccati: si sit informis est attritio: si for- matus est contritio. Sed non format̄ de lege cōi: nisi sit ma- ximus in cōparatione aliorum dolorum: qꝛ quanto aliq̄d ma- gis debet placere: tanto ei⁹ op- positū dꝫ displicere. Summū sūt bonum a quo separat̄ ho- mo p pctm̄ mortale magis de- bet placere q̄ꝫ oia alia bona. Et ideo maior debet esse displicen tia de quolibet peccato morta li: q̄ꝫ de quocūqꝫ alio malo. Sꝫ maior de vno pctō q̄ꝫ de alio. Ricar. in. iiij. dist. xvij. arti. j. q. v. cōcordat Bona. i. iiij. di. xvj. dicens. In casu quo oporteat preeligere vel cōsentire in pec- catū siue in cōplacentiā pecca- ti: aut in tolerentiā pene. Qui- libet tenet̄ preeligere penam: q̄ꝫ velle peccare vel peccasse. Preter casum tñ necessitatis di co ꝙ preeligere oēm penam est pfecte virtutis. Dubitare infir mitatis: quia timor naturalis valde facit dubitare. Et ista du bitatio pōt stare sic̄ cū charita- te. Sed p̄eligere cuplā alicui pe ne: hoc est iniq̄tatis si est cū deli beratiōe et plena voluntate: hō vtiqꝫ dꝫ deū diligere super oia: vcꝫ ꝙ p nullo dāno vel cōmo- do velit offēdere deū: et sic est di splicētia cōtritionis ꝭm Boñ. q̄ in ea. dist. dicit. Si vni propo- nat̄ quid magis vellet: vel esse cecus: vel nunq̄ꝫ peccasse: ta- lis si est in necessitate positus magis eligere debet esse cecus: sed fatuū est talia cogitare.
22 ¶ Quid si homo in articulo mortis cōstitutus dolet de pec catis: nec actu cogitat velle illa confiteri? Respon. ꝭm Ricar. in iiij. di. xvij. arti. j. q. j. licet cōtri

tio diffiniat̃ q̃ est dolor volũtarie assumptus p̃ pctĩs cũ p̃posito confitẽdi. Implicite eñ habet propositũ confitẽdi: q2 si homo sibi ad memoriã reuocaret cõfiteri vellet si posset.

23 ¶ Contritio de pctĩs oblitis que est ad salutẽ necessaria ẽm sctm̃ Boñ. in. iiij. dist. xvj. Põt intelligi: vel cũ quis ita oblit⁹ est: q̃ nihil oĩno recordetur. Et tũc nõ est necessaria ĩ spãli: vel in gñali: aut oblitus est in speciali: sed tñ in gñali recordet̃. Et tunc in gñali tenet̃ penitere de negligẽtia sua: propter quã venit in illã obliuionẽ: ⁊ facere quod in se est: vt recordetur in speciali: vel per recogitationẽ: vel orationẽ. Si autem sit oĩno oblitus adhuc tenet̃ conteri in gñali: qđ intelligo non sub conditione: sed sub extimatiõe p̃babili. Debet eñ probabiliter homo credere q̃ in multis offendit quorũ nõ recordat̃. Sed de peccatis per ignorantiã cõmissis necessaria est cõtritio in gñali. Iuxta illud prophe. Delicta iuuẽtutis mee: ⁊ ignorantias meas ne memineris dñe. Et vtiq3 tenemur cõfiteri pctã per ignorãtiam cõmissa siue p̃ ignorantiã iuris: vel facti delinquimus. Sufficit tñ cõfessio in gñali. Hec. S. Bona.

24 ¶ Cõtritionẽ ⁊ detestationem pctĩ semper habere an q̃s teneat̃? Dicendũ est ẽm Alex. de ales. in scđo volu. sum. tractatu de negligentia: q̃ habitu habere pctĩ contritionẽ ⁊ detestationẽ semp̃ quis tenet̃: q2 vt dicit Augu. cum deus absoluit hoĩem a culpa: ligat eũ vinculo perpetue detestationis. Igitur homo tenet̃ semp̃ detestari malum qđ fecit habitu. Actu ẽo tenet̃ pro loco ⁊ tpe: cum sit preceptum affirmatiuũ. Et hoc est qñ pctõr actu cogitat de peccato suo: q̃ sit tm̃ malũ et tam graue: vt cõuertat̃ sup̃ ipsum: ⁊ excitet̃ a gratia dei ad cõterẽdum. Que peccatorẽ hoc modo excitat: qñ ipm̃ cogitare de pctõ facit: pro quo instãti tenet̃ dolere actu ⁊ conteri. Concor. sanctus Boñ. in. iiij. dist. xvj.

25 ¶ Contritio autẽ spãlis de quolibet mortali pctõ an requiratur vel sufficiat vna gñalis p̃ oĩbus? Dicendum ẽm Tho. in iiij. dist. xviij. Cum in quolibet peccato mortali sit particularis auersio voluntatis a deo et cõtraria cõtrarijs curent̃: ideo oportet q̃ in oĩ remissione peccatorum sit actualis auersio a peccato quolibet ⁊ cõuersio ad deũ. Ricar. ea. distin. ar. iij. q. v. cõcordat: ⁊ addit. Quãuis ĩ penitẽdo de oĩb⁹ simul nõ sit necessaria maior displicentia in actu de vno q̃3 de alio: necessaria tñ est in habitu. Et q̃dẽ cũ

pctã actu recogitant in spãli: necessaria est maior attritio de maiori peccato q̃ de minori. Verũtñ cũ nemo sciat vtrũ habeat grãm q̃ requirit ad cõtritionẽ: ideo nemo põt esse certus de sua cõtritione: et per cõsequens de remissione.

26 ¶ Septima cã ob quã tenet qs confessionẽ iterare est: qñ qs habẽs sacerdotẽ pñtem et eiusdẽ lingue vel ydiomatis et per scripturã et nõ verbũ peccata sua cõfessus est ei. Ricar. in.iiij.distin.xvij.arti.ij.q.iiij. Idem Sco.et Tho.ea.dist.

27 ¶ Octaua cã est cũ pñitens pctã sua nunq̃ dixisset sacerdoti: nisi interrogatus ab eo ẽm gl.Ray.Et facit ad hũc casum et p̃cedentẽ proxime qd dicit Aug.lib.de pnia.et hr de pe.di. j.in.c.quẽ penitet:vbi ait. Confitẽda sunt pctã nõ per nũciũ: nõ per scriptũ: sed q̃ p vos peccastis:p vos erubescatis. Erubescẽtia em̃ ipsa magnã partẽ hz remissiõis. De supbia quippe venit:cũ qs nõ proprio ore: nisi interrogatus pctã sua sacerdoti dicere nolit.

27 ¶ Nona cã est cũ qs diuisit suã cõfessionẽ: partẽ peccatorum vni sacerdoti dicẽdo: et partem alteri.De quo Aug.lib.de penitẽtia.et habet de pe. dist. vj. c.j.cautus sit penitẽs ne verecũdia ductus diuidat apud se cõfessionẽ: vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare: quedã em̃ celat: q̃ alij manifestanda seruat:qd est se laudare et ad hypocrisim tendere:et semp venia carere. Ric.in.iiij. dist.xviij.arti.ij.q.vj.

28 ¶ Decima cã est. Si p ignorantiã affectatã vel crassam aliqua mortalia imemor sacerdoti nõ dixit:de quo Ricar.in.iiij. di.xvij. arti.ij.q.vj. De quo.s. in.iiij.interrogatione seu quesito huius capituli.

26 ¶ Undecima cã. Si penitẽs satisfactionẽ sibi iniunctã totã vel ptẽ extra charitatẽ hoc est in pctõ mortali impleuit:de quo t ñ tres sunt varie opiniones:vt infra.c.vj.§.vj.

30 ¶ Quinto confessor interroget penitentẽ:q̃tũ ips est q cõfessus non est.Ad hoc:vt intelligat quot annorum ab illo cõfessio sit faciẽda: vel qr nõ statim cõfessus est:qñ in peccatũ mortale incidit:nouũ peccatũ commiserit differendo: cum teneretur cõfessionẽ nõ differre: de quo nunc sequitur.

31 ¶ An pctõr statim teneatur confiteri habita oportunitate cõfessoris? Rñdeo. Varie videntur in hoc doc.opiniones. Sed dici põt q exceptis aliquibus casibus ẽm Ricar.in.iiij.di. xvij. ar.iij.q.vj. Ille q̃ cõmittit peccatũ mortale:non statim tenet

de necessitate confiteri habita oportunitate confessoris. Sed sufficit ꝙ semel in anno cõfitea= tur sicut statuit conciliũ genera le in.c.oĩs vtriusqꝫ sexus.de pe. ⁊ re. Idem tenet do.Boñ.ea.di. quo ad laicos.Et directorium lib.j.titu.xv.§.lj.vbi dicit.Cum confessio sit precepti affirmati= ui nõ obligat nisi pro loco ⁊ tpe. Eccła ꝓ tp̃e eius determina= uit:vt semel in anno hõ teneaẗ: sꝫ in paschate cessante necessi= tate alia. Sco.q̃ʒ in.iiij.di.xvij. dicit.Illa opinio videtur esse te nẽda eoꝝ q̃ dicunt.Qđ christia nus quilibet etiam ante.c.oĩs. de pe.⁊ re.peccato mortali com misso nõ tenebaẗ statim cõfiteri: sed tñ habere in voto confiteri aliquo tpe ante mortẽ:nec nũc: sꝫ pro voto cõfiteri semel in an= no:q꞉ precepta penalia nõ sunt ampliãda:sed restringẽda. Nec inueniẗ qñ p̃ceptũ illđ affirma= tiuũ liget ⁊ obliget:nisi aliqñ:et istud aliqñ specificatum est ab ecclesia:qđ semel in anno ad mi nus circa pascha.hec Sco. Idẽ etiã tenet Landul.ea.di. Fran. de mayro.⁊ Thom.ea.dist. art. iiij.q.vij. Rayne.quoqꝫ in sum= ma in verbo cõfessio:vbi hãc ra tionẽ adducit.Si pctõꝛ tenetur ad statim confitendum.Et si nõ statim confitendo peccat morta liter:q꞉ qua rõne peccat in hoc instãti:eadem rõne peccabit in sequenti:⁊ sic sequetur ꝙ multa peccata mortalia vna die com= mittentur pro vna confessionis dilatione:qđ videẗ incõuenĩẽs: ⁊ co qđ esset valde dãnabile.Qđ est cõtra Inn.Arch.⁊ sequaces.

32 ¶ Quid si peccatoꝛ differt vl tra tempus ab ecclesia statutũ; vt cõfiteatur sacerdoti discretio ri:qui melius sciet suam conscię̃ tiam inuestigare? Respon. Post pascha differre propter hoc qđ parum temporis licet. Secus si longo tempore differre vellet: vt in futura quadragesima. In qua existimat illũ habere:⁊ nõ prius. Tũc eñ debet minus di= screto magis cõfiteri. Et postea habita oportunitate magis di= screto si vult eadẽ cõfiteri pctã. Ray.vbi supra. Cum quo Alex. de ales.in.iiij.parte.⁊ do.Boñ. in.iiij.dist.xvij.

33 ¶ Quibus causis tenetur sta tim confiteri habita oportunita te confessoris? Rñdeo plurib⁹ ꝑm Ricar.in.iiij.di.xvij.arti.iij. q.vj. ¶ Primo rõne periculi. Si quis est in notabili ⁊ eminenti periculo mortis:vt est ex infir= mitate:ex maritima tempestate ex parturitione femine. Uel qui est morti adiudicatus. Quo ca= su debet iudex secularis sustine re:ꝙ cõfiteatur. Alias compelli põt ad hoc per censurã ecclesia= sticã a p̃lato:vt in cle.cũ ꝑm.de pe. ¶ Scđo ratione dubij ꝗ qđ

quis eodē anno:nisi nunc confiteatur cōfessorem dubitat habere non posse:vt si nauigaturus est ad partes infideliū:vel nunc presentem habet penitentiariū pape qui eum pōt absoluere a casu pape reseruato quē ipse hꝫ ꝛ hoc anno amplius hr̄e nō poterit. ¶ Tertio ratiōe sacramēti cū quis vult cōicare vel celebrare:nisi forte de ꝓpinquo expectet aliū cui deuotius ꝛ securius confiteatur. Sic eñi expectans nullo iure(qđ ego sciam) cōmunicare prohibetur:si vere penitens est. ¶ Quarto ratione scrupuli qñ cōscientia dictat ꝙ statim teneatur confiteri de necessitate. ¶ Quinto ratione statuti:quod religiosus habet:vt frequentius cōfiteatur puta semel aut bis in mense:vel in hebdomado. Nec tamē ꝑpter hoc sequitur ꝙ statim teneatur confiteri habita oportunitate confessoris:nisi adsit dies:quo ꝺm statutū religionis cōfiteri tenetur. Item Alex. lombar. ea. dist. ꝛ Landul. Qui alium casum addit ea. di. dicēs. ¶ Sexto ratione actus ardui. qñ qs facit aliquem actum solennem in ecclesia:vt quia solenniter legit euāgelium:vel ꝑdicat:vel sacramētum aliquod administrat.

34 ¶ Circa tria quoqꝫ debet cōfessor esse diligens inquisitor: cautꝰ:ac subtilis inuestigator. ¶ Primo vt penitentē interroget de peccatis:que esse consueuerunt in hoībus illius status. In q̄ statu vel cōditione est ipse penitēs. ¶ Scđo q̄ in pctis carnalibus habita specie peccati a penitente:nimium non descendat ad particulares circunstantias:q̄ de necessitate non sunt. vnde ꝛ ipse interrogatus stet in verbis generalibus in hmōi:ne sit ipsi occasio temptationis male ꝛ penitētē doceat pctōꝝ adinuentiones. de quo habes infra in fine sexti precepti. Si enim vxor dixerit se cognitam a viro extra vas:confessor vltra de se nō querat:sufficit nouisse ex eiꝰ verbis vitiū fuisse sodomiticū. vnde Bo. in. iiij. di. xix. dicit. In inq̄sitionibus faciēdis a cōfessore cauēda est sup̄flua curiositas ꝛ negligentia. Quedā enim sunt que nō debet inq̄rere in speciali cōfessor:sicut pctā consueta:ꝛ enormia:ꝛ contra naturam de quibus intelligitur illud ꝓuerb. xi. Inuestigator malorum opprimetur ab eis. Et ratio huius:qꝛ frequenter addiscit penitēs qđ non nouerat:ꝛ contingit ipm cōfessorem in talibus cōcuti:ideo non debet talia querere nisi in generali:ꝛ quasi de longinquo ꝑ quasdā circūlocutiones:vt si fecit intelligat:si non fecit non addiscat. hec. s. Boñ.

35 ¶ Tertio cōfessor ex auditu

peccatorũ enormiũ dissimulet. In primis cũ penitẽtẽ incipit audire magnitudinem: grauitatẽ et turpitudinẽ eorum: ne penitens ex verbis acribus: vel terrentibus in mente cõcutiatur: et talia narrare desinat: vel eorum circunstantias grauissimas: et aliquãdo in aliud genus trahentes ex industria dimittat. Sed potius cõfessor ecõuerso prebeat confitenti (et presertim mulieribus) q̃ sunt natura formidolose quãdã cõfidentiã narrandi peccata sua. Tandem in fine omnibus explicatis grauitatẽ: et enormitatem peccatorum ostendat: cum illi penitẽtiam vult iniungere.

¶De circunstãtijs peccatorum.

36 ¶Sexto cõfessor cautus esse cõuenit in interrogãdo pctõrũ varietates siue circunstãtias: vt dicitur in.c.omnis.de pe.et re. Sacerdos aũt sit cautus et diligenter inquirens peccatorũ circunstantias et peccata. De circũstantia igitur peccati. Que vt dicit Ricar.in.iiij.dist.xvij. Extra essentiam actus ei⁹ est. Aliquo tamen modo attingens ipsum duo sunt videnda.

¶Primo quot sunt circũstãtiarum species. ¶Scdo que sunt de necessitate cõfitende.

¶Quo ad primum dicẽdũ ẽm Bo.in.iiij.di.xvij. Q̃d circũstantiarum tres sunt species.

¶Prime dicuntur alleuiantes.

¶Secunde aggrauantes.

¶Tertie ĩ aliã spẽm trahẽtes: de quibus submittũtur exẽpla.

¶Quo ad scdm dicit Bo.ea.di. circunstãtie alleuiantes: incongrue confitentur: vt si quis cõfiteatur se cum muliere peccasse: ideo quia prouocatus ab illa. Sed si alleuiãt peccatum: et intantum diminuatur: q̃ faciant esse de genere venialis: vt si q̃s ideo comedit carnes in quadragesima: q: infirmus erat: cõfitẽde sunt: vt vel satisfiat confessoris inq̃sitioni: vel eius pturbationi et scandalo si quis eas non diceret. ¶Scõe sunt aggrauantes aliq̃n venialiter: aliq̃n criminaliter: vt reddant mortale. Puta si cognoscit vxorẽ affectu maritali cum aliqua delectatione solum est veniale. Si vero affectu meretricali est mortale. Unde aliq̃n sunt de necessitate. Aliquãdo de cõgruitate: et pfectione cõfessionis ẽm Ricar.in.iiij. dist.xvij.art.iij.q.v. Exemplum quoq3. Si quis dixerit mendacium iocosum: et ex aliqua vana delectatione veniale est. Si pro tanta animi libidine dixit: q̃ dicere nõ desisteret: si etiam cõtra dei vel ecclesie fuisset preceptũ est mortale: ẽm Alexã.lombar. Sic si quis parum furatus est: aut multum: parum percussit al

terum iniuriose: aut multuz: qr si aggrauat actum in infinitum esset de cõfessionis necessitate. ¶ Tertie circunstãtie q̄ trahũt in aliã speciẽ peccati sunt de necessitate cõfessionis ꝑm Boñ. et Ric. in. d. q. di. xvij. De his circũstantijs hic submittitur. Et possunt esse octo: vcz. ¶ Prima: est persone. Scda: loci. Tertia: modi. Quarta: temporis. Quinta: numeri. Sexta: qualitatis. Septima: inductionis. Octaua: cõsequentie. ¶ Prima est persone vt si persona religiosa: aut clericus secular; aliquo affectu auaritie mercantiam faciat mortale iudicio meo: aut veniale: qr illis prohibet ecclesia propter statum persone. vt ne cleri. vel mona. per totum. Alexã. de ales in quarta parte: vel sic. Aliud peccatuz est cognoscere monialem q̄3 extraneam secularem. Aliud si est coniugata. Aliud si est soluta. Aliud si est consanguinea. Aliud si est extranea. Aliud est percutere clericum. Aliud laicũ ꝛ huiusmodi. ¶ Secunda est loci. Si enim peccatuz cõmittitur in loco sacro inducit aliam speciem peccati: qđ dicit̃ sacrilegiũ vt not. glo. de pe. dist. v. c. cõsideret. ¶ Tertia est modi. Potest eñ tali modo quis cum muliere peccare. qđ peccatũ traheret in aliã speciem. Ut si quis cum muliere peccaret contra naturam. xxxij. q. ij. flagitia. ¶ Quarta est temporis: vt cum quis die festo peccat aliam speciem peccati inducit sez transgressionem tertij precepti decalogi ꝑm Nico. de lyra in expositione eiusdẽ precepti. Exo. xx. c. ꝛ Alexan. de ales in expositione eiusdem tertij precepti. in. iij. parte summe. Item si vir petẽs debitum tempore festo: et ieiunioruz habeat aspectum ad solam carnis delectationem: est mortale ꝑm Bo. in. iiij. dist. xxxj. Et Host. in summa. In rubricella de matrimonio. ¶ Quinto est numeri. Quoties eñ homo peccat: toties distlcta: ꝛ plura pctã cõmittit. Uñ ꝛ dicere op3 quoties pctm̃ est cõmissum ꝑm probabilẽ opinionẽ suã. Saltem grosso modo. Nec sufficit dicere mľtis vicib⁹ blasphemasse: vel fornicatus sum: cum hec dictio multis possit verificari in decem: ꝛ in centũ ꝑm Sco. in. iiij. dist. xvij. Si aũt penitens ꝑpter multitudinẽ peccatorum dicat se non recordari nõ subito dimittendus est: sed insistendũ est a cõfessore: vt dicat quoties pctm̃ illud in mẽse: ꝛ vel in hebdomada: ꝛ hmõi commisit a tpe quo nõ est cõfessus. ¶ Sexta est qualitatis: oportet enim confiteri. Si qñ peccatum esset publicum: quia inducet aliam speciẽ. s. scandalum proximi: de quo in peccato superbie,

¶Septima est: inductionis. Oportet em̄ cōfiteri si non solū ipse peccauit: sed etiā si alium inducit ad peccatū dādo consiliū:auxiliū:vel fauorem:aut inducendo ad peccandu3 simul.

¶Octaua est cōsciētie. Debet em̄ peccator etiam dicere peccata que consequuntur ad alia peccata. Puta cū in vno peccato occurrent mendacia: periuria: adulationes: deceptiones ꝛ similia:que oīa sunt distincte in confessione ꝑpalanda.

37 ¶Sed an cōfessor de predictis circūstātijs peccatorū:atꝙ de alijs penitentem interrogare teneť? Rn̄deo ꝰm Landul. in.iiij.dist.xix. Clauis sciētie in confessore:nō est aliud nisi auctoritas cognoscendi in causa in qua habet potestatē sentētiādi. S3 vbi nō ꝓcedit recta forma in cognitione:sequi nō pōt iusta sńia in diffinitiōe. Debet ergo confessor discretissime vti hac clau.s.examinare cognoscēdo in causa: qꝛ potestate ligādi:atꝙ soluēdi se priuat:qui eā iniuste exercet.xj.q.iij. Ipse. ꝛ.ca.sequen.ꝛ.c. Illius.

38 ¶S3 nunqd penitēs teneatur confiteri venialia? Rn̄deo. Cū frequēter peccati cōsuetudo inducat libidinē in contemptum. Libido est quecūꝙ immoderata delectatio: a libēdo dicta vel improba volūtas.

¶Primo est radix mortaliu3:ꝛ venialiū. ¶Scd̄o modo est radix mortaliū Bona. in. iij. dist. xxxviij. Ideo propter dubiū: ꝛ periculū vitandū quando probabiliter timeť aliquod horū: tūc veniale est cōfitendū. Aut quomodocūꝙ dubitet peccatū suū esse mortale cōfiteať illud: vt iacet in cōscientia sua:ꝛ cōfessoris arbitrio diffiniendū relinquat. Sed caueat cōfitens ne cōscientia sua minus accuset ꝛ vox amplius: sic em̄ mentireť: ꝛ meritū perderet cōfessionis. In qua dз esse verbū verax ꝰm illud eccl'iastici.xxvij. Ante oīa verbū verax. Boń.i.iiij.di.xxi. sup lr̄am. Tn̄ si mentiť interrogatus a cōfessore iure pcti venialis negādo: vel affirmādo. Nō tn̄ erit mortale ꝰm quosdā. Ratione p̄cepti eccl'ie de semel cōfitendo in anno teneť nō habens nisi venialia confiteri illa ꝰm Boń.in.iiij. dist. xvij. Sed Sco.ea.dist.cōtradicit: qꝛ cū ecclesia in.c.oīs:de peni.ꝛ re.hoc non specificauit. certe hoc sacramento penitētie non vtitur nisi tanꝙ tabula scd̄a post naufragium: qd̄ non est in venialibus: in qb' si quis actu existēs mortaľ: saluabitur: vapulabit tn̄ Sco. Cū quo concor. Pe. de Palu.in.iiij. ea dist. Quicquid dicat Innocentius.

¶Quomodo penitēs discuteꝗ

re cōſcientiā ſuā doceri debeat vt ſuoꝝ pecatorū ⁊ circūſtantiarum reminiſcatur. Dicendum ſm Tho. de integritate cōfeſſionis diſcurrat vitā ſuā: ꝗ̄tū ad diuerſas etates. Pueritie: adoleſcentie. Et diuerſos ſtatus virginalis: matrimonialis: et vidualis: ⁊ diuerſas fortunas: ꝓſperitatis aduerſitatis. Diuerſa tp̄a ſanitatis: infirmitatis. diuerſa officia exercenda. diuerſas ſocietates bonas: ⁊ malas. Diuerſa loca: terras ⁊ domus: in quibus cōuerſatus eſt. Item peccata cordis: oris: ⁊ operis.

¶ De abſolutione facienda in foro penitentiali.

¶ Capitulum quintum.

IN abſoluendo prouidus. Quinto conuenit eſſe ſacerdos: quoniā facta abſolutione claue errāte non tenet: de ſen. excōica. c. a nobis. ⁊ vbi dicitur. Cōtingit interdū: vt qui ligatus eſt apud deum: apud eccleſiam ſit abſolutus. Et ꝙ liber eſt apud deū: eccleſiaſtica ſentētia ſit innodatus. Niſi ergo ſacerdos inſtrumentaliter ligando: ⁊ abſoluēdo rectitudine rationis vtatur: claues eccl'ie officium nō recipiunt. Pōt aūt clauibus quattuor modis abuti.

¶ Primo ſi abſoluat a pctīs a quibus non poteſt abſoluere. ¶ Sc̄do ſi cēſurā aliquā indebito modo relaxat. ¶ Tertio ſi in caſibus aliquibus ſatiſfactionem penitentis nō premittat. ¶ Quarto ſi in abſoluendo a peccatis vel cenſuris eccleſie formā non ſeruet.

1 ¶ Primo querit. Si ſacerdos abſoluēs a ꝗb⁹ nō pōt maxime ab excōicatione: cenſurā vllam incurrat? Rn̄deo. Sacerdos ſecularis ſic abſoluēdo ignoranter vel ſciēter nullā excōicationē incurrit. vt p; doc. in cle. religioſi de priuileg. niſi qz ſi excōicatus: aut ſuſpenſus abſoluit ſolenniter fit irregularis. vt. ꝭ. in. c. j. §. ij. ⁊. iij. Si vero eſt religioſus ꝗuis nō excōicatus: vel ſuſpēſus. ſi ſciēter ⁊ temerarie p̄ſumit abſoluere a ſententijs quarūlibet cenſuraꝝ a iure: vel per ſtatuta ꝓuincialia: aut ſynodalia lataꝝ: de ꝗb⁹ nō habet auctoritatē: excōicationē incurrit: a qua per papā: tm̄ pōt abſolui. dicta clemē. religioſi. ⁊ ibi glo. ⁊ docto.

¶ Quid faciet ſacerdos ſecularis vel religioſus ꝙ abſoluit aliquē a cēſuris. vel pctīs. de ꝗb⁹ nō hēbat auctoritatē? Rn̄deo. Dicēdū ſm aliquos. Cōfeſſor in tali caſu tripliciter ſe habere pōt. ¶ Primo vt petat a ſuperiore auctoritatē abſoluēdi a caſu a

quo nõ potuit: qua habita docet illũ: & caute fingat interrogare de aliquo iã cõfesso: quasi velit melius informari: ac si nõ plene intellexisset: et si que alia pctã postea cõmisit: & sic ab oibus iterũ absoluat eum.

¶ Scdo si hoc sine scãdalo fieri nõ põt: tũc absoluat absentẽ: si ab vltima cõfessione sibi facta presumit illũ in gratia perseuerare. ¶ Tertio põt illũ cõmittere summo sacerdoti xpo: presertim si multitudo hoim ab eo neglecta est seu nõ debite absoluta. Et hoc idẽ faciat: si illi ab ipso distant aut incogniti sunt. vbi aũt sacerdos predictã auctoritatẽ absoluẽdi non põt obtinere a superiore: tenet dicere cõfesso (si illũ põt habere) vt cõsiliũ a peritiore querat de casu illo vel peccato a quo eum absoluere nõ potuit fm directoriũ. li. j. titu. xv. §. cxliij.

2 ¶ Nunqd sacerdos per errorem absoluẽs de facto ab illis peccatis a quibus de iure non põt mortaliter peccet? Rñ. fm Ri. in. iiij. dist. xviij. arti. ij. q. v. Aut per ignorantiam iuris hoc facit: aut sciens & ex deliberatione. Scdo modo mortaliter peccat: quia scienter: & ex deliberatione cõcessa sibi abutitur potestate in preiudiciũ aie alterius: quẽ & quantum in se est ponit in errorẽ dans ei intelligere: q absolut⁹ est cũ non sit. Si primo modo. Et sit ignorantia iuris affectata: adhuc mortaliter peccat: quamq̃ non ita grauiter. Si ex ignorãtia crassa Credo q etiã mortaliter peccat: q̃uis nõ sic grauiter: vt primo & scdo modo. sacerdotibus em̃ nõ licet officiũ suũ ignorare sed subditos suos in lege instruere. Juxta illud Aggei. ij. ca. Interroga sacerdotes legẽ nec ille per ignorantiã excusatur q̃ magis est sollicitus querere consiliũ p emptione vni⁹ equi vel sitis rei q̃ aie sue. Ri.

3 ¶ Utrũ absolutus pro falsa causa: vere sit absolut⁹? Rñdeo fm Pe. in Directorio. lib. iij. ti. v. §. xl. Cũ ois res per quascũq; causas nascitur per easdem dissolui debeat. de regu. iur. c. Ois res. Igitur si de causa propter quã ille excõmunicatus est ab eo: nulla mẽtio facta sit. Et ita remanet illa prima et eius affectus: et sic remanet excõicatio: qz absoluẽs credidit absoluere ex vera cã q̃ erat falsa. Et sic absoluere non potuit. ar. de trãsla. prelat⁹. Inter corpalia. de offi. dele. Cũ super.

3 ¶ Sed nũquid cõfessor vere absoluat excõicatum vna excõmunicatione ex plurib⁹ causis. Si causas oẽs excõicatus non explicat. Aut excõicatum pluribus excõicationibus: si ille

oẽs non explicat excõicatiões? Rñdeo. Quo ad primũ dic. Si quelibet causa de per se sufficit vt ꝓpter illam excõmunicetur: nisi oẽs explicet: nõ est vere absolutus. ar. c. officij. de senten. excõ. Quod verũ est si fraudulenter causaz subticuerit. Secus si per obliuionem: ⁊ absoluens simpliciter hꝫ intentionẽ relaxandi excõicationẽ: et non per cõparationẽ ad causas expressas. Sed quelibet de per se nõ sufficit. Et tũc si causaz vnã sufficientẽ exprimit: tenet absolutio. ar. c. sup literꝭ. de rescrip. Si aũt oẽs de per se non sufficiunt: sed oẽs siꝉ iuncte: tũc nisi oẽs exprimãtur: nõ valet absolutio: nisi ꝑ obliuionẽ excõicatus subticuerit: et ille simpliciter eum absoluere voluerit.

¶ Quo ad scðm dic ꝙ absolutio nõ tenet quando absoluẽs non intẽdit absoluere: nisi per cõparationẽ ad excõicationes quas absoluendus expressit. ¶ Secus si intendit etiã absoluere ab oĩbus quas ille nõ expressit: quia nõ est recordatus: dũmodo absoluẽdi ab oĩbus habeat potestatez. Ricar. i. iiij. distinc. xviij. ⁊ Abb. siccu. in. c. cum pro causa. de sen. excõica.

4 ¶ Nũquid prelat⁹ ecclesiasticus possit excõicatũ inuituz absoluere? Rñdeo aut est excõmunicat⁹ a iudice: aut a iure. Si primo modo: et iniusta fuit excõicatio: teneť illũ absoluere. Si iusta: nõ dꝫ illuz absoluere tñ si absoluit: qꝛ forte videtur expedire aie sue cõtumaci valet: qꝛ sicut eũ potuit contra volũtatẽ suã excõicare: ita ꝯ volũtatẽ suã põt excõicationẽ reuocare. Scðo mõ excõicat⁹: scꝫ a iure absolui non potest inuitus: qꝛ cum volũtarie fecerit illud cui excõicatio annexa est. Ipso iure aliquo modo ex voluntate sua excõicat⁹ est: ⁊ ideo sine volũtate sua et requisitione non potest absolui. xxiij. q. ij. nec quisꝗ. Et. c. sequen. Ricar. in. iiij. di. xviij. arti. x. q. i.

5 ¶ Tertio quero: si confessor ante absolutionẽ primo teneať necessario premittere restitutionẽ ad quã penitẽs obligať? Et in hoc quõ se debeat habere? Respõ. dic ꝙ plures sunt casus in iure expressi. In quibus ante absolutionẽ teneť confessor premittere satisfactionẽ de quib⁹ immediate subijciť. Quo ad scðm tene practicã: quã ponit Jo. an. in. c. ꝗꝗ. de vsuris. in. vj. dicẽs sacerdos ad quem manifest⁹ vsurarius causa confitẽdi accedit prius querat ab eo. Si vult de vsuris extortis satisfacere ꝫm facultates suas aut saltez ydonee cauere dãdo pignora vel fideiussores: si põt. Qð si nolit repellat eum: vt est

ex mente huius canonis. In ceteris aũt casibus in qb⁹ canon expresse vult p̄mitti satisfactionem actualē vbi de ei⁹ q̄ntitate cōstat: si penitēs pōt ⁊ nolit audiēdus nō est: q꞉ cum ad hoc teneat ⁊ nolit cōtritus nō est. nec habēda est rōne egeat i foro cōscientie fm Jo. an. in. e. c. q̄uis. si vero satisfacere nequeat in totũ vł partem excusatur quousqꝫ poterit. c. Odoardus. de solu.

8 ¶ Si pro manifesta offensa q̄s est excōmunicatus: tenet satisfactionē premittere. vt hic infra ponit. §. ix. satisfactio quoqꝫ ab vsurarijs manifestis exigenda est vel cautio de restituendo vsuras: quā si prestare recusant audiendi non sunt in confessione. c. Quamquam. de vsuris. li. vj. vt predictum est. Si exegit pedagia a personis ecclesiasticis. c. Quāquā. de cēsi. li. vj. si cuiuscunqꝫ iudicis ecclesiastici ordinarij vel delegati iurisditionem turbauit. c. qm̄. de immu. eccle. li. vj. Generaliter in omnibus casibus in processu curie cōtētis. Martini quinti. Eugenij quarti. ⁊ Pauli secundi. Si q̄s incidat non debet absolui: nisi prius si potest satisfaciat: vt in illis dicitur. In quib⁹ etiam habetur q̄ si quis absoluatur non premissa dicta satisfactione absolutio non valet: vt habes supra in. iij. c. §. cij. Si inquisitor heretice prauitatis pretextu officij sui aliq̄d extorsit: vt supra in. iij. c. §. lxvj. Si religiosi: vel clerici seculares inducāt aliquē ad vouendum vel iurādum de eligendo sepulturā apud eos. vt supra in eo. c. iij. §. lxvj. Si sepeliuit tempore interdicti vł nominatim interdictos vel publice excōicatos nō absoluitur: nisi prius satisfaciat his in quorum fauore sententie interdicti vel excōmunicatiōis late sunt. cle. eos. iuncta gl. de sepultu. Si sepeliuit manifestum vsurarium nisi satisfaciat clericis: quibus per dictam sepulturam iniuria est illata. d. cle. eos. ⁊ glossa. Si manifestus raptor nō restituet: vel de restituendo non caueat si potest: nō est in ꝯfessione audiēdus. de rap. c. Super eo. Si membrorũ truncationes vel domorum incendia fecerit vel iusserit. xxiij. q. viij. in. c. Si quis membrorum. ⁊. c. pessimam. vbi glo. f. in. c. si quis membrorum. Quantum ad primũ casum ait dic q̄ tenetur ad expensas medicorū: ⁊ ad opas quas truncat⁹ amisit. Insecutores qꝫ cardinaliũ ⁊ eos q̄ defēdũt vel receptāt sciēter opꝫ q̄ anteqꝫ absoluant ydonee caueant de faciēdo hāc pniam videlicet q̄ per oēs illi⁹ loci ecclesias principales vicinorumqꝫ locorum diebus dominicis ⁊ solennibus incedant

nudi coram populo: femoralia tm̄ habentes ꝛ ferulas: quibus fustigent publice in eisdē ecclesijs in manibus deferētes. Ituri postmodum vltra mare. Et ibidem acturi penitentiam per tres annos: nec inde reuersuri absqꝫ speciali licentia sedis apostolice. vt in. c. Felicis. §. cum autem. de penis. lib. vj.

9 ¶ Quero quē ordinē seruare debeat sacerdos circa penitētem? Rñ. Primo debet confessionem audire. Secundo penitentiā imponere. Tertio illum absoluere. vt colligit gl. in cle. dudum §. Igitur. in verbo audire. de sepul. Si tamē sacerdos prius absoluit penitentem ꝙ̄ illi penitentiam imponat: nihilominus valet: quia presupponit confessor penitentem habere propositum faciendi penitentiam quā sibi iniunget: vt quidam dicunt ꝛ bene. Io. an. quoqꝫ dicit si penitentem absoluis cuius gñalem audiuisti confessionē absoluas eū a penitētijs oblitis ꝛ iniūctis ab alijs sacerdotibus. Et si aliquarum penitētiarum sibi iniunctarū immemor sit quas nō impleuit: cōmutare potes illas si tibi expediens videt in alias: vbi tñ nō essent iniuncte: ꝓ casu a q̄ tu neqꝫs absoluere. Caute ēt facit cōfessor declarare penitentē vel ꝑmittere ei ꝙ si aliquā diem ex negligentia vel obliuione omitteret penitentiā iniunctā implere puta ieiuniū vel orationē qḋ alio die possit remittere. Et confessor caute etiam agit absoluēdo penitentē ab oībus peccatis mortalibus ꝛ venialibus cōfessis ꝛ nō cōfessis ꝛ oblitis postꝙ̄ penitens de oībus pctis predictis se coram eo accusauerit: q2 talis absolutio valet ad remissionem culpe: ꝛ pene dictorū peccatorū oblitorū: que particulariter cōfessus nō est: que tñ si in memoriā redeant confiteri tenetur vt dicit Fran. de Mayro. in. iiij. di. xvij. et Pet. de pal.

¶ De forma absolutionis maioris excommunicatiōis quādo solemniter excōmunicatus absoluitur: vel non solenniter in foro penitentie.

10 ¶ Quarto in absolutione excōicationis late ab homine vel a iure quatuor sunt obseruāda ꝭm Host. in sum. titu. de sen. excō. primū est qḋ absoluēdus iuret stare mandatis ecclesie vel ipsius absoluentis: siue qḋ iuri parebit. si tñ iuramentū pretermittat (qḋ fieri non debet) tenebit nihilominus absolutio ꝭm glo. do. Abb. ꝛ do. Anto. de but. in. c. Cum desideres. de senten. excom. ꝛ est cōis opinio: quam tenet Ricar. in. iiij. di. xviij. articu. x. q. ij. Ubi ꝛ addit iuramentum in absolutione ab excōmu-

nicatione pro iniectiõe manus violente: non debet prestari clericis sub eodẽ tecto dormiẽtib⁹ ꝓpter periculũ periurij. ¶ Itẽ si percussit sociũ clericũ ꝺm do. Abb. in. c. ex tenore. eo. titu. propter dictã causam. ¶ Item nec cuiquam pro leni manus iniectione in clericum. ¶ Itẽ nec illi qui nõ est probabiliter illud seruaturus secũdum Rayme. Aut qui recidiuauit in eodem peccato. ¶ Item vbi apparet manifeste sententiam excommunicationis iniustam fuisse ꝺm glo. in. c. Sacro. de senten. excõi. ¶ Item nec pueris ꝺm arbitrium absoluẽtis. ¶ Item secundum Hug. pro horrendis tm̃ criminib⁹ iuramentum prestari debet. vt incendiarijs falsatoribus ⁊ hmõi: non aũt excõmunicatis pro quibuslibet mortalibus. Secũduz vt ante absolutionẽ est satisfaciat quando excõmunicatus est ꝓ manifesta offensa: q2 in iudicio confessus vel cõuictus est. Aut extra iudiciũ notorie offendit pro quo excõmunicatus est. Si vero dubia est offensa vel cõtumelia. ⁊ expense petunt̃ ante absolutionem premittenda est cautio pignoraticia: vel fideiussoria si nulle expense petuntur tñ cautio iuratoria premittitur de his in. c. Ex parte prime de verbo. signi. vbi gl. ⁊ dñs Abb. dicit. Premittenda est emenda ante absolutionem qñ illa consistit in exercitio actus tẽporalis vt ꝑ iniectione manus in clericum ꝺm iniurie qualitatem et persone dignitatẽ premittat̃ satisfactio. si ꝟo consistit in exercitio actus spiritualis debet excõmunicatus prius absolui ꝙ satisfaciat: ne excõmunicatus attemptet actũ spiritualẽ. Exemplum si canonici excõicati sunt ideo quod ad mandatum pape noluerint accipere quendam in canonicum. Tertium est ꝙ absoluatur ab excõmunicatore vł eius superiore: aut ab eo cui cõmiserint hoc mõ. Expoliabitur excommunicatus vestib⁹ suis ⁊ ponet se ante ianuas ecclesie prostratus flexis genibus corã absoluente: qui tenens virgam vel corrigiam in manu. ⁊ dicẽs psalmũ miserere ꝟberabit illũ per singulos versus p̃s magis: vł minus secundũ contumacie quantitatẽ: ⁊ post Gloria patri dicat pater nr̃. Et ne nos. Saluum fac seruum tuũ. Nihil ꝓficiat inimicus in eo. Esto ei dñe turris fortitudinis. Dñe exaudi orationẽ meã. Dñs vobiscũ. Oremus. Deus cui ꝓprium est misereri semper et parcere suscipe deprecationẽ nostrã: ⁊ hũc famulum tuum quem excõmunicatiõis cathena cõstringit miseratio tue pietatis absoluat. Per christum dominũ nostruz.

¶Forma absolutiōis communis.

¶Autoritate omnipotētis dei ꝛ beatorū apostolorum Petri ꝛ Pauli. Ego absoluo te ab omni vinculo excōmunicationis quā vel quas incurristi propter talē causam: vel causas exprimendo illas. Et restituo te sacramētis ecclesie: ꝛ cōicationi fideliū. Iterū absoluo te ab oibus peccatis tuis. In noie patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti. Signū crucis faciendo Passio dñi nostri Jesu xpi et omnia bona que fecisti ꝛ facies: ꝛ omnia mala que sustinuisti et sustinebis: sint tibi in remissionem omniū peccatoꝝ tuorum: ꝛ in augmētū diuine gratie: vade ꝛ amplius noli peccare. Et quidē hec verba in fine sunt magne vtilitatis: qꝛ vcꝫ hmōi hñt vim satisfactiōis ex virtute clauiū. Et magis valent ꝑm Host. in sum. tit. de pen. ꝛ re. Si tñ qs simpliciter absoluat in foro penitētiali a sacerdote non opꝫ vt excōicatus expolieť: ꝛ stet ante ianuā ecclie. Sed alia oia que hic dicunť fiant. ¶Item cum sacerdos non hꝫ potestatē absoluendi a maiori excōmunicatione potest eadē forma verborꝫ vti absoluendo prius a minori excōmunicatione si quam forte penitens incidit. Et postea dicere, Item te absoluo ab omnibꝰ peccatis tuis: et oia verba que sequuntur in predicta forma absoluendi: vt habetur in .c. nuper. §. in scdo. ver. Qui vero. de sen. excōi. Qđ etiā Thom. dicit. Sed si solēniter ab episcopo qs excōmunicatus est cum solennitate de qua in .c. debent. xi. q. iij. seruabit episcopus formam: vł ille cui ipse cōmittet formā absolutionis. De qua in ea. q. iij. c. cum aliquod. ¶Quartuꝫ est vt absoluens iusta mandata: ꝛ rationabilia imponat excōmunicato. Ne vcꝫ cōtra canonē illū vnq̄ veniat: vt incendiario ne incēdat. Et percussori clerici ne percutiat: nisi se defendendo. Aut de mandato prelatorū vel nisi prelatus vel magister clericorū sit. Et sic de similibus. Et illā imponat penā seu penitētiā quā canones iubēt iniūgi excōicatis pro excessibus pro quibꝰ excōmunicationem inciderunt. xxiij. q. vlti. Pessimam. de quo habetur .s. in. c. iij. In excōicationibus. Et .s. in hoc. c. §. ix.

¶Quomodo intelligiť ꝙ absolutio nō valet sub conditione? Rñ. si cōfessor qui est inferior dicat: absoluo te sub cōditione ꝙ vadas ad superiorē. Uel absoluo te ad tēpus donec sis absolutus a superiore. Absolutio nulla est: qꝛ verba sacramenti nullū hñt effectū nisi sub assertione illa sub qua sunt instituta: que

est absoluta: vt cũ dicit in psona xpi. Absoluo te. Et multominus sub hac forma de his q̃ ad superiorẽ ptinẽt. Neq3 etiã superior ipse põt dare inferiori ptãtem absoluendi sub illa forma: cũ sit impossibilis: ꝛ super ipossibile nulla potẽtia cadit. Qꝛ tñ nõ est semp p̄sens põt dare potestatẽ inferiori absoluendi de ptinentib9 sibi in absentia sua sub conditione q̄ de eisdẽ fiat ei confessio cũ fuerit p̄ñs. Et hoc casu inferior dz dicere conditionẽ cõfitenti: quã si nõ acceptet nõ debet eũ audire nec absoluere: qꝛ est impenitens. Si aũt consenserit animo ꝛ absoluit: tenet qd factum est. Si autẽ postea noluit cõfiteri superiori nõ redeunt dimissa: sed facit nouum pctm̃. Non tñ debet poni conditio in verbis absolutiõis: qꝛ nulla esset. verba Henrici de gãdauo. In quolibet. q. iiij.

Forma plenarie absolutionis in vita ꝛ in morte extracta vt dicitur de formulario domini Pape.

Dicto confiteor a penitente: et post Misereat tui a confessore subdat. Auctoritate dei oĩpotentis et beatorũ apostolorũ Petri ꝛ Pauli ꝛ sancte Romane ecclesie mihi cõcessa absoluo te ab omni vinculo excõmunicationis maioris vel minoris: ꝛ restituo te vnitati fideliũ ꝛ sacramentis ecclesie. Itẽ te absoluo ab oĩbus peccatis tuis cõtritis cõfessis et oblitis. Itẽ eadem auctoritate summi põtificis mihi in hac parte cõcessa. Et inquãtũ debeo absoluo te. Si ista vice morieris ab oĩb9 penis tibi in purgatorio debitis: ppter culpas ꝛ offensas quas ꝯtra deũ cõmisisti. Et inquãtũ mihi permittit̃ restituo te illi innocẽtie in qua eras qñ baptizat9 fuisti. Si vo hac vice nõ morieris: reseruo hanc plenariã indulgẽtiã tibi cõcessam a domino Papa p vltimo arti. mortis tue. Ut in eadẽ litera dñi pape cõtinet̃. In noĩe patris: ꝛ filij ꝛ spũssancti. Amẽ.

De casibus reseruatis ſm formã cãcellarie aplice: etiam quo ad illos qb9 cõcedit̃ gratia absolutionis plenarie.

13 Utrũ qñ quis vsus est semel plenaria indulgẽtia in articulo mortis quaz habebat a Papa pro semel in vita ꝛ semel in morte: iterum possit vti illa in alio articulo mortis? Respõ. vt in concilio Constantiensi: a litteratissimis viris responsum est q̄ non. Nisi vberiorem gratiam. s. q̄ ea vti posset pluries si Papa cõcessisset: qꝛ priuilegiũ de indulgẽtijs tantũ dat

ꝙtum sonat. vñ forma absolutionis p̄rime dicta intelligēda est qñ conceditur plenaria absolutio in articulo mortis pro pluribus vicibus.

14 ¶ Nunquid habētes lr̃as plenarie absolutionis semel in vita ⁊ semel i morte possint ab oibus peccatis et censuris absolui? Rñ. Non. vt habetur in fine pcessus curie Pauli secūdi. vbi dr̄. Super plenarijs remissionibus: que semel in vita ⁊ semel in morte concedunt p regulā in cancellaria apostolica publicatā. Statuit ꝙ i quibuscūq̄ cōcessionib⁹ ⁊ facultatib⁹ absolutionis casus infra scripti tanq̄ spālius sedi Apostolice reseruati semper intelligant excepti. vcȝ Offense ecclesiastice libertatis. Uiolationis. Interdicti ab eadē sede impositi. Criminis heresis. Conspirationis in p̄sonā aut statū Romani pontificis. Seu cuiusuis offense: inobediētie: seu rebellionis eiusdē Pōtificis: vl̄ sedis apostolice presbytericidij. Offense p̄sonalis in epm̄ seu aliū prelatū. Inuasionis. Depredationis vl̄ occupatiōis vel deuastationis terrarū Romane ecclesie mediate vel immediate subiectaꝝ. Ac ēt inuasiōis Romipetarū: seu quorūcūq̄ aliorū ad Romanā curiā veniētiū. Prohibitiōis: deuolutiōis causarum ad dictā curiā. Delationis armoꝝ ⁊ alioꝝ prohibitoꝝ ad partes īfideliū: maxie Turchoꝝ. Impositiōis nouoꝝ onerum realiū vel personaliū. Ecclesijs vel ecclesiasticis p̄sonis qđ tñ hodie reuocatum est per Sixtū. iiij. symonie super ordinib⁹ vel bñficijs assequēdis in eadeȝ curia vel extra cōtracte. Et generaliter in casib⁹ cōtentis in bulla que cōsueuit in die cene dñi per Papam publicari: ⁊ hoc statuit etiā erga illas personas quibus oraculo viue vocis ipse has remissiones plenarias concessisset debere eas sic intelligi huiusmodi.

¶ De modo iniungendi penitentias a cōfessore.

¶ Capitulum sextum.

In penitētijs imponēdis debet sexto loco Cōfessor circūspectus esse ne vl̄ nimis paruas iiūgēdo clauiū potestas cōtemnat: vel ne nimiū magnas imponēdo penitēs illas facere pretermittat.

¶ De primo dicit tex. i. c. absit. di. l. absit a roma. eccl'ia vigorē suū tā pphana facilitate dimittere: et neruos seueritatis euersa fidei maiestate dissoluere.

¶ De scđo dicit Criso. xxvj. q. vj. alligāt. Si fascē sup humeros adolescētis quē nō pōt ba-

sulare posueris: necesse habet vt aut fascē reijciat: aut sub pōdere confringat: sic ꝛ homo cui graue pōdus penitētie impōnis: aut penitentiā reijciet: aut suscipiēs dū sufferre nō potest scādalizatus amplius peccat. Nōne melius est propter misericordiam reddere rationē: ꝙ propter crudelitatē? hec ibi.

1 ¶ Sed quā penitentiā debet cōfessor imponere penitēti? Respondeo olim ꝑ quolibet peccato mortali erat septēnis penitentia regulariter iniungenda. xxvj.q.j.c.predicandum. et xxxiij.q.ij.c.hoc ipsum.ꝛ.§.seq. Modo autem arbitrio discreti cōfessoris moderāda est: vt in c.deus qui.de peni.ꝛ re. vbi dr. Penitētia nō tam ſm quantitatem excessiuā: ꝙ penitētis contritionē qualitatē ꝙ persone et alijs circūstantijs cōsideratis per discreti sacerdotis arbitriū est moderāda. ꝛ do. Abb. sicul. dicit ibi. Potest esse tanta contritio penitētis: ꝛ alie qualitates alleuiātes delictū: vt nō sit necesse ita longeuā: seu diuturnam agere penitentiā. Et ipse sacerdos pōt ex officio suo multum de penitentia dispēsatiue remittere: vt est text. Augu. de peni. distin. j. Quē penitet. vbi dicitur. Qui erubescit pro christo fit digni⁹ misericordia. Quāto eñ pluribus cōfitetur in spe ventē turpitudinē criminis: tāto facilius cōsequit̄ veniā: aut gratiā remissionis. Ipsi eñ sacerdotes plus iā possunt proficere: ꝛ plus ꝯfitentib⁹ parcere. Hec ibi. adde ſm sctm̄ Boñ. in iiij. di. xx. ꝙ ꝗuis pnie sint arbitrarie: tñ canones instituunt illas in gñali qualiter imponēde sint penitētib⁹. Se descēsus ad singularia derelinquit sacerdotib⁹ discretis: qui cōsiderent personarū circūstātias attendētes ad canones: sicut ad regulas directiuas.

¶ Quales sunt penitētie pctis cōtrarie: ꝛ penitētibus conuenienter imponēde? Rñdeo ſm Sco. in quarto. dist. xv. In tribus peccāt hoīes cōiter. Peccato carnis. Concupiscētia oculorum. Et superbia vite: vt. j. Jo. j. Satisfactiones autē his correspondētes sunt. Peccato carnis imponat̄ ieiuniū ꝛ quecūꝙ carnis maceratio: vt vigilie: peregrinatiōes: asperitates vestium: ꝛ generaliter quecūꝙ laborem corporalē causant: cū talia sint ad repressionem peccati carnalis: pctō auaritie quo aliena visus est indebite extorquere rapinis: furtis ꝛ vsuris: correspōdet eleemosynaꝝ erogatio ꝛ oblationes vt per que quis peccat per hec ꝛ puniat̄: peccato superbie ꝛ ceteris peccatis spiritualibus cōuenit pe

nitentia orationis: per quã homo spiritũ humiliat deo: ꝛ ꝯtra predicta se roborat. hec Augustinus in generali de congruo peccatis imponẽda cõueniunt. In particularib⁹ tñ casibus aliquando nõ cõpetunt. Nã pauperi ꝓpter auaritie pctm̃ eleemosynarũ impositio nõ cõueniet. Et in similibus etiã ẜm penitentiũ dispositionẽ: vt infra in quarto. §. ꝛ quinto. in hoc capitulo ponitur.

3 ¶ Quid si confessor timet ne penitens faciat pniam? Rñ. ẜm Sco. ꝛ Ricar. in. iiij. dist. xv. in tali casu: confessor pniam alleuiet: qꝛ melius est reseruare illũ ad explẽda in purgatorio ꝙ in inferno. Si protestet illi cõfessor ꝙ si nõ fecerit: nouo peccato mortali peccabit. Monal. in summa. in verbo Penitẽs cõsuluit sacerdoti ꝙ propter vitandam trãsgressionẽ penitẽti illã iniungat penitentiã: quã penitens sponte: ꝛ sine murmuratione recipiat. Et ꝙ nulla aut pauca sub precepto imponat: sed ꝛ cõcedat ei ꝙ liceat sibi ieiuniũ. ꝛ orationẽ vel elecmosynã: aut quecũ ꝗ alia sibi iniuncta redimere cum voluerit. hec Monal. Quibus adde ẜm do. Abb. in. c. cũ ex eo. de peni. ꝛ re. ꝙ vt ibi probat. Pnia ieiuniorũ redimi potest accipiendo indulgentiam loci. In quo si sit data indulgentia quadraginta dierum: ꝛ per pniaꝫ iniunctã quis teneat quadraginta dieb⁹ ieiunare accipiẽdo illã indulgẽtiã amplius nõ tenetur.

4 Quid si penitẽs dicit se non posse facere pniam quã sacerdos vult ei imponere? Rñ. ẜm Sco. in. iiij. dist. xv. Sacerdos discrete videat ne imponat penitẽti disconuenientẽ penitentiam: sed ẜm persone cõditionẽ: vt diuiti eleemosynas: pauperi orationes: quẽ si pro victu necessario oporteat ꝗtidie laborare: nõ iniungat ieiunia: cũ ex ipso labore operis continue maceret. Quo casu inducẽdus est: vt ipsum laborẽ habeat in remissionẽ peccatorũ suorũ: et ad finẽ hunc laboret. Et diues delicatus ꝗ lapsus in peccatũ carnis: nec aliquã macerationem ꝑ ieiunia vult subire. Aut presumitur: ꝙ sibi iniũcta non peraget inducẽdus est ad eleemosynã ꝛ orationẽ. Si ista libẽtius recipit: addit do. Abb. sic. ẜm Hostiẽ. in. c. significauit. de peni. ꝛ re. Sacerdos austerus non debet in penitẽtia iniungenda: ne penitentẽ in periculum desperatiõis inducat. Unde si nolit penitentiã recipere quã sacerdos vult ei imponere si contritus est: debet sacerdos eum cũ leui absoluere penitentia. Et reliquũ penitentie

ei in purgatorio reseruare. Et hoc pbari videtur dñs text. dicit ſm ꝙ visum fuerit misericorditer imponatis: ne pro austeritate pnie a seruitio ecclesie retrahatur. Nec aliqđ salutis periculum debeat formidare. hec ibi.

5 ¶ Quid si penitens nullam pniam sacerdotis velit accipe? Rñ. Quis penitens qñ ad cõfessionem vadit teneatur habere propositũ obediẽdi confessori: ꝛ penitentiam acceptandi: constitutus tñ ante sacerdotem: ꝛ habens displicentiam de peccato cõmisso: ac firmum propositum non recidiuãdi: si nihilominus penitentiam nullam velit recipere: sed i hoc misericordie dei vult se subijcere: non est reijciẽdus ſ; absoluẽdꝰ: ne cadat in desperationẽ: ꝛ nũciãda est ei pnia p pctis suis debita: quã si nolit facere in hoc seculo: illã ad plenũ soluet in purgatorio. Talis eñ pꝑter dictã volũtatẽ nõ videt in pctõ mortali esse: cum cõteratꝫ de peccato: ꝛ velit puniri pena condigna pro eo: ꝛ ab eo cuius est iuste infligere eam: licet nolit sibi infligi ab isto sacerdote. Nec ex hoc dici debet inobediens: qꝛ sufficit se submittere ecclie arbitrio: ꝙtum ad illđ iudicium penitentiale ad quod tenetur necessario se submittere: licet nolit se submittere illi sequenti quod necessario nõ includitur in primo. Sco. in quarto dist. xv. q. j. ꝛ dist. xvij. Idem Landul. dist. xv.

6 ¶ Nunquid pnia a penitẽte acta in pctõ mortali necessario sit iteranda? Rñd. de hoc sunt tres varie doc. opiniones.

¶ Quarum prima rigorosior; Secunda leuior. Tertia benignior. ¶ Prima est Alexand. de ales in. iiij. parte. qõ. ix. ꝛ Ricar. in. iiij. di. xv. art. j. q. v. vbi dicit. deus opa hois nõ acceptat tãꝙ̃ remuneratione digna: nec tãꝙ̃ satisfactoria: nisi acceptet operantem. Unde Geñ. iiij. c. Prius dicitur. Respexit deus ad Abel. Et post subiungitur: ꝛ ad munera eius. Sed deus non acceperat hoiem in pctõ mortali existẽtem: quia in illo statu est inimicus dei: ergo opera existentis in pctõ mortali non sunt deo accepta tanꝙ̃ satisfactoria: sed sine illa acceptatione satisfactoria esse non possunt. hec ibi. ¶ Secunda opinio est Tho. in. iiij. distin. xv. dicentis. Aut satisfactio iniuncta penitẽti relinquit post se aliquem effectũ etiam postꝙ̃ actus satisfactionis; trãsit: sicut in ieiunijs manet corporis debilitatio. Et in elemosinis substãtie diminutio: ꝛ sic de silibꝰ. Et talis satisfactio facta etiam in pctõ mortali necessario non est iterãda: qꝛ quãtum ad id qđ de tali satisfactione manet p pe

nitētiam sequentem fit accepta. Aut satisfactio nō relinquit aliquē effectū in satisfactiōe postq̄ actus trāsit: sicut est in orone: et silib⁹. Actus aūt interior q̄ totaliter trāsijt nullo mō viuificat: sz opz q̄ iteret. Talis aūt satisfactio i pctō mortali facta oportet vt iteretur. Et idem tenet Alber. et Pe. de pal. ea. dist.

¶ Tertia est Sco. in. iiij. di. xv. vbi dicit. Si vere penitens accipit satisfactionem puta ieiuniū triū dierum. Et hodie vnū diē ieiunij impleat: et cras recidiuet in pctm̄ mortale. Et de illo non penitens scda die ieiunet: quia sibi est impositū. Si dicis q̄ ieiuniū istud scde diei non sit aliqua satisfactio exterior magna occasio est inducēdi istum iam lapsum: vt tertia die non ieiunet: et per consequens ad nouū peccatum mortale: qd facit non implēdo penitētiā iniunctā: cū sit trangressio precepti ecclesie: vt vicarij dei in isto actu. Sed hec opinio nimis est dura: et occasio maioris obstinationis.

Unde dico q̄ qui semel vere penitet: et recipit pniam seu satisfactionem condignam a sacerdote (claue non errante) si illam in charitate implet: nō solum soluit penā: sed meretur gratiam. Sed extra charitatem solū penam soluit: sed nō meretur gratiam. Qd si arguas. Hec satisfactio mortua fuit. Ergo nō est satisfactio. Nō sequitur nisi q̄ nō est satisfactio recōciliās: et placans in amicitiam dei. Quod si arguas: ergo nō est satisfactio. Non sequitur: q2 sufficit deo q̄ aliquis voluntarie soluat penā debitā ad punitionē peccati facti: sicut in humanis. Si pro offensa facta in regē alicui etiam inuito manus b̄m legem abscissa est. Regi satisfactum est sufficienter: licet talem in gratiā nō recipiat. Unde concludo q̄ satisfactio extra charitatē impleta denuo iteranda nō est necessario. Pe. de taranta. ea. distin. et Jo. parisiensis ordinis predicatorum dicunt: q̄ si quis in mortali iniunctam penitētiam facit: nō tenetur iterare huiusmodi satisfactionem in foro militantis ecclesie: in quo date sunt claues: et vbi non iudicatur de dispositione interiori.

7 ¶ Quomodo intelligitur q̄s facere pniam in pctō mortali? Rn̄deo: q̄ diu post acceptam penitentiam recidiuās nō conteritur. Si enim conteratur post lapsum pctm̄ expectando futuram quadragesimā: in qua confiteatur pctm̄ cōmissum. Et interim sit contritus: non dicetur fecisse penitentiam in pctō mortali. Cum per contritionem: charitatem: et amicitiam dei recuperet. vn̄ Ricar. in. iiij. di. xvij. artic. j.

q.v.ait. Cum contritio dicat remissionem quantorūcūq3 et quorūcūq3 mortalium pctōr quātacūq3 parua cōtritio sufficit pro quantocunq3 magno peccato. Cum tū peccata in speciali recogitantur: maior attritio: et displicētia debet esse de maiori: q̄ de minori. Ricardus.

8 ¶ Nūquid speciem mali habeat si sacerdos recipiat pecunias pro missis q̄s pro pnia iniunxit celebrādas? Rñ. fm directoriū lib.j.tit.xv.§.cxxxix. Dicit Host. q sic. Et quidē ab hac specie mali sacerdos oīno cauere debet. de vi. et ho.cle. Cum ab omni. Uñ cum penitenti missas iniungit celebrandas pro penitētia: dicat q per aliū faciat eas celebrare: ac per talem qui sibi inuicem huiusmodi trāsmittere non presumatur.

9 ¶ Que penitentia sit religioso peccanti iniungēda? Rñ. fm directorium li.j.titu.xv.§.cl. Qd de cetero seruet regulam suam quā pfessus est: q2 hec est summa pnia fm August. et habetur xij.q.j.nō dicatis. Nec debet sibi iniungi ieiunium speciale in claustro ppter scādalum alior xx.q.iiij.monachū.et.§.fi. potest tamen puniri in aliorū abstinētiam: cum plus et minus possit sine alior scandalo comedere: vel etiam vt orationes dicat: et psalmos: et huiusmodi.

10 ¶ Quero q̄s possit pnias iniunctas relaxare vel cōmutare? Rñ. fm Pau. et Joan. de imo. in cle. abusionibus. de pe. et re. Ille qui audiuit in cōfessione vel eius superior. dist.xxj. inferior. Et est tex. iuncta glos. in.c. presbyter. dist.lxxxij. fm do. Abb. in c. quod super his. de voto. Et addit Imo. Relaxatio vel commutatio debet fieri cum causa fm Uin. vt notat Archi. de pe. in.c.fi.li.vj. Adde vt in summa confessorum ponitur. lib.iij.tit. xxiiij.q.cxxxiij. fm glo. Ray. Superior in hoc congrue accipit Archiepiscop9: presertim dum prouinciam visitat. Et idem potest successor in officio: si prim9 sacerdos ab officio amoueat. Si autem pares sunt: ille qui iniunxit: et ille a quo petit relaxari vel cōmutari si sunt duo sacerdotes de pari curā insolidū habētes fm cōsuetudinē alicuius parrochie requirēdus est cōsensus prioris cōfessoris: ne scādalizet: maxie si de facili possit haberi. Et penitens iam penitentiā inchoauit iniūctā ab eo. Et directo.li.j.titu.xv.§.clxxj. dicit: sacerdos circa subditos pōt penitentias relaxare: et cōmutare ppter causam rationabilē. In casibus in quibus pōt illos absoluere: qñ ad petitionē propriā sibi fuerint illis iniūcte. lxxxij. dist.c.ylt. et .d.c. cum illorum.

11 ¶ An eps possit penitentiam quam imposuit papa relaxare vel commutare? Rndeo fm do. Dominicu de. S. Gemi. in. c. accedens. dist. l. Aut subest necessitas mutandi & potest: qz necessitas legem non habet. vt in regula. Quod no est licitum. extra. de regu. iur. Aut non subest necessitas. Et tunc aut papa in impositione penitentie etiam remisit in potestate epi mutationem. Et poterit tuc episcopus mutare. Et sic proprie loquitur. c. latorem. xxxiij. q. ij. Aut papa no remisit in potestate epi: & tunc immutare no poterit: cum inferior non possit penitentia a superiore iniunctam remittere. l. distin. c. ij. Et ita concludit archi. in. d. c. latorem. Sed tu adde quod Hostien. in summa. tit. de peniten. & remissio. §. & an sacerdos. dicit hoc verum quado penitentia imposita a papa est propter casus sibi reservatos. Secus si ab his eps possit absolvere: quia etiaz penitentiam per huiusmodi impositam possit relaxare.

12 ¶ Sed nunquid sacerdos penitentia ab epo vel alio sacerdote impositam possit relaxare? Rn. dicit Pau. & Jmo. in clemen. Abusionibus. de peni. & re. Qd in foro pnie sacerdos no potest commutare penitentia impositam per episcopu. Sed bene econverso. xxi. dist. inferior. Et talis comutatio vel relaxatio debet fieri ex causa fm Uin. Dicit tn Host. in pdicto. §. & an sacerdos qd in his casibus potest sacerdos penitentia relaxare: vel comutare: quibus potest absolvere. Jmo & si propter tales casus papa subdito eius imposuisset: potest sacerdos ex causa rationabili relaxare.

¶ Adde tu q in his que ad forum penitentiale spectat fratres predicatores & minores: qui illa habet autoritatem qua curati. per Cle. dudu. §. statuimus. de sepul. videtur omnino posse quod predicti parrochiales.

13 ¶ Quid si pnia fuit iniuncta pro subsidio terre scte? Rndeo fm Jo. and. & do. Abb. Siculu in. c. Qd super his. de voto. Solus papa tale pniam comutare pot. Si aut imposita fuit pro labore eudi ad terram sancta. Et tunc si penites etia votu de hoc emisit: solus etiam papa comutat vel relaxat. Sed si penitens post hmoi pniam sibi iniuncta tantu crucis signum assumpsit sine alio voto. pot inferior dispensare. do. Abb. siculu.

14 ¶ An sacerdos dispensare possit in male ablatis: seu remittere illa pro minori quantitate: q teneat debitor? Rndeo fm Pau. & Jmo. in cleme. Abusionibus. de peni. & re. remittere male ablata pro minori qtita

tate: q̄ sit pecunia restituēda: p male ablatis: fieri non pōt: nec valet talis compositio: q2 receptio talis pecunie debet fieri noīe pauperū: ꝛ in eoꝝ vtilitatē cōuerti. Et idō recipiēs (quicūq sit ille) non poterit transigere. de offi. vica. c. fi. Nisi super hoc sit priuilegiatus a papa. Et nota hoc cōtra epōs cōponentes cum heredibꝰ vsurariorū super vsuris ꝛ male ablatis: q2 videt non valere talis cōpositio: nec patrocinari quantū ad deū eis quibus fit dicta remissio. Facit regula pctī. de reg. iur. in. vj. ꝛ xiiij. q. vj. si res.

15 ¶ Quā pniam ꝛ quomodo sacerdos imponere debet cōstitutis i articulo mortis? Rn̄. De talibus pura cōfessio pctōꝝ est inquirēda. pnia vero nō est imponende: sed tm̄ innotescenda: vt dr i. c. j. xxvj. q. vij. Qd̄ sic exponitur in summa cōfessoꝝ: titu. de penitentijs. §. qn̄ cōfitendum est. ver. Infirmo. tm̄ sacerdos dicat infirmo. Si tu esses sanus talē penitentiā deberes agere. Sed q2 infirmus es: eā tibi non iniungo: sed hortor vt iniungas tuis heredibus talē pro te elemosynam facere: vel (qd̄ meliꝰ est) in testamento relinquas. qd̄ oino facere eū cogat q̄tū pōt si ad aliqua certa vel incerta restituenda teneat: Et quo ad penitētiā addat dicens. Si vero conualueris: talē ages postea pniam. Sed per modū consolationis ostendendo benignitatem misericordie dei pctā in purgatorio remittētis magis q̄ p modū horroris ostendendo seueritatē diuine iustitie: talibus innotescenda est pnia. Quia vt dicit Sco. in iiij. distin. xx. Infirmo in extremis cōstituto suadendū est: q sm̄ suam possibilitatē laboret ad pniam ordinatam: vt nō penarū timore: sed propter deum habeat voluntariā peccatorū displicentiā: ꝛ nitat vti ratione liberi arbitrij: ad hoc q̄tū pōt. Quia vt Augustinꝰ dicit. Oportet non solū deū timere iudicē: sed iustū diligere. Quippe si timore penarū infernaliū dolet de pctis: magis q̄ ex dei amore cōtritꝰ nō ē. Nec sic saluari pōt.

¶ De celatione cōfessionis: ad quā tenet cōfessor.

¶ Capitulum septimū.

In celatione confessionis secretus septimo loco debet esse sacerdos: vt ꝛ illi precipitur in ca. omnis. de peni. et re. vbi dicit. Caueat autē oino ne verbo aut signo: aut alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem. Propterea circa celationē cōfessionis tria breuiter videnda sunt.

vez. Que confessor celare tenea
tur. Qualiter ad hoc obligat.
Qua pena reuelando puniat.
1 ¶ Quero que cadūt sub sigil-
lo confessionis sacramentalis?
Rñdeo ẜm Ricar. in. iiij. distin.
xxj. arti. iiij. q. iiij. Pctā et oēs
circunstātie pctōꝝ: vt loci: tpis:
& hmōi: per que directe: vel in-
directe: per se: vel per accidens
penitens prodi possit: vel de eo
inspicio aggrauari vel verecū-
dia: aut cōfusio: aut aliqđ nocu
mentū illi prouenire. ¶ Item ꝛ
persona cū qua penitēs cōfitet
se peccasse sub sigillo cōfessio-
nis cadat. Alia vero q̄ penitēs
intercedit i cōfessiōe: q̄ nec sunt
pctā: nec circūstantie peccatoꝝ:
vt si dixerit: ꝙ in aliqua terra
sunt bona blada: vł aliqđ simi-
le non cadunt sub sigillo cōfes-
sionis: nisi dū ea narrādo ondit
velle celari. Addit Frā. de may
ro. ea. dist. ꝙ bona audita in cō
fesione nō cadūt sub sigillo cō-
fessionis: qꝛ tātū pctā sunt ma-
teria huius sacramenti.
2 ¶ Quero exēplū de circūstā-
tia tpis per quā reuelari dicat
cōfessio? Rñdeo ẜm Ric. in. iiij.
ea. di. ꝛ arti. q. iiij. Puta si cano
nicus sciēs famulū suū: ꝛ nullū
aliū intrasse camerā suā hora
nona. Et illa hora furetur dñi
ciphū: post multos autē dies
dñs perpendat suū cyphū esse
perditū: si furis cōfessor vsꝙ ad
vnū annū vel duos diceret: ci-
phū talis dñi acceptū, fuisse tali
hora: statim posset dñs suspica
ri a famulo suo fuisse surreptū.
3 ¶ Nūquid cōfessor celare te-
neatur peccatū qđ dicit ei pe-
nitēs in cōfessione sacramētali
se velle cōmittere homicidiū:
furtum: ꝛ huiusmodi? Rñdeo.
Due opiniones sunt. ¶ Prima
est Inno. Ray. ꝛ eiꝰ glo. et Ale-
xā. de ales in quarta parte sum
me: quā ꝛ sequit. d. Abb. Siccu.
in. c. Omnis. de peni. ꝛ re. Qđ sa
cerdos non tenet hoc pctm̄ ce-
lare: tum qꝛ est cōmittendum: ꝛ
nō cōmissum: tum qꝛ penitens
de eo non habet cōtritionē. Et
per consequēs nec verā satisfa-
ctionem: cum confessio fiat spe
venie: ẜm Augu. ¶ Scđa opi-
nio que verior est oīno est Ri-
car. in. iiij. dist. xxj. arti. iiij. q. iij.
vbi dicit. In nullo casu licet sa-
cerdoti reuelare confessionem:
siue cōfitens peniteat siue non:
siue cōfiteatur pctm̄ opere per
petratum: siue perpetrandum:
siue sit pctm̄ in moribus: siue
in fide. Licet pctm̄ perpetran-
dū sit in cōfessione detectum: et
maxima diligentia confitenti
suadere debeat ne committat:
presertim si est pctm̄ ordinatū
ad corruptionē aliorū in fide.
Nullo tñ modo prodat illū: nec
aliquā malā opinionē seu su-
spitionē de illo generet in cor-

dibus alioꝝ. Idē Sco.ꝛ.s.Bona.ꝛ Tho.ea.distinc.

4 ¶ Scdo qliter cōfessoꝛ obligat ad celationē confessionis? Rn̄. Ut nec vbo: nec signo: aut quouis modo pctōrem prodat: vt in.c.Omnis.de pe.et re. Extra.de huiusmodi talibus. Ut si quis statim cōfessus est ꝛ cōfessoꝛ peteret casum ab illo auditum: qui vidit personā cōfiteri: ƀm Fran.de Mayro.in.iiij.dis.xxi.ꝛ Lādul.ea.distin.dicit idem: qn̄cunqꝫ confessoꝛ incaute petēdo consilium dat intelligere cōsultori pctōrem. Nihil omin⁹: vt addit. Frā.ea.di. Cōfessoꝛ dubitans de aliq casu in cōfessione audito pōt i gn̄ali sic interrogare. Si talis casus cōtingeret: quid faciēdū. Nō autem dicat: q hoc audiuit in cōfessiōe. Nec ab illo cōsiliū petat q de penitente suspicari possit.

5 ¶ Nunqd cōfessoꝛ pōt loqui corā alijs de pctis in cōfessione auditis non referēdo ea ad penitentez? Rn̄deo ƀm Ricar.ea.dist.ꝛ ar.q.iiij. Nō quouis modo directe: vel indirecte. Per hoc em̄ venire posset in aliquā cognitionē: vel suspitionez: vel opinionē: vel dubitationem de cōfesso: vel sibi posset detrimentū ꝓuenire in aīa: vel in corpe: vel in possessionib⁹: vł in fama: vel in amicis: vel inqꝫtū p hoc pōt aliqđ scādalū in pplo grauari: vel confessio magis odiosa vel minus dilecta: aut p̄ciosa reputari. Raro: vel nunquā cōtingere potest: quin ex relatione peccatoꝝ tantū per cōfessionem scitoꝝ possit cōtingere aliquid de inconuenientib⁹ predictis: quāuis forte qn̄qꝫ nullum de illis contingat. Ricar.

6 ¶ Quid de confessoꝛib⁹ inter se loquentibus. Audiui hodie in cōfessione tale pctm̄: forte et sunt ibi de circūstantibus cōiecturātes ꝑsonā: de qua loquit? Rn̄deo ƀm directoꝛiū lib.j.titu.xv.ꝛ.ß.clxvj. licꝫ predicti nullā nominēt personā: tn̄ hoc est reuelatio cōfessionis in qua peccatū auditū nec vbo: nec signo releuari debet. vt in.c.ois.de pe.ꝛ re. Nec em̄ refert vtrū res ꝓprio noie vel circūlocutionibus demōstrent.ff.si cer.peta.l.certū.de cōsang.ꝛ affi.ca.tua.

7 ¶ Si confessoꝛ dicat talem sibi confessum de suis peccatis nō est reuelatio confessionis: qꝛ si dixerimus tm̄ peccatum non habemus.ꝛ.c.j.Jo.j. Secus si cōfessoꝛ dicat aliquē nominatim sibi confessum de multis: vel grauibus peccatis ƀm Ricar.in.iiij.dist.xxj.ar.iiij.q.iiij.ꝛ ƀm summā vtriusqꝫ iuris.

8 ¶ Si cōfessoꝛ duos qui ad patibulum ducuntur audiuit in cōfessione. Et pro vno tantū q se dixit esse de furto innocētem

rogat: asserēs eū innocētē hoc est reuelatio ꝯfessiōis: vel si audita prius in cōfessione mō audiat a penitēte solus in cōi cōfabulatiōe pctā sibi cōfessa: et ex hoc eū ꝓdat reuelator est confessionis: vel si confessor malitiose alterū adhibet: ꝙ audiat confitentē: vt postea ille sic audiens de sic auditis testis sit.

9 ¶ Quid si cōfessor suū peccatum confiteri nequeat nisi peccatū alteri⁹ sibi cōfessum manifestet sacerdoti noscēti illum? Rñdeo ꝑm Ric. in .iiij.dist.xxj. ar.iiij.q.iiij. Durante tali casu tenet de pctō hmōi nō cōfiteri: sufficit enim si conteratur cum proposito confitēdi habita sacerdotis copia: qui nesciat de quo dicat. Idē Sco.ea.di. vbi ponit exemplū de absoluente episcopū symoniacū de facto quem de iure nō pōt: quo casu confiteri sufficit: ꝙ sacramentū pnie indebite administrauit. Quē tamen si consciētia vrget: vt rem aperti⁹ confiteat: tenet expectare oportunitatē cōfessoris: ꝙ ex confessione quā facit non valeat in notitiā deuenire ꝑsone sibi ꝯfesse. hec Sco. licet Fran. de May. ea.di. dicat ꝙ si confessor nō potest grauitatē peccati sui explicare: nisi reuelet audita in cōfessiōe: cum ista transeāt de foro secreto ad forū secretū nō est reuelatio confessionis: sed prior opinio magis tenenda.

10 ¶ Nunqd prelatus qui audiuit subditi pctm̄ in cōfessiōe possit extra actū cōfessiōis aliquid agere ꝓpter qd nō solum alteri: sed cōfessio ostēdatur talia eū agere ꝓpter cōfessionem auditā? Rñdeo. non. Unde nullam verecundiā vel notificationē subito extra cōfessionē facere potest: vel etiam excōicatū si eum nequit absoluere: cū vitatio sit de iure positiuo: nō reuelare de iure positiuo naturali: et diuino ꝑm Sco. et Ricar. in iiij. dist. xxj. nō pōt etiā ab officio remouere vel a loco qn̄ officiū vel locus est ei pcti occasio ꝑm Bo. Sco. Lādul. ⁊ Ricar. ꝙ ea. di. ar. iiij. q. ij. In respōsione iiij. arg. dicit. Suspitio hec ne ꝑlat⁹ faciat ꝓdicta ob ꝯfessionē auditā intelligit. Non solum qn̄ alij hoc suspicarent: sꝫ etiā ipse subdit⁹ qui cōfessus est: et addit Lādul. ea. di. si prelatus sciat ꝑ ꝯfessionē subditi apostatare velle: nō dꝫ ei ostiū claudere: si nō est ꝯsuetudo claudēdi.

11 ¶ Nūquid sacerdos vllo casu cōfessionem possit reuelare? Rñ. Non: necꝫ pro vllo scandalo vel dispendio exinde secuturo licet ei reuelare confessionē ꝑm Alexan. de ales. in quarta parte summe. q. cclxxv. Item si superiorem per obedientiā vel

sub pena excõmunicationis lata sententia preciperet etiã a papa ꝓm Alexã.ea.q.ꝛ Ricar.in iiij.di.xxj.ar.iiij.q.ij. Ubi addit sacerdos interrogatꝰ de aliquo in confessione audito vtrũ sciat repente dicat ꝙ non:ne ex sua taciturnitate vel fuga respondendi suspitionẽ vllã aggrauet in cordibus astantiũ. Nec mentit qꝛ intelligit se nescire:vt homo: qꝛ vt deus nouit. immo si casus cõtingat in quo oporteat sacerdotẽ:vel cõfessionẽ reuelare:vl mortem subire:tenet preeligere mortẽ. S. Boñ.ea.di.addit. Si sacerdos iurauit dicere verũ super aliquo qđ habuit in cõfessione:secure põt ac debet dicere. Nescio quia iuramẽtũ nõ obligat illum nisi ad illud qđ nouit vt homo. Idem Ricar.

12 ¶ Quid si sacerdos peccatũ auditum in cõfessione iam sciebat per aliã viam? Rñd. ꝓm. S. Boñ.in.iiij.dist.xxj.potest illud propalare. Sed vt scandalũ euitet tria obseruet. Prio protestetur confitenti qđ nõ tenet celare illud:quia scit per aliã viam. Secundo anteꝗ̃ propalet se cogi ad hoc per obediẽtiã permittat. Tertio tũc reuelet:cum videat veritati preiudiciũ gñali. Concordant scotus ꝛ Ricar.

13 ¶ Utrũ de penitẽtis licẽtia sacerdos reuelare possit peccatum:qđ ei dixit in confessione? Rñdeo ꝓm Ricar.in.iiij.di.xxj. arti.iiij.q.j. Sic si confessus hoc iterum dicat confessori extra cõfessionem. ¶ Secundo si dicat persone que possit ꝓdesse et nolit obesse. ¶ Tertio caueat confessor ne dicat se illud habuisse in confessione. ¶ Quarto vitet scandalũ:ne si se licẽtiatum ad dicendũ asserat a penitẽte:ꝛ penitens neget ei incũberet ꝓbare se licentiatum ab eo fuisse:ne puniret:vt reuelator confessionis. Idem. S. Bo.ea.di.vbi addit.sacerdos vt scandalũ euitet oĩno debet confitentẽ suũ nuncium facere. Idẽ Alexã. Lomb. ꝛ Th.ea.di.qui addit. ¶ Quinto cõfessor illi vel illis tñ dicat de quo vel de quibꝰ licentiatus est a penitẽte. ¶ Sexto. S. Bona.ibidẽ addidit ꝙ penitens licentiare debet illum:tantũ quo ad peccata propria:ꝛ nõ aliena: nisi in casu in quo deberet dicere. Et melius per alium ꝗ̃ per seipsum põt bonum illius ꝓcurare:sic est ꝙ confessor melius per suã monitionẽ magis poterit suadere:vt sibi caueat a recidiuo. Quo tñ casu opꝫ confitentem peccatum hmõi extra confessionẽ narrare confessori:quia alias rogando cõfessorẽ vt illuꝫ corriperet de peccato:qđ ei tantum dixit in cõfessione:hoc esset occasio reuelãdi cõfessionẽ ꝓm S. Boñ.ꝛ Ricar.ea.dist.xxj. Et

hec est communis opinio:⁊ que
practicat̄:licet alij quidā cōtra=
dicāt etiā predictis. Ille quoq̧
cui confessor reuelauit alterius
cōfessionē tenet̄ oīno celare:qñ
scit q̄ ille qui hoc sibi dixit ne=
sciebat nisi per cōfessionē. Et si=
militer si q̄s fuit interpres peni
tētis in cōfessione: vel si contin=
gat aliquem a casu ⁊ multoma
gis exposito alterius confessio=
nem audire sub pena pcti mor=
talis celaret̄ s̄m Ricar. in. iiij. di
stin. xxj. ar. iiij. q. iij. ⁊ arti. v. q. j.
14 ¶ Confitens vero peniten=
tiā sibi iniunctā celare tenet̄ du
plici causa. ¶ Primo rōne pro=
pter fame quam sine aliqua vti
litate ludere nō debet. eccl'iasti
ci. xlj. curā habe de bono noīe.
¶ Scd̄o rōne p̄iudicij: qd̄ cōfes=
sori adducere posset vt si forte
sibi iniūxit p̄ salute anime sue
pniam: p̄ quē si sciret̄ incurreret
aliquoꝝ vel alicuius maliuolē
tiā. Utpote si iniūxit alicui absti
nere a societate sibi pernitiosa.
Ricar. in. iiij. di. xxj. ar. v. q. iij.
¶ Tertio pena quam sacerdos
conuictus de reuelatione con=
fessionis puniri debet est: vt de=
positus detrudatur in monaste
rio ad agendam perpetuā peni
tentiā: vt in. c. Omnis. de peni. ⁊
re. ⁊ q̄ ista pena hodie tm̄ impo
nat̄: ⁊ cessauerit illa que ponitur
in. c. sacerdos. de pe. di. vj. sentit
gl. fi. in. d. c. oīs. ⁊ Jo. and. ac do.
Abb. siccu. hoc ibi asseruit.

¶ Incipit scd̄a pars

Interrogatoꝝ de interrogatio
nibus faciendis. Circa decē pre
cepta. Et septem peccata capita
lia. Et cum regulariter nō opor
tet interrogare de venialibus.
Querit̄ quomodo cognoscatur
veniale ⁊ mortale. ⁊ de nonnul=
lis alijs questionib⁹ circa hoc.

¶ Capitulum primum. 14.

Querit̄ de modo quo
veniale a mortali
discerni potest? Di=
cendum q̄ duobus
modis. Aut in mo=
do diligendi. Aut in modo con
sentiendi. Primo diligēdi crea=
turam: quam aut diligimus si=
ue in ea delectamur supra deū
vel eque deo. Et hoc est morta=
le peccatum. Aut citra deū vel
sub deo: ⁊ hoc est veniale. Nam
sic homo deordinatur: aut auer
titur ab vltimo fine: qui est de⁹.
In secundo sicut in primo mo=
do: ⁊ per consequēs ratio pecca
ti: seu perfectio magis inuenit̄
in primo modo q̄ in secundo.
In quo est minimum de ratio=
ne peccati: propter quod ⁊ ve=
niale nuncupatur: quasi venia
dignum sit. Secundo in modo
consentiendi deliberate vel nō
deliberate: ⁊ in his que sunt pre
ceptorie p̄hibita. Aut non sunt
de se simpl'r: vel preceptorie p̄=

hibita vt sunt omnia precepta legis negatiua. Nō occides: nō mechaberis & cetera hmōi: est mortale sicut est nolle delibera to cōsensu implere affirmatiua precepta p loco & tpe: vt tenet. Veluti est honorare parentes: pauperib⁹ subuenire: & alia his similia: quia talis preceptorum trāsgressio nō est sine dei cōtem ptu: in quo potissimum cōsistit ratio peccati. Si aūt quis deli- berate facere consentit ea que non sunt simpliciter seu pcepto rie prohibita: vt est mendaciuz iocosum: multiloquiū: plus ali- quātulum dormire: comedere & hmōi. Venialiter tantū peccat: si tn̄ ibi nō sit cōtemptus hoc est quietata volūtas talia faciēdi si etiā simpliciter essent prohibita quo casu mortale peccatū esse. vt. xxv. dist. §. Criminis. In pro hibitis aūt simpliciter. Et sm se si voluntas non consentiat: sed per surreptionē delectetur. Aut etiam ex cogitatione sine cōsen su: veniale tm̄ est peccatū. Sec⁹ aūt vbi vere vel interpretatiue cōsentiat. Exemplū in pctō car- nis in quo delectari vel ex surre ptione vel cogitatione sine con sensu veniale est. Ubi vero ex diuturnitate tpis crescit libido: ita vt mens velit psistere in inte riori delectatiōe. Aut aduertēs periculum delectationis repen te negligit eā reprimere: qd est cōsensus interptatiu⁹: cū nō sit absq₃ ɔtēptu salutis ppe. vnde mortale est pctm̄. Difficile est tn̄ in hmōi dicere quousq₃ se exten dat veniale: et qn̄ incipiat esse mortale. De q̄ cōsensu dicit Au gu. Si pctm̄ nō diu teneat in de lectatiōe veniale est. Si vo diu teneat: & si volūtas pficiēdi de- sit: mortale ē. Que vba l₃ Aug. videat pcipue itelligere de pec- cato carnis: in omnibus tn̄ ge- nerib⁹ peccatoꝝ delectatio mo- rosa vigilāter & strenue vitāda est. In pctō ergo mortali est dei cōtēptus atq₃ desertio nō tantū cōmittendo sicut in exemplo p- xime dicto: sed etiā in omiten- do. In veniali vo est tātū pter- missio alicui⁹ circūstātie ad sa- lutē nō necessarie. Exemplū de vtroq₃ in eo qui tenet dicere of- ficiū diuinū: q̄ se in psoluendis horis canonicis aliq̄ mentis va gatiōe ad aliud intēdat per sur reptionē mētis: vel ex ppria vo lūtate: nō tn̄ in hoc diu moretur veniale remanet pctm̄. Si vero ex cōsuetudine negligēter psal- lēdi cōtemneret: & nō curaret ca nonicas horas deuote sapiēter psoluere cū sit opus priuilegia tum: sicut missam celebrare: et verbum dei predicare. Morta- le peccatū est: hec Alex. de ales in. ij. par. trac. de peccato in ge- nerali. Et in tractatu de negligē tia. & S. Bon. in. ij. distin. xxiij.

super literam.

2 ¶ Sed quero cum peccatum veniale aliquādo fiat in nobis per ignorantiā: vel obliuionem vel p surreptionē: vel per necessitatem: vel per fragilitatē carnis: sicut dicit glossa puerbio. xxiiij. super illō septies cadit iustus in die. & constat q illud qō homo peccat inuitus est inuoluntariū: quomodo Aug. li. de vera religione dicit. Peccatum adeo voluntariū est. qō si nō sit voluntarium: non est peccatū? Respon. s̄m Alex. in secūda parte summe. in tractatu de pctō veniali. Omne veniale peccatū est voluntariū: & voluntate mouente ad hoc: vel voluntate permittente: siue nō cohibente. Et ad obiectū dicēdum q inuitus quis peccare dicitur: vel qō nullo modo fit a volūtate remota: vel propinqua eliciente vel permittente: siue non cohibente. Et sic nullus dicitur peccare inuitus. Alio modo dicitur inuitus peccare: quia non est ex toto in voluntate. Et sic dicitur quis inuitus peccare. Et sic intellige ad Rom. vij. Quod nolo hoc ago: videlicet q actus peccati dicitur inuoluntari⁹: quia est contra rationem: que concupiscit aduersus carnem.

3 ¶ Sed quero: qūo differt radix & macula peccati venialis & mortalis: eorumq auersio? Rn̄. Libido in mortali s̄m August. libro de mendacio. Est appetitus animi: quo eternis temporalia preponuntur. Sed nullū veniale a tali radice procedit: cum in eo non sit inordinata cōcupiscentia contra deum. Macula peccati mortalis est p quā anima amore īferioris pulchritudinis seipsam polluit: et sue recreatiōis imagine diuina gratia spoliata deformat. Sed macula venialis peccati: qua tantum diminuitur rectitudo eius qō est ad aliquē actū: & sic nō est contra dei preceptum: licet aliquo modo animā polluat retardādo eam ab actu gratuite dilectionis. Non tn̄ eā deformat diuinam gratiā auferendo. Et de vtriusq macula potest poni tale exemplū. Aliqn̄ tantum denigrat̄ aliqua imago depicta: vt videri non possit. Aliqn̄ vero ita obscurat̄: vt plene nō possit discerni. Unde & Gregori⁹ dicit. Ueniale obscurat: & mortale obtenebrat. Auersio q̄z a deo non est in peccato veniali: q̄uis sit quedam a deo elongatio vel retardatio. In peccato vero mortali in quo est diuinorum preceptoꝝ transgressio. Auersio fit a deo: nā diuinū mandatū est via recte tendendi atq peruenīēdi ad deū. Qui ergo contra mādatum dei facit: quasi faciē suā retrorsum vertens tergū tēdit ad

illū ad quē per viā mandati tē dere debebat. Qd et ille agit q̄ tpalia preponat externis sta- tuēs vltimū in eis finē. Anima eū cū sit media inter deū ꝛ crea turā: inquantū est ymago dei. Uertēs ergo se ad creaturā tāq̄ ad vltimū finem seu principale bonū faciē suā quā ad deū ver- tere debebat ad creaturā vertit ꝛ inclinat. Alex. de ales. i. ij. tra ctatu de veniali pctō. ꝛ. S. Bon. in. ij. dist. xxiij. arti. ij. q. ij.

4 ¶Quid sit primus motus in prohibitis simpliciter: ꝛ quā do eū reprimere tenemur? Re- spon. ẜm. Alex. de ales in scdo tracta. de peccato in generali. ¶Primus motus est mot⁹ sen sualitatis ẜm impulsum fomi- tis tendēs impetuose ad frui- tionē crature delectabilis. Si tn̄ sensualitas moueat ẜm re- gimen rōnis ad substētationē: cū talis motus nō sit inordina tus vel vituperabilis: de eo nō intelligit in diffinitione prescri pta. Si aūt moueṫ ẜm ipulsum fomitis hic est de quo loqui- mur. Est eū inordinat⁹ cū sit improbus impetus libidinis. Et sensualitas hic accipiṫ q̄dā vis sensibilis sub rōne ordina- ta. Et iō sensualitas est in hoīe solo. In brutis sensibilitas. ¶Quo ad scdm̄? Rn̄. q̄ rō non teneṫ reprimere primos mot⁹ ne insurgāt qꝛ ꝛ si in nobis non insit: necessitas ad hunc primū motū vel ad illū: tn̄ manēte cor ruptione in sua causalitate que tn̄ tolli posset ex virtute. gratie necessitas est ad aliquē. Teneṫ tn̄ rō cōprimere illas ne perdu cant ad cōsensum supioris par tis: hoc est teneṫ non cōsentire ẜm supiorē partē vl' etiā ẜm in- feriorē: cū iā pueniṫ ad iudiciū ipsius diffinitiū. Nā ita ordina- ta est inferior pars rōnis ad su periorē: q̄ subiecta sit ei: vl' esse debeat. hec Alex. de ales.

5 ¶Quomodo intelligēdū est quod de pctō mortali ꝛ veniali. Diciṫ q̄ infiniti ad finitū nulla est proportio? Rn̄. ẜm Alex. eo. trac. q. iij. Possumus ꝯsiderare mortale pctm̄ ꝛ veniale quātū est ex pte delectatiōis: ꝛ quātū est ex pte deformitatis. ¶Pri- mo mō est in eis ꝓportio. ¶Se cūdo mō non. Deformitas eū mensuraṫ respectu boni incō- mutabilis: siue ei⁹ in quē pec- catur. Delectatio vero ẜm actū ipsi⁹ peccās. Et ꝓpter hoc pe- na debeṫ mortali pctō ex vna parte finita magnitudine: ex alia parte infinita duratione. Sed licet veniale pctm̄ quan- tum est de se nō habeat reatū: nisi pene tpalis: ex adiunctiōe tn̄ mortalis pōt habere penam eternā: tūc eius deformitas est sine fine: deformitati autē sine fine rn̄det pena sine fine. Alex.

6 ¶ Querit an plura venialia faciant vnum mortale? R͞n. ɓm S. Bon͞. in. iiij. dist. xxiiij. super litterā. Non quantū est de se: sed dispositiue. Ex frequēti em̄ iteratione venialiū augetur libido: et frequenter interuenit contemptus.

7 ¶ Utrū veniale pct͞m possit effici mortale? R͞ndeo ɓm sanctū Bon͞. in. iiij. dis. xvj. arti. iij. q. j. Si intelligat ꝙ hec venialis culpa p̄ essentiā fiat mortalis: hoc est idē ɓm substātiā impossibile est. Si aūt intelligat ꝙ pct͞m qd̄ erat als veniale possit esse mortale: vt mendacium iocosum ꝛ ebrietas. Dico ꝙ sic ꝓpter cōsensum ꝛ cōplacētiā supra deū. hoc est ꝙ si etiā deus ꝓhiberet cōmittere nō desisteret: qꝛ ibi est libidinosus cōsensus. Idē dicit ea. dist. Alex. Lōbar. ꝛ Ricar. q̄ addit modū: vt si ludus fiat cum muliere cā alicuius vane cōplacentie: non t͞n turpis: si postea cōtinuet cā turpitudinis exercende: qd̄ primo fuit veniale fit mortale ꝓpter superuententiā male intētionis. Et sic intellige ad dictū Aug. Nihil est adeo veniale qd̄ non fiat mortale: si placet. vel sic ɓm Alexand. de ales. in. ij. tractatu de pctō. Cū q̄s diligit aliq̄d veniale sub deo: si post illa amoris inordinatio: ita progreditur ꝙ supra deum vel eque deo protendit mortale. Non ꝙ illa placētia: ꝛ inordinatio sub deo facta sit supra deum: sed ꝙ per illā occasionaliter et ꝓgressiue ab ea vsqꝫ ad illā q̄ supra deum est partitū a quadam quietata placētia. Et sic loquit Aug. de venialibꝰ in lib. de peni. Oīa simul aggregata q̄ plura sunt velut scabies necāt: aut decorē faciei nostre exterminant.

8 ¶ Utrū religiosus teneatur ad cōfessionē venialiū rōne status siue religionis? R͞ndeo. q̄uis tēdēti ad perfectionē vtile ac necessariū sit venialia cōfiteri: t͞n de necessitate salutis religiosus nō tenet: qꝛ qua rōne secularis nō habens nisi venialia nō tenet confiteri etiā semel in anno ꝓpter preceptū. ar. ca. oīs. de peni. et re. Eadem rōne etiā religiosus ꝓpter sui ordinis statuta: non obligat: qꝛ ɓm Sco. in quarto. dist. xvij. ꝛ Pet. de palu. ibidē. Eccl'ia non vtit sacramēto pnie nisi tanq̄ scd͞a tabula cōtra naufragtū qd̄ quidē nō est in venialibꝰ. Cū actu moriēs in veniali etiā saluetur.

9 ¶ Utrū vnū mortale sit maius altero: vel magis q̄ alterum? R͞n. ɓm Alex. de ales. in ij. parte tractatu de pctō mortali. q. iiij. Aliud est dicere maius et minus: in peccato mortali. Et aliud est dicere magis ꝛ minus mortale.

¶ Primo modo scz maius ꝛ minus mortale refert ad quantitatē peccati in gn̄e peccati. Cui etiā maior acerbitas pene ꝯm libidinis mensurā ei respōdet. ¶ Scd̄o modo scz magis ꝛ minus mortale refert ad ipam separationē a deo qui est aie vita: etiā inquātū ei pena eterna rn̄det: sicut ergo in eternitate pene nō est magis ꝛ minus: sic nec in separatiōe est magis et min⁹: vel sic etiā mortale pctm̄ dr in eo ꝙ respicit mortē gehenne: in qua aliqd est qđ dicit ꝯm magis ꝛ min⁹: vt magis puniatur iste ꝙ̄ ille: nō inquātū vterqꝫ eternaliter punitur. Alexā.

10 ¶ Ex quib⁹ cognoscit ꝙ vnū pctm̄ est graui⁹ altero? Rn̄deo ex quatuor. ex causa: ex materia: ex circūantia: ex cōcupiscentia. ¶ Primo ex causa a qua discedit: hoc est ꝯm ꝙ act⁹ discedit a rectitudine rōnis. Quanto em̄ magis discedit pctm̄: tāto graui⁹ est: sicut si qs decipit in mille deceptū in centum ab alio graui⁹ ꝙ̄ ille peccat. Et q̄ eidē mai⁹ bonū tollit in eodez gn̄e peccati grauius peccat: vt auferēs sanitatē plus offendit ꝙ̄ rapiēs facultatē. Quāto em̄ magis qs discedit ab armonia ꝛ consonātia rationis: tāto maior est malitia: vt tāto grauius pctm̄. ¶ Scd̄o ex materia siue obiecto vel persona q̄ offenditur: qꝛ quāto ꝑsona offensa dignior est: tāto graui⁹ est pctm̄: ideo pctm̄ īmediate cōtra deū: vt est īfidelitas ꝛ blasphemia: grauius est pctō contra holem cōmisso: in reb⁹ vel in persona: ꝯm em̄ dignitatē obiecti attēditur grauitatis varietas in peccatis. hec Tho. prima scd̄e. q. lxxiij. ar. iij. ¶ Tertio ex circūstantia quāto em̄ plures circūstantie corrūpunt: tāto graui⁹ est pctm̄: graui⁹ em̄ peccat iniuste verberās patrē ꝙ̄ extraneū: sic et prodigus q̄ dat qđ nō debet: ꝛ cui non debet: ꝙ̄ si qs det cui nō debet tm̄: qꝛ plures circūstantias boni in eodē genere peccati corrūpit. Sicut in simili grauior est egritudo: q̄ plures partes corporis corrūpit ꝙ̄ illa que paucas. vn̄ Tulli⁹ de primo exemplo dicit. In patris vita violāda multa peccātur: violat em̄ is q̄ peccauit: q̄ aluit: qui in sede ac domo in rē publicam collocauit. Tho. prima scd̄e. q. lxxiij. arti. j. Quarto ex cōcupiscentia: qua videlicet quis ducitur ad peccandū. Duplex ꝟo est hec concupiscentia. Una sensualitatis ꝑcedens iudicium rationis ꝛ motū volūtatis. Et hec pctm̄ diminuit: qꝛ qui maiori cōcupiscētia stimulatus peccat: minus ei imputatur. Alia vero cōcupiscētia est sequens iudiciū rationis: ꝛ con

lensum volūtatis. Et hoc modo vbi maior est cō̄cupiscentia: ibi grauius est pctm̄. Tho. prima secunde. q. lxx. ij. arti. vj. Qd etiā probat̄ sic. Illa est maior q̄ est magis ꝑm electionez cū de rōne peccātis ⁊ iniuriātis est: vt agat volūtarie. Ideoqȝ quāto magis ꝑm electionem peccat: tanto magis volūtarie peccat. Quāto ergo magis volūtarie: tāto grauius: qꝛ maior est: ⁊ efficacior libido est.

11 ¶ Utrū q̄ eodē actu facit cōtra deū precepta teneat̄ duplici reatu seu obligatiōe pcti. Et si hanc circunstantiā per consequens cōfiteri teneat̄? Rn̄. ꝑm Alex. de ales in scda pte. tract. de cōmisso. q. xij. Si actus pcti est cōtra precepta diuersarum legū differentiū numero ⁊ specie: vt cum qs furatur in festo: facit contra preceptū tertium: quo iudiciū abstinere ab omni peccato: ⁊ cōtra septimū: ne furtum facies. Et tunc pctm̄ seu eius reatus multiplicatur. Si aūt actus peccati sit cōtra precepta diuersarū legū: q̄ numero tantum differunt: ⁊ non specie: pctm̄ nō multiplicatur: sed est tanto grauius. Exemplum in eo qui frāgit ieiuniū in vigilia apostoli: que venit in quattuor temporibus: licet em̄ qs obligetur p̄cepto duaꝝ legū precipientiū ieiuniū. Tamen leges in specie obligationis nō differunt: cum vtraqȝ ieiuniū precipiat. Idem quoqȝ dicēdum qn̄ in peccato cōcurrūt duo actus quorum alter ad alterū sequitur: quia pctm̄ non multiplicatur. Exemplum in acceptione personarum in qua eligitur diues indignus ad honorē ecclesiasticum: ⁊ cōtemnitur pauper: qui est doctior ⁊ sanctior. hec ponit Alex. in tractatu de acceptione personarum. q. ij. in secūda parte. Et sanctꝰ Bona. in quarto. distinct. xxxviij. super litteram. q. ij. dicit. Peccatum numeratur ratiōe actus circa quem est: nō ratione eius in quem est. Unde si quis vna actione offenderet plures homines: vno peccato peccaret. Similiter si quis in deum peccat: ⁊ in ꝓximum rōne circunstantie adiuncte non facit diuisa peccata. Exemplum in eo qui votum solēne publice violat: quia principaliter deuz offendit: ⁊ proximum secundario propter scandalum.

¶ De interrogationibus faciēdis in foro penitentiali.

Ubi sciendū ꝙ litera M denotat pctm̄ eē mortale. Et duo puncti significāt talia pctā frequentius contingere.

¶ Primum preceptum. Nō habebis deos alienos.

Primo precepto prohibetur ne cultus latrie seu seruitutis deo debite alteri ꝗ̄ deo impendatur: vt dicit Nicola⁹ de lyra. ṡ. xx. c. Exodi.

¶ Si adorauit quācunq̄ creaturam: puta solem: lunā: ignem vel aliud: vt sui cōductricem: vel conseruatricem: est honor latrie exhibitus creature: ꝛ soli deo debitus. Alexan. de ales in tertia parte in expositione p̄cepti primi. Mortale.

¶ Cruci tñ exhibendus est honor latrie: q2 refertur ad prothotipum. i. christum passum.

Sanctis em̄ honor dulie qui fit existenti in aliqua excellentia. Non aūt summa in qua de⁹ solus est. Alex. vbi. ṡ.

Si adorauit pictam imaginem dei: vel alicuius sancti non referens intētionem ad representatum per illam videtur mortale: nisi rudis simplicitas adorantē excuset. de consecra. dist. iij. perlatum. Alexan. Lombar. in. iij. distinctio. ix. M

¶ Si adorauit trinitatem sub imagine triū vultuū: vel trium personarū materialiter distinctarum: credens eam talē esse. In quo si pertinax est: heretic⁹ ꝛ excōicatus est. c. ad Abolēdā. de here. Et si pingere fecit imaginem impietatis est s̄m Jo. damasce. Alex. de ales in secunda parte trac. de ydololatria. M

¶ Si aliq̄d fecit vel fieri procurauit p artem nicromātie: aut deliberatā intētionē habuit ad predicta. xxvj. q. v. nec mirū. M

¶ Si de futuris dependētibus ab alterius volūtate: vt de bello faciendo: de vxore ducēda: ꝛ hmōi voluit per demonē certificari. sctūs Bo. in. ij. di. vij. M

¶ Si inuocauit demonē verbo: vel animo: vt sibi in re aliqua daret auxiliū vel cōsiliū: vel obsequiū p̄staret. S. Bo. vbi. ṡ. M

¶ Si inuocauit diabolū: vt sibi reuelaret rem quam perdidit. sanctus Bo. vbi. ṡ. M

¶ Talia tñ viri scti q̄b⁹ de⁹ subiecit demonia sine peccato facere possunt s̄m sanctum Boñ. in. ea. distin.

¶ Si arte notoria aliquid discere procurauit. Alexā. de ales in secunda parte. Tractatu de diuinatione. M

¶ In arte notoria quāuis fiant orationes ad deum pro bonis impetrandis: vel malis amouendis: tamen quia ponuntur ibi nomina nō intellecta: ꝛ quedam lineationes: vt earum inspectione acquirantur scientię vel artes. Et attenditur ibi inspectio horarum quasi virtutę astrorum illa fiāt: quo falsa credulitas generatur in hominib⁹ tanq̄ fidei contraria prohibet. Alex. vbi supra.

¶Si p̄scire voluit aliquid per artem neumātie. In qua fiunt linearum attractiones: et sortes iaciendo taxillos: ꝛ pūctos inspiciendo. Eadem rōne mortale est. M

: ¶Si libros incantationum apud se retinuit: maxime intentione experiendi semper est in mortali: et christi inimic⁹. xxvj. q. v. peruenit. M

: ¶Si rem perditam vel aliā rem occultā scire voluit: faciendo inspicere in cristallo: vel in phiala per puerum virginem. sanctus Bonauē. in secūdo. distinc. vij. q. vlti. M

¶Licet per dictum pueri reperiatur res perdita: tamē diaboli opatione fit: q̄ sub re honesta pueri virginis decipit homines. sanctus Boñ. ibidem.

: ¶Si per somnia sua voluit de occultis diuinare: vel de futuris p̄nūciare. Th. scđa scđe. q. xcv. arti. vj. M

¶Somnia tñ que fiunt in nobis angelica: vel diuina reuelatione sunt in nobis vera signa futurorū: ꝛ quib⁹ contingunt: nota sunt. s. Bona. vbi. s.

¶Si ex garritu vel volatu auiū vel motu aliquo bruti: p̄dicere voluit bonum vel malum qđ ex libero arbitrio hoīs dependeat: vel a diuino nutu superstitiosum est. Tho. ea. q. et Deut. c. viij. vbi Nico. de ly. M

¶Sicut inuocatio demonum ita et qđ superstitiosū mortalis est culpa. Alex. in tertia p̄te. in expositione primi precepti. Sed non predicere futura per actum bruti causatū motu corporū celestiū sicut cū cornicula crocitat predicit pluuiam cito futuram. Tho. vbi. s.

¶Si astrologus vl' mathematicus ex cōsideratione astrorū vel diei natiuitatis per certitudinē pronūciat vite cursū: mores et euētus hominū: superstitiosum est. xxvj. q. vj. Igitur. et ea. causa. q. v. Nō oportet. sanctus Bona. vbi. s. M

¶Pronosticari tamen de morte principis propter cometam apparentem de nouo nō videtur illicitum: q2 diuino iussu mortē ei⁹ p̄nūciat: q2 est p̄sona cōis ne regni turbatio sequat. S. Boñ. in. ij. d. xiiij. q. vlti.

¶De futuris contingentibus pronunciare pōt mathematic⁹ demonis oppositione: q̄ quatuor modis de his presentit.

¶Aut cōsiderādo diligēter ad q̄d inclinetur affectio nr̄a. Et q̄ sunt inducētia et retrahentia.

¶Aut q2 ex lōga experiētia vidit in talibus accidere talia.

¶Aut q2 proponēs aliq̄d facturū predicit illud. Aut iusto dei iudicio permittit ab angelis sanctis addiscere ad punitionē alicui⁹ mali: vt ad fallendū

fallaces.S.Bo.ea.di.vij.in.ij.

: ¶Si cōsuluit aruspices incātatores: vel sortilegos ad sciendum que circa se vel alios futura sunt. Contra.c.si quis ariolos.z.c.Si q̄s epūs.xxvj.q.v. M

: ¶Si alios docuit sortilegia vel artē augurādi aut talia procurauit addiscere. Contra.cap. Aliquanti.ea.q.v. M

¶Qui docent talia: capitali pena: vel deportatione puniri debent. Et qui addiscūt: decem librarum auri pena mulctari. C.de hereti.l.Quicunq̄.

: ¶Si vsus est sortib⁹ pro furtis inueniendis. Aut occultis sciēdis: vel futuris p̄dicēdis: imagines cereas inspiciēdo: aut codices: sic versus psalmorum: vel punctos taxillorum: z hm̄oi. Cōtra.c.j. z.ij.de sortile. Et ibi do.Abb.et Alex.de ales: vbi.s. M

¶Lz tñ vti sortibus ad sciendū cuius esse debeat res de se indiuisibilis: vel vna portio bonorum diuidendorum s̄m do.Ab. in.d.c.j.

: ¶Si fecit vel fieri fecit maleficium: seu malitias per maleficos: z sortilegos. Contra.c.Nō licet.z.c. Sortes. xxvj.q̄.v. Et Deutero.c.xviij. M

: ¶Si maleficium quod per maleficium: vel alium humano consilio: vel exorcismo iusto dei iudicio destrui nō potest propter peccatū preteritū: destrui procurauit per inuocationē demonis: vel alio maleficio: in quo est secreta cū demone cōuētio. Bo. in.iiij.dist.xxxiiij. arti.ij.q.ij.

¶Maleficiū intellige hic. In quo fiūt ligature: vel imagines: vel caracteres: vt aliqd̄ commodū: vel incommodū sequatur: per qd̄ incidūt hoīes in infidelitatem credētes esse virtutē illius imaginis: vel caracteris: cū non sit: sed demonis diuina permissione. Alex.de ales in trac.de diuinatione.in.ij.parte.

¶Si fecit vel procurauit prestigium: quo ex demonis operatione oculi prestringuntur hominis: ne verum decernere valeat. Alexan.vbi supra.xxvj.q. v.nec mirum. M

: ¶Si propter amorem libidinosum propinauit: vel propinari fecit poculum maleficiatum: ne mulier posset concipere: aut conceptum abortiret. contra.c. si aliq̄s.de homici.ff.de penis. Si aliq̄d.§.Si abortiones. M

: ¶Si obseruauit dies egyptiacos: vel de non calcando limen domus. Uel q̄ sternutauit credens esse malum signum. Landul. in.iiij. distinct. xxxiiij. q̄.vltima. M

: ¶Si propter infirmitatē curandam procurauit sibi vel alteri incantationes maxime cum sacramētis: vel sacramētalibus vt est oleum sanctum: vel aqua

baptismi: ꝛ huiusmodi. Uel cuȝ verbis: ꝛ caracteribus nō intellectis. Aut intellectis: sed cum superstitiosis obseruationibus consignandi: vel ligandi: et huiusmodi. Contra. c. illud: et. c. peruenit. xxvj. q. ij. ꝛ. q. v. Landul. vbi supra. M

: ¶ Si ꝓcurauit: docuit: vł cōsensit ligari breuia ad collum. Uel portari super se. Aut si talibus fidē habet ad expellēdā febrem vel aliā egritudinē: qñ ibi sunt nomina vel caracteres nō intellecti. Uel i charta nō notat ꝙuis ibi sint orationes bone: vt Symboluȝ: ꝛ oratio dominica. xxvj. q. ij. illud. ꝛ. c. Qui sine. Lādul. in. iiij. distinc. xxxiiij. q. vltima. ꝛ Archidia. in. c. non licet. xxvj. q. v. M

: ¶ Si orationem vel psalmuȝ vt Pater noster: vel euangeliū cum caracterib⁹ seu signis: vel nominibus ignotis: aut cum superstitiosa aliqua obseruantia super se portauit. Alexander de ales in tertia parte. tractatu sortilegorum. M

¶ Simplices tñ nondū instructi talia esse prohibita videntur excusati. Silr portare Symbolum: orationem dominicā: ꝛ huiusmodi. Talia sine alijs caracteribus ignotis: vel superstitiosis obseruātijs licitum est. xxvj. q. ij. non obseruetis.

: ¶ Si attribuit particularem virtutem orationi vel psalmo. Et ꝙ portās super se perire non posset: in igne vel in aqua vel mala morte: vel ꝙ talem gratiā tpalem vel corporalem cōsequetur omnino. arg. d. c. Nō obseruetis. ꝛ. ij. qō. v. consuluisti. Archidia. vbi. s. M

¶ Gratiā tñ spiritualem consequi posse dicendo aliquam orationem sine aliqua superstitione nō videtur incongruum. vnde Cassiodorus super versum ps. Dirupuisti domine vincula mea ꝛc. dicit versus hic tantam virtutē creditus est habere: vt a nonnullis diceretur posse hominibus peccata dimitti: si eum in fine vite sue trina confessione cōgeminēt. Idē tenendū: Ubi papa dat indulgentiā orationem aliquam dicenti. Archid. capitulo quod autē. de penitentijs et remissionibus: ꝛ ibi glo.

¶ Si credidit non posse sibi bene cōtingere: in commercio: vel mercantia: quā tali die fecit tali planeta: vel stella regnante: et hmōi. xxvj. q. v. Nō licet. M

¶ Medicis tamē in minuendo sanguinē: vel in dando medicinas. Et rusticis in putando arbores: vineas vel in seminādo cursum lune: et stellarū seruare licet: ƀm glo. in eo. ca. nō licet.

: ¶ Si quis pertinaciter credat se vel aliū tēpore nocturno equitare super bestias ad loca

longinqua: cū verius sit diabolum se in varias species trāsferētē vana fantasmata āncedēti humane per illusionē immittere. Alex. de ales. vbi. s. et ca. episcopi. xxvj. q. v. M

¶ Si pertinaciter credit vetulam: aut aliū in gattā converti ⁊ sanguinem puerorū suggere: cum sit demon: sicut filios Job interfecit: ꝑm Aug. et Hier. d. c. episcopi. ⁊ Tho. prima parte. q. cxiiij. arti. iiij. M

¶ De articulis ⁊ sacramentis fidei.

¶ Si dubitat de articulis fidei: vel aliquo eorū non declinans magis in partē affirmativam ꝙ negativā. contra. c. dubius. de hereti. M

¶ Si credit īfideles sicut sunt turci: ⁊ sarraceni: suā legē servantes debere salvari: cum in sola fide xp̄i hō salueť. xxiiij. q. j. Quia in sola. M

: ¶ Si credit patrē in divinis esse seniorē: vel potentiorē: vel digniorē filio. Et si ptinax est: hereticus ⁊ excōicatus est. di. c. ad abolendam. de hereti. Et ex ꝓcessu curie est papalis. M

: ¶ Si nō credit vnitatē essentie in divinis: sed personas trinitatis distinctas materialiter esse sicut sunt Petrus: Joānes: Jacobus. Et si in hoc esset ptinax: excōicatus est: vt. s. M

¶ Homo tñ rudis qui non pōt concipere: q̄d est natura: et q̄d persona in divinis teneť implicite credere: vt credit ecclesia: et sufficit ꝑm Scot. in. iij. dist. xxv.

¶ Si credit filiū in divinis genitū esse humano mō: ⁊ nō per actū intellect⁹ quo de⁹ seipsum intelligit ifinite: ⁊ sit ptinax excōmunicatus est. vt. s. M

¶ Notitia em̄ intellectus sive verbū in divinis cū adequate se habeat ad obiectū intelligibile qđ est divina essentia: q̄ est infinita: necesse est: vt sit infinita. Sco. in primo. dist. j.

: ¶ Si credit patrem ⁊ filiū et spiritūsctm̄ esse plures deos: et nō vnū solū. In symbolo. Quicunq;. Et si pertinax excōicatus est. vt supra. M

: ¶ Si nō crederet per sacramentū baptismi pctā remitti. Aut per sacramentum penitētie hominē deo reconciliari: et gratiam recuperare: vel sacramentū cōfirmationis ⁊ eucharistie ad salutē necessariū nō eē. Et si ptinax est: incurrit excōicationē papalē. c. ad Abolēdā. de here. In ꝓcessu curie. M

¶ Si corporaliter puerū in hostia cōsecrata crederet xp̄m esse: ⁊ adoraret cū nō sit xp̄s ꝫ xp̄m sub sacramento esse representet. Lādul. in. iiij. di. xij. Si est pertinax licet instructus videatur hereticus. M

¶ Corpus em̄ xp̄i in sacramento videri non potest oculo corporali etiā miraculose: neqꝫ ab vllo intellectu nisi diuino. Ricar. in. iiij. dist. x. ar. v. q. j. et. ij.
¶ Si pertinaciter credere nollet totū xp̄s cōtineri sub qualibet specie panis: vel vini cōsecrati: ⁊ etiā sub minima particula illarum specierū sicuti vere est hereticus ⁊ excōmunicatus est. Ricar. in. iiij. dist. viij. articu. iij. q. iiij. ⁊. d. c. ad Abolendam. de hereti. M
¶ Si pertinaciter credere nolit xp̄m posse esse in pluribus locis seu altaribus sacramentaliter eodeꝫ tempore: hereticus est. Ricard. in. iiij. distin. x. arti. ij. q. ij. Et. vj. q. j. dist. ca. Ad abolendam. M
: ¶ Si non credit ꝙ vere xp̄s deus: ⁊ homo ꝫm illaꝫ magnitudinem corporis in quo crucifixus est contineaꝛ in hostia cōsecrata. Cōtra. c. Ego Berengarius. de cōse. di. ij. M
: ¶ Si non credit futuram resurrectionem corporū nostrorū: ac meritorū retributioneꝫ a deo futurā. Contra symbolum aptoꝝ. hereticus est. M
: ¶ Si plus ꝙ̄ deuꝫ amauit se vel filiū: vel honores: vel voluptates carnis: vel diuitias: vel principē suū parat⁹ ꝓ his facere: q̄ pro dei amore non faceret. Sco. ⁊ Fran. de Mayro. in. j. dist. j. q. j. Nam teste Hierony: Quod quisqꝫ plus veneratur ⁊ amat: hoc illi deus est. M
¶ Si ex hoc solū deū amat: qꝛ dat ei spiritualia bona: vel corporalia: vel gr̄as quas petit ab eo: mortale est: qꝛ vtitur fruendis. sed ⁊ fran. vbi supra. Nā teste Aug. lib. lxxxiij. q. iiij. ar. ix. q. vj. Sūma peruersitas est frui vtendis: ⁊ vti fruendis. M
: ¶ Si in bonis presentib⁹ vel diuitijs ⁊ honoribus ita q̄etata volūtate delectaꝛ: vt si his semper frui posset: aliā vitā nō curaret: ꝫꝫ p̄dictos doc. vbi. ꝫ. M
: ¶ Si deliberate sepius proposuit facere ꝯtra aliqđ dei preceptum: vt incantationes: plurium. Contumelias in aliquē homicidium: furtū: mēdacium perniciosum ⁊ hmōi: ne tēporalia perderet: aut acq̄reret: totiens grauiter peccat. Sco. et. s. Boñ. in primo. di. j. M
: ¶ Si credidit totū hoīs bonū cōsistere in diuitijs: honoribus: ⁊ voluptatib⁹ huius vite. Sco. vbi. ꝫ. ⁊ Thom. ij. ij. q. lv. articulo. ij. M.

¶ Nō sumes nomē dei tui in vanū. Preceptū secundū.

Secūdo p̄cepto prohibetur homini: vel iurare sine causa: vt periurare: vterqꝫ em̄ pro nihilo iurans: et

fallo iurãs assumit deũ in testi
moniũ sue locutiõis:sed in va=
num:qꝛ ille sine causa nominã=
do summã trinitatẽ. Iste noia=
tim contẽnendo verba Alex.de
Ales. in expositione secũdi pre
cepti in.iij.parte.

¶ Utrũ autẽ licitũ sit iuramen=
tum? Nota ꝙ tres conditiones
habere debet. Ueritatẽ: Iusti=
ciam:ꝛ Iudiciũ.xxij.q.j.ꝛ iura
bunt.De iureiurã.c.Et si xp̃s.
Primo veritatẽ in conscientia
iurantis:ꝙ.s. sic credat esse: vt
iurat: vel facere qꝺ promittit.
Secũdo Iustitiã ex parte rei iu
rate:vt iustitie nõ repugnet: sꝫ
licitũ sit. Tertio Iudiciũ.s. di=
scretionis:vt videlicet attẽdat
causa pro qua iurat ꝛ modus.
causa.s. boni faciendi vel mali
euitãdi:vt cũ q̃s iurat pro obe=
dientia:ꝑ pace reformãda: pro
astruẽda veritate in cordibus
auditoꝝ: hec Alex.de ales i ter
tia pte in scda expositiõe prece=
ptoꝝ ꝛ.xxij.q.j.si peccatũ.

: ¶ Si ex consuetudine q̃s cũ
deliberatiõe iurat grauiter pec
cat:qꝛ nõ est sine cõtẽptu ac cõ=
tumelia dei . xxij.q.j. Ita ergo
Boñ.in.iij.di.xxxix.artĩ.j.q.iij.
vt iurare per deũ:ꝑ filiũ dei:per
veritatẽ: ver fidẽ per euange=
liũ:ꝛ hmõi:ꝺm Aug. iurare per
deũ:est deũ in testimoniũ inuo
care. Alex. vbi supra. M

: ¶ Si iurauit per mẽbra dei:
vt ꝑ corpus caput:vel capillos
est quasi blasphemans attri=
buens deo qꝺ nõ habet.xxij.q.
j.si de⁹ ꝛ homo. M

Tamen iurans reuerẽter per
sanctum dei caput: vt ex causa
licita: talia proferens: non est
mortale.s.Bona.in tertio.dist.
xxxix.articulo.ij.q.ij.

: ¶ Si iurauit per alia mẽbra
xp̃i irreuerẽter:quasi mẽbratim
diuisit eũ.S.Boñ.vbi.s. M

¶ Si iurauit percipiens suum
iuramentũ: ꝛ falsitatẽ dum iu=
rabat:periurus est. M

¶ Si autẽ attẽdat falsitatẽ sed
nõ iuramẽtũ:ꝛ q̃si nesciẽs iurat
nõ. Nisi sit mendaciũ pernicio=
sum. Tho.in.iij.di.xxxviij.ar.j.
q.v.ꝛ Ricar.eadẽ dist. M

¶ Tripliciter em̃ fit iuramen=
tum. Primo cũ quis iurat fal=
sum quod credit esse verum.
Secundo cum iurat verum:qꝺ
credit falsum. Tertio cũ iurat
falsuꝫ:quod credit esse falsum.

¶ Secũdo : ꝛ tertio modo mor
tale est: non autẽ primo modo.
Ricar.in.iij.di.xxxix.ar. iij. q.j.
xxij.q.ij.homines. M

¶ Cũ tñ q̃s vno impetu ꝛ con=
textu verboꝝ periurat:videtur
vnũ mortale tantũ vt in simili
dicit Ioã.An.in Regula.Dile=
ctũ.in sexto.In mercu.ꝙ percu=
tiens clericũ plures vno con=
textu:ꝛ impetu:non incidit nisi
vnã excõicationis sententiã.

: ¶Si iocose periurauit: mor=
tale est: q2 etiā ibi est diuine ma
iestatis irreuerētia. Tho. scđa
scđe. q. xcviij. M
: ¶Si exposuit se periculo per
iurij iurādo certitudinaliter. i.
de quo dubitauit. Th. scđa scđe
q. lxxxviij. arti. j. M
: ¶Si iurauit contra cōscien=
tiam: vel illicitū: vel veniēs cō=
tra iuramentum periurus est.
Alex. in tertia pte. In scđa expo
sitione preceptorū. M
¶Si nō impleuit rē licitā quā
iuramēto pmisit cū posset. Th.
scđa scđe. q. lxxxix. ar. iij. 7 Alex.
in expositione secundi precepti
in. iij. parte. M
¶Iuramentū dicit pmissoriū:
cū quis iurat aliqđ se facturū:
vel nō facturū: obligans se ad
executionē pmissi dummō lici=
tū sit 7 expediēs. Alex. ibidē.
: ¶Si temerarie iurauit face=
re rē pcti mortalis: mortale est:
7 tenet nō implere. xxv. di. §. cri
minis. xxij. q. iiij. in mal. M
: ¶Si iurauit nō parcere ini=
mico: nō facere eleemosynā: nō
ingredi religionem: iurare ali=
quem in maleficio: vel ducere
aliquā in vxorē post votū casti
tatis. Et hmōi. Oia sunt mor=
talia. Ricar. in. iij. di. xxxix. xx. q.
iiij. qui sacramēto. M
¶Si sophistice 7 dolose iura=
uit rem sic esse: vel non esse: ad
decipiendū aliquē: quo casu te=
netur tn̄ sm intentionem eius
cui iuramento promisit sm Ri=
car. ea. di. de quo. xxij. q. v. qua=
cunqz arte. M
¶Ubi tn̄ quis simpliciter iurat
verba habētia duplicē intelle=
ctum non obligat nisi sm pro=
priā intētionē. Alexan. de Ales
in. iij. parte. In expositione se=
cunda preceptorū. M
¶Si per iuramentum metu se
obligauit ad aliquid faciēdum
qđ non sit contra dei vel eccle=
sie preceptum: et nolit implere:
vt tenet in foro conscientie. Ri
car. in. iij. di. xxxix. M
¶Superior tamen debet rela=
xare ei iuramentum hmōi: aut
cōpellere ad ei relaxandum il=
lum qui metu compulit iura=
re de his que vi. c. Abbas. Ri=
car. vbi supra.
: ¶Si priuata persona exegit
iuramentū ab eo quem sciebat
fecisse cōtrariū ei9 de quo iura=
bat: mortale fuit exigere. Tho.
scđa scđe. q. xcviij. ar. iiij. M
¶Sed iudex nō peccat: si ad pe
titionē alterius exigit iuramē=
tum sm ordinē iuris ab eo quē
scit falsuz iurare: q2 nō ipse: sed
ille ad cuius instantiā facit vi=
detur exigere. Tho. vbi supra.
: ¶Si reuelauit secretū: qđ iu
ramento: vel sine iuramēto ce=
lādū accepit. Ric. in. iij. d. xxj.
ar. v. q. iiij. similiter q̄ induxit vt
reuelaret sciēs esse celādū. M

¶ Qui tñ iurat tenere secretum adulteriũ vel quodcunqꝫ crimẽ interrogatus a iudice propalare tenetur. glo. in. c. qualiter: extra de accu. ꝛ Inno. ibidem.

¶ Uerumtamẽ iurãs dicere veritatẽ non tenet dicere ea q̃ sunt occulta omnino: ꝛ hoc ſm Laudunensem in prohemio clemẽ. super verbo sancimus.

¶ In quibusdam casibus quis non censet periurus: q̃uis iuramentũ nõ impleat. Primo cum quis absoluit ab eo in cuius cõmodũ iurauerat: sicut cũ absoluit spõsus a iuramẽto de matrimonio ꝯhẽdo. cꝫ de iureiurã. c. ij. Itẽ cũ q̃s iuramẽtũ cõmutat in melius. extra eo. peruenit. ij.

¶ Item cum iuramentum non implet si cõditio iuramento apposita nõ impletur. d. c. Peruenit. Item nec ille qui iurat amplius nõ cognoscere concubinã si eam ducit in vxorẽ. glos. in. c. Qd predecessor. xj. q. iij. Item q̃ non implet iuramẽtũ de re que non est alicuius importãtie. vt cũ mater iurat filiũ verberare. vel si q̃s iurat bibere: vel nõ bibere: ꝛ huiusmodi veniale est. Itẽ qui nõ implet: qd male: ꝛ nõ obseruãdũ iurauit. cꝫ e. c. quãto. Et sic ĩtellige. c. si aliq̃d. xxij. q. iiij. vbi tex. Iuramentum qd obseruatum in peiorem vergat exitum salubriore consilio mutandum nouerimus.

¶ Si in cãtilenis vel turpibus confabulationibus deum vel sanctos miscuit: dei est cõtumelia: vt notari potest ex dictis. S. Bona. in. iij. dist. xxxix. M

¶ Si sibi vł suis aliquod malum imprecatus est mentiẽdo: vt demon me importet. Uel de meis filijs me contentum nõ videam: si tale quid non fecerim: qd est de genere mortaliũ. Alexan. de ales. vbi. s. M

¶ De blasphemia.

¶ Contra hoc secundum preceptum est blasphemia: q2 magis in vanũ assumit nomẽ dei: q̃ aliquid de deo falsum asserit: q̃ꝫ q̃ p nomẽ dei aliqd falsum confirmat. Tho. scda scde. q. xiij. ar. ij.

¶ Si remouit a deo qd ei conuenit: vel attribuit ei: quod non conuenit: vel attribuit creature quod deo conuenit. Blaspemia est. Alex. vbi. s. ꝛ Ricar. in. ij. di. xliij. arti. iij. q. ij. M

¶ Exẽplũ primi: si dicat deum nõ sapientẽ: nõ bonũ: vel nõ posse qd potest: vel non videre: aut nõ curare de actib9 hoim. Exẽplũ secundi si dicat deũ iniustũ: pditorẽ: sine merito punire vel flagellare ꝛ hmõi. Exemplũ tertij. si dicat deũ omnia non prescire vł nõ omnia posse: ꝛ hmõi. Blasphemare est contumeliã vel conuitiũ cõferre in iniuriã Saluatoris: hoc quoqꝫ in sctõs

appellatur blasphemia eo ꝙ in illis blasphemat̄ deus cōditor creature. Alex. de ales in secunda pte. in trac. de blasphemia.

¶ Si ex deliberatione ꝛ nō surreptione blasphemauit: mortale est. Alex. vbi supra. M

¶ Per surreptionem blasphemat: q̄ subito ex aliqua passione in verba prorūpit: quorū significatiōes nō cōsiderat: ꝛ est veniale. q̄ vero aduertit esse blasphemiam: cōsiderans significationem verborum mortaliter peccat. Tho. vbi supra.

¶ Qui ex ignorantia blasphemauit credens nō blasphemare deū lꝫ dicat hmōi verba: nō peccat mortaliter. Alex. vbi supra.

¶ Si ex impetu ire blasphemauit cū dabat operam rei illicite puta ludo: non excusatur a mortali ꝑm Abb. Sicc. in. c. statuimus. extra de maledi. facit xv. q. j. Inebriauerunt. M

¶ Si blasphem⁹ est public⁹: ita ꝙ multos scandalizat: solus epūs absoluit eum: vel ꝑm Uin. Si cōtra eum lata est sententia alr̄s non. Hec dicit domi. Ant. in eo. c. Statuimus. M

¶ Si considerant̄ obiecta in q̄ peccat̄ blaspemia maius peccatum est homicidio: quia directe est peccatum in deum. Et illud in proximū. Secus si consideretur effectus operis quo magis homicidiū ꝓximo nocet q̄ȝ blasphemia deo. Sed in grauitate culpe magis attendit̄ intentio peruerse voluntatis: q̄ȝ effectus operis. Tho. ea. q. arti. iij.

¶ De voto de quo in ij. c. prime partis. §. Quo ad dispensationem.

¶ Uotum est promissio licita facta cū intentione se obligandi. Et ex deliberatione de re: q̄ ad honorem dei: vel ad salutē anime spectat. Si autē sit de vana re vel inutili: nō tamen contraria saluti: non tenet ipso iure. Ricar. in. iiij. di. xxxviij. ar. v. q̄ō. j. ꝛ Tho. scđa scđe. q. lxxxviij.

¶ Sed propositū aliquid firmiter faciēdi nō est votū. Et hmōi transgressio veniale est. Directorium. lib. ij. tit. xxij. §. j.

¶ Si vouit non pectinare: vel nō lauare caput in sabbato: votum stultum dicitur. Arch. in. c. qui bona. xvij. q. j. Et ꝑm Albertum. Etiam si fiant pro honore sanctorum seruāda non sunt: q꞉ habent quandam similitudinē cum ydololatria.

¶ Si vouit facere rem bonā ꝓpter finē malū: vt facere eleemosynas si vindictā vel suā libidinem consecutus fuerit mortale est. Et tenet̄ nō implere votum huiusmodi. Ricar. in. iiij. distin. xxxviij. ar. j. q. j. M

¶ Si metu mortis votum emissum non impleuit: cum tamen

metus in eo non absorbuerit arbitrij libertatem: ita vt nesciret quid faceret. sanctus Bonauē. in.iij.distin.xxxix.c.xvij.q.j. sunt qui opes. M

¶ Si vindictā vel aliud de genere mortaliū facere vouit: vel non ingredi religionem cum sit idone⁹. xxij.q.iiij. In malis. M.

¶ Uotū factū calore iracundie nō impleuit: dum tñ alias licitū fuerit. glos. in.c. sunt qui opes. xvij.q.iiij. M

: ¶ Si nō impleuit votū factū de re bona pp̄ter bonū tēporale assequendū vel cōseruādū qđ est assecutus. Ricar. in.iiij. dist. xxxviij. arti.j.q.ij. M

: ¶ Si heres habita hereditate nō impleuit votū defuncti cū posset: lz non promiserat defuncto. extra de voto. c. licet. ẜm Innocen. ⁊ Host. ibidem. M

¶ Si post votum virginitatis corrupta est ⁊ postea non seruat continentiam. Ricar. in.iiij. di. xxxviij. ar.v.q.j. M

¶ Episcopus tñ dispensare potest: vt talis post consummationē exigat sine peccato: maxime si iuuenis est. Ricar. in.iiij. dist. xxxiiij. ⁊ Innocen. in.c. at si clerici. de iudicijs.

¶ Si vxor que vouit nō exigere debitū exigit est mortale. Ricar. in.iiij. dist. xxxij. arti.ij.q.j. ⁊ sanctus Bona. ea. dist. M

¶ Si de licentia viri continentiam vouit in facie ecclesie vel in priuato reddendo debitum mortaliter peccat. xxxiij.qō.v.c. Quod deo. ⁊ eadem.q.§. ex premissis. Uxor tamen que abstinentiam vel peregrinationem vouit de licentia viri. Si viro prohibente promissa non implet: non peccat. d.§. ex premissis. Quamuis vir peccet prohibendo. argu. ad hoc. xxxiij. q.j. Quid culpatur. Ricard. in.iiij. dist. xxxij. art.ij.q.ij. M

: ¶ Si vouit intrare religionē ⁊ ex mora timet impedimentū teneť non differre. Tho. in.iiij. distin. xxxviij. M

: ¶ Si impubes doli capax votū abstinētie vel peregrinationis factū nō impleuit postq̄ exiuit paternā potestatē: extra. eo. c. venientes. iuncta glo. M

¶ Impuberes qui sunt omnino sub dispositione parentū vel tutorum non obligatorum vouere non possunt ẜm sanctum Bonauē. in quarto. distinctione trigesima octaua. articulo primo.q.iij. ¶ Similiter ⁊ fili⁹ qui subest patri in his que ad regimen domus ⁊ familie pertinent non potest de illis votum facere sine patris autoritate ẜm Ricar. in quarto. distinct. xxxviij. arti.iiij.q.ij.

¶ Si in intētione vouētis fuit se obligare ad statim soluendū teneť ad statim soluere. M

¶Si ante ad certū tempus vel sub certa cōditione nō tenetur statim soluere:sed nō debet tardare vltra q̄z intendit se obligare.verba Tho.ij.ij.qō.lxxxviij.ar.iij.Et ſm hoc intellige dictū Guilielmi.Qui ait.Si votū est absolutū tenet̃ stati adimplere cū pōt ad arbitrium boni viri.

¶Sed qꝛ tardauit adimplere votū:tūc non pōt qđ prius poterat.Tho.vbi.s. M

¶Si disposuit votum licituz non implere:toties est mortale quoties hec disposuit.argu.c.licet.de voto. M

¶Uxor quoqz non tenetur implere votū abstinentie:peregrinationis vt eleemosyne:nisi habeat parafernalia:qñ irritatum est per eius virū:etiā sine rationabili causa.Sed viro mortuo bene tenet̃ si simpliciter vouit ſm Hug.ꝛ Jo.an.in.c.nuptiaꝝ.xxvij.q.j Ubi tamen pater:dñs:vel tutor cōsentit:votum tenet:vel si religiosus votū strictioris religionis fecit.ar.c.licet.de regula.Quāuis alteri⁹ rei votum sine prelati licentia non teneat: ſm Tho.scđa scđe.q.lxxxviij.et Ricar.vbi.s.ꝛ in.c.iij.p̄me partis.§.cliij.

¶Si vota vigiliaꝝ sint magnū vel manifestū grauamē:vel dubitat posse implere arbitrio superioris.Si ad eum recurri potest:relaxāda sunt.Tho.vbi.s.

¶Memento vt diem Sabbati sanctifices.

¶Tertium preceptum.

Tertio precepto iubētur abstinere a triplici opere seruili. ¶Primū est a seruitute culpe: hoc est ab oī peccato.de fer̃.c.j.¶Scđm est a seruitute fortune:hoc est ab omni opere mechanico.dicto.c.j.Tamen eiusmodi operatio modica non imputatur ad mortale.

¶Tertium est a seruitute nature:hoc est ab opere nature laborioso:sicut itineratio ꝛ negotiatio.S.Boñ.in.iij.di.xxv.

¶Si die festo peccauit aliq̄ mortali peccato:puta furando: luxuriando:ꝛ huiusmodi confiteri tenet̃ rōne duplicis reatus ſm Alex.de ales.Nico.de lyra in expositione huius tertij precepti:ꝛ summam Raynerianam in verbo festū.ꝛ probat̃ in di.cj. In quo die festo pariter prohibetur peccatū mortale:ꝛ mercatum fieri. M

¶Reatus em̄ culpe multiplicatur:qñ actus peccati est contra precepta diuisarū legum differentium numero ꝛ specie:vt supra in vltimo.§.ante p̄cepta.

¶Si aliqđ opus mechanicū fecit die festo:quod differri potuit sine detrimento vtilitatis

sine periculo necessitatis: sine presidio pietatis mortale est. in c.licet.z.c.fi.de ferijs. M.

¶ Capere igit alecia terre iminētia die festo: colligere segetes: z fenū iminēte pluuia: preparare carnes in macello: quādo ante preparari nō psit: ferrare equos: radere non ꝑpter lucrū principaliter: sed ꝑpter seruitiū. Uehere merces cū curribus iā positis in via operari ob defensionē hostiū: vel metū principis sm Astensem. Iter agere cursorib9 z viatorib9. Scribere libros ad edificationē aiaꝝ. Lapides portare ad edificationē ecclesiaꝝ pauperū: vel pauperū agros arare: z alia hmōi sine pctō licet: dūmodo missa nō dimittat: sz Alex. de ales. vt.S. z Asteñ. z Monal. z in.c.licet. et c.fi.de ferijs.

¶ Opus seruile probibitū die festo materialiter: z formaliter seu finaliter: seruile debet intelligi per cōparationē ad agentē vt cum quis negociat propter tēporale lucrū negociādo: scribendo: aduocando: arando: et hmōi. Nā ab ope materialiter liberali et finaliter seruili: sicut in aduocato: q̄ die sexto studet in his q̄ cras preponere debet. Et in rustico cogitante de aratione terre quā cras vult arare non ita astringit vt per hoc mortaliter peccet: nisi ꝑ hoc excludatur illa vacatio: q̄ diuino cultui debet. Et multominus astringit hō ab ope materialiter seruili z finaliter liberali: vt est opus mechanicū: sed ordinatū ad anime bonū tanq̄ ad ꝓpriū finē: sicut est scribere librum ad edificationē aiaꝝ: vel portare lapides cuz quadrigis ad edificationē ecclesiaꝝ. Diuinis tñ non pretermissis: vt.c.cōquestus. de fer. c. cum ad monasterium. de statu mona. hec Ricar. in. iij. distin. xxxvij. arti. ij. q. iiij.

¶ Si negociatus est die festo emendo: vendendo: a debitoribus exigēdo sibi debita q̄ alijs diebus posset exigere: vel si in iudicio litigauit aut sicut testis iurauit contra. c. j. de fer. z Alexan. Lombar. in. iij. distin. xxxvij. M

¶ Nec cōtraria cōsuetudo eundi ad nūdinas: vel mercata die festo excusat: nisi emeret cōmestibilia: vel alia non causa lucrifaciendi. do. Ant. z Abb. in eodem ca. primo. et Monal. in summa. M

¶ Si in molēdino in quo magna opera hominis exigit operatus est. Alexander Lombar. vbi. supra. M

¶ Excusatur si in molendino ad ventum vel aquam in quo modica opera hois opus est laborauit. Alex. lombar. ibidem

et Astēsis.vbi supra.
: ¶Si die festo longo itinere profectus est sine legitima necessitate:mortale est ꝓm Alexā. lombar.vbi supra. M
¶Qui tñ aliquā horam quolibet die diuinis deputet: puta cōtinuat missas: nō ita artatur abstinere a seruili ope in die festo:nisi forte ꝓpter scādalū. Talis em̄ determinatio tpis istituta est ꝓpter illos q̄ totū tps occupant in negotijs secularibꝰ. Tho.in tertio.distinc.xxxvij.
: ¶Si die festo nō orauit vt tenetur ꝓm Ricar.in tertio.ea.distinc.xxxvij.arti.ij.q.iij.⁊ Alex. lombar.ea.distinc. M
: ¶Si nesciēs spectātia ad fidem vt tenet: aut statū sue conditionis: vel bonos mores vitiorū ⁊ virtutū: neglexit ire ad predicationē videt mortale:ꝓm Alexā.de ales in scda parte tractatu de ignorantia.q.j. M.
: ¶Si die festo sine legitima necessitate missam pretermisit. de conse.dist.j.missas. M.
¶Dimittere ꝟo missam ex aliqua pigritia: vel animi passione:non tñ consuetudinarie vel misse particulā: vt primas orationes:non videt imputari ad mortale: ꝓm Ricar.in quolibe.
: ¶Si stetit aliquo tēpore ꝓm patrie consuetudinē(que non excusat)in quo missam non audiuit:vt quia pater sit ei mortuus mortale est:ꝓm Ricardū vbi supra.
¶Quotidie missam audire cū preceptū nō sit: relinquitur cōscientie singuloꝝ:etiā in sacris cōstitutorū:vel in ecclesia bn̄ficiatorū. Astēsis lib.vj.titu.j.et Henricus in quolibet.
¶Si in die festo missam occurrentē:per aliam peculiarē pretermisit.contra.c.quidā.⁊.c.cū est a iure.de celebra.mis.Astensis vbi supra. M
¶Si anteꝙ̄ missa tota cōpleat discessit ex quadā consuetudine vel superstitione. contra.c. missas.de conse.dist.j.ꝙ Alex. de ales.in.iij.parte. tracta.de missa.sic intelligit. M.
¶Si fecit sibi missam celebrari ante diē siue aurorā.mortale est:ꝓm Monal.in summa in verbo missa. M.
¶Si ep̄s tñ vel eius superior potest in casu dispensare: vt si infirmus ad mortē.alias viaticum habere non posset.
¶Si die festo vel alio quis cōtra loci consuetudinē celebrat nondū dicta hora prime. Monal.ibidē.Astē.vbi supra. M
: ¶Si propter inspicere hastiludia choreas currētes ad oratorium:⁊ hmōi missam nō audiuit. contra.c.qui die solēni. de consecra.distin.j. M
¶Alias nō videt mortale predicta inspicere spectacula nisi

predicta inspicere spectacula: nisi ad hoc tãtũ afficiatur: q̄ si etiã sub precepto prohiberent: vellet aspicere ꝓpter contẽptũ. dist.xxv.§.criminis.

¶Si dieb⁹ dñicis ꝓpriũ contemnens parrochialez missam in sua parrochia audire noluit. Cõtra.c. vt dominicis.de parrochi.ꝛ ibi do.Abb.sic. M

¶Dimittẽs vero audire in sua parrochia: vt eã in ecclesijs mẽdicantiũ deuotius: ꝛ vt plures audiat missas ꝫm dñm Abbatem: vbi.s. non peccat. similiter si hoc facit: q2 parrochialis est excõicatus: vel publicus cõcubinarius. distinctiõe trigesimasecunda. Nullus. de cohabita.cleric.ꝛ mu.c.vestra.ꝛ.c.fi.

¶Si die festo exercuit hastiludia vel choreas. In quib⁹ femine se ostẽtant aspectibus virorũ. et econuerso. Cum directe detur occasio prouocationi cõcupiscentie. Ricar. et Tho. eadem distin.arti.ij.q.iiij.ꝛ Alex. lombar. M

¶Si barberij: aromatarij: sutores: ꝛ huiusmodi operãt vsq̄ ad secundã ꝛ tertiã horã noctis contra communẽ terre consuetudinem: mortale est. vt.c.qm̃. de feri. Per quod tenetur quis quo ad principium ꝛ finem festorum consuetudinẽ regionis seruare. Ubi vero consuetudo est in cõtrariũ: excusant a pctõ ꝫm do. Abba. siccuiũ.in.c. primo eodẽ titu.ꝛ sanctus. Bona. in secũdo.distin. decimatertia. super litterã dicit. sancta ecclesia a media nocte vsq̄ ad mediam noctẽ: qua hora xp̃s nat⁹ celebrat festa. Hebrei vero a vespera in vesperã: id est a primo noctis vsq̄ ad finẽ diei sequentis. Concordant Ricardus: et Thomas ibidem.

¶De festis de quibus dubitatur. An sit abstinendum ab opere seruili.

¶Regulariter stãdũ est cõsuetudini loci: quãto dubiũ vertitur. si in vno aliquo festo cessandũ sit ab ope seruili seu mechanico ꝫm do. Abb.in.c.qm̃. de feri.ar. eiusdẽ capituli. Ubi dicit principiũ ꝛ finis festorũ ꝫm regionũ cõsuetudinẽ dz attendi. Igit cũ dubiũ sit iter doctores de festando tres dies rogationũ ante ascensionẽ. Itẽ diẽ inuentionis sancte crucis: quatuor doctores eccl'ie. ꝛ Luce ac Marci euãgelistarũ. Dedicationis cuiuslibet oratorij sctĩ Michaelis: de quo varie sentiunt docto. An festũ septembris vel maij sit celebrãdũ? dico stãdũ cõsuetudini loci: vel q2 de his expresse nõ cauet i iure. Aut q2 iura de his loquẽtia varie a docto. interpretant. Hec dicit dñs Abb.in.c. cõquestus. de ferijs.

¶Honora patrē tuū.

¶Quartum preceptū.

Quarto precepto ſm dñm Alexā. de Ales in tertia parte. in tractatu quarti precepti. Duo filijs a deo precipiuntur.

¶Primum vt reuerentiam exhibeant.

¶Secundū: vt necessaria ministrent.

¶Primum consistit in tribus scilicet vt fili⁹ patris offensam timeat: vt eius preceptis obediat: vt ei assurgat.

¶Secūdum similiter in trib⁹ In solatio verborum. In seruitio operarum. In exhibitione necessariorum.

: ¶Si noluit exhibere honorem patri carnali vel spūali: q2 de vtroq3 est preceptū ſm glo. Deut. c. v. ⁊ Alex. vbi. s. M

: ¶Si noluit patri obedire in his q̄ probabiliter pertinēt ad rei familiaris necessitatem vel vtilitatē. Alex. vbi. s. M

: ¶Si noluit obedire patri in disciplina bonoꝝ morū. In his q̄ ad salutē pertinent ex precepto. sanctus Bo. in scdo distin. vlti. ⁊ Alex. vbi. s. M

¶Exempla si parentū monita cōtempsit prodigaliter expendens in epulis: laruans se veste muliebri. xxx. distinctiōe. si qua mulier: vel religiosa. de vita et honesta. clerico. c. cū decorēt. in glo. vel habens malas societates. Uel tempus expendens in procatione mulierum: vel ludo alee: ⁊ huiusmodi.

: ¶Si cōtēpsit obedire in minimis spectātibus ad salutem anime: vel necessitatē: aut iustā vtilitatē domus. distin. xxv. c. vnū orariū. §. nunc aūt. Asten. libro. vj. titulo. xlviij. M

¶Contēnit qui sine iusta causa p̄cepta nō implet. Aut monita peruersa volūtate perficere renuit. Ita q̄ si etiā essent p̄cepta non impleret. De supra illud Augu. Nihil adeo veniale qđ non fiat mortale dū placet. Ad hanc tū placentiā: ⁊ contēptum disponit frequens iteratio actus cōtra monita. Ricar. Bona. ⁊ Alex. lombar. in scdo. distin. xxiij. ⁊ glo. in. c. cupiētes.

: ¶Si filius volēs vxorē accipere noluit illā ducere: quā pater iubet ad vitandas inimicitias patri periculosas: aut contra preceptū patris accipit mulierem malā. scđs Boñ. in. ij. distin. xxv. q. vlti. M

: ¶Si inter mimos ⁊ ioculatores cōtra parentū voluntatem perseuerauit: propter qđ etiā exheredari pōt: vt in autentica vt cum de appel. cogno. §. causas. collatione. viij. M

: ¶Si patri necessitatē patiē-

tiin victu et vestitu non ministrauit cū posset: patricida esse dicitur: vt.xxij.questio.iij. Qui abstulerit. M

¶Sed si filius nō habet in facultatibus nisi quantum esset sibi necessarium.tenetur super addere proprium laborem. per quem et sibi subueniat: et parētibus egenis. ꝑm Ricar.in.iij.dist.xxxvij.arti.iij.q.j.

: ¶Si filius patri: q̄uis male vite extrema non ministrauit: quāuis bene posset. Ricar. eadem.q. M

¶Si tamen filius ministrando patri vltra necessitatem extremā cerneret illū ꝑ hoc magis suas malitias explere.et sic ministrare nō dz. Ricar.ibidē.

: ¶Si filius neglexit parentē educere de carcere: ꝓ quo etiā exheredari pōt.vt in autentica. vt cum de appel.cogno.§.causa.collatio.viij. M

¶Si filius parētibus furiosis non impendit debitam curam: pro quo potest exheredari. eodem.§.causas. M

: ¶Si filius alienauit nō tantum bona profecticia: sed etiaꝫ aduēticia: quia sine patris licētia ꝓhibetur.l. filius.§. filij. C. de bo.q̄ libe. M

¶Est autem peculium profecticium omne illud quod proficiscitur a patre: in cuius potestate filius est. ¶Primo idipsum quod assignat pater.

¶Secundo illud exinde questum: vt fructus ꝛ pensiones vel quod filio donatur patris contemplatione.arg.l.editio.ff. de acquirē.here. Bal.in.l.cū oportet.C.de bo.q̄ libe. huiusmodi peculij habet pater plenariam potestatem: vt instit.per quas personas nobis acquiritur.§.j.

¶Aduenticium vero est illud quod filius liberalitatibus fortune vel amicorum: vel etiā proprio labore acquisiuit.ff.de manu.testamento.l.iij.in prin.ꝛ.l. fin. Et in hoc peculio habet pater plenum vsumfructum: ita q̄ viuēte patre: nec de eo filius testari potest. Sed si pater premoriatur ꝓprietas illi⁹ filio reseruat.extra de sepul. Licet pater. libro sexto.potest tamē pater talem vsufructum filio donare inter viuos ꝑm Bal.ꝛ Azonem in dicta.l.cum oportet. De castrēsi vel quasi.habes infra in septimo precepto.

¶Profecticium simul ꝛ aduenticiū est qđ filius acquirit ex pecunia patris: q̄tuꝫ eñ pecunia per se lucrari potest est profecticium patris: q̄tum vero fili⁹ ex negotiatione huiusmodi lucratur pro parte se cōtingēte ꝓpter ꝓpriū laborem est aduenticiū. Bald.in.d.l. Cum oportet. Ubi dicit se hoc cum multis doctoribus consuluisse.

: ¶Si filius desiderauit mortem patris: vt facultates paternas haberet. De pen. distinct. j. homicidium. M

: ¶Si parentes testari prohibuit: vel a restitutione retraxit: C. si quis aliquem testari prohibuit. l. secunda.

: ¶Si parentes despexit: est mortale sm Alexan. in tertio. distin. xxxvij. Et Ricardus ea. di. art. iij. q. j. M

: ¶Si verba opprobriosa vel probabiliter ad iram prouocātia deliberate contra parentes intulit mortale est sm Alexā. lombar. ea. dist. Et Ricar. ea. qō. j. et ecclesiastici. xxxij. M

: ¶Si parentes irrisit. Si maledixit vel eos blasphemauit. Exo. xxj. sm Alex. de ales in. ij. volumine. q. vltima. M

¶Si graue iniuriam parētib9 fecit: per quod etiam exhereda ri potest. d. §. causas. M

¶Si manus etiā leuiter in parentes intulit mortale est scdm Ricar. vbi. s. per qd etiam exheredari potest: vbi. s. M

¶Si eos etiam criminaliter accusauit de causa que non sit aduersus principem: vel rempublicam: per qd potest etiam exheredari: vbi supra. M

¶Si vite parentum insidiatus est: per quod etiam potest exheredari. vbi supra. M

: ¶Si filia quis a parentibus reprehensa: vacat nihilominus impudicitijs videtur peccatum duplex ratione reatus sm Alexan. de ales in tertia parte. Et in tertio precepto. M

¶Potest tamen ex hoc exheredari: maxime cum parentes velint eam pro posse dotare: ac nuptui tradere. eo. §. causas.

¶Si filius vult religionem ingredi: parentibus nisi per eū viuere nō valentibus: cum possit sine salutis detrimento in seculo remanere: omnino nō videt esse tutum: nisi prorsus spiritu dei agatur. Signū vero qd spū dei agat est: vt si considerata religionis perfectione est iocundatus in mente: vel si habet propositum cauēdi circunstantias peccati. Et in melius proficiēdi. Sed sic filius religionem ingrediēs: quis ad debitum substentationis parētib9 nō teneat: tenetur tñ in eos reuerendo et consolādo: et pro eis orādo. Hec oia Alex. de ales in. ij. vl. q.

: ¶Si filius nō restituit paternas vsuras: q: ad hoc tenet. gl. in. c. michael. ex de vsuris. et idē de oibus male ablatis. M

: ¶Si filius legata parentum et maxime ad pias causas psoluere fuit in mora: cū posset implere: lz cū icōmoditate vt sacrilegus et homicida reputatur: vt xiij. q. ij. qui oblationes. M

: ¶Quilibet heres ex hoc est

tota hereditate priuādus. Excepta legitima. Si est filius. d.c.licet. iuncta glo. Sed in foro consciētie cōstat retinere non posse quo ad vires hereditatis patiū tur: nisi impleat vota predicta licet hoc defuncto non promiserit. ar. d.c.licet. ꝛ ꝑm Innocen. et Host. ibidem.

: ¶ Si obediuit patri cōtra dei vel ecclie precepta: vt die festo negotiādo: vel contractus feneraticios exercendo. xj. q. iij. non semper.

¶ De parētibus ꝛ dominis erga liberos: ꝛ subditos.

¶ Si pater vel dñs nō est sollicitus de salute filij: vel subditorum: vt tenetur. ff. quod metus causa. l. isti quidem. de lega. ij. l. cum pater. §. mandādo. j. Thimo. v. capitulo. M

: ¶ Si pater malo exēplo filiū scandalizauit: mortale est. Cum teneat verbo: ꝛ exemplo bono a vitiis ad virtutū studia ꝓuocare. xlviij. di. §. necesse. M

: ¶ Si pater peruersum filium non corripit: vt tenetur. v. questione. v. Non osculatur. de sy. licet Helt. M

¶ Si pater non prouidit filijs suis de necessarijs: egit contra preceptū nature: ꝑ quā affectus patrū decurrit in filios. Et contra preceptū apostoli. ij. Corin. xij. Parētes debēt thesaurizare filijs. Alex. de ales in. ij. vlti. q. xxx. di. c. si quis dereliquerit. M

¶ Si pater reuocauit sine causa votum abstinentie: peregrinationis: qđ filius emiserat de licentia eius: videť mortale ꝑm Archidia. ꝛ Laurē. in. c. ij. xxij. questione. ij. M

¶ Si pater filios impuberes religiones ingressos reuocauit post annū ꝛ diem postq̄ sciuit. xx. q. ij. c. puella iuncta gl. M

¶ Si parentes eduxerūt filios puberes de religione: quā erāt ingressi. Et maxime si insidiose vel violēter. e. c. puella. in fi. M.

: ¶ Si pater noluit dotare filiam spuriam ad quod tenetur ꝑm Bald. in. l. fina. ff. de his qui bus vt indig. M

¶ De viro erga vxorē.

¶ Si vir vxori vel familie necessaria alimenta non ministrauit ex auaritia etiā si vxorē indotatam acceperit: qñ illa sibi ipsi operari non valet ꝑm Inn. in. c. vestras. extra de dona. inter virum ꝛ vxorem. M

¶ Potest tamen maritus alimēta negare vxori. Et etiam de domo expellere: si quādo pater nō vult soluere dotem promissam scdm Bald. in. l. quid me. C. de neg. gestis. Maritus expulsam vxorem quia dotem non recipiebat a socero alere non tenetur: vbi supra.

¶ Sed nec vxorem domi ducere nisi dotē prius recipiat. l. pure. §. si tñ. ff. de doli excep.
: ¶ Si vir vxoris parafernalia quorum curam habet reliquit dissipari: vel male tractari videtur mortale: cū lata culpa equiparetur dolo. l. quod nerua. ff. depositi. M
: ¶ Si vxore se colorante: vt ostēret se aspectibus hoim: vel fingat pulchritudinem: quā nō habet vir nō cohibet eam (si pōt vt tenetur) cum sit caput vxoris. j. Corinth. xj. M
¶ Si sine causa reuocauit vota abstinentie: et huiusmodi: que vxor emiserat de ipsius licentia ꝙuis vxor non implendo votū non peccet. ar. ad hoc. xxxiij. q. j. Quid culpatur. Ricar. in. iiij. di. xxxij. arti. ij. q. ij. M
: ¶ Si permisit vxorem ornamentis valde cōditionē suā excedentibus vti vel potius: et sepius die festo ad choreas: ꝙ ad missas ire videtur mortale cum vir sit caput vxoris: et vxor sit subiecta eius dño: vt. xxxiij. q. c. cum caput. et. c. mulierem. M
: ¶ Si vir seuere vel atrociter correxit vxorē propter culpam. Qđ non cōcedit etiā de proprio seruo. Sed iudici est relinquendum. vt insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. si hoc tpe. M
¶ Tamen licet viro leniter propter delictum verberare vxorē artic. in. l. receptores. ff. ad leg aquiliā. Quod si vir sine caus vel enormiter verberaret vxor puniri debet. C. de repudijs. au ten. sed nouo iure. Uñ nec pec cat vxor: si propter viri seuitiam separat ab eo. Propter qđ nec est ei restituenda. extra de resti. spo. Ex transmissa. et. c. literas.
: ¶ Si causa iniuriandi dixit vxori verba contumeliosa: vt scortū: et huiusmodi. Ex hoc nō ex impetu animi: sed cū deliberatione. Alexand. in. ij. tractatu de contumelia. M
¶ Si vxorem dimisit ex leui suspitione de adulterio. Ex violē ta tñ suspitione hoc bene pōt: vt in tex. iuncta glo. xxxij. q. j. dixit dominus. §. vel non.
¶ Uiolēta est viri suspitio: si reperit vxorē solam cum solo nudam cum nudo in eodē lecto: vl loco secreto: aut ad hoc apto: qr tunc iudicio ecclesie poteit eam dimittere. Et si constat sibi ꝙ vi te sue vxor insidietur. Qđ etiam est econuerso. de resti. spo. c. literas. §. fi. ƀm do. Anto. de but. in c. j. de diuor.
¶ Si non correxit vxorē perseuerātem in adulterio est mortale: quia patronꝰ illius turpitudinis est. xxxij. q. j. c. j. et. l. Bo. in iiij. dist. xxxv. M
¶ Si vir cum esset occulte adulterans dimisit vxorem publice adulterantem: est mortale,

quia tunc ius non deficit vxori:sed in ris probatio.xxxij.q.v per totum. M

De vxore erga virũ.

¶Si vxor pertinaciter inobediens existit viro:in his que ad regimẽ familie pertinẽt: et domus dispensationẽ: videtur mortale: q2 in talib9 viro subijcitur ꝑm Ricard.in.iiij. distinc. xxxviij.arti.iiij.q.j.Uel si ꝑpter hoc ad blasphemias dei virum prouocauit. M

¶Si vxor cõtra viri voluntatẽ vult pertinaciter domũ regere:cum viro subijciatur de iure diuino: ꝛ humano. Gene.iij.l. Si vxorẽ.C.de cõdi.inser.xxxij. q.v.est ordo. M

¶Si vxor inuito viro nõ ex necessitate egritudinis:sed ex libito voluntatis:aut etiã deuotione comã amputauit: mortale est:ꝛ videtur excõicata.distinc. xxx.ca.si.qua mulier: ꝑm epm brixien.in.repertorio. M

¶Si noluit virũ sequi domiciliũ trãsferentẽ: q̃ eũ tunc sequi tenet.xij.q.ij.vna queqꝫ. M

¶Ubi vero ex iusta cã vxor virũ sequi nolet:vt q2 ille est vagabundus non tenetur.arti.ff. de ope.liber.l.Quod nisi.§.ex prouincia.hec glo.in.c.j.de his q̃ ma.accu.possunt.

¶Si vero inobediens extitit cũ preciperet eam dimittere superfluas vanitates:ꝛ mores lasciuos ad quod tenetur.cum sit in viri potestate.xxxij.q.iiij. de muliere. M

¶Si noluit alere maritum socerũ vel filios alterius matrimonij ad qđ tenet ꝑz Bal.in l.si cũ dotẽ.§.Sin autẽ ex seuissimo.ff.solu.matri. M

¶Non tamen tenet vxor alere virum bannitũ.vt.ff. de dona. inter virũ ꝛ vxorem.l.si stipulata.ꝛ in tex.ꝛ in glo.

¶Si vxor aliqđ de facultatib9 viri subripuit mortale est nã et accusari põt de furto ꝑm Bal.in.l.j.ff.rerũ amotarũ: nisi pro sua vel filioꝝ necessitate subripuisset:ꝛ cum vir ad talia teneat põt:vt hic subijcit. M

¶Si sibi inuicẽ vir ꝛ vxor in necessitatib9 mutuũ auxilium ꝛ obsequiũ non prestiterunt:q2 ad hoc tenent ꝑm glo.iij.in ca. de conuer.coniug. M

De mr̃e erga filias.

¶Si mater suasit filie:vel ꝑmisit eam existentem sub eius dñio phucis colorare ad fingẽdũ colorẽ quẽ naturaliter non habet.in vtraqꝫ est mortale:filie:quia non licet matri q2 cohibere tenetur.Alexan.de ales in.iiij.tractatu de eucharistia. ꝛ Tho.scđa secũde.q.clxix.Ubi ait fingere pulchritudinẽ non lz sed occultare turpitudinem

ex egritudine supueniēte. xxx. dis.si qs dereliquerit. M

¶ Cōiugatis tñ mulierib⁹ meliorare colorē naturalē ad placendū viro proprio pōt nō esse pctm̄ Alexan.ibidem.

: ¶ Si permisit filiā innuptaʒ inhonesto habitu vti: vt in publico pectus: ⁊ colla nudādo: et hmōi. Alex. vbi.s.⁊ tho. M

¶ Uirgo nobilis plus aliquātulū se ornare pōt ad placendū illi quē in virū intendit accipere: dūmodo ornatus nō prouocet ad libidiné. Alex.ibidē.

: ¶ Si filiā sponsam (maxime de futuro) scit tactib⁹ enormiter turpib⁹ cōtractari a spōso ⁊ tolerat ꝑm Alex.vbi.s. M

: ¶ Si permittit filiam se ornare excessiue vltra sui status cōdecentiam: vt plebeia cum se equari vult nobilib⁹: ꝑm Alex. Ubi supra. M

: ¶ Si tolerat filiā viros procari in domo: vel extra: vel suspectam habere mulierū societatē q̄ illā in fornicationis periculū deducāt.j.Thimo.v. M

: ¶ Si filiam ad choreas maxime dominicis diebus perduxit: vtrisq; est mortale. Ricar.in tertio.dist.xxxvij. M

¶ Si sciens filiā turpiter agere nec illā corripit: cū possit. Alex. vbi supra. M

¶ Si pater ⁊ filius egent: ⁊ mater eos nō alit: vt tenet.ff.de nego.gest.l.Ex cuius. M

¶ De inobediētia principis.

¶ Si principi iustū principatū habenti noluit obedire in his q̄ sunt scđm rectā patrie cōsuetudinē: ⁊ statuta: vel in q̄b⁹ tenet vt tributis: ⁊ vectigalib⁹: ⁊ huiusmodi.s.Boñ.in.ij.dist.vlti.⁊ Alex.in.iij. in expositiōe quarti precepti. M

¶ Principi tamen vsurpatum principatum habēti vel iniusta precipienti: subditus non tenet obedire: nisi forte per accidens: videlicet ꝓpter scandalū vitādū: vel periculū. Thomas scđa scđe.q. cij.ar. vj. Idē Ric. in.ij.distin.vlti.de quo infra in peccato vane glorie.

: ¶ Si timore mortis obediūt principi contra dei precepta.s. Boñ.in.ij.dist.xxxix.art.ij.q.ij. xj.q.iij.Qui resistit. ⁊ capitulo. si domus. M

¶ At vero metus cadens in cōstantem virum: vt mortis cruciatus corporis vel amissionis temporaliū: ⁊ si nō excuset cōtra dei precepta facientē excusat tñ agentē cōtra ecclesie mandata ꝑm glo.in.c.sicut.de cōsecra.di. j.⁊ ca.sanctuʒ.de cōsecra.distinctione quarta.

¶ Non occides

¶ Preceptum quintū.

Quinto precepto proprie prohibetur corporalis occisio improprie: et ex consequenti occisio spiritualis: que est p suasionē mali: vel per factū minus rectū prebens occasionem ruine. vel si occiditur in aliena cōsciencia per detractionē: vel in propria per odiū. Alex. in tertio volumine. in expositione quinti precepti.

¶ Si iniuste facto: mandato: vel cōsilio hominē occidit: mutilauit: vel delibitauit: et nolit ei vel eius heredibus satisfacere cōpensata facultate sua: qualitate lesi: et quantitate dāni: qd icurrit ipse: vel sui in opis pdi tis pdēdis: et expēsis medicorū ad arbitriū boni viri. ſm Ricar. in. iiij. di. xv. ar. v. q. ij. c. j. de iniuriis vbi glo. Et. d. c. si quis vi duā. l. distin. M

¶ Occidens tenetur sustētare quos occisus suo labore sustētabat: sed mutilans tenetur ad expensas medici: et ad operas amittendas toto tpe vite mutilati. d. c. j. et. ff. ad legem acquiliā. l. qua actione.

¶ Item ad cōsolationes afflicti cui se humiliare tenetur. Scotellus. et Lādul. in. iiij. dist. xv. Et specu. tit. de iniuriis. §. seqtur. versi. sed nunquid.

¶ Sed homicidia: et mutilans nec talibus cooperans nō debet absolui: nisi pmissa satisfactiōe. xxiij. q. viij. si qs mēbror.

¶ Si pcussit feminā pregnātē: q fecit abortiuū: et nolit persoluere expēsas quas circa eā maritus fecit. Et si mortua est tenet vt homicida. Gerar. Odo. in quarto. dist. xiiij. M

¶ De homicidio quod committitur facto.

¶ Si dominus seruum suum occidit: vt homicida tenet. distinctione. l. Si qua femina. Iuncta glosa. M

¶ Si aggredientem se occidit cum potuisset se saluare fugiēdo vel adiutoriū inuocādo vel per aliā viā. Aut iam accepto vulnere mortis. homicida est. Ric. in. iiij. di. xxxvij. arti. iij. M

¶ Qui tn̄ probabiliter timens occidit prius occidit aggressorem non est homicida ſm dn̄m Card. in Clem. j. de homici.

¶ Item qui bannitū interfecit ex forma statuti: qz sicut est executor iustitie: vt notat in. l. accusatis. ca. qd me. cau. non est homicida ſm Bal. In repetitione. l. j. ca. Vn̄ vi. Et ſm dominū marianuz in ca. Ad audientiā. de homici. vel si mulier stuprare se volētē occidit: nō tenet ſm Alexā. in tertio. In expositione huius. v. precepti.

¶ Si diurnū furē occidit: nisi telo se defendat: homicida est

ff.de Sic.l.fure.extra de homi. si perfodiens.et fm Alexandrũ. vbi supra. M

¶ Nocturnum quo furem si occidit nõ valẽs discernere vtrũ furandi causa:aut occidẽdi venerit: non tenetur fm Alexan. de Ales.vbi supra.

¶ Si cũ aliis concertando fm cõsuetudinẽ patrie: vt neapoli.vbi pueri inuicẽ certãt grossis lapidibus aliũ perimit: mortaliter peccauit dando operam rei illicite:sed non vt homicida punitur. Ex quo talia auctoritate publica conceduntur. et hoc fm Bal.vt refert: et sequit Joã.de Ana.in.c.j. de Tornea. Ubi rationem ponit.qr in ludo permisso oia intelligunt concessa sine qbus talis colluctatio expediri nõ põt.l.ij.cũ ibi notat ff.de iuri.om.iu. In foro tñ cõscientie crederẽ penitentiã iniungẽdã:vt homicide. Dat eñ operã spectaculo cruẽto: qd et lege phibetur.c.de gladia.li.j. et extra de Tornea.c.j. M

¶ Si simul cum aliis vulnerauit eum q mortuus est:putatur homicida:si nõ põt sciri :cuius vulnus illi mortẽ intulit: et hoc fm Hostiẽ.extra de homici.ca. significasti.el.ij. M

¶ Si in rixa interfectus qs reperitur et nescitur a quo:oẽs tenentur qui aduersarij erãt fm Gof.in eo.c.significasti. M

¶ Si interfecit letaliter vulneratũ homicida est :vt in .c.Exigit.de verbo.signi.li.vj. M

¶ Si quis tñ ludẽdo loctũ occidat:nõ punit vt homicida.extra de homici.ca. Lator.et.ff.ad.l. Corne.de sicca.l.j. M

¶ Si fortuito hominẽ occidit dãdo operã rei illicite:vt proijciẽdo lapidẽ vel sagittã p locũ p quẽ erat publicus hominũ incessus: vt di.l.c.dico.et extra de homi.c.sicut ex litteraꝝ. M

¶ Si fortuito hominem occidit dando operam rei licite nõ tamen adhibita debita diligẽtia:vt verberando puerũ:causa discipline non remouit cutellũ a corrigia qua eũ verberabat: q exiliẽs de vagina vulnerauit et occidit eum.de homici.ca.ad audientiam. M

¶ Si ebrius hoiem ignorãter occidit homicida est: qr ipse fecit causam ignorãdi scz ebrietatẽ fm Alexã.in.iij. in expositione quinti precepti. M

¶ Si clericus p defensione rerum suarũ hominẽ occidit: vel etiã verberauit: mortaliter peccauit:extra de restitutio. spo. c. Olim cãm.Abb.sicc.in.c. clerici officia.de vi.et ho.cle. M

¶ Possunt tñ clerici occidere aliũ pro sua defensione vel etiã primi a quo non possunt alias iniuriaz propulsare. vt in cle.si furiosus.de homici.et.xxiij. q.

ij. maximianus tamē in secundo casu irregularis efficit. Ab. in eo.c. Clerici officia. similiter & Laicus si occidit clericum pro defensione rerum suarū: licz irregularitatē incurrat: tn̄ nō videt homicida: sm do. Maria. in .c. ad audientiam: extra de homi.

¶ Si indicauit fugientem iniuste querentibus atq; ex hoc occidētibus homicida est sm do. Maria. vbi. s. M

¶ Si voluntarie dedit causam homicidio: vt ministrādo arma ei q̄ iniuste interfecit: vel ducendo hoiem p viā i qua sciebat hostes ei⁹ latere ad occidendū: vel hominem instruēdo q̄uo possit alium occidere: secuto homicidio vt homicida tenet sm do. Maria. ibidem. M

¶ Si vrsum: aprū vel leonē consuetū nocere siue ligatos q̄s tenuit: siue nō si aliquem occiderunt homicida est sm glo. in .c. de occidendis. xxiij. q. v. M

: ¶ Si mulier repetit infantē iuxta se sine alio intermedio suffocatū vt homicida tenetur. ij. q. v. consuluisti. Et in foro penitentie. 7. l. q̄nq; annorū est pnia imponēda. vt in qualibet septimana tot dies ieiunet. arg. c. si qua femina. dist. l. M

¶ Si vero culpa leuis precessit vt q2 in eodē lecto tenebat: sed in loco remoto triū annoꝝ pōt imponi pnia. dist. ea. si qua femina. Ubi autē nulla culpa precessit: vt q2 repererunt mortuū in cunabulis nulla penitentia debet iponi. Ubi est ambiguū: vt q2 minus q̄ʒ oportet infantis constrinxit mēbra. Aut min⁹ diligenter attendit. Aliqua est imponēda pnia. Abb. in. c. j. de his qui fi. occi. Sz tn̄ arbitrio discreti cōfessoris penitentia est temperanda. extra de peni. & remis. c. Deus qui.

: ¶ Si vir vel mulier quocūq; modo pcurauit cum affectu fetum iam animarū abortiri homicida fuit. xxij. q. ij. Qd vero. & c. moyses. ff. de penis. l. Si q̄s aliquid. M

¶ Fetus vero est animatus in lx. dieb⁹ si masculus: seu. xl. sm Frā. de mayro in sermone de annūciatione: sed femina in. lxxx. sm Aug. super Jo. ij. c.

: ¶ Si mulier p̄ter intentionē dedit causam abortui: vt nimiū corizādo: vel grauiorib⁹ pōderibus indiscrete se subdēdo: nō excusat a mortali. extra de his q̄ fi. occi. c. de infantibus. M

¶ Si dubium est an fetus fuerit animatus: similiter est homicida sm glos. in. c. si aliquis. de homici. M

¶ Si pp̄ter ludū piculosum fetū alatū mulier abortiuit: ambo sunt homicide sm Jo. an. & do. Abb. in. c. sicut. de homi. M

¶ Sec⁹ si lud⁹ sit gracilis & non

periculosus & a domesticis cum muliere habitus ſm eoſdem.

¶ Si videns cōſtitutum in extrema neceſſitate non ſubuenit cū poſſet dicitur occidiſſe. diſt. lxxxvj. paſce. & Alexan. de ales in tertio. In expoſitione huius quinti precepti. M

¶ Si impuliſti aliquē in aliū: et alter eorū mortuus eſt: teneris vt homicida ſm Ugolinū & do. Domi. in. c. ſepe. diſt. l. M

: ¶ Si mortem alterius concupiuit: vt eius bona haberet: vel prelationē: vel vxorē: vel ne eiꝰ curā gereret mortale eſt. Quia ex auaritia: vel luxuria: vel accidia procedit. M

¶ De homicidio mandati.

¶ Si mandauit occidi petrum Apium: & occidit Petrū Titiū tenetur mandans vt homicida in foro cōtētioſo, dominus Marianus in. c. ad audientiam. extra de homici. M

¶ Si mādauit occidi chriſtianos per Aſſaſſinos eſt excōicatus: etiam ſi non ſit ſecutus effectus. extra de homi. in. c. pmo. libro ſexto. M

¶ Tamen ſi reuocato mandate mādatarius occidit: nō tenet mandans ſm Specu. titu. de lega. §. Iuxta. ver. Idem quoqꝫ.

¶ Si mandauit ꝙ quis verberaretur & non occideret: vel mutilaretur. Si tamen occiſus eſt mandans eſt homicida ſm eundem ibidem. M

¶ Si ſuperior iuſſit vel cōceſſit fieri torneamenta: vel alium ludum in quo ſit mortis periculum ſi quiſqꝫ inde moriatur vt homicida tenetur. extra de tornea. c. j. Et ibidem.

¶ De homicidio conſilii quod fit conſilio.

: ¶ Si homicidiū cōſuluit vel ſuaſit: nec reuocauit tempeſtiue ſi cōſultus perpetrauerit tenet vt homicida. arg. ff. mādati. l. ſi mādaſſet. de ꝓcur. c. mandato. de peni. diſt. j. periculoſus. M

¶ Si cōſuluit homicidiū eius gratia cui cōſuluit: niſi diſſuaſerit conſulto: & etiam certificauerit occidendū tacito noīe conſulti: ſi ſequatur homicidiū vt homicida tenetur ſm Ioā. and. & do. Ant. de but. in. c. ad audientiā. de homici. M

¶ Si in bello iniuſto ſuaſit iactū bōbarde ex quo qs occiſus eſt vt homicida tenet. ar. c. de cetero. de homi. ſm Inno. Hoſt. & Io. an. in. d. c. ad audientiā. M

¶ Si cōſuluit ꝙ iniuſte & ꝓditorie caſtellū caperet: ex quo qs interfectus eſt: tenet vt homicida ſm Inno. & Io. an. ar. in eo. c. ad audientiam. de homi. M

¶ Si conſilio retraxit volētē liberare hominē ab iniuſta mor=

te:homicida est ꝑm specu.in titu.de legato. M

¶Si iniuste cōdēnatū ad mortem valēs liberare noluit liberare.cōtra illud Prouer.xxiiij. Erue eos qui ducuntur ad mortem.summa Rayne. M

¶Iuste cōdēnato cōpatiēdum magis ꝙ fauendum ꝑm Augu. li.x.cōfessionū.Amet eī fraternus animus qd̄ amandū est:et doleat qd̄ dolēdū est.Rayne.

¶Si plures simul aliquē occiderūt vel vulnerauerūt.Et eoꝝ aliquis nō vult teneri insolidū vt obligatur:cui tñ alij tenētur reficere pro rata parte ꝑm Bar. in.l.si vero.ff.de furtis. M

¶Si pluribus vulnerantibus qui in capite solo letaliter vulnerauit nolit insolidū satisface re:qñ ille mortuus est.Aut singuli pro suo vulnere quādo nō dignoscitur. Nec ille mortuus sit.vt in eadem.l.§.si duo: ꝑm Bart.ibidem. M

¶Si prestans auxilium in occidendo vel vulnerando nolit accessorie teneri vt obligatur ꝑm Bar.vbi supra. M

¶Non mechaberis.

¶Preceptum sextum.

Sexto precepto scd̄m August. prohibetur omnis illicitus coitus ex illorum membroꝝ scʒ genitalium ois illicitus vsus.Qui per nouē differentias distinguitur scd̄m Alex.de ales in.iij.vol.in expositione hui⁹ precepti.Que inferius annotātur.De quibus sic interrogetur penitens.

¶Prima est fornicatio simplex.

¶Si solutus a vinculo matrimoniali solutā cognouit vt merctricem:viduā:vel concubinam.xxxvj.q.j.§.j.ꝛ.xxij.qō.iiij. c.nemo. M

¶Si vult retinere cōcubinam nō est absoluendus:vbi periculū est recidiui:vel scādalum populi:quia non est vere cōtritus sed eam a se separare tenetur ꝙuis illā nō amplius cognoscere intenderet simul habitando ꝑm Sco.in.iiij.di.xv. M

¶Secūda est stuprū.

¶Si virginis integritatem corrupit.xxxvj.q.j.§.cum ergo. extra de adulte.c.ij. M. Tenetur sic stuprans ducere eā si promisit in vxorem patre cōsentiente(quo nolente)eā dotare tenet̄ in foro cōscientie:extra de adulteriis.c.j.vbi ait glos. Dotabit eam iuxta facultates suas ꝛ dignitatem puelle.C.de episc.audientia.l j.Et nota q̄ ad predicta tenet̄ corruptor si est minoris vel equalis cōditionis cum illa.Secus si est mlto melioris cōditionis:vel si aliud euidens

signum fraudis appareat per qd presumi potest qd non est decepta: sed se decipi finxit: secundum Tho. et Alber. in. iiij. distinctione. xxxviij.

Tertia e adulteriu.

: Si alterius thoru: siue vxorem violauit. Et ipse est vxoratus duplex est adulteriu. Quas circunstantias cofiteri tenetur. xxxvj. q. j. §. j. M

De dote lucranda propter adulterium.

Quamuis propter adulteriu manifestum vxoris vir possit ea propria autoritate de domo expellere et ei debitum negare: tamen dotem no lucratur: vel ecouerso: vxor donationem pter nuptias: nisi prius fuerit secuta sententia de adulterio. et hoc secundum Host. Jo. cald. et do. Abb. in. c. finali. de adulte.

: Si adulter et adultera non satisfaciunt pro consumptis: et habitis a filio suo adulterino: vt tenentur legitimis heredibus: adulter de facultatibus suis: adultera de parafernalibus (si habet) vel dote quado timet rem viro manifestare propter periculum mortis vel diffamationis: vt. c. officij. de peni. et ibi glossa: et Abb. et Scotus in. iiij. distin. xv. M

Quarta est raptus.

Si de domo patris puella rapuit violenter: vt eam hab[...] ret vxore. Et illa inuita vel pa[...] rentibus: aut vtrisque (quod gr[...] uius est) xxxvj. q. j. §. j. Hmoi a[...] raptoris pena est: vt morte m[...] ctetur vt ibi dicitur. Qd est sim[...] liter. si monialem non solum r[...] piat: sz si rapere attemptet. xxxv[...] q. ij. c. si quis. [...]

Quinta est incestus

Si cosanguinea vel affine[...] vel comatre: vel filia spiritual[...] cognouit vel ecouerso. xxxvj. q[...] ij. §. j. et Alex. de ales. in. iij. vol[...] huius sexti precepti. [...]

Cognoscens autem affinem hoc est consanguineam vxoris sue vsque ad quartum gradum vel econuerso debitum a coni[...] ge petere non potest: vt extra de eo qui cogno. consang. vxo. sue c. j. nisi per episcopum secu fuerit dispensatum.

Sexta e sacrilegiu

Si cognouit montalem: v[...] mulier a religioso aut clerico in sacris constituto cognita est vel comater: vel filia spiritualis Alex. de ales in tertio volu. huius sexti precepti. xxvij. questione. j. virginibus. M

Cognoscens monacham comunione priuatur si est laicus si clericus est in monasterium detrudatur. Et ipsa quoque in ar[...] ctiori monasterio. xxvij. q. j. Si[...]

qua. de iure ciuili laicus huiusmodi decapitatur. Et bona eius monasterio violare vendicantur: per epūm vel officiales ciuitatis. ea. q. si quis rapuerit.

¶ Septima est mollicies. vł immūdicia ɔtra naturā

: ¶ Si extra vas seipsum polluit manibus vel alio modo. Alex. de ales. in. ij. volumi. tractatu de luxuria. habita hac specie. de modo quē tenuit cōfessor vltra nō interroget. M

¶ Octaua ē sodomia.

: ¶ Si cum masculis est turpitudinem operatus. M

: ¶ Si etiam vxorē extra vas cognouit. M

¶ Si femina cū femina est turpitudinē operata xxxij. q. vij. c. adulterij. ꝛ. c. offerebat. et Alex. de ales. vbi supra. M

¶ Ad detestationem huius criminis talibus dici potest ꝙ pena eorum est. ¶ Primo: quia sunt infames ipso iure. ff. de postulan. l. j. §. remouetur. institu. de publi. iudi. §. ij. ¶ Secundo morte mulctādi. C. de adul. l. cum vir. et in autenti. vt non luxu. contra natu. §. j. colla. vj. Et de iure canonico. Si est laicus debet excommunicari. si clericus: in monasterio ad agendum penitentiam detrudi. Et hi sunt filij diffidentie id est de quorū salute. diffidendū est vt de excel. prela. c. quicūqꝫ. Et grauius est hoc peccatū: ꝙ matrē cognoscere. dicto. ca. adulterij.

¶ Nona ē bestialitas.

¶ Si cū brutis coiuit: quod est in pctis luxurie grauissimum: ſm Tho. ij. ij. q. cliiij. M

: ¶ Si alium induxit vel mediator luxurie pro alio fuit: aut alium per se mediatorem fecit: vel munera misit dedit: vel recepit amore libidinoso. Alexā. vbi supra. M

¶ Sequitur de sensibus impudicis.

¶ Si visu concupiscendo luxuriatus est. matthei. v. c. Qui viderit ꝛc. ꝛ Criso. N. ad hoc oculos tibi fecit deꝰ: vt p illos introducas adulterium. Alex. de ales. in. ij. tract. de luxuria. M

: ¶ Si verba scurrilia luxurie deliberate dixit cātauit vel libēter audiuit. Alex. vbi. s. ꝛ Tho. scda. ij. q. cliiij. vł si literas amatorias misit vel recepit. M

: ¶ Si amplexatꝰ est quēcūqꝫ ex mala concupiscētia. Alexā. ꝛ Tho. vbi. s. M

: ¶ Si in ppriā vxore pdicti tactꝰ ꝛ oscula multū enormes fuerint ſm qsdā mortalia sūt. M

: ¶ Si ppter tactū oscula amplexus aspectū i alterius faciē defixū sermonem turpē loquē-

do vel audiendo se pbabiliter exposuit periculo. Tho. secunda. ij. q. cliiij. arti. iiij. Raynerina. in verbo luxuria. M Tñ ƀm. s. Boñ. in. iiij. dist. xxx. Jocari & delectari cũ ppria vxore affectu maritali: veniale est.

De doctrina seruãda confessoribus.

Cõfessor caut⁹ sit: vt habita peccati specie nil descendat ad alias turpes circũstãtias: ne sibi tẽtatio penitẽti multoꝝ incognitorũ sit instructio. Et aliqñ scãdalizatio ac taliũ postea in plateis decãtatio. Sacramentiqꝫ derisio. vñ Prouer. xj. Inuestigator malorũ opprimet ab eis. Turpia ergo p circũlocutiones ꝯfessor interroget caute vt ille q̃ fecit intelligat: si nõ fecit: nõ addiscat. Qm̃ si factũ minime dixerit cõfessor excusatus erit. Nõ aũt ipse penitẽs: vt dicit. s. Boñ. i. iiij. dist. xvij. & xix.

De statu matrimoniali.

Si existens in pctõ mortali vel excõicatus sciẽter matrimoniũ cõtraxit: mortaliter peccauit. de cle. excom. mi. c. fi. iij. q. iiij. Engeltrudã. M

Si ꝯsensit in mrĩmoniũ ƀbo & nõ volũtate nõ est mrĩmoniũ verũ: vñ si cognoscat vel cognoscat carnalr mortale est. Ricar. in. iiij. di. xxvij. ar. j. q. ij. M.

Si volũtate cõsensit in matrimoniũ sine aliquo signo sensibili: vt annuendo capite non est mrĩmoniũ: vt. c. tue. de sponsali. nisi sequatur copula carnalis de sponsa. Js qui. ƀm Hostiensem do. Abba. & d. Anto. M

Si cõtraxit in gradu cõsanguinitatis vel affinitatis prohibito: aut cũ psona obligata ad religionẽ: vel constituta in sacris excõicatus est: vt. ĩ. in prima parte. c. iij. M

Si cõtraxit matrimoniũ clandestine: ita q̃ p testes probari nõ põt: vel nõ premissis bãnis in ecclesia vbi talis est cõsuetudo: vel a parẽtibus aut a ppinquioribus vxore nõ petita. Et si postea detegatur impedimentum dirimẽs: vt gradus phibiti: filij sunt illegitimi. c. cũ inhibitio. & glo. ibi in verbo. clandestina. extra de clã. despõ. M

Si post votũ cõtinentie etiã non solẽne vel de intrãdo religionẽ cõtraxit mrĩmoniũ peccauit mortalr. Jtẽ si cõsummauit p copulã. Jtẽ quotiẽscunqꝫ postea exegit. Ricar. in. iiij. di. xxxviij. Astẽ. li. viij. ti. xvj. M

Si sciẽter cõtraxit cũ habente votũ ꝯtinẽtie. xvij. q. ij. nouimus. & directo. lib. j. ti. lxvij. M

Si cõtracta iam spiritali cognatiõe cũ aliqua psona: postea cõduxit eã in cõiugẽ: cũ inter ipsos mrĩmoniũ consistere

nō possit. de cogna.spiri.c. ve=
niēs.Ricar.in.iiij.dist.xlij. M
¶ Cognatiōis spūalis triplex
est species. ¶ Prīa est paterni=
tas q̄ contrahit inter regenera
ū & regenerantem. Scda: con=
aternitas q̄ contrahitur inter
egenerantem & suscipiētem ac
.uscipiētis cōiugē: q̄ matrimo=
nium iā consummauerat. & idē
de tenēte in cōfirmatione.de co
gna.spiri.martin⁹. Nisi regña=
tus vel tētus filius sit alterius
coniugum tm̄: qui solus tūc fie=
ret compater vel cōmater. xxx.
q.iiij. Qui spūalē: nec etiā trās=
mittitur ad cognitā fornicare.
Tertia est fraternitas q̄ cōtra=
hitur inter regñatū & filios car
nalis regenerātis.c.ex lr̄is.eo.
ti.Ricar.in.iiij.dist xlij.
¶ Sed si filij duoꝝ cōpatrū: p
quoꝝ alterū cōtracta est cōpa=
ternitas simul cōtraxerūt: nul=
lum est matrimoniū.c. sup eo.
de cogna.spiri. M
¶ Si fili⁹ adoptiu⁹ siue trāseat
in ptātem adoptātis: siue nō cō
traxit cū filia ei⁹ nō emācipata:
nullū est matrimoniū.c.vno.de
cogna.lega.& ibi host.do. Ant.
de but.Et alij. M
¶ Si q̄s cum effectu machina=
tus est in mortē viri simul cum
illius vxore quā postea duxit
nullū est matrimoniū.c.j.de cō
iun.in fide.ßm Jo.an.et Ab.si=
culum.in ca.j.de eo qui cogno.
cōsang.vxo.sue. M
¶ Si machinationi cū affectu
tantū ex pte vnius iunctū sit in
adulteriū: tūc & mr̄imoniū se=
quens inter illos nō tenet ßm
Jo.an.& Abb.sic.vbi.s. M
¶ Machinatio aūt tm̄ ex par=
te vnius cū effectu sine adulte=
rio nō impedit quomin⁹ matri
moniū inter istos cōsistere pos=
sit: ßm Jo.an.& Abb.vbi.s. M
¶ Si q̄s dedit fidē mulieri de
ipsa ducēda in vxorē viro eius
adhuc viuēte: & sequatur adul=
teriū: sequēs matrimoniū nullū
est. Sec⁹ si nō interuenit adulte=
riū. Jo.an.& Abb.vbi.s. M
¶ Si per metū cadentē in virū
vel mulierē cōstantē vt est enor
mis lesionis induxit aliquē vel
aliquā: vt matrimoniū cōtrahe
ret: nullū est hmōi matrimoniū.
c.veniēs.ij.&.c.cōsulatiōi.§. sa=
ne.de spōsa.Ric.in.iiij.di. xxix.
arti.j.q.ij. M
¶ Si coactus metu dicere ver
ba matrimonij mēte nō cōsen
tiebat: mortaliter peccauit: ßm
Sco.in.iiij.di.xxix. M
¶ Si vxor per solā famam de
morte viri nō habēdo certum
nunciū fidedignū: q̄ & verisimi=
liter de ei⁹ morte dicat secūdū
virū accepit.c. in presentia. de
spō.& ibi Abbas.siccu. M
¶ Si mulier que scdm virum
accepit: credat viuere primum
virū exigēdo & reddendo debi=

tum peccat mortaliter. Duran. lib.ij.parte.j.di.x.q.viij. M

¶ Si contractis sponsalib⁹ de futuro cū prima: postea cōtrahat cū secūda cōsanguinea prime: et cognoscat eā nullā istarū habere potest. Joā.and.in.c.j. de spon.li.vj. M

¶ Si a prima dñica de aduētu vsq; ad octauā epyphanie inclusiue. Et a septuagesima: vsq; ad octauā pasche inclusiue. Et a primo die rogationū vsq; ad septem dies post penthecosten inclusiue: nuptias celebrauit: vel vxorē solēniter traduxit etiā si sit vidua: vel carnalem copulam cōsummauit. cōtra.c. non oportet. et.c. Capellanus. de ferijs. vbi hoc Jo.an. Abb. et dñs Anto.de but. sic tenent. et Ricar.in quarto.di.xxxij.ar. v.questione.j. M

¶ Contrahere aūt mrīmoniū per verba de futuro: in pdictis temporibus non prohibentur: vt in.d.c. Capellan⁹. et Ricar. vbi.s.

¶ Si contractis sponsalib⁹ de futuro cōtraxit cum aliquo de presenti: et si prima spōsalia iurata fuerūt piurus est. de sponsalibus.c. Ex literis. M

¶ De debito cōiugali.

¶ Si matrimonio clandestine cōtracto: necdum in facie ecclesie manifestato exigit debituz mortale est: q̄uis reddens n[...] peccet. Ricar.in quarto.disti[...] xxxviij.ar.ij.q.iij. [...]

¶ Si ante bñedictionem n[u]ptialem sine benedictione v[el] iusta causa cognouit vxorem[...] Monal.in summa.⁊ Ricard.[in] iiij.di.xxxviij. [...]

¶ Si consensit viro cōtra n[a]turam: propter quod et vx[or] potest diuortium petere ac v[i]rum dimittere.xxxij.q.vij.oē[s] ⁊.c.adulterij. Ricar.⁊ Hug. [...]

¶ Si ex tactibus cōiugis i[m]pudicis secuta est pollutio. A[le]xand.de ales in.ij. Tractatu[de] peccato coniugij. M

¶ Si vir cognita aliq̄ de vxo[...]ris consanguinitate: debitū p[e]tijt: vel etiā reddidit: intentio[...]ne satisfaciēdi sue cōcupiscēti[e] qd̄ prohibet ſm sanctū. Bona[...] in quarto distincti xxxiij. sup[er] litteram. M

¶ Si vir a posteriori parte stans indebite vase vtat: propter libidinē: vel sñe causa legitima vt pinguedinis vel ppt[er] vitandū aborsum. Est mortal[e] ſm Monal.i summa. Sz Alex[an]. in.ij. Tractatu de pctō cōtra na[tu]rā. Dicit tales cause nō exc[u]sant a toto sed diminuūt. [...]

¶ Si vir petijt debitum emis[...]so voto cōtinentie ab vxore su[a] de sui licentia etiam in priuato data videtur mortale. §. ex premissis.xxxiij.q.v. Et Ricard. in[...]

iiij.dist.xxxij.arti.ij.q.ij. Fran. de mayro.ea.dist.S.Bona.ea. di. Hoc dicit esse verum solum quando in conspectu plati votum sit factum M
¶Si vir non amore cōtinētie: sed intentione fraudandi vxorem castitatem vouit: mortale est: cui exactus reddere debitū tenet.S.Boñ.in.iiij.dist.xxxij. super literam. M
¶Si vxor emisso voto castitatis sine viri cōsensu noluit exacta debituȝ reddere: toties fuit mortale.s.Bo.vbi.s. M
: ¶Si cognouit vxorem causa libidinis explende: hoc est ꝙ eā cognouisset ēt si vxor nō fuisset.xxxij.q.iiij.Origo.s.Boñ.et Ricar.in.iiij.dist.xxxj. M
: ¶Si tēpore sacro solennitatum: vel ieiuniorū ex sola voluptate cognouit vxorē: mortale est: fm.S.Bo.in.iiij.dist. xxxij. ꝛ gl.xxxiij.q.iiij.in sum. M
: ¶Si quocunqȝ die coniunx exactus non reddit debituȝ: qđ sine sui vel alterius cōiugis nocumento reddere pōt mortaliter peccat. Gerar. Obd.in.iiij. dist.xxxij. M
¶Si noluit reddere debitum cōiugi habenti morbū cōtagiosum: est mortale: qꝛ contagium fit magis per aspirationē et respirationē cui remediū pōt apponi.Gerar.Obdo.vbi.s. M
¶Si pertinaciter coniugi debitum denegauit etiā propter lepram non licuit: quia est cōtra preceptum Apostoli: ꝛ ecclesie De coniugio lepro.c.ij.Sco.in iiij.dist.xxxij. M
: ¶Si cognouit vxorem pregnātem ꝛ grossam cum periculo aborsus.Sco.vbi.s. M
: ¶Si scienter cognouit vxorem habentē ordinate mēstrua Ricar.ꝛ sctūs Bo.in.iiij.distinctione.xxxij. M
: ¶Si mulier pertinaciter denegauit reddere debitum propter mēstrua cum scandalo viri: vel periculo fornicationis. Alex.in.ij.trac.de pctō cōiugū. ꝛ.s.Boñ.ea .dist.xxxij. M
¶Si vxori in adulterio pseuerāti manifeste vir debitum reddat: vel ab eo exigat.xxxij.qō.j. sicut.s.Bo.in.iiij.di.xxxv. M
¶Uir tamen reddens: vel exigens ab vxore: que manifeste fornicata est: sed correpta penituit se: non peccauit.s.Bona.et Ricar.ea.dist.xxxv.
¶Si debitū denegauit cōiugi propter non habendā prolē.Ricar.ꝛ.s.Bona.vbi.s. M
¶Sed denegare pōt coniunx coniugi debitum occulte fornicanti: quando hoc ei cōstat per signa probabilia.s.Bona.ꝛ Ricar.dist.xxxv.
¶Si tpe cōionis exigat debitū se reddit indignū communione.s.Bona.in.iiij.di.xxxij. M

: ¶Si vir modo illicito se reddit impotentē ad debitum reddendū. Ricar.in.iiij.dist.xxxij. articulo.j.q.j. M

¶Secus si per ieiunia: et vigilias. Idē vir tñ senex: vel debilis exactus plusq̄ semel in die ab vxore iuuencula: nō reddendo debitū nō peccat. Et vbicūq̄ vir vł vxor sentiat: ex hoc sibi nocumentū inferri. Gerar. Odo.in.iiij.dist.xxxij.

: ¶Si vir vxori nō reddit debitū: quando ꝓpter aliqua signa cōiecturat: q̄ vxor illud petebat. Ricar.in.iiij.di.xxxij.articulo.j.q.ij. M

¶Si vxorē quā tradidit adulterandaz postea cognouit. Ricar.in quarto distinc.xxxv.articulo.ij.q.iij. M

¶Si post votū simplex cōtinētie vxorē accipiens debitū petijt coniugale: toties peccauit mortaliter. S.Bona.in.iiij.distinctiōe.xxxviij.articulo.ij.q.ij.et Ricar.eadem dist. M

¶Nō furtum facies.

¶Preceptum septimum.

Septimo p̄cepto ꝓhibetur nomine furti omnis illicita vsurpatio rei aliene ſm Augusti.sup Exodi xx.c. Tria nobis eripi possunt.

¶Primū est bonū corporale: de quo in quinto precepto.

¶Secundū bonū spūale vt boni mores: et bona conscientia.

¶Tertium est bonū tpale: de quibus duobus hic agit. Secum ad dicendorū cōfirmationes leges ciuiles septius inducant. Sciendum q̄ vt dicit Ricar.in quarto.dist.xv.arti.v.q.viij. Leges imperiales non cōtrarias iuri diuino: nec abrogatas per ius canonicū: nec p aliquā rationabilē contrariaz consuetudinem iura canonica obseruari decreuerūt: vt dist.x.c.de capitulis.et in.c.j.de no.ope.nuncia. Quod etiā in foro consciētie intelligendū est: ſm Pe.de ancha.in.c.j.de cōstitu. et Bal.in.l.j.C.de sacrosan.ec.

¶De furto.

¶Furtum est contrectatio rei aliene fraudulosa inuito dño facta.ff.de furtis.l.j.

: ¶Si putauit cōtrectare rem alienam inuito domino: qui tamen volebat furtum est.ff.eo. l.inter.in fine. M

¶Si vero putauit rem contrectare volēte dño: qui tamē nolebat.nō est furtū.ea.l.§.si forte.

¶Si filius patri: vel quisquā diuiti furat: vt eleemosynā inde faciat.si potest restituere tenet.xiiij.q.v.c.forte. M

. ¶Si absolute bona mariti: patris vel filij: castrensia furet vxor filius: vel pater tenet ad

restitutionē.ff.de furtis.l. si qs vxori.§.si filios.ꝛ.§.ante aūt.et xij.q.ij.Qui abstulerit. M

¶ Peculiū castrēse est qd̄ filiusfamilias ꝓpter militiā acquisiuit:ꝛ qd̄ ei in militia degēti donatur a parentibus.ff.de pecul. castren.l.castrense.Quasi castrēse est:qd̄ doctoꝝ medicus vel aduocatus acquirit.Aut etiā notarius.Si de bursa fiscali salarium recepit.Aut dono vel feudo a principe habito.Uel si est clericus:ꝛ successione hereditatis:vel donatiōe parētū:vel intuitu ꝑsone q̄siuit .l.aduocati. C.de aduoca.diuer.iudi.ꝛ.l.cū multa.C.de bo.q̄ libe.ꝛ de testa.c.j.Bald.in.l.cum oportet. C.eodem titu.

: ¶ Si rem sibi mutuatam:vel apud se depositā:vel alias ad suas manus deuenientem dn̄o restituere non procurauit.arg. xiiij.q̄.v.Si quid inuenisti.de hoc infra. M

: ¶ Si causa satisfaciendi sibiipsi rem debitoris surripuit:ꝛ timetur de scādalo cōtra se vel custodē q̄ fur putatur:vel ipse cōuincat ꝛ hmōi:restituere tenet:ꝛ rem reponere in locum pristinum ꝫm Innoc.ꝛ do.Abb.in.c. olim.c.j.de resti.spo. M

: ¶ Si per viam iuris valēs sibiipsi cōsulere rem surripuit debitoris:ꝯtra nullū scandalum sequi potest:peccauit tamē licet nō teneatur rem restituere:ꝫm Jo.and.ꝛ do.Abba.in eo.capi. Olim.Et de hoc etiam infra in peccato auaritie. M

: ¶ Si furans rem minimā,habuit intentionem furandi maiora:si potuisset mortale est.Secus si tm̄ rem illā.Ricar.in.iiij. dist.xv.articulo.ij.q.ij.xiiij.q̄. vj.c.si mortale vel non.

¶ Si habēs voluntatē furādi: timore humano desistit.de pe. dist.j.Preterea. M

¶ Furās tn̄ in magna constitutus necessitate res vsu consumptibiles:nō valēs alio modo sibi subuenire:nō peccat:nec peruenient ad pinguiorē fortunā restituere tenet.Quia quod semel meum factū est:non desinit esse meum.Alexand.de ales in tertio. In expositione septimi precepti. Et Gerard. Obdo.in iiij.di.xv.de furtis.c.si quis per necessitatem.Nec est ei penitentia imponenda:ꝫm gl.ibi.Sed ꝛ qui intulit fauum mellis apū siluestrium mellificantium in arbore alicuius fur nō est.ff.de fur.l.si apes.

: ¶ Si fur nō restituat rem furtiuam ꝫm preciū:quo plus valuit a tpe cōmissi furti:vt tenetur.ff.de cōditio.fur.l.iure furtiua.Et ibi hoc Bal. M

Exemplum si porcellus furatus vel pullus equi factus sit porcus vel equus magnus:li-

cet quocūq₃ casu eos amittat te neē ad restitutionē plurimi. M

De obligatis ad restitutionem rapine vel furti: propter participationem.

Sco.ꝛ summiste ponunt hos versus. Jussio: consilium: cōsensus: palpo: recursus: participās mutus: non obstans: non manifestans.

Jubens.

Si princeps pater: vel dñs in domo dānificari quēcūq₃ in rebus vel in persona precipit: satisfacere dānum passo ꝯteneē. de resti.spo. Cum ad sedem. ad fi. de ho. sicut dignum. §. ij. M

Sicut mādator ita ꝛ mandatarius in delictis obsequēs: pariter tenetur: quia in precepto iniusto magis deo: q̄₃ homini obtēperare teneē. xj. q. iij. Julianus. de sen. excom. relatum. ꝛ c. mulieres. vbi ꝛ glo. M

Consulens.

Si cōsilio induxit fraudulento ad damnificandum eum: qui alias hoc facturꝰ nō erat: eo nō restituēte ipse cōsulens restituere tenetur. ff. mādati. l. ij. c. cum olim. de arbi. ꝛ c. nullus. de reg. iur. in sexto. M

Si consiliū fraudulentum fuit in cōtractu: vel quasi tenetur cōsulens: alio non satisfaciēte. ff. de dolo. l. quod si cum res. glo. in. d. c. nullus. M

Exēplū. si consuluit scienter me vendere et quem sciebat nō habere vnde solueret vel emeret rem q̄ nō erat vēditoris: aut accipere procuratorē negotiorum meoꝝ infidelem: q₂ bona mea dissipauit. l. si. ff. de prosenetis. Et. d. l. quod si cum res.

Si consuluit rapere: furari: vulnerare hominē: ꝛ huiusmodi: vel seruo vt fugeret a domino teneē non ei cui consuluit: s₃ ei contra quem cōsilium dedit. de homici. c. sicut dignū. de pe. c. nō solum. l. j. §. persuadere. ff. de seruo corrupto. M

Si consiliarius principis induxit eū: vt villa: vel alia re spoliaret aliquem iniuste teneē ad omnia damna dño nō satisfaciēte: q̄₃uis nil ad eū peruenerat. ꝭm Inno. ꝛ do. Abba. in. c. sicut dignum. de homici. M

Cōsulens tm̄ fenerari illi qui alias feneraturus non erat: nō tenetur satisfacere: quamuis vsurarius nō satisfaciat. Alex. Lombar. in trac. vsurarum. monal. ꝛ Astensis in summa.

Si peritus in aliq̄ arte consuluit nō ꝭm traditiones illiꝰ artis: q₂ diligentiā non adhibuit: teneē cōsulto in foro ꝯscie ad oē dānū inde cōtingēs. do. Ant. in c. tua nos. de homici. M

Consentiens.

¶ Si suo consensu expresso secuta est damnificatio: que facta alis non fuisset.ij.q.j. notū. vbi dicitur: facientem et cōsentientem par pena constringit. Et si cōsentiens opere est causa totius damni insolidum tenetur. Alias nō tantū pro rata parte. Ricar. in.iiij.distinctione.xv. M

¶ Si opem furto dedit: cōmodando scalas: vel ferramenta: vel aditum per suam domum tenet ad restitutionē.ff. de fur. l.is q̄ opem.ꝛ.l.si pignora.§.pe. ff.de fur. Gerar.obdo.in.iiij. distinctione.xv. M

¶ Si donatarius rem donataz vel legatarius nō restituit creditoribus legatū sibi factū ab vsurario nō hn̄te nisi de vsuris. Gerar.obdo.in.iiij.di.xv. M

¶ Si sciens se successisse in bonis raptoris: vel vsurarij et hmōi: nō restituit cū possit. Gerar.Obdo.in.iiij.di.xv. M

¶ Palpans.

¶ Si adulationib⁹ alium: vt strenuum laudādo: vel derisionibus vilificādo: dicēs eum nihil valere: vel detractionibus de aliquo: induxit probabiliter ad dānificandū in reb⁹: vel persona: tenet dānificante non satisfaciente.di.xciij. si inimicus est ille. Ricar. ꝛ Pet. de pal.in ea.dist.xv.quarti. M

¶ Si cōfessor nō exegerit penā ad quā peccator tenet quodam modo videt ei cōsentire. verba Gerar.Obdo.vbi.s. M

¶ Recursus.

¶ Si fuit ad eū recursus latronū: vel furtum tanq̄ ad prestantē patrociniū damnis: vel causa est: ex hmōi patrocinio ne ablata restituāt. De quo Aug. ꝛ habet in.xiiij. q.vj. Fidentissime dixerim: eum qui ad se fugientem ꝛ quantum potest nō compellat socium fraudis. Ricardus.et Gerard. Obdo. vbi supra. M

¶ Si latrones occultauit: tenetur de eorū rapina ſm glo.in.l. ne q̄d.ff.de incēd.rui.naufra.d. Anto.in.c.j.de resti.spo. M

¶ Si depositarius scit rem depositā alienā esse nisi restituat vero dn̄o sibi noto. Quo casu pōt res hmōi p man⁹ psone religiose reddere. Alex. de Ales. in.iiij.volumine. M

¶ Participans.

¶ Si de raptis: vł furatis participauit victu: vel vestitu etiā sciēter de talibus emēdo: tenet ad restitutionē. M

¶ Mutus.

¶ Si videns alium damnificari iniuste valens solo verbi sine periculo suo ꝓhibere si tenetur ad hoc ex officio: nec prohibet: satisfacere tenetur.iext.

in.c.sicut dignū.de homi. et ibi do.Abbas. M

¶ Exemplū in officialibus po sitis ad custodiā ciuitatis: vel camporū: q: in damnis factis ipsis scientib⁹: ꝛ negligētibus prouidere: ad restitutionē tenē tur.C.de Fal.mo.l.j.ẜm domi. Ant.in.c.j.de restit.spoli. si aūt ex officio nō tenentur: tñ eis est mortale ẜm Ricar.vbi.s. M

¶ Non obstans.

¶ Si viribus nō obstat iniuste dānificātib⁹: cū ei ex officio incumbat: ꝛ manifesta est sibi iuria.d.c.sicut dignū. ꝛ lxxxvj. di.faciētis. vel non facit rapinā restituere tenet ẜm Sco. ꝛ Ric. in.iiij.d.xv. M

¶ Non manifestans.

¶ Si iterrogat⁹ a iudice nō reuelat res furtiuas: cū sciat illas: ꝛ sine sui periculo reuelare possit: restituere tenet. ꝺ fur. c.q̄ cū fure.xj.q.iij.q̄squis.Ric. M

: ¶ Si qs excōmunicatiōe lata ab epō cōtra nō reuelantes furtum eidē nō reuelauit: tenetur satisfacere: ꝛ excōicatus est. Jo. de Ana.in eo.c.qui cum fure.in l.Ciuile.C.de fur. M

¶ Clericus tenetur nō indicare furē. Jnterrogatus a iudice qñ imminet periculū mortis: vel mutilationis ipsi furi ẜm do.Ant.in eo.c.qui cū fure. per ca. Ne quis.xxij.q.ij.quamuis q̄libet predictoꝝ tenetur insolidū satisfacere: vno tñ restituēte dānificato. Alij non tenent eidē: sꝫ si partē aliquā habuerūt: tantūdē tenent illi q̄ totū restituit. Et ad restituendū predicto tenent: q̄ꝫ cito possunt bono modo: nisi deficiāt de volūtate expressa: vel presumpta dānificati.per.l.Jllud.ff.de regu.iur.

¶ Si debitor sine licētia creditoris sibijpsi dilationē restituēdi accipit: qꝺ in totū: vel partē restituere potest: mortale est cū preceptum de non retinendo rem alienam obliget semper: et ad semper. Frā.de mayro. sco. ꝛ Ricar.in.iiij.dist.xv. M

: ¶ Si nō statim restituit: maxime qꝺ tenet ex rapina: furto vel vsura: si aliq̄d hab et in bonis vltra necessaria ad sustētationē vite. Sco. ꝛ Ricar.in.iiij. di.xv.ar.v.q.iiij. Preceptū em̄ de nō retinēdo alienū obligat semp: ꝛ ad semp. Fran.de may. ea.di. ꝛ dictū fuit.s. M

¶ Si debitor non habens rem necessariā ad sustentationē nature statim nō reddit creditori prius vel eodem tēpore eadē re egenti ad sustentationē nature. Ricar.vbi.s. M

¶ Ubi ꝟo debitor prius ad indigentiā venisset quā creditor non restituere tenetur tunc sed tantū si ad statū pinguiorē ve=

nerit. Ricar. ⁊ Sco. vbi. s.
¶ Restituere quoqꝫ nō tenetur
creditori impugnāti rēpublicā:
vel vbi esset maximū sui incō=
modum: ⁊ modicū creditoris.
Uel vbi restitutio est sui infama
toria: se videlicet furē esse pro=
dendo. Tenetur aūt habere vo
lun tatē statim restituēdi: cū ces
sabit impugnatio. Incōmodū
illud: ⁊ capta oportunitate se=
crete restituēdi furtū. Et idē si
debitor nō posset cōseruare sta=
tū reipublice multū necessariū:
si qd tenet restituat creditori: q
sine tali restitutōe trāsire pōt.
vel vbicūqꝫ imminet scandalū:
periculū mortis: vel culpa mor
talis. Exemplū in predictis qn
statim restituēdo pecunias vel
instrumēta artis sue: aut libros
si est medicus: vel iurisperitus.
⁊ huiusmodi: ad tantā pauper=
tatē veniret: qꝛ nec sibi nec fami
lie quouis mō subuenire pōt:
ob qd commēdicare erubescat:
exponet se ad furēdū: vel filias
prostituēdū: vel incidet in peri
culū desperatiōis: sed predicta
retinēdo sustētare se poterit: et
suos ac paulatiꝫ satisfacere cre
ditori nō existēti i extrema neces
sitate. Sco. Ri. ⁊ lād. i. iiij. d. xv.
¶ Si dāno alterius tēporali
corporali: vel spūali dedit cau=
sam efficacē: quouis mō satis=
facere tenet: de homi. sicut di=
gnum. de iniur. c. fina. M

¶ Si in depredatiōe: vel furto
vel homicidio: qs fuit tota cau
sa mali: in solidū tenetur. Alias
tenet ſm proportionem damni
a se dati ſm Inno. ⁊ do. Abba.
in. d. ca. sicut dignum. M
¶ Ubi dānificat⁹ se alio trans=
tulit: ⁊ in mittendo rem debitā
maior esset expēsa q̄ valeat res
pauperib⁹ erogāda est: nisi ipse
vel ei⁹ heres speret in loco vē=
turus. Ricar. in ea. dist. xv.
¶ Si pirata rapuit: vel dānifi=
catus est romipetas: aut defe=
rentes victualia ad vsum curie
Papali excōicatione ligat vt. s.
in. iij. c. j. partis. §. cij. M
¶ De rapiētib⁹ in bello iniusto
habes in. c. auaritie. infra.
¶ Si rapuit de rebus naufra=
gantiū restituere tenet non ob=
stante quauiscūqꝫ consuetudi=
ne: vel statuto. ar. ca. excōmu.
de Rapt. de quo in. j. parte. in. c.
iiij. §. cxxvj. M
¶ Si raptor: fur: vel vsurarius
vel debitor quomodocūqꝫ sine
auctoritate ecclesie vult sibi re=
tinere: qꝛ rei dñs vel eius heres
nō inuenit. Alex. de ales in. iiij.
parte. in trac. restitutionū. M
¶ Si nolit restituere bona ac=
quisita per iniquā sentētiā iu=
dicis quē corrupit: vel nō etiā
corrupit. Gerar. Odo. in quar
to. dist. xix. M
¶ Si quid alienum inuenit:
nec reddidit eius dño. j. q. v. si

q̃d inuenisti.&.c.multi. M

¶ Si nesciẽs dominum cuius res inuenta erat nõ fecit denũciare ad inueniendũ illũ: vt in ecclesijs sicut tenetur.ff.de fur.l.falsus.§. Qui alienum. Sco. in quarto.dist.xv. M

¶ Si thesaurum inuenit in loco aliquo data opa ad inquirẽdum illũ nõ reddidit totũ dño loci in quo inuenit: vel si a casu non data opa inuenit dimidiũ non restituit: vt tenet.ff.de acq.re.do.l.si is.in prin. insti. de rerũ diui.§.Thesauros. M

¶ Thesaurus est pecunia sub terra abscõsa cui⁹ nõ extat memoria qñ ibi posita fuerit.C.de thesau.l.j.Res vo q̃ in nullius sunt bonis: vel pro derelicto habite nõ sunt restituẽde ab eo q̃ eas reperit.Insti.de rer diui.§. lapilli.Ricard.in iiij.distin.xv. de ablatis ab iniuste bellantibus habes infra in.c.Auaritie. In filia violentia.

¶ De crimĩe sacrilegij

: ¶ Si bona vacãtia ecclesiar monasterior: vel piorũ locorũ vsurpauit.c.Gñali.de elec.l.vj. De quo.s.in.j.pte.c.iij. M

¶ Si imposuit aut dedit consiliũ vt imponat collecta clericis: & psonis eccl'iasticis: nõ prehabita licẽtia a romano põtifice & monit⁹ non destitit. Excõicatus est. Et ad restitutionẽ tenetur. de quo supra in.j.parte c.iij.§.cxvj. M

¶ Si fecit: vel fieri cõsuluit statuta cõtra libertatẽ ecclesiasticam: & scripsit: dictauit &c. Excõmunicatus est: vt.s.in eo.iij. ca.§.cxiiij. M

¶ Si vsurpauit de nouo custodiã siue ius patronatus eccl'ie vel monasterij: vel locorũ piorũ vacãtiũ excõicatus est: vt.s. in eo.c.iij.§.cxx. M

¶ Si rẽ sacrã: vt calices: paramenta: & hmõi furatus est vbicunq: vel rem nõ sacrã de loco sacro: vt de eccl'ia: sacristia: cimiterio et huiusmodi.xvij.q.iiij.c.Quisquis. M

: ¶ Si dolose effregit aut incendit loca sacra.vt eccl'ie: & locorũ pior portas: seras: parietes: tectum: fenestras: et hmõi: videt in talib⁹ si cõsiliũ vel opẽ dedit: excõicatus est: & tenetur ad restitutionẽ totius: si fuit cã efficax dãni illati: vt in eo.iij.c. §.lxxj. Nec debet absolui: nisi premissa satisfactiõe.xvij.q.iiij. pessimam. M

¶ Si legata fctã eccl'ijs & alijs pijs locis vel pauperib⁹ nõ soluit. Nec sufficit hr̃e intentionẽ soluẽdi i futurũ: si nũc sine maximo incõmodo põt.xiij.q.ij.q̃ oblatiões.&.c.seq.de deci. M

: ¶ Si laic⁹ nõ dedit decimas vbi est cõsuetudo dãdi. de decimis.per totum. M

¶ Si stāte consuetudine soluē-di decimas non soluit eas inte-gras: quādo is cui debenť nihil eis remisit. Jo.an.⁊ do.Anto.in c.A nobis.de deci.⁊ in.c.aliqui bus.Alex.de ales in tertia par-te.Tho.scđa scđe.q.lxxxvij.

¶ Decime prediales debentur de fructibus prediorū: hortorū: feno: lana: lacte: lignis: molendi nis: ⁊ huiusmodi. Personales debenť de lucro negotiationis: artificij: sciētie: militie: venatio-nis: piscationis: pensionum: et hmōi.de deci.c.cōmissum.c.de acceptione.c.peruenit.c.non est in potestate.⁊ do.Ant.de but.in c.cum non sit.eo.titu.

¶ Si stante consuetudine soluē di decimas p̄diales detraxit ex-pēsas factas in colendo predia sine p̄sbyteri cui debenť volun-tate: vnde ad restitutionē teneť c.homines.de decimis. M

¶ Si nulla existente cōsuetu-dine soluēdi decimas nolit eas soluere p̄sbytero egēti vñ se su-stētet: q: hoc est de p̄cepto iuris nature: qđ p̄scribi nō pōt.Alex. de ales in.iij.in trac.preceptorū iudicialiū.⁊ Tho.vbi supra. M

¶ Si cessante consuetudine soluendi decimas obstinatus sit etiā requisitus ab eo cui de-bētur nō se cōponere velit: cum illo circa decimas dādas qđ de predialib⁹ que iure diuino de-bentur intellige. M

¶ De symonia.

¶ Si fuit mediator symonie oc culte vel manifeste. In ordie vł beneficio. In curia vel extra cu-riam excōicatus est: ⁊ a solo pa-pa pōt absolui: nisi in articulo mortis: vt in p̄cessu curie Pauli secundi. Et in extrauagantibus martini quinti: que incipiūt: dā nabile. Et multe. quod itellige de symonia conuentionali: in q̄ preciū interuenit dando vel re-cipiendo.c.tua nos.de symo. Et in extrauagante Eugenij quar ti. Cum detestabile. Nec in gra tijs q̄s papa cōcedit: vt quis se-mel in vita: ⁊ semel in morte pos sit absolui.intelligitur de hmōi excōicatiōis absolutiōe: nisi ex-pressa fiat de hoc mētio in ipsa grā vt in p̄cessu Pauli scđi. Et in extraua.p̄dicta dānabile. M

¶ Symoniacus alio modo q̄ in predictis non videť esse excōi catus. Quia neq̄ p̄cessus Pau-li secundi facit de alijs modis mentionē. Nec extrauagantib⁹ tractať: nisi de his tribus.vt.s.

¶ De symonia quo ad clericos ⁊ religiosos habetur infra diffu se circa finem.

¶ Si emit ex pacto sacramenta ecclesie vel sacramētalia.j.que-stione prima. Nullus episcop⁹. de symonia.capitulo cum in ec clesia.⁊.c.suam.⁊.c.quoties.et c.non satis. M

¶ Exe͂pla pro baptismo habendo. Co͂firmatione. missa. Co͂munione. Extrema vnctione. Confessione. Electione ad beneficiu͂ ordine ꝛ beneficio: dare aliquid pact⁹ est. Aut pro exequijs mortuoꝛu͂ pro habenda sepultura magis i ecclesia q̄ꝫ in cimiterio pro benedictione nuptiali ꝛ huiusmodi. de his require. j. ad sacerdotes beneficiatos. M

: ¶ Si vt filia vel soroꝛ in monasterium ingrederet̃ pecuniaꝫ dare promisit: ac dedit. c. qm̄. de symo. Et exco͂icatus est per extrauangantem Martini quinti Que incipit. Uniuersis. M

¶ De pedagijs.

: ¶ Si publicanus scie͂ter emit vectigalia a principe non habe͂te iustu͂ dominiu͂: tenet̃ ad restitutione͂ vectigaliu͂ pceptoꝛu͂ cu͂ emerit a malefidei possessoꝛe. l. si tibi. §. sed cum possessoꝛ. ff. de pactis. Bartolus in tractatu de tyrannide. M

¶ Secus si ignoꝛans dn̄m esse tyrannu͂: ꝛ cum vtilitate ciuitatis emit. argu. l. j. in fi. ff. qꝫ fal. tu. auc̃. Bart. vbi. s̄. predicta vera qn̄ tyrannus no͂ po͂t debitori vim inferre: q2 sit alterius ciuitatis. Secus vbi sit ei⁹ subdit⁹: cui domin⁹ possit metu͂ inferre. Quo casu si dn̄o vel eius officiali soluit liberat̃: vt. l. paulo calimacho. §. fin. ff. de lega. iij. Ad metu͂ inferendu͂ sufficit p̄conio factu͂ qꝫ quilibet debitoꝛ soluat. l. nouissime. ff. qꝫ fal. tuto. auc̃. Bar. vbi. s̄. excusant̃ q̄ꝫ exactores positi a tyrannis ad exigendum pecunias q̄s illi postea vel tyra͂no tradunt vel suo ma͂dato distribuunt. Bar. vbi. s̄.

¶ Si papa vel imperatoꝛ concessit alicui ciuitati vel nobili exactione͂ pedagioꝝ: si p iusta causa pedagium imponat̃ valebit: al's no͂. p quo facit. c. cu͂ apostolus. §. prohibemus. de censi. verba Jo. de fantu. in. c. si qs romipetas. xxiij. q. iij. M

: ¶ Si pedagium vel gabella͂ exegit a clericis. Require. s̄. in prima parte. ciij. §. cix. M

¶ Si exegit pedagium a laicis pro rebus delatis ad quotidianum victu͂: vel eti͂ vsum ꝓpriu͂ tenet̃ restituere ꝭm gl. in. d. cle. presenti. Et ibi Cardi. ꝛ gl. ne filius pro patre. in auc̃. habita. et tex. i. l. iiij. ff. naute caupo. stab. ꝛ. l. vniuersi. C. de vectig. ꝭm do. Dominicum de sancto Gemi. ꝛ zence. in. c. q̄ꝫq̄ꝫ. de censi. li. vj. dicentes qꝫ co͂trafacie͂tibus indita est pena capitalis. C. de vecti. l. vniuersi. M

¶ Si pro libris: vestibus ꝛ huiusmodi exegit pedagiu͂ a scholaribus vel eoꝛu͂ famulis restituere tenet̃: vt in. d. auc̃. habita: ꝛ Cardi. vbi. s̄. M

¶ Si ex auaritia vel negligen-

tia nō tenēt itinera secura: et accipiūt pedagia etiā antiqua restituere tenent̄ s̄m Host. i sum. tit. de cen. §. ex qb⁹. Abb. sic. in c. sup q̄busdā de ver. signi. M

¶ Si habens vsurpatū dominiū accepit pedagiū restituere tenet̄ vero dn̄o s̄m Ricar. in. ij. dist. vltima. M

¶ Licet xp̄o fraudare pedagia qn̄ iponēs nō habet iurisdictionem imponēdi s̄m Bar. in. l. vectigalia. ff. de publi. Licet etiaz qn̄ gabella est nimis excessiua. Et est q̄dā extorsio s̄m Bald. in l. fin. c. de iur. auri annu. Licet quoq3 qn̄ princeps imponit gabellam sine causa legitima: vt si p̄ pōpis exercendis in victu et vestitu: vel edificijs et huiusmodi. Sec⁹ si p̄ defēsiōe patrie s̄m Inn. in. c. innouam⁹. de cēsi.

¶ Si defraudauit vectigal antiquū vel de nouo positū princi pis autoritate pro vera cōmunis necessitate. ff. de publicanis l. vectigalia. vbi dominium non est vsurpatum. et iter tutum est conseruatū: restituere tenetur. c. super quibusdam. de verborū signi. Host. in summa. tit. de censibus. §. ex quibus. in fine. M

¶ Licet tn̄ clericis: et extraneis aduenientibus nō soluere pedagia illegitima: qr ciues eis imponere nequeūt: s̄m Bart. in. l. vectigalia. ff. de publicanis. verba Ab. in. c. innouam⁹. de cēsi.

¶ Si exigit noua pedagia a mercatorib⁹ ad restitutionem tenetur. tex. in. c. si quis rompe tas. xxiij. q. iij. M

¶ Si nō saluauit p̄sonas et res mercatoris infra suū districtū. Et exegit pedagium: restituere tenet̄ illud et estimationē reruz amissar̄. xxiij. q. ō. ij. dn̄s. ij. q. ō. v. administratores. et Jo. de san. in d. c. si q̄s rompetas. M

¶ Publicanus tn̄ potest tollere ab aliquo res cōtra bannū portatas: quas portari extra territorium reperit. Et hoc presumitur qn̄ portantem reperit in aliqua vi nō recta: nec assueta. l. iij. C. de cursu publico. li. xij. Et simil̄r si talis reperiatur in limine districtus. Joā. de ana. in c. siguit. de iudeis. et Bar. in. l. q̄ fiscales. C. de nauicularijs. lib. ij. monal. quoq3 in verbo restituere. hoc verū dicit: qn̄ dictum banni fit de consilio cōmuni: et pro communi vtilitate.

¶ Si publicanus tulit licita p̄pter illicita cōtra delictū portata: puta cōcedebatur vt extra territorium portaret cētum sextaria et portabat ducenta: cessante circa hoc statuto et consuetudine s̄m Bal. in. l. cū proponas. de nautico fenore. Illa centum concessa restituere tenet̄: et sequitur Jo. de ana. in eo. c. siguit. M

¶ Quia tn̄ hec banna non sunt de iure diuino sed ciuili tātum

ideo is qui cōtra bānum portauit restituere non tenet:nisi fuisset per sniam condēnatus.Monal.vbi supra.

Collecta.

Si priuatus homo consuluit in cōi:vt collecta siue tallia:imponat que est oino ,phibita:vt l.hac edictali.§.illicitas:de pace iuramento firmāda.in vsib⁹ feudoꝝ.colla.iiij.Tamē posset eam imponere qui hoc ius prescripsit:de cuius initio non est memoria.vt in.c.sup quibusdā. de ver.sig.Jo.an.ꝛ Abb.sicu.in c.ij.de immu.eccle. M

: Si procurauit rusticos collectis vltra debitū grauari:vel angariis:tenet eis de oi dāno. Monal.in verbo restituere. M

: Si exactores collectarum vel.tributorū vltra debitum exigūt:restituere tenent exactis.vt in.l.j.C.de exacto.lib.x. M

: Si aliquos ,ppter amicitiā alleuiādo grauauit alios consequenter:si alleuiati non satisfaciāt grauatis:ipse tenet.ar.l.fi. C.de magistra.cōuē.monal.M

Si obediuit dn̄o imponendo collectā iniustā:ipse tenet dn̄o non restituente:quia tenebatur in talibus non obedire.Monaldus ibidem. M

: Si iuramento astrictus est manifestare quicquid in bonis mobilibus habet:ꝛ ipse se min⁹ habere iurauit in dānū alioꝝ periurus est:ꝛ satisfacere tenet ac bona sua manifestare.Monal.ibidem. M

Si discussor cōstitut⁹ seu examinator patrimonioꝝ scienter asseruit:vel scripsit alicuius patrimoniū:plus valere ,ppter qd ille plus soluit in collectis tenetur ei de oi dāno.tex.iūcta gl.in l.j.C.de discussoribus.lib.x. Et idem econtra intelligas. M

Carcerari.

Si pro debito fiscali vt collectaꝝ carcerari fecit aliquem nō existentē in cōtumacia soluendi illicitū est.l.nemo.C.de exactoribus tributorū.lib.x. Talis tn̄ detineri poterit in palatio sub custodia:vt dicit Cyn.in.l.j.C. qui bo.cede.pos. M

Si ,p debito priuato fecit capere debitorem in domo ,ppria qd non licet.vt in.l.plerīq3.ff.de in ius vocan. M

De damnificātibus in bonis anime.

Si dānificauit proximum in bonis aie:que sunt boni mores qui corrumpuntur:inducendo: reuocando:scandalizando:bm Sco.in.iiij.di.xv. M

: Si induxit aliquem ad peccatum mortale suasione:cōsilio vel precepto.de peni.dist.j.vbi Aug.Si fratri tuo male persuades occidis. M

¶ Exēpla: vt si inducit aliquē rapinā facere vel furtū. Aut docuit breuia facere: vel incātationes: vł demones inuocare: aut se fucare: vł carnales cātilenas cantare: ⁊ hmōi. ¶ Talis ergo tenet: ſm Sco. vbi. s. modo sibi possibile illū īducere efficaciter q̄ʒtū pōt ad pniaʒ ⁊ ad virtuosos mores: verbis: orationibus ⁊ exemplis.

¶ Si retraxit professum a religiōe tenet agere: vt ille regrediatur. Quo nolente procurare aliū eque ydoneū religionē ingredi. Qđ si non pōt (et ipse sit ydoneus) ingredi tenetur ſm Sco. ea. dist. q. ij. M

¶ Si retraxit volētē ingredi intētiōe cōsulēdi vtilitati ꝓprie spūali vel tpali: vt q: ei⁹ magister erat nō fingēs aliq̄d falsuz in vituperiū religionis: tūc nō tenet religiōi: sʒ psone sic retracte suadēdo sibi spūalia bona equalētia: ſm Sco. vbi. s. ⁊ Ri. ea. dist. ⁊ etiā in quolibet. M

¶ Si volentē ingredi retraxit ꝓpter cōsanguinitatē vel amicitiā lasciuie exercēde tenet pro illo orare: ⁊ ad spūalia inducere. Ricar. in quolibet. M

¶ Retrahēs vero aliquē ab ingressu religionis: q: ibi nō viuitur in regulari obseruātia non peccat. ar. xxiij. q. v. de occidendis. vel q: ille est inutilis religioni ſm Ricar. in quolibet.

¶ Nō loqueris cōtra ꝓximū tuū falsum testimoniū.

¶ Preceptū octauum.

Octauo precepto prohibetur falsum testimoniū in iudicio: et omne mendacium in nocumentum proximi: ſm Nico. de lyr. super Exodi. xx. c.

¶ Si testis mendaciū dicat: aut veritatē occltet etiā si ꝑ metū mortale est. C. de testi. l. nullū. ij. q. j. Aliq. xij. q. j. p̄iudicande. Barto. in tractatu de testib⁹ reprobandis. M

¶ Si pro pecunia verū vel falsuz dicat. C. de testi. l. si. q̄s testi. ⁊ xxvij. q. v. nō sane. Et ad dānū illatū ex falso testimonio tenet. c. fi. de iniur. Bar. vbi. s. M

¶ Pecunia accepta ꝓ testimonio ferēdo pauperib⁹ erogāda est. xiiij. q. vi. nō sane.

¶ Si veritatē in iudicio iuridice interrogat⁹ celauit: obligat ce interesse leso. l. q̄ noie. ff. ad legem corneliā. de fal. ⁊ c. j. de cri. fal. ⁊ Alex. de ales in expositione octaui precepti. M

¶ Tamē q̄ non iurauit dicere veritatē vel interrogat⁹ nō est a iudice celādo veritatem non peccat. xxij. q. ij. c. ne q̄s. iuncta glo. ſm Inno. ⁊ abb. d. c. j.

¶ Si dolose tacuit ṽitatē nō dicendo plene factū: tenet leso

si iurauit dicere veritatē.per.d.c.j.vbi hoc tenet Jo.de ana.

¶ Si falsum testificatus est in iudicio:quia nō adhibuit debitā diligētiā.Th.ij.ij.q.lxx.ar.iiij. M

¶ Si falso dixit nō se recordari tenet parti lese ad omne dānū:s3 Inno.in.c.qualiter z qñ.de accusa.z Bal.in.l.presbyteri.C.de epi.z cleri. M

¶ Si pecuniā accepit ne testimoniū ferret. Et sic veritas sciri non potuit:vt testis falsus puniri debet.sm Bal.z Joā.de ana.q̄ eū allegat in ca.j.de crimine fal. M

¶ Et si induxit testem:vt falsum diceret: eadē pena puniēdus est sm Bal.in.l.presbyteri.C.de epi.z cleri. M

¶ De mendacio peccati mortalis.

¶ Mendaciū est falsa vocis significatio cū intētione fallēdi.xxij.q.ij.§.ille ergo.

¶ Si mentitus est contra doctrinā catholice religionis:vt male docendo de articulis vel sacramentis fidei:z si esset ptinax hereticus z excōicatus est: papali excōicatione ex pcessu annali curie.Ricar.in.iiij.distinct.xxxviij.ar.j.q.iij. M

¶ Si mentitus est in notabile dānū proximi tpale corpale vel spūale.Ricar.vbi.s. M

¶ Si in suspicius infamiam: aut damnū tēporale spūale:vel corporale mentitus est.Ricar.vbi.s. M

¶ Si mendaciter dixit se vel altum esse lōge magis nobilem vel virtuosum q̄ sit.Ricar.ea.dist.arti.j.q.iiij. M

¶ Si cōscientia sibi dictāte mēdaciū esse mortale mētitus est.Alex.lōbar.vbi.s. M

¶ De mendacio officioso religiosorū quomodo sit mortale habes infra ad religiosos.

¶ Si existēs in statu pfectiōis mētitur etiam p alterius vita corporali seruāda mortale est. nō p se:s3 rōne circūstantie scādali.Ricar.vbi.s. M

¶ Si doctor veritatis siue predicator mētitur rōne scandali: qñ,videlicet eius mēdaciū sciatur ab alijs sicut in casu precedēti.Ricar.vbi.s. M

¶ Status perfectionis non facit mortale de nō mortali: s3 circunstātie scādali.Ricar.ibidē.

¶ Si cognoscēs ex suo mendacio alicui pbabiliter imminere nocumentū notabile: q̄uis ad hoc non mentiatur:mortale est.Ricar.vbi.supra. M

¶ Qui mētitur:vt prosit alij tēporaliter:corpaliter vl' spiritualiter: nemini nocendo notabiliter:nō est mortale.Ricar.vbi.s.

¶ Si verbo scripto vel nutu pniciose mentitus est in dānū sc3 notabile alterius:vel alicui ing

iuste ꝑfuerit::vt testis mẽtitus.
in causa pecuniaria.xxij.q.ij.c.
j.ꝛ Tho.in quolibet. M
¶Mentiens tñ dicẽdus nõ est
qui dicit falsuz: qđ putat verũ.
xxij.q.ij.is autẽ.
¶Si iocose mẽtitus est tãta li
bidine animi: ꝙ etiam fecisset
si deus mendaciũ illud ꝓhibe
ret.Alex.vbi supra. M
¶Mentiri tñ iocose ex animi
delectatiõe sub deo veniale est.
Alex.vbi.s̃.ꝛ.xxij.q.ij.c.j.
ꝛ ¶Si ꝓmisit rem licitã nõ aĩo
faciẽdi:ꝛ cum posset:nõ imple=
uit:vnde cessit in notabile dã=
num proximi.Tho.vbi.s̃. M
¶Si mendaciũ dixit in sacra=
mẽtali cõfessione: est mortale.
Si illud est de necessario confi
tentis.ar.xxij.q.ij.c.j. M
¶De detractione ponit̃ in pec
cato inuidie:cui⁹ est filia:lz ali
qui hic applicent.

¶Nõ cõcupisces rem proximi tui. Preceptũ nonũ.

NOno ꝑcepto prohi=
bemur rem proximi
cõtra iustitiã appe=
tere ßm Frãciscum
de may.in tractatu
preceptorũ. et Alexan.de alee.
in tertia parte. In expositione
huius precepti.
: ¶Si deliberato consensu cõ
cupiuit alterius honorem vel
alia tẽporalia habere.Alexan,
de.ales.ibidem. M
¶Si rem proximi notabilẽ cõ
cupiuit hr̃e modo illicito. Pu=
ta per furtum vsurã rapinã et
hmõi mortale est in illa specie
concupita.Alexan.vbi.s̃. M
¶Si non cõcupiuit rem proxi
mi solũ ex eo: qꝛ desperat eã cõ
sequi posse.Frãcis.⁹ vbi.s̃. M
: ¶Si alterius diuitias soluz
ad festũ humane glorie concu
cupiuit habere:duplex reatus
est licet vnus sit volũtatis act⁹
inordinatus.Frãcis.vbi.s̃. M
¶Concupiscentia in hoc pre=
cepto et in ceteris prohibetur
prout est in deliberato consen=
su ratione voluntatis:non au=
tem prout est in suggestione fo
mitis: aut in delectatione sen=
sualitatis.Alex.de ales: ibidẽ.

Non concupisces vxorem proximi tui.

¶Preceptum decimũ.

DEcimo ꝑcepto ꝓhi
betur concupiscen
tia appetitus illici
ti circa omnes for=
nicationũ differen
tias: de quibus in sexto prece=
pto: prout concupiscẽtia est in
consensu rationis. Alex.in ter
tia parte. In expositiõe huius
precepti.
: ¶Si cõsensit animo velle for
nicari in aliqua specie luxurie
pctm̃ mortale illi⁹ speciei.Ale.

vbi.s.⁊.s.Bo.in.ij.dist.xxiiij.

¶Si cōsensit delectari in cogitatione illi⁹ actus nepharij: etiā si nō adsit volūtas perficiendi actū: si posset. s.Bo. Ibidē. M

: ¶Si vna voluntate deliberata plures simul mulieres luxuriose concupiuit vnū pctm̄ est: tāto grauī⁹ ꝑm.s.Bo.in.iiij. dist.xxxviij. super litterā. M

: ¶Si aduertēs nephariā cogitationē ⁊ eius periculū neglexit illā repellere: est mortale. ꝑm s.Bo. Ibidem. M

¶Si mulier: vt ab amatorib⁹ procaretur libēter seipsam exhibuit cōspectui illoꝝ: videtur mortale: q2 dat causam. Rayne. c.fi.de iniu. Et Ricar. in. iij. di. xxxviij. M

: ¶Si per horarum interuallum mentē ad alta diuertēdo sepius recogitans actuȝ luxurie delectatus est consensu rōnis: totiēs peccauit mortaliter. Q2 totiēs se a deo auertit: ⁊ ad creaturā indebite se cōuertit: qđ nihil aliud est ꝙ peccare mortaliter ꝑm Aug. li.x. ar. M

¶De septem vitijs capitalibus.

¶Et primo de auaritia.

AUaritia est immoratus amor habendi ꝑm Tullium. Et hoc cuȝ aliquis iniuste acquirit aut accipit: vel retinet res alienas. Alex. de ales in.ij. tractatu de auaritia. Et Thomas secūda secūde.q.xviij.arti.j. M

: ¶Si propter tpalia diuitias vel ⁊ honorē fecit aut deliberate voluit aliqđ cōtra charitatē dei ⁊ p̄ximi. Tho. eo. arti.j. M

: ¶Si propter tpalia paratus fuit facere contra mandata dei vel ecclesie. Pet. aureolus in secundo. distin. xlij. M

: ¶Si ꝑpter tpalia habēda cōcupiuit mortē alteri⁹ aut malū aliquod. Tho. ⁊ Pe. vbi. s. M

¶Si ꝑpter diuitias acquirendas fecit cōtra dei p̄ceptū operando sine maxima necessitate die festo. Tho. ⁊ Pet. ibidem. ⁊ c.j. de ferijs. modica tn̄ operatio non est mortale. M

¶Si ꝑpter diuitias cōsequendas corpus alicui periculo exposuit. Tho. ⁊ Pe. vbi. s. M

: ¶Si ꝑpter habendā: vel conseruādā gratiā dn̄i tpalis mortale quodlibet pctm̄ fecit: vel facere paratus fuit. Tho. et Pe. vbi supra.

¶Si thesaurizauit diuitias absq3 oi intentione necessitatis proprie vel aliene. de quo Iaco. v. Thesaurizastis vobis iram. Alex. de ales. in. iij. parte. in tracta. iudicialiū preceptorum de quo. j. de mercatorib⁹. M

: ¶Si habēs aliqđ substentationi sue nature: ⁊ suoꝝ nō ne

cessariũ: non facit eleemosynas cõstitutis in extrema necessitate: q̄bus alius nõ subueniebat. Ricar. in. iiij. di. xv. ar. ij. q. ij. M

: ¶ Si habẽs superflua conde cẽtie sui stat⁹ nõ fecit eleemosynam magnam patientibus necessitatem: licet non extremam. Ricar. ibidem. M

¶ Si de alieno fecit eleemosynam ꝯ eius voluntatẽ probabiliter. iiij. q. v. nolite. ꝛ c. eleemosyna. s. Boñ. in. iiij. dist. xv. M

¶ Si diuitias tm̄ dilexit ad voluptatẽ: ꝛ supfluitatẽ. Alex. in. ij. parte. trac. de auaritia. M

: ¶ Si diuitijs abusus est in luxurijs: duplex reat⁹ est: de quo Luce. vj. Ue vobis diuitibus: q̄ habetis consolationem vestrã. Sco. in. iiij. dist. xv. M

¶ Si prodigus diuitiarũ fuit propter festũ: vel consequendũ honorem humanum. Alexã. de ales in. ij. trac. de auaritia. M

¶ De proditione filia auaritie.

¶ Si prodidit terrã aliquã vel personã suis inimicis: de omni damno inde secuto teneť. Alex. de ales in. ij. tracta. de auaritia. l. j. ij. ꝛ. iij. ff. ad legem iuliã maiestatis. M

¶ Si proditioni prestitit consiliũ: vel opẽ mittendo literas vł nunciũ: arma: vel signũ faciendo: ꝛ hmõi: est crimen lese maiestatis. vt in. l. j. ij. ꝛ. iij. ff. ad legẽ iuliam maiesta. M

¶ Si prodidit hostib⁹ consiliũ domini: vł ciuitatis ex iurí dz. d. l. j. ij. ꝛ. iij. ff. ad legem iuliã maiesta. Et. c. nerui. dist. xiij. M

¶ Si coniurationes seu tractatus cõtra rempublicã: vel in proximoꝝ notabile damnũ valentibus prodesse non reuelauit ƀm Ricar. in. iiij. dist. xxj. M

¶ Si literas alteri missas aperuit: ꝛ aduersario mittẽtis ostẽdit teneť de dãno ex hoc illato. ꝛ de crimi. fal. ƀm Bal. in. l. Qui testamentũ. ff. ad legem corneliam. de fal. M

: ¶ Si per literas falsas dãnificauit aliquẽ: teneť de dãno illato. l. quedã. ff. de offi. presi. M

: ¶ Si cõsulẽs alteri ꝑdidit secretũ: qđ celandum accepit: teneť ad omne damnũ: qđ petens cõsiliũ incurrit. Ricar. in. iiij. di. xxj. arti. v. q. v. M

¶ Si prodidit cõsiliũ sibi fideliter datum cum damno cõsulentis: tenetur ad damnum illud. Ricar. ea. dist. q. iiij. M

¶ Si dolose prodidit secretum qđ de alio sciebat cũ eius dãno teneť ad illud damnũ. xxij. q. v. de forma. ꝛ ibi gl. M

: ¶ Si alteri⁹ literas aperuit credẽs hoc nõ placere mittenti eas vel ei cui mittunť: vel si vera sigilla corrupit: vel sigillũ litere clause apertendo fregit, pa

fide instru.c.inter dilectos.§.j. & de offi.deleg.c.cuz olim.Sco. in quarto. M

¶ Prelatus tñ aperiens subditi literas non videtur peccare. ar.c.Non dicatis.xij.q.j.

¶ De fraude filia auaritie.

¶ Si fraudulenter emit bona ecclesie:vel loci pij:hoc est sine eius vtilitate:vel necessitate vẽdẽdi:& debita solennitate:ac licẽtia pape speciali:contractus non tenet. Dubium hoc est:et peccauit.xij.q.ij.sine exceptione.Et in extrauagante.Ambitiose.Pauli ij.de qua in parte prima.c.iij.§.cxlij. M

¶ De falsificante scripturas.

¶ Si scripturam suam vel alterius in damnũ proximi falsauit vel destruxit:tenet de dãno illato.ff.ad legem corne.de fal.l.j.in prin.& l.Quid sit.Et Bart. in l.Paulus.eo.titu. M

¶ Non solum falsum scribẽdo in testamẽto:vel instrumẽto:vel libro rationũ:sed intercidendo vel delendo lr̃as:ne verũ appareat:dicit falsarius.d.l.j.§.Qui in rationibus.& in l.Quid sit.et l.Paulus.§.Paulus.eo.titu.

¶ Si fraudulẽter alterius scripturas celauit:tenetur de omni damno ex hoc alteri subsecuto l.Qui testamẽtum.& l.eis qui. ff.de falsis. M

¶ Si instrumẽta apud se deposita in damnũ deponentis monstrauit aduersarijs eius:tenet de oi illius dãno.l.j.§.Is q̃ deposita.ad legem cor.de fal. M

¶ Mortale pctm̃ vt in omnibus predictis casibus falsitatis tum ꝓpter notabile dãnũ:tum ꝓpter penã predictis inflictam: que est bonorum publicatio et deportatio seu ꝑpetua bãnitio: vt.l.j.in fi.ff.ad.l.cor.de fal. M

¶ Si pecuniã dedit tabellioni vt falsum testamentũ vel aliud instr̃m scriberet tenet ad dãnũ inde secutũ.ff.ad.l.cor.de falsa. l.j.in prin.& in glo. M

¶ Si procurauit scripturã:vel literam prelati alicuius falsari: vel falsis vsus est de dãno si secutũ ẽ tenet.c.inter dilectos.§. preterea.de exces.prela. M

¶ Si litere fuissent pape excõicationem incurrisset : vt prima parte.c.iij.§.lxxv. M

¶ De lanificibus:pictoribus:et tinctoribus:aromatarijs:merces suas:vel artes fraudantes habes.j.in.iij.parte de statibus.

¶ De inquietudine filia auaritie.

¶ Si propter tpalia acquirẽda fuit tãta inqetudine sollicitus vt necessariũ saluti ꝑtermisit:sicut missam:cõfessionẽ:et hmõi. de pe.& re.ois.de conse.distin.j

missas. Th.ij.ij.q.lj.arti.vj. M

¶ De violentia filia auaritie.

¶ De violētia si sine iusta causa bellauit: vt defendēdi: vel recuperandi sua: tenet de oī dāno aduersariis ex hoc illato. de homicidiis: atq; verberibus. l. qm. C. de vi publica. r. l. inuasi.. C. vnde vi. do. Pet. de anchara. in regula. Peccatum. lib. vj. M

¶ Si habēs iustā causam bellādi sine sui superioris autoritate bellauit: tenetur vt latrunculus ad restitutionem raptorum: et dānorū illatorū. l. nullus. C. de iude. r. l. hostes. ff. de captiuis. Anto. de but. in. c. olim causam. de rest. spo. r Alex. de ales in. iiij. in expōne septimi precepti. M

¶ Si noluit restituere id quod rapuit etiā cum autoritate superioris bellando vltra plenariā satisfactionem damni sui: r suorum quo ad bona: vulnera r cedes. dist. j. ius gentiū. r. l. naturalem. ff. de acquir. re. do. M

¶ Tamen si nequit superioris copiam habere: r ex iusta causa bellauit sine illi⁹ autoritate nō imputātur damna: r homicidia l. nullus. de iude. Bart. in. l. hostes. ff. de capti. r idē si superior noluit admistrare iustitiā. c. p venerabilē. §. j. q fi. sint leg. r. c. j. de mili. vasallo i vsib⁹ feudorꝶ. M

¶ Si superiorem non recognoscens: r habens iustam causam belli: nō adijt superiorem illius cōtra quē bellauit. l. iiij. §. si tam vicinū. ff. de dā. infec. C. ne quis in sua causa. i rubro r nigro. M

¶ Si imperator sine autoritate pape pugnauit: cū ei subsit: eo q eius iurisditio depēdet a papa: r eū deponere pōt ex causa. c. venerabilem. de elec. Anto. de but. i. c. olim cām. de resti. spo. M

¶ Si suo cōsilio princeps vel cōmunitas inuasit iniuste terram alienā alias non facturus: tenetur ipse cōsultus ad omnia dāna illata illis nō restituentibus vel dāmnificatis ei non remittentibus fm Inno. r do Ab. in. c. sicut dignum. de homi. M

¶ Si raptoribus auxiliū dedit: tenet de damno a se illato: vel etiam ad totū: si sine auxilio suo factum non fuisset. Innocen. et Abbas ibidem. M

¶ Si scieter participauit: de rebus raptis: pro tanto tenet spoliatis vel pauperibus si illi nesciuntur. Ricar. in. iiij. di. xv. M

¶ Si stipendiarij predam recuperatā de manu hostiū: q nōdum deduxerāt eā in p̄sidia vel castra sua nō reddiderunt suis dn̄is: vt tenent. l. trāsfugā. ff. de acquirē. rerū domi. Bal. in. l. ab hostibus. C. de captiuis. M

¶ Si recuperatos boues: currus: victualia: r hmōi: q ab hostibus deducta erant dn̄is suis

qui pro exercitu illa adduxerāt non reddiderunt: vt tenētur. D. l. transfugam. M

¶ Quo casu equi aliȷ q̄ victualia adduxerant: sic recuperati & arma fiūt recuperātiū militum. Ita tn̄ q̄ assignetur duci belli: sicut & alia capta q̄ prius hostiū fuerāt: q̄ dux s̄z merita iter milites diuidet. xxiȷ. q. v. dicat aliquis.

¶ Sed & capta p̄ illū q̄ iuste se defendit: siue p̄nceps sit: siue ciuitas nō subiacent restitutioni s̄m Salyc. in. l. ab hostib⁹. C. de capti. & Jo. de ana. in. c. excōicamus. §. Catholici. de here. M

¶ Defendere vero sua l₃ autoritate legis abs₃ alia superioris licentia p̄ ea q̄ habent. ff. de rei vendica. in. l. qui restituere.

: ¶ Si fuit in bellū qd̄ expresse non apparebat licitum: q̄r p̄sumit illicitū. C. qui mili. pos. lib. xȷ. per totū. do. Anto. de but. in c. olim causam. de resti. spo. M

¶ Subditi tamen propter obedientiam excusantur in dubio. xxiȷ. q. j. quid culpatur.

: ¶ Si fuit in bello: qd̄ vna ciuitas cōtra aliā fecit sine autoritate superioris ad oia damna p̄ se data tenet: quia potius dr̄ latrocinium: q̄ͣ bellū. per. l. hostes. ff. de capti. Bar. in ea. l. M

¶ Si persona priuata ex interuallo rem violēter sibi ablatā ab alio propria autoritate recuperauit. qd̄ nō licet s̄m Alex. in iiȷ. tractatu restit. & Archi. in. c. dominus. xxiȷ. q. iȷ. M

¶ Licet tn̄ recuperare rem propriā cōtra vim inferentē etiam in clericū manus violentas inferre: si incontinēti postq̄ͣ spoliat⁹ fuerit: fiat anteq̄ͣ ad alia negotia diuertat itra tres dies: vel plus tēporis s̄m exigētiam rei: qn̄. s. p̄pter potētiā spoliantis: op₃ amicos colligere. ar. in l. iȷ. §. cōfestim. ff. ad tertullianū. & de v̄bo. obli. l. continuus. & c. olim. j. de resti. spo. vbi Jo. an. & Abb. siccu. dicunt hoc.

¶ Si non requisito prius dn̄o vel ciuitate debitoris procurauit fieri represalias s̄m glos. et do. Dominicum de. s. Gemi. in c. ius gentium. dist. j. M

¶ Archi. tn̄ in. c. dn̄s. xxiȷ. q. iȷ. dicit. quidā videntur excusare represalias que pro ciuitate cōceduntur: sed contra est. c. et si pignorationes. de iniur. lib. vj. Ubi reprobant eo q̄ sunt cōtrarie iuri naturali: & legib⁹: vt in aut. vt nō fiāt pignorationes. §. j. colla. v. & hoc dicēdum Archi. videtur magis in consiliȷs dandis sequendum.

¶ Si fiunt cōtra personam religiosam incidit in excōicationē: de qua in. j. parte. c. iiȷ. §. cxxj. M

¶ De ludo alee.

¶ Alee ludus est qui iurib⁹ fortune innitit: & est pctm̄ mortale

si fiat ex cupiditate: q2 sic prohibitus. ff. de aleato. per totum in autẽtico. de sanct. epis. §. interdicimus. de vi. ⁊ honesta. cleri. c. clerici officia. Et quis potest excōicari ꝓpter illū. dist. xxxv. eps. excōicari eñ de iure nemo pōt nisi ꝑ mortali. xj. q. iij. nemo epoꝝ ⁊. c. nullus. do. Domi. de sctō Gemi. in. d. c. eps. M

¶ Ludere tñ ad aleã causa recreationis ꝓ esculento ⁊ poculento non vltra vnum aureum quãdo ludẽs est multū diues nec sit clericus: nec ludat fraudulenter vel tempore luctus: nō est ꝓhibitum. ff. de Aleato. l. fi. Ricar. in. iiij. dist. xv. arti. v. q. viij. ⁊ durã. in summa.

¶ Si qd vicit in alea non restituit. et quẽ traxit ad ludum: vel nō attraxit: sed fraudulẽter vicit ab eo. Tho. scda. ij. q. xxxij. ar. vij. Bal. in rub. C. de cōdi. ob tur. cau. ⁊ do. Dñicus de. s. Geminia. in. c. eps. di. xxxv. M

¶ Attract9 aũt ad ludū si vicit: nō tenet perdẽti restituere sed pauperib9 erogare. fm do. An. de Butri. in. c. q2 plerīq3. de immu. eccle. ⁊ Tho. eo. ar. vij.

¶ Si non restituit tutori curatori. Patri. marito. Dño ecclesie: vel monasterio: vt tenetur qd vicit a pupillo minore. xxv. annis Furioso. Filiofami. Uxore. Seruo. clerico: et religioso. Tho. vbi. s. ⁊ Bal. in Rubri. c. de condi. ob. tur. cau. Et dominicus. vbi supra. M

¶ Si qd lucratus est in Alea fm q ludus Alee: ⁊ Taxillorū est prohibit9 nō restituit: vt tenetur expresse de iure ciuili. ff. de Aleato. per totū. ⁊ implicite de iure canonico: q2 vt dicitur di. x. c. de capitulis. leges imperiales nō contrarias iuri diuino: nec abrogatas per ius canonicū: nec ꝑ cōtrariã cōsuetudinẽ rōnabilẽ iura canonica obseruari decreuerunt. Ricar. ea. q. viij. ⁊ gl. ⁊ Archi. in. c. eps. di. xxxv. ⁊. ca. clerici officia. de vi. et honesta. cleri. ⁊ ibi do. abb. hoc tenet cū do. An. ⁊ host. in summa. ti. de pe. ⁊ re. M

¶ Uincens tñ in alea sine fraude a volūtario habente ꝓpriū peculium restituere nō tenetur ei: sed pauperibus: vbi per dissuetudinem derogatū est legibus precipiẽtibus restitutionẽ fm Th. vbi. s. ⁊ Jo. An. ⁊. d. An. de But. ⁊ Abb. in. c. q2 plerīq3. de immu. eccle. ⁊ do. Dñic9 de. s. Gemi. i. c. eps. xxxv. di. hodie in Italia fere vbīq3 abrogate sunt leges iperiales restitutionẽ huiusmodi precipientes fm Sco. in. iiij. di. xv.

¶ Filiusfamilias restituere nō tenet in foro cōscientie pecuniã mutuo acceptã in alea ad ludẽdum in qua illam amisit: quia lex macedoniana sic statuens

toneē naturali equitate: ꝑm Jnno. ꝛ do. Anto. de butri. in. c. q᷑ pleriq;. de immu. eccle.

¶ De turpi lucro multipliciter.

¶ Si clericus lucrū fecit negociando cū et turpe sit: ꝛ prohibitū: vt. c. j. ne cleri. vel mo. debet pauperib⁹ erogare. M

¶ Si aduocatus: testis vel iudex pro iniuste aduocādo: testificando: vel iudicādo precium accepit: teneē pauperibus erogare. c. Non sane. xiiij. q. v. ꝛ ibi Archi. ꝛ Inno. in ca. q᷑ pleriq;. de immu. eccle. M

¶ Si officialis superior vel inferior: aut notari⁹ extorsit extra salarium taxatū: si a multis ꝛ parū teneē pauperibus erogare: si ab aliquo multū teneē eidem. d. c. nō sane. j. q. vij. sancimus. C. q̄ metus causa. l. penul. Abb. ꝛ Inn. in. c. q᷑ pleriq;. de immu. eccle. M

¶ Si in torneamentis aliquid q̄siuit: est pauperib⁹ de consilio erogandū: licet semper sit mortale: vt in ca. j. ꝛ. ij. de Tornea. Ricar. in. iiij. dist. xv. M

¶ Si tempore festiuo lucratus est opere mechanico: vel negociādo: de cōsilio debet erogare pauperib⁹ agens cōtra tertium preceptū sine vera necessitate: vt de feri. c. j. ꝛ. c. Licet. ꝛ exo. ca. xx. M

¶ Si lucrum est fucamentorū: taxillorū: sertorū: et hmōi. teneē pauperib⁹ erogare. Innocē. ꝛ Abb. in ca. q᷑ pleriq;. de immu. eccle. argu. c. magne ꝛ. c. q̄d super his. de voto. M

¶ Si lucrū fecit fundēdo monetas: grossiores electas: vel tondendo grauiores: tenetur pauperibus erogare. Sco. in iiij. dist. xv. M

¶ Si vir vel mulier lucrum accepit propter adulteriū: vel sodomiam: ab his qui alienare possunt: tenetur pauperibus erogare: cū nō cōpetat repetitio dati: nec dn̄ium transfertur in accipientē. l. idē ꝛ si. ff. de condi. ob tur. cau. et. l. in heredē. ff. de calum. An. de but. in. c. quia pleriq;. de immu. eccle. ꝛ ibi Abb. sic. ꝑm Cy. ꝛ Bal. M

¶ Meretrix vero publica acquisitum per meretriciū: vt suum donare pōt: ꝛ testari de eo. Abbas. in. d. c. q᷑ pleriq;. ꝑm Cy. et bal. ꝛ etiā tho. Albert⁹: ꝛ petr⁹ in. iiij. dist. xv. M

¶ Si meretrix accepit a clerico bona ecclesie teneē reddere superiori vel successori in ecclesie vtilitatem cōuertendum. arti. xvij. q. iiij. si quis in atrio: ꝑm Hostien. in summa. titu. de peni. §. Quilibet.

¶ Si a prelato religioso aliq̄d magni valoris accepit: monasterio restituere teneē: ꝑm Mo:

nal.in sum.i pbo restituere. M
¶Similiter si accepit a filio familias: vel religioso: vel ab his q alienare nō possunt: restituere tenet patri: prelato zc. Et secreto mō. Monal.in sum. M
¶Si pannū sericū in eccl'ia vel aliā oblationē publicā de quesito per meretriciū clericus vel religiosi susceperūt retinere nō possunt fm Alex.de ales: vbi.s. vt deute.xxiij.c. M
¶Si vir a coniugata propter meretriciū accepit de reb9 mariti vel dotis: restituere tenet marito. Monal. vbi.s. M
¶Si religiosus a cōiugata de dotalib9 vel bonis viri accepit pp̄ter opus carnale: z cōuertit i monasterij vtilitatē pōt pp̄ria auctoritate si timet prelato dicere surripe tātū dē ad restituēdū marito. Monal. vbi.s. M
¶Si emit frumētū: aut aliam spēm ad caristiā idueēdā tpe lucrū est de cōsilio restituēdū. An. de but.i.c.j. Ne cleri. vl' mo. M
¶Si retinuit mercedē alterius vel aliqd de precio cōuēto: vel multū distulit eam reddere mercenario. Leui.xix.c.pe.aureolus in.ij.dist.xlij. M
¶Si mercenarius rē domino pro sua mercede surripuit: z sine sui vel alteri9 scādalo: lz eā restituere nō teneat: tñ peccauit acciptēdo.tex.z gl.in.c.non sane.xiiij.q.v. Ricar.in.iiij.distinctio.xv. M
¶Qui tñ restituere nō tenet rē suā: vel equipollentē sue: si eā debitori suo surripuit sine oi periculo infamie vel periurij: vel vite sui: vel alterius fm Alexā. de ales.i.iiij.volumine. Archi. in.c.dñs.xxiij.q.ij. Joan. An. z Abb.sicc.in.c. Olim.j. de resti. spoliato.

¶De questorib9 eleemosynarum.

¶Si sine litteris pape: vel diocesani: aut p̄uilegio alio q̄stuauit eelemosynas dolose sūpto habitu religionis.s.Joā.sancti Antonij: aut alterius z cōtra.c. Cū ex eo.de peni.z remis.z.ca. tuarū.de priuile. Ultra mortale tenet ad restitutionē oim q̄ sic quesiuit. Astē.li.iiij.ti.xxix. Et Jmola in Cle. Abusionibus de peni.z remis. M
¶Si noīe sancti Antonij vel.s. Joānis q̄stuauit: cū nō sit oblatus: vel cōuersus dictis religionibus: sz tantū cruce signat9 in pectore. Et p fratres dictarū religionū missus puniri pōt tā ipe q̄ mittētes p diocesanū fm do. Abb.in predicto.c.tuar. M
¶Si questuarij sancti Joānis scti Anthonij: sancti sepulchri z hmōi pronunciāt q populus faciendo eis eelemosynas maiorū indulgentiā peccatorū cōsequat q̄ in eor litteris: vel

privilegiis contineat. Contra dictū.c. cum ex eo tenentur ad restitutionem eorum que tali fraude quesierunt: vt etiam in d.cle.abusionibus. M

¶ Si dicti questuarij propter eleemosynas acquirēdas dispē sauerūt in votis: matrimonijs ieiunijs ⁊ hmōi: cū nō habeāt ex priuilegio in litteris expresso. Cōtra dictū.c.cū ex eo.ad re stitutionē tenentur. M

¶ De gula.

Gula est immoderatus amor edēdi. Et dr immoderatus nō solū respectu quāti tatis cibi: sed quali tatis tpis: ⁊ modi. Querēdo vi delicet lautiora cibaria: et cō edendo horā p̄ueniēdo. Alex. in.ij.tract.de pctō gule. ⁊ de cō secra. dist. v.c. Quinq̃ modis mortale: vel non.

¶ Si delectationi gule inhesit tanq̃ fini paratus facere cōtra dei vel eccl'ie p̄cepta ꝑpter istā delectationē assequēdā. Ricar. in.iiij.di.xv.arti.iij.q.vj. ⁊ Th. ij.ij.q.cxlviij.art.ij. M

¶ Cōcupiscere tn̄ delectationē ciborum: nec velle propter hoc contra legem dei facere: est ve nale. Tho.eo.arti.ij.

¶ Si tpe ieiunij properauit comedere preueniēdo notabi liter horam none ab eccl'ia de terminatā.de cōse.di.j. Solēt. Ricar.ea.q.vj. Landul.ea.dist. dicit hoc verū. Si mane vel ho ra tertia manducauit. M

¶ Comedere tn̄ statī post horā sexte (licet sit aliqua ieiunij de rogatio) nō tn̄ trāsgressor: cū sic comedere in multis locis con suetudo inualuerit. Ricard. in iiij.dist.xv.arti.iij.q.viij.

¶ Preuenire vero horā comedē di ꝑpter necessitatē infirmita tis vel itineris nullū est pecca tum ſm Ul.li.vj.Trac.ij.

¶ Si nimis lauta seu delicata cibaria vltra conditionē suam quesiuit ꝑpter multū excessum pōt esse mortale. Ricar.vbi su pra.q.vj. M

¶ Diuites tamē ad cibos pau perum non sunt artandi. dist. xlj.non cogantur.

¶ Si multū excessit in sumē do cibum vltra indigentiā sue cōplexionis voraciter epulan do qđ dicitur Crapula: morta le est. Quia propter hoc cleri cus ab officio ⁊ beneficio suspē di potest.c. a crapula. de vi.et ho.cleri. Ubi et hoc dicit domi. Abb.siculus. M

¶ Si cibū quē probabiliter sibi multum nocere credebat sumpsit: ⁊ maxime si erat infir mus: do. Anto. de but.in.c.tua nos.de homici. M

¶ Si pcipiebat se bibere vltra mensuram ⁊ inebriari: inebria

tusq est. Alex.de ales in secundo trac.de gula.q.x. M

¶ Bibens aut vltra mensura imperceptibiliter:ex quo inebriatus est:imputatur solum ad veniale peccatu. Alex.vbi.s.

¶ Si vero nesciat potu esse immoderatum et inebriare potente nullu est pctm sm Th.vbi.s.

: ¶ Si aliu inebriauit intendens auferre ei vsum ronis:qd quidem est grauius q alia tpalia auferre. Alex.vbi supra. M

¶ Si aliu inebriari fecit etiam causa medicine.c.cum infirmitas.in fi.de pe.et re. M

: ¶ Si ebrietas sit assidua est mortale sm Augu. Et habet in d.§.alias autem.xxv.di.non qr multiplicatio actuum venialiu augent in infinitu:sed qr no potest esse q homo assidue iebriatur:quin sciens et volens ebrietatem incurrat. Tho.vbi.s. M

¶ De infirmis.

: ¶ Si infirmus comedit ex vitio gule cibu que probabiliter credat egritudinem augere debere facit contra charitate:qua propriu corpus diligere debet. Dura.li.ij.parte.j. dist.vij. M

¶ Si infirmus medico inobediens sumat cibu nociuum scienter infirmitate aggrauante dicit in seipsum seuire:vt.c.significauit.de corpo. vici.do. Anto. de but.in.c.tua nos.de homici. M

¶ De ieiunio.

: ¶ Si ieiuniu ab ecclesia preceptum ex vitio gule magis q ob necessitatem omisit constitutus in etate.xxj.anni. de conse. distin.v.xl.et.c.seq. Tho.ij.ij.q. cxlvij.ar.iiij. M

¶ Excusant tn pueri nimium senes:egrotantes:mendicantes: Grani labore victum querentes: pregnantes:nutrientes. Ac ad sancta loca peregrinantes. Ricar.in.iiij.dist.xv.ar.ij.q.iiij.

¶ Ubi subest debilitas:vel caristia ciborum et hmoi:ex quibus dubitat homo an ad ieiunium teneatur requirenda est episcopi licentia. Nec sufficit licentia simplicis sacerdotis.de vo.c.j. nisi cum ad epm recursus haberi non possit.xxvj.q.vj.psbyter. Anto.de but.in.c.consuluit. de obserua.ieiu.et Tho.vbi supra.

¶ Si in vigilijs vel qtuor temporibus oua vel caseu comedit cotra patrie consuetudine.dist. iiij.denicq. Ricar.in.iiij.dist.xv. arti.iij.q.v. M

: ¶ Si p collatione ieiunij magnam electuariorum vel cofectionum qtitate ad subueniendu fami comedit. Ricar.in.iiij.distin.xv.ar.iij.q.vij. M

¶ Electuaria aute propter necessitatem accipere in sero:vel in mane non soluit ieiuniu sm Gerar.obdo.in quolibe.

: ¶ Si in ieiunãdo multũ immoderate comedit: aut bibit meritum ieiunij amisit. Tho. ij. ij. q. cxlvij. ar. vj. idẽ Ricard. vbi s. ardẽs circa potum põt hõ im excedere q plus peccat: q̃ si frã geret ieiunium. M

¶ Si in mane bibit vinũ ad extinguendũ nõ sitim: sed famem tempore ieiunij fregit ieiuniũ. Ricar. ea. q. vij. M

¶ Si p collatione sumpsit nuces: fic⁹: castaneas: poma: & huiusmodi: quorum actus est i plus nutrire fregit ieiunium ecclesie ſm Alex. de ales in. iiij. tractatu. de ieiunio. & Gerar. obdo. in quolibe. Nõ alij intelligunt verum: si in magna q̃titate. M

¶ Si in die veneris & etiam sabbati vbi de sabbato nõ esset contraria consuetudo carnes comedit. de conse. dist. v. quia dies. & c. consuluit. de obser. ieiu. M

: ¶ Si post cenã comedit carnes qñ in sequenti die est ieiunium precepti: & abstinentia a carnibus. c. de esu. de conse. di. iij. ſm glo. Host. & do. Abb. in. c. quoniam deferri. M

¶ Si protrahẽs cenã vltra mediã noctẽ carnes comedit qñ in sequẽti die est ieiuniũ preceptũ: vel abstinentia a carnibus. d. c. de esu. do. Abb. ibidem. M

¶ Si qñ dies est ieiunij comedit ante diluculũ diei sequentis d. c. de esu. & do. Ab, vbi. s. M

¶ Si homo mediolanẽsis existens in aliena puincia non obseruauit consuetudinem ieiunãdi: incipiens in. iiij. feria cinerũ. vt ibi obseruabat. dist. xij. c. illa. vbi glo. in verbo veneris dicit. viatores tenentur sequi consuetudinẽ loci vbi sunt: vt hic. M

¶ Si aliquot dies quadragesime per interualla nõ ieiunauit sine rationabili causa: tot sunt mortalia q si totã quadragesimã omisit: & sine causa legitima est vnũ mortale: si vno contextu male volũtatis nõ mutato fecit sed tãto grauius ſm doc. M

: ¶ Si in die ieiunij surrexit a mensa intẽtione nõ plus comedẽdi: & postea ad comedẽdũ regressus est: ieiunium fregit. M

¶ Non aũt si animo redeundi ad esum surrexit. Archi. de conse. dist. iiij. in. c. non licet.

¶ Ieiunia q̄ sunt p̄cepta ab ecclesia q̃uis nõ pñt redimi: & tñ q̄ sunt votiua: vel iniũcta in foro pnie autoritate epi redimi pñt: dũmodo cõpensatio credat deo esse acceptior. de vo. c. j. ſm Inno. Host. & do. Ant. de but. super rubrica. de obser. ieiu.

: ¶ Si fuit causa vt aliqs ieiuniũ ad qd obligat⁹ erat sine causa legitima frãgeret. de iniur. c. si. & de homici. c. de cetero. M

: ¶ Si vxor ad preceptum viri fregit ieiuniũ ab ecclesia iniunctum est mortale. Secus si erat

potius. xxxiij.q.vlt. manifestu. directoria.li.j.titu.viij. M

¶De inepta leticia filia gule.

¶Si delectatus est in gesticulatione corporis vel musicis instrumentis vel lusibus carnalibus inepta est leticia nascens ex victo gule: sm Alex.vbi.s. M

: ¶Si dedit pecuniam cytharistis vel his qui varijs vtuntur instrumentis: vt ad voluptatem: et luxuriam sonarent: quod nil aliud est quam pplm vocibus delectare et deum moribus stimulare. di.xcij.instra. glo.in.c.donare.dist.lxxxvj. M

: ¶Si choreizauit modo lasciuo vel intentione prouocandi ad libidinem: vel tpe ieiunij: vel fuit persona religiosa est mortale.s. Bo.in.iiij.di.xvj.in expositione litere.addit Guil.qn choreizauit ex consuetudine: etiam sine corrupta intentione est mortale his quatuor modis. M

¶Si choreizauit in ecclia vl cimiterijs.c.cu decorem.de vi.et hone.cle.et cle.j.de cele.mis.

¶Si clericus non solum choreizauit: sed choreis interfuit impudicis videt mortale sm do. Abb.in.d.c.cum decorem. M

¶Si vestitus est habitu clericali vel religioso laruando se: seu mascarando: vt in auten.de san.epi.§.vlti. C.de epis.audien. l.minine.gl.in.c.cum decorem.de vi.et ho.cleri. M

¶Si visus est cantilenis inhonestis et carnalibus in choreis. cle.j.de cele.mis.dist.xcij.cantantes.vbi est glo.ad hoc. M

: ¶Si extra choreas carnalia cantauit: vel ad cantandum: quemquam induxit propter amorem libidinosum. Alex.in.ij.trac.de luxuria.et Tho.ij.ij.q.xv. M

¶De scurrilitate filia gule.

¶Si verba turpia vel ad libidinem prouocantia ex quadam intentione libidinosa dixit quod est scurrilitas. Alexan.de ales in ij.trac.de gula. M

¶Si fecit actus immorigeratos et impudicos. Alexan.in tractatu de scurrilitate. M

: ¶Si sustinuit turpia loqui quos tenebatur corrigere vt superior. Alex.vbi.s. M

¶De hebetudine mentis filia gule.

¶Hebetudo mentis prouenit ex voluntario errore iudicij circa cognitionem spiritualium. Alex. in.ij.trac.de gula.

¶Si iudicauit pertinaciter bona spus ee mala: eo quod sunt asperiora: vt ieiunia: vigilie: et alie huiusmodi penitentie dicitur hebetudo. Alex.vbi.supra.

¶De immundicia filia gule.

¶ Si ex nimia ingurgitatione cibariis se repleuit: vt postea feditas in vomitu ex eructatione secuta sit dicitur inmunditia. Alex. vbi supra mortale. M

¶ De luxuria.

Luxuria est libidinose volũtatis appetitus ex consensu rationis. Alexan. de ales in secundo tractatu de luxuria.

¶ Si comedit calida: vel aliud egit: vt pollueret etiã dormiẽs ppter sensualem delectationẽ. Alex. in. ij. tract. de pollu. M

¶ Si propter crapulã que est peccati mortalis pollutus est etiam dormiens. dist. vj. c. testamentum. M

¶ Si propter turpẽ cogitationem precedentem: et ex cõsensu rationis pollutus est dormiendo. d. c. testamentum. M

¶ Si cũ consummaretur pollutio in vigilia q̃ inceperat in somnis placuit ei deliberate: illa sensualis delectatio est mortale. Alex. vbi. s. M

¶ Tamen si ei placuit qꝫ fuerit pollutus in somnis: lȝ dormiẽs delectationem senserit: non est mortale: quia placentia hec sequens non imponit actui precedẽti malitiam vel bonitatẽ ẜm Alexã. vbi. s. Nec est peccatũ si placet precedẽs pollutio ppter nature exonerationẽ: vel si illa pcessit ex nature debilitate: aut superfluitate. Alex. vbi. s. et d. c. testamentum.

¶ Si cõsensit pollui in somnis nõ plene dormiẽs: sed medius inter dormientem et vigilãtem: qꝛ habet vsum rõnis: licet non cõplete tutius est confiteri. Ricar. in quolibe. M

¶ Ad pfectã tñ rationẽ peccati mortalis requiritur perfectus vsus rationis: quem medio modo dormiẽs habere non põt. Et minime perfecte dormiens: vt ptȝ exemplo: qꝺ his cõsentim' dormiẽtes q̃bus vigilantes nõ cõsentiremus. et Ber. libro de libero arbitrio ait. Dormientib' nihil qꝺ faciunt bonũ vel malũ imputaꝛ. facit; cle. j. de homi.

¶ Si delectatione libidinosa scripsit: misit: vel recepit literas amatorias. Alex. vbi. s. M

¶ Si causa luxurie dedit aut recepit dona quãuis paruula. Alex. vbi. s. M

¶ Si quem ad luxuriandũ sociauit: vel in his fuit mediator aut aliũ fecit mediatorẽ: aut maleficã cõsuluit. Alex. vbi. s. M

¶ Si propter carnalem libidinẽ cũ aliis iuit. Aut alios secũ duxit ad matinatas faciendas. Alex. et Tho. vbi supra. M

¶ Si studiose deficit oculos in aspectu mulieris pulchre: ex quo ignis cõcupiscentie accen-

dit ꝛ esse nature corrupte: mortale est. Alex. vbi. supra. M

¶ Si lasciuis locutionib⁹ vel cantionibus procurauit aliquem vel aliquā ad luxuriam perducere. Alexā. de ales. in. ij. tractatu de luxuria. M

¶ Quomodo peccatum luxurie cōmittitur sensibus nostris: habet supra. in sexto precepto ante statū matrimonij.

¶ De cecitate mentis filia luxurie prima.

¶ Cecitas mētis est dissipiētia dulcedinis dei per quā respuit homo bona spiritualia: ꝛ affectat carnalia.

¶ Si volūtarie affectans carnales voluptates ꝛ bona meliora respuit spūalia: sicut corpales penitētias tāq̄ mala videt mortale: ꝑm Alex. de ales. in. ij. in peccato gule. M

¶ Incōstātia que statū in bono impedit propter aduersa et cōtraria volūtati: ita vt in bono cepto hō nō perseueret. Qđ si esset de salutis necessitate: mortale est. Alex. ibidē. M

¶ Exemplū si nō perseuerat in proposito religionē intrādi ad quod se voto obligauit nullam causam necessario detrahētem habens. M

¶ Precipitatio qua q̄s res faciēdas aggredit incōsulte: que si sint res ad salutē ale ꝛ corporis necessarie: ita q̄ homo maturius pensans nō faceret: sed q: immature agit se precipitat: videtur mortale. M

¶ Exemplū si aliquā precipitāter duxit vxorē in gradu ꝓhibito: vel ingressus est bellū: vel cōtractū iniustū fecit: qđ si maturius deliberasset nō fecisset.

¶ Amor sui quo q̄s plus seipm diligit q̄ deū qđ est fundamētū ciuitatis diaboli ꝑm Aug. xiiij. de ciui. dei. Alex. vbi. s. M

¶ Si deliberate aliq̄n proposuit magis deū negare q̄ mortē vel tormēta ab infidelib⁹ sustinere. Alex. ibidem. M

¶ Desperatio quo quis eternā vitam desperat qđ sequitur ex affectu nimio presentis seculi. Alex. ibidem M

¶ De superbia.

Superbia est peruerse celsitudinis appetitus. Aug. li. xiiij. de ciuita. dei. Caputq̄ est oīm vitioꝝ quia principiū est oīm pctōꝝ. Uel q: in omni pctō contēptus dei q̄ ex superbia venit reperit. Superbus vero ab intra sibi magnus apparet. Sꝫ vane gloriosus ab extra in ore aliorū laudē appetit. Alex. in. iij. tracta. de super. arti. j. q. j.

¶ Si bonum qđ habet sciētie: sanitatis: diuitiarum: et hmōi

a seipso existimat hr̃e: lꝫ alias credat deū causam omnis boni: quod si nō crederet: hoc esset infidelitas. Alex. ibidem. xxiij. q. v. hinc notādum. prima Corinth. quarto. M

¶Si bona q̄ habet a deo se habere cognoscit: suis tñ meritis principaliter accepisse putat. Cum deus sit causa primaria ois boni et homo secundaria. Alexā. ibidem. M

¶Si extollit se hr̃e bona: que non habet: aut plus q̄ꝫ habet: vt sibi apparet ꝛ nō alijs. Ideoqꝫ extollit. Alex. ibidē. M

: ¶Si ceteris despectis vult singulariter apparere sapientior: ditior: fecundior: nobilior ꝛ hmōi vel appetijt ab alijs sic reputari. M

¶Velle autē excellere alios si est in virtutibus gratū deo facientibus: vt in humilitate: ꝛ in charitate sine aliorꝫ depsitone: ꝛ inquātū sibi datur a deo: hoc est gratie ꝛ meriti.

¶Si est in alijs gratuitꝰ tpalibus: q̄ magis inflant: vt sciētia ꝛ diuitijs: nisi addātur debite circūstātie maluꝫ est: qꝛ est preesse propter se. Alex. ibidē. M

¶De derisione.

¶Derisio est vox cōfusa leticie. Insulationē immoderatā hylaritate denuncians. Subsannatio vero est insultatio: q̄ fit naso cōtracto vel rugato. Alex. in iij. tractatu de derisione. M

: ¶Si irrisit aliquē volens ei paruipendere omnino: ac vilē extimare quasi de suo malo nō sit curandū. Tho. scda secūde. q. xv. arti. ij. M

¶Alterius tñ malū paruū vertere in risum: vel ludū veniale est. Similiter si sit defectꝰ alicuius pueri vel stulti in risum Tho. eo. articu. ij. Vel si fit ex quadam leuitate nolens malū proximi. Alex. vbi supra. V

¶Si irrisit quadā malignitate: vel improbitate proximi simplicitatē: vt eum faceret erubescere. Alexā. vbi supra: ꝛ Tho. scda scde. q. xv. arti. ij. M

: ¶Si derisit volētem religionē ingredi: intendens ei facere erubescentiā: qꝛ oia propter xp̄m vult relinquere. Alex. ibidē. M

: ¶Si per suā derisionē intendit aliquē ad perturbationem notabiliter prouocare. Alexan. et Tho. vbi supra. M

¶Si de deo vel dei sacramentis vel parentibus vel sanctis viris vel prelatis derisionē fecit eos vilipendendo grauissimū est. Tho. vbi supra. M

: ¶Si risit de offensa dei vel malo proximi. Et sit in dei contēptum. de quo Luce. vj. Ve vobis qui ridetis nunc. Ve ēm est cōminatio pene eterne. Alexā. in tractatu de peccato risus.

De ambitione.

Ambitio est iordinatus honoris appetitus: et aspiratio ad illū. C.si cer.pet.l.q̄squis. et de preben.c.cum iam dudū.

Si appetiit honores de virtute que in eo nō est: siue supra pportionē suā. Tho.scda scde q.clxxxvj.ar.j. et.iiij. vbi dicit. Superbus tēdit ad assequendum qđ supra se est. M

Exemplū si indoctus: vel ineptus vel indignus qr criminosus officiū seculare vel bn̄ficiū ecclesiasticum appetit: vt in.c. auaritie.et.c. Quorūdā.de elec. lib.sexto. M

Si honorē collatū sibi nō refert in deū: vt tenet: cū virtutē propter quā honorat a deo habeat. Se cm̄ principaliter vult honorari. Tho.vbi.s. M

: Si dignitatē spiritualem: vel officia tēporalia desiderauit vt honoretur magis preesse propter se appetēs q̄ prodesse. Alex.et Tho.vbi s. M

Qui epatum desiderat bonū opus desiderat. j.Thimo. iij. Intelligas vt non sit honor in intētione: sed fructus. Naturalis vero affectionis: et sine pctō est. Si homo querat augmentum boni eo modo quo debet et a quo debet: et ad deū referat. Alexā.vbi supra. Uide infra in iij.parte, de prelatis sm Tho.

: Si hoibus quibus natura par est dn̄ari affectat intolerabiliter supbit sm Aug. qđ est cōtra tyrānos. Alex.vbi supra. M

Si q̄siuit aut affectauit peruenire ad officiū vel dignitatē aliquā modis illicitis: vt emendo illa: vel aliis iuste deiectis et hmōi.xlvij.di.c.virū. de elec. auaritie.in.vj. Alex. vbi.s. M

Statum prelationis appetere presumptuosum et stultū est: q̄ a viris probate virtutis cum coactione et formidine suscipi debet: a pctōribus infirmis tota debet intentione vitari. S. Bon.in apologia.c.iij. M

: Si pro se vel pro alio quesiuit contra dei: vel ecclie precepta officiū vel beneficiū consequi.j.q.j. Nullus. ff.ad legē iuliā.de ambitu.l.vnica. M

Exemplū si pro talibus assequendis mutuauit prelato vel principi: vel alteri.

De presumptione.

Presumptio peccatū est duplex. Prima est propue sufficiētie. Scda est ppriex meritorū. Cōtra quā Luc.xvij. Cū feceritis q̄ precepta sunt vobis: dicite qr serui inutiles sumus: fecimus qđ facere debuimus. Alex. de ales in.ij.trac.de superbia.

Si in dānū proximi presumpsit artē exercere quam nesciebat: vt in illo actu oportebat.

ſicut iudicare: aduocare: mederi: confeſſiones audire: edificare: cõſulere ⁊ huiuſmodi. Tho. vbi ſupra. M

¶ Si ꝓpter nimiã preſumptionem de miſericordia dei pctã commiſit: qđ eſt pctm̃ in ſpiritũ ſanctũ. ſctũs Bona. vbi. ſ. et de hoc in peccato inuidie. M

¶ Si peccauit ſub ꝓtextu future cõfeſſionis. Boñ. vbi. ſ. M

¶ Si preſumpſit ſuis meritis vitam eternam promereri. ſanctus Boñ. vbi ſupra. M

¶ Sed debem⁹ preſumere principaliter de miſericordia dei ſimul cũ noſtris meritis ſecũdario. Sicut Judich ca. ix. Et eſt hec bona preſumptio.

¶ Si preſumpſit cõuerſari aſſidue cũ infidelib⁹: qđ eſt prohibitũ. vt. c. Ad hec. de iud. ⁊ Th. ij. ij. q. x. articu. ix. M

¶ Tñ ſi ſtabilis ſit in fide: ⁊ ſua cõicatione ſperet infideliũ cõuerſio nõ prohibetur. Tho. vbi ſ. ⁊. xxiiij. q. iiij. c. infideles.

¶ Si cũ iudeis: ſarracenis: turchis: ⁊ alijs infidelib⁹: q̃ cibos diſcernũt preſumpſit comedere ſine cauſa neceſſitatis: quod prohibet. xxviij. q. j. oẽs. ⁊ glo. in. c. ad mẽſam. ij. q iij. M

¶ Si morat⁹ eſt in domo infideliũ ſeruiẽs illis: vt eoꝝ pueros lactãdo etiã ſemel vel extra domũ ſeptus. c. ⁊ ſi. et ca. ad hec. de iudeis. M

¶ Tamen in caſu neceſſitatis licet lactare illos extra domum iudei: non aũt in domo: ⁊ cum diſpenſatiõe epi ſm Abba. ſicut in. d. c. ad hec.

¶ Si preſumpſit cõicare cum hereticis: qđ eſt prohibituz ſm Ricar. in. iiij. diſt. xxxix.

De iudicio temerario

¶ Judiciũ temerarium eſt ſnia firmata male opinionis de proximo: etiam ſi multa ſint ſigna mali ⁊ pauca boni. Alexã. in. ij. tracta. de iudicio: ⁊ ſuſpitione.

¶ Si pro certo malitiã alteri⁹ extimauit ex leuibus iudicijs. Et fuit de aliquo graui. Tho. ſcđa ſcđe. q. lx. arti. iij. M

¶ Dubitare aũt de ꝓximi bonitate nõ eſt iudicare: ſed ſuſpicari: qđ ex humana infirmitate procedit: et eſt veniale ſm predictos. U

¶ Ubi vero apparebãt manifeſta indicia: vt ſi vidit ſuſpectos ſimul in lecto nudos: vel in loco ſuſpecto mutuo loquentes: non imputatur ad peccatum. Th. ea. q. arti. iiij. ⁊ Ricar. in. iij. diſt. xliij. M

¶ Si firmiter iudicauit opera proximi bona: vt orare: ieiunare aut indifferentia: vt loqui: ⁊ comedere fieri mala intẽtione. ſ. propter vanã gloriam: vel luxuriam. Alex. vbi. ſ. ⁊ Ric. in. ij. diſt. xliij. M

¶Si iudicauit quempiã furtũ vel homicidiũ fecisse: solũ quia familiariter in domo damnum passi conuersabat: vel de occiso male loq̃bat dũ viueret. Ricar. in.ij. di. xliij. super literam. M

: ¶Si iudicauit virũ ⁊ mulierem mutuo loqui intẽtione libidinosa: nõ sciẽdo eos in alijs maleficos. Nico. de lyra super Lucã. c.vij. ⁊ Ricar. vbi. s. M

¶De curiositate.

: ¶Si curiosus fuit discere q̃ ꝓhibita sunt: vt incantationes facere vel maleficia: vel a demonibꝰ discere: vel diuinis. Tho. scḋa scḋe. q.cxlviij. arti.j. Deut. iij. cap. M

¶Si propter honorẽ habendũ principaliter aliquam scientiã didicit. Tho. vbi supra. M

¶Si potiora: et necessaria studia dimisit ꝓpter vana: vt clericus ius canonicũ: propter poetas reliquit: cum habeat curaꝫ animarum. dist. xxxvij. Qui dimissa. Tho. vbi supra. M

: ¶Si curiose studuit inquirere ab alijs ea per que posset de aliquo detrahere ꝓpter odiũ. Tho. ea. q. arti. ij. M

¶Si curiose: ⁊ non transeundo inspexit spectacula chorearum mulierum lasciuarũ: per qḋ trahitur homo ad mortalem cõcupiscentiam. Alex. in.ij. tract. de de peccato saltationis. M

¶De ingratitudine.

¶Si optauit malũ benefactori suo. Tho. scḋa scḋe. q.cvij. arti. iij. Ricar. in.iiij. dist. xxij. Durã. lib.j. parte. v. q.xxij. M

¶Si retribuit cuiq̃ mala pro bonis. Dur. vbi. s. ⁊ Tho. scḋa scḋe. q.cvij. arti.ij. M

¶Si spreuit retribuere benefactori suo quadam cordis elatione reputans illũ indignũ retributiõe. Idẽ vbi supra. M

¶Si actu subtraxit tẽpore necessitatis: qḋ suo benefactori facere tenebat. Idẽ vbi supra. M

¶De scãdalo filia superbie.

¶Scandalũ est dictum: vel factum minus rectum prebẽs alteri occasionem: ⁊ non causam. Rayne. Hierony.

¶Si aliquo modo peccauit: vt furto: vsura: vel homicidio: intendẽs inducere ad simile peccatũ eũ qui suo exẽplo inductꝰ est: vel etiam si non intẽdebat. Tho. in. iiij. dist. xxxviij. M

¶Tamẽ cũ scḋi peccati actꝰ pẽdeat: ex p̃mo: solũ est vnũ mortale: tãto grauiꝰ in scandalizante ẜm doctrinam Alex. de ales s. in prin. scḋe partis. §. fin.

: ¶Si non curat scandalizare quempiam suo malo exemplo: ꝗuis non intẽdat ad ruinã inducere. Matt. xviij. Necesse est vt veniant scãdala. s. a deo pre-

ſtita nō neceſſitate coactionis: ſʒ neceſſitate immutabilitatis. Et ſequit. Ve illi per quem ſcādala veniunt. Tho. vbi. ſ. M

ꝛ ¶ Si ex ſcandalo quod alius ſumit iniuſte pretermiſit bonū ad ſalutem neceſſarium: vt parcere inimico: ſubuenire mulieri: vel alteri cōſtituto in magna neceſſitate. Cōtra. c. cum ex iniūcto. de no. ope. nuncia. Ricar. in iiij. diſt. xxxviij. M

¶ Si sciēs aliquem mortaliter ſcādalizari ex mentis infirmitate: vel ignorātia. Quia comedit carnes in quadrageſima: ꝑpter infirmitatem: nec ſcandalizato cauſam declarauit: vt tenet. xij. q. j. Nolo: vel qꝛ facit eleemoſynā femine nō multū indigenti: vel qꝛ religioſus carnes comedit: cui tñ alias licet: nec eleemoſynā dare: vel carnes edere non deſiſtit. d. c. cum ex iniuncto. et Ricar. vbi ſupra. M

¶ Faciēs publice cōtra votū ſolēne: vel blaſphemās: peccat in deū principaliter: ꝛ in ꝓximum ratione ſcādali: tñ cum peccatū numeret ratione actus tantum eſt vnum peccatū: tāto grauius ſicut ſi vna actiōe plures interficiat homines. ſ. Bon. in. iiij. di. xxxviij. ſuper literam. M

¶ De vana gloria.

Vana gloria eſt qua qs delectat: ꝛ gl'iat in bono mutabili ꝛ vano pluſq̃ in deo ſummo immutabili bono: ſicq; eſt mater oim malorum: prout aū eſt delectatio in re vaniſſima: ꝗ eſt laus humana: ſic eſt filia ſupbie appetens excellentiā ex laude illa. Alex. in. ij. tracta. de vana gloria. q. v. Velle laudari propter deum: vel ꝑpter bonū exemplum proximi non eſt peccatum: quia eſt appetere laudē propter gloriam dei: vt deus in bono opere noſtro laudet: proximus edificet: ꝛ ꝑ imitationem proficiat. j. Cor. x. Placete omnibus: ſicut ꝛ ego omnib⁹ per oia placeo. Alex. vbi ſupra.

¶ Si vana gloria inſurgat ex ſurreptione: eſt veniale: ſi ex deliberatiōe: eſt mortale. ad Gal. j. ſi hoibus placerē xp̄i ſeru⁹ nō eſſem. Alex. vbi ſupra. M

ꝛ ¶ Si vanā gloriā habuit de vindicta facta de fornicatione ꝛ huiuſmodi: qꝛ eſt contraria lo reuerentie dei: de cuius offenſa gloriat. Alex. vbi. ſ. ꝛ Tho. ſcda ſcde. q. cxxxij. arti. iij. M

¶ Si opera virtutis: vt ieiunare: orare: docere: ꝛ eleemoſynas facere: ꝛ hmōi ordinauit ad habendā hoim laudē principaliter. Alex. ꝛ Tho. ibidem. M

¶ Operari tñ virtutes principaliter ad dei gloriam licet cupiat ex hoc aliqualem laudem ſibi tribuit veniale eſt. Alex. ꝛ Tho. ibidem.

¶ Si ꝑpter cõsequendã humanam laudẽ fecit: vel parat⁹ fuit facere ꝯ dei ꝛ ecclesie precepta. Alex. ꝛ Tho. vbi supra. M

¶ Exẽplũ: vt exponere se periculo mortis i hastiludio: in pluries fornicãdo: in tenendo partialitatem pertinaciter: ꝛ hmõi.

¶ Si concupiuit laudari ab alijs de re pcti mortalis. Alex. ꝛ Tho. vbi supra. M

¶ Si ex aliquo opere suo bono aut bono sibi a deo collato affectauit laudem humanã ꝑpter seipsum. Alex. vbi supra. M

¶ De arrogantia.

: ¶ Si arrogãter seu falso ostẽtauit seu iactauit se habere pl⁹ diuitiarum: in ornamentis: in vestib⁹: in edificijs ꝛ huiusmodi: vel pulchritudinis in facie suis: vel magnitudinis personalis in planulis altis vel machagnonis ad inanẽ gloriã consequendã. Alex. vbi. s. M

¶ Si falso iactauit se hr̃e industriã scientie vel artis: quã nõ habebat ꝑpter lucrũ: ꝑter mortale tenet ad dãni illati restitutionẽ ẜm Alex. ꝛ Tho. vbi. s. M

¶ De iactantia.

¶ Iactantia est proprie laudis ostẽtatio: etiam si subsit veritas sed arrogãtia est falsa laus: cũ sibi attribuit qd̃ non habet.

¶ Si qs iactauit se mẽdaciter de eo qd̃ ꝯtrat charitati dei: vel primi. tho. ij. ij. q. cxij. arti. ij. M

¶ Exemplũ primũ Ezechielis xxviij. c. ex persona regis tyri dicitur. dixisti deus ego sum. exẽplum secundũ: cũ se iactãs prorumpit in cõtumelias proximi. Luc. xviij. phariseus dicebat. non sum sicut ceteri homines: velut huiusmodi publican⁹ ꝛc.

: ¶ Si de suis operibus malis se iactauit: vel si in his voluit teneri ab alijs strenuior. Alex. vbi supra. M

¶ De adulatiõe filia vane glorie.

¶ Adulatio est vana laus virtutis nõ habite exhibita cũ intentione placendi. Differt autẽ a iactantia que est laus proprij oris: ipsa aũt est alieni. Alex. in ij. trac. de adulatione.

: ¶ Si hominum laudes sibi exhibite deliberate placuerunt ad ꝓpriã gloriã. Tho. scḋa scḋe q. cxxxvj. ꝛ. xviij. di. nihil. M

¶ Si adulatus est aliquẽ intẽtione nocẽdi sibi tẽporaliter: vl̃ spũalr̃. Alex. vbi. s. ꝛ Tho. ij. ij. q. cxv. ar. ij. M

: ¶ Si alterius pctm̃ laudauit est mortale. Pri̇o qꝛ ꝯ charitatem dei ꝛ cõtra ei⁹ iustitiã loquitur. Scḋo proximi quem sic fouet in pctis. Tho. vbi. s. ꝛ Alex. de ales. ꝛ. ff. de seruo corrup. l. nulli. vbi dicit: nõ oportet laudãdo augere malitiam. M

¶ Laudare vero aliquē: vt ex hoc eū cōsoletur: ne deficiat in tribulationibus: aut in bono proficiat seruatis debitis circūstātijs meritorie fit. Tho.ea.q ar.j.

¶ Si propter adulationē quam prelato faciebat beneficium ecclesiasticū cōsecutus est: illud resignare tenetur. Alex. vbi s. M

¶ Adulari autē causa aliorum delectādi vel cōsequendi necessaria substentationi pctm̄ est veniale. Tho.eo.arti.ij. V

¶ Si sustentauit adulatores hystriones: qui ludis illicitis vtuntur: videtur quasi eos in peccato fouere. Tho. vbi.s. et lxxxvj.dist.donare. M

¶ De ornatu mulierum.

¶ Si mulier se ornauit: vt viros sic ad lasciuiam prouocaret. Ale.in.ij.trac.de ornatu vestiū. Tho.scd'a scd'e.q.clxviij. M

¶ Ex quadam tn̄ animi leuitate et vana iactantia se ornare viris et mulieribus est veniale. tho. et Alex.ibidem. V

¶ Si ex superfluo cultu vestiū vir et mulier gloriam quesiuit: ob quam et diues ille sepultus est in inferno. Luc.xvj. Tho.et Alex.ibidem. M

x. ¶ Exemplū superfluitatis: vt si mulier ignobilis vult equari in vestiū ornatu nobili corruptelā multorum sequēdo vel excedēs quo ad numerū vestiū vel p̄cio-sitatem statū sue cōdecētie: vel quo ad formā earum. di.viij. cōsuetudo.et.c.qui contempta.

¶ Si p̄ter cōsuetudinē ciuitatis se ornauit habitu ēt honesto: et nō superfluo: qd est p̄sumptio nouitatū. Alex. et Tho.vbi.s. M

: ¶ Si mulier maxime pergo pectus et colla impudice denudauit libidinis incētiuū prebens cupiēsq̄ videri a viris: mortale videtur: sm Alex.vbi.s. M

¶ Si fucis ostentauit candorē vel rubedinem carnis: quā ex natura nō habebat. Tho.scd'a scd'e.q.clxxxvj.art.j. Alexan.vbi supra. et facit.c.fucare.de conse. distin.v. M

¶ Potest tn̄ fucis occultare turpitudinē ex aliqua causa: vt ex egritudine prouentente. Tho. ibidem. et Alex.vbi supra dicēs. Color naturalis meliorari potest ad placendum marito suo.

: ¶ Si capillos naturaliter nigros dealbare conata est: contra dictum christi. Nō potes facere vnū capillū albū vel nigrū. Alex in.iij.tractatu de eucharistia.q.xlviij. M

: ¶ Si capillos mortuos portauit. Alex.in.iij.vbi.s. M

¶ Addit Alex. dicunt aliqui nō esse mortale: si ideo portet capillos mortuos: ne videātur rissum vel marito scādalū faciat: sz meior opinio ē: q̄ sit mortale.

¶ Si propter magnum studiū

ornandi se mulier pretermisit missas audire vel predicatiões presertim die festo. Alex. in. ij. tractatu de ornatu. M

: ¶ Si mulier tanto affectu se ornauit: q̄ non destitisset etiam si credidisset proximum ex hoc cadere in ruinā anime seu esse offensam dei mortalem. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxxxij. M

: ¶ Si mulier non destitisset ab ornatu suo: etiā si credidisset pximū seu pplm cadere in ruinā. vt. s. Tho. ibidē. M

¶ De hypocrisi q̄ est mortale.

¶ Hypocrisis est ficta apparētia bonitatis pter se. Alex. in ij. tractatu de vana gloria.

: ¶ Si deliberate et nō ex surreptione appetijt videri bon⁹: cū non esset pter laudem humanā vel fauorē vel questū tēporalē. Et pter disseminandā malā doctrinā. Alex. ibidem. et Tho. ij. ij. q. iij. arti. iiij. M

¶ Malus simulās sanctitatem nō habitā ad nullū finem predictorū: sed vt sic in tali fictione delectetur peccatum est: sed non mortale. Tho. ibidem.

¶ Uelle videri bonus: puta castus: sobrius: vt deus glorificetur: et pximus edificet̄: malum nō est: sȝ si talis finis non additur: malū est. Alex. vbi. s.

¶ Si ysus est insolētia verbor̄ factor̄ gestiū vel vestiū preter cōmunē vsum: vt per hoc appareat in eo singularis et simulata bonitas pōt esse: vel nō esse mortale respectu finis intenti in bonum: vel malū. Alex. vbi supra.

¶ Si dixit se minorem habere virtutem: q̄ in se cognoscat: vel aliq̄d vile: qd̄ in se nō recognoscit: veniale mendaciū est. Nisi notabile aliq̄d in infamiā suā affirmet: q2 mortale. Tho. scd̄a scd̄e. q. cxiij. M. vel non.

¶ Si scienter dissensit in his q̄ pertinēt ad dei honorē vel proximi vtilitatē. Tho. scd̄a scd̄e. q. xxxvij. arti. j. M

¶ Exempla si discordat in consilio ab alijs proponentibus: et volētib⁹ blasphematores dei et sanctor̄. Diuinos. Incantatores: maleficos: et hereticos inq̄ri: et puniri. Quo ad pximū: vt si assentire noluit iniusta onera leuari: vel iniusta pedagia: vn̄ tenet̄ ad restitutionē dānificatis: presertim si partialitate aut odio fecit. Astē. In summa abbreuiata: v° Ric. in. iiij. dist. xv.

¶ Qui vero existimans bonū esse. In quo ali⁹ cōtrariā habet opinionē ideoq̄ȝ discordat: nō ē pctm̄: nisi errorē habeat in his q̄ sunt de necessitate salutis: vel pertinacia indebite adhibent̄. Tho. vbi supra. M. vel nō.

¶ De contentione.

¶ Contentio reducit ad discor diã: a qua differt: q2 per ipsam quis contradicit cũ apparenti ratione. Et diffinit ab Ambro sio. cõtẽtio est impugnatio veritatis per confidentiã clamoris. Sed per discordiã quis cõtradicit sine ratione. Alexã. de ales in. ij. tract. de vana gloria.

¶ Si ipũgnauit veritatẽ fidei vel morũ: solũ etiã pp odiũ ↄtradicẽtis sibi, s. Boñ. in. ij. di. xliij. de hoc in pctõ inuidie. M

¶ Contendẽs vero ad veritatis inquisitionẽ: vel ex leuitate vt videretur disputando victor esse non est. M

¶ Si laicus contra hereticũ: vel infidelem contendens de fide disputauit: excommunicatus est: de hereticis, c. j. §. inhibemus, lib. vj. M

¶ Doctori quoq3 decretorũ vt sentit Glo. in. d. §. ⁊ dñs Domi. de. s. Gemi. disputare de fide: videtur p hũc tex. esse phibitũ. M

¶ De inobedientia.

¶ Si obedire noluit superiori tẽporali vel spirituali in his ad que tenetur potest excõmunicari. de maio. ⁊ obe. c. si quis. monal. in summa. M

¶ Si mandatum superioris ex contemptu spreuit: ⁊ in quibus obedire non tenetur. videtur mortale ẽm sanctum Bonauẽ. vbi supra. M

¶ Si preceptis canonũ nõ obediuit cõmunione priuari põt. xxv. q. j. hac cõsona. Et est pctm̃ infidelitatis. viij. q. j. sciẽdũ. M

¶ Si pceptis pape obedire noluit. di. xix. c. Nulli. M

¶ Si nõ obediuit precepto de quo dubitabat; si esset vel non esset licitũ. xxiij. q. j. qd culpat. Inno. i. c. ad hec. de apel. M

¶ Si per ignorãtiã obediuit in his que sunt contra articulos fidei vel dei precepta: vel probationes: vel generale statutũ ecclesie. Ray. in summa. titu. de sen. precep. M

¶ Exẽpla vt clericũ percutiẽdo vel aliũ iniuste verberando: interdictũ nõ seruãdo: aliena tollẽdo: nõ ieiunãdo: non sumendo christi corpus: cum esset ad's obligatus ⁊ huiusmodi.

¶ Si gerens curã infirmi preter obedientiã vel impositionẽ medici dedit aliquid ad bibendũ: vel manducandũ infirmo: propter qd mortuꝰ est citiꝰ grauiter peccat: ⁊ irregularis est ẽz do. Maria. in. c. ad audiẽtiã. de homi. ⁊ do. Abb. in. c. tua nos. eo. titu. M

¶ Si egrotus contra medici obedientiã: vel infirmarij bibit vel comedit: qd pbabiliter credebat sibi valde nocere. d. Ant. in. c. tua nos. M

¶ De Inuidia.

Inuidia est dolor aliene felicitatis: et gaudium alterius calamitatis. Secundum em̄ sequitur primum Qui em̄ de alieno bono dolet cōsequenter de eius malo gaudebit. Alex. de ales in secundo tracta. de inuidia.

: ¶Si cōtristatus est deliberato cōsensu de alterius bono: vt scia: fama: virtute: honore: diuitijs ꝛ hmōi: tanq̄ ista sint sue excellēte depssiua: mortale est ſm Pe. oreolū in scdo. dist. xxi. ꝛ Alex. vbi supra. M

¶Qui tristat̄ de pdictis quadā mētis surreptione: ꝛ nō morosa deliberatione. Ueniale est. Pe. ꝛ Alex. vbi supra.

: ¶Si curialis tristat̄: q alter magis a principe honoret̄: vel premietur: vel mulier sterilis q alia filios habeat: vel pulchriores q̄ suos: ſʒ Alex. ꝛ Pe. vbi supra. M

¶De odio filia iuidie

¶Si affectauit pximo malū. Alex vbi. supra. M

¶Si contra deū habuit odium q eum flagellauit in persona: vel in bonis. sanctus Bona. in ij. dist. xliij. M

¶Si appetijt malū alteri⁹ notabile in psona: vel in reb⁹ quot vicib⁹ cōsensu rationis voluit: tot sunt pctā mortalia ſʒ Alex. ꝛ Tho. vbi supra. M

¶Appetere tn̄ inimico paupertatē: vel infirmitatē: vel mortē a deo: vel a iudice iuste infligit: ne sibi vel alijs noceat iniuste: peccatum non est ſm Scot. in iij. dist. xxx.

¶Si mortale odio cōtra proximū iteratis vicib⁹ in die cōsensit: tot mortalia commisit: vnde ꝛ penitens de hoc requirendus est. Alex. vbi supra. M

¶De detractione.

¶Detractio est aliene fame p occulta ṽba denigratio. Alex. de ales in scda pte. tract. de detractione. Ubi ponit sex species eius q̄ sequuntur.

¶Si dolosa intētione nocendi alterius bonū negauit. M

¶Exemplum cum iudei negabāt miraculū ceci illuminati: ne xp̄s dei filius aut bonus putaretur. Jo. ix. c.

: ¶Si propter odiū mortale bonū alterius diminuit dicens non tantum esse. M

¶Si tacuit alteri⁹ bonū: vt milites xp̄i resurrectionē. matth. vltimo capi. M

¶Si bonum alterius ex mortali odio dixit mala intentione factum. M

: ¶Si ex odio alteri⁹ pctm̄ notabiliter auxit narrādo illud. M

: ¶Si mēdaciter dixit malū in infamia alteri⁹. Alex. vbi. s. M

: ¶ Si malū alterius occultū reuelauit p q̃d ille infamat. M
¶ Malū tñ alterius occultum dicere ei q̃ possit prodesse ne. s. malū sequat sine pctō reuelari potest. Alex. ibidem.
¶ Si crimē alterius in publico narrauit ostēdens maiorē certitudinē q̃ habebat ex cōi relatione. Sco. in. iiij. dist. xxi. M
¶ Si induxit aliquē ad detrahenduz. Tho. vbi. s. q. iij. arti. iiij. xv. q. iiij. M
: ¶ Si detrahentē nō correxit: cū ei ex offō prelationis incumberet. distinc. lxxxvi. Faciētis. xxiij. q. iiij. duo. extra de accu. c. qualiter. et. §. ad corrigendos. Tho. eo. arti. M
: ¶ Si ex leuitate aliq̃d dicat q̃d notabiliter famam ledat in his que pertinent ad honestatem vite. Tho. scđa secunde. q. lxxiij. arti. ij. M
: ¶ Si placet audire alterius detractionē: q: vult ei malum. Alex. ibidem. ⁊ Tho. scđa scđe q. lxxiij. arti. iiij. M
¶ Mortale peccatū est detractio: cū fit ex deliberatione rōnis in nocumētū proximi. Veniale est si fiat ex quadā leuitate: aut ex quodā impetuire: sine voluntate nocendi. Item si audiat ⁊ credat: sed nolit malum ei cui detrahit. Alexā. ibidem. ⁊ Tho. scđa scđe. q. lxxiij.
¶ Si tñ ex leuitate occultū crimen manifestauit: ⁊ sequat criminosi infamia: vt quia ex hoc audientes sunt scandalizati est mortale. Alex. vbi. s. M
¶ Si nō zelo iusticie: sed odio denunciauit prelato verū crimen: aut accusauit in iudicio. xxiij. q. iiij. nimium. ij. q. j. Si peccauerit. M
¶ Licet tñ denūciare pctm̄ etiā occultū proximi post correctionē sibi factā prelato vel patri q̃ pōt ei prodesse: ne reciduet. Si prelatus est talis qualis debet esse. Ricar. in. iiij. dist. xix.
¶ Si i cātilenis artificio se ex cogitās detraxit alteri. Astē. lib. ij. titu. xv. M
¶ Si in scriptis malum posuit in infamiā alteri⁹ proijciēs scripta in loco vt inueniantur ⁊ legant: libelus famosus est. v. q. j. c. j. ⁊. ij. M
¶ Si q̃s talia scripsit repertēs non rupit: sed publicauerit. v. q. j. c. j. M

¶ De restitutione fame faciēda per detractionē.

¶ Restituere famā tenet detractor. ¶ Primo si falsum crimen imposuit dicēdo se esse mētitū. ¶ Scđo cū verū crimē: sz occultū in publico pposuit: tenet retractare sine mēdacio. puta nō credatis talē esse qualē dixi: q: male: vel fatue dixi. i. nō seruato iuris ordine. ¶ Tertio si ip

iudicio crimē verū:sed occultū sibi impositū negauit:tenet retractare:vt dicendo. Nō habeatis eū pro calūniatore:forte habuit bonā intentionē. In proponēdo credēs se intētū suū pbare:sz decept⁹ fuit. Sco.in.iiij.di.xv.cū q ea.di. Ricar.z Lādul.z Tho.ij.ij.q.lxij.ar.ij. Addēs si detractor nō pōt famā restituere dz diffamato alr cōpensare.

¶ Apud illas p'onas tenet detractor infamiā verbo vel libello a se factā retractare apud q̄s nouit primū diffamatū nisi ex hoc maior illi seq̄ret infamia. Puta:q2 minime de talib⁹ recordarent. Tenet quoqz per se:vel si nō audet p aliū veniā petere: de iniuria illi quē diffamauit:z scit se ab isto diffamatum:ac secum componere pro dāno illato:qd maius est q̄z si alia bona diripuisset. vj.qō.j. deteriores. Astensis li.ij.titu.xv.

¶ De susurratione filia inuidie.

¶ Si q's susurrationib⁹ discordiam induxit:aut hec intendit inter amicos z consanguineos virtuose coniunctos. Alexā.vbi supra.z Tho.secunda secunde. questione. lxxiiij.art.iij.qō.iiij. detractores. M

¶ Susurratio autē fit in occulto:detractatio in manifesto:bm Alex.vel bm Thom̄.vbi supra. illa seminat discordias:ista denegat alterius bonum.

¶ De exultatione z afflictione filiabus inuidie.

¶ Si exultauit verbis de malo proximi:vel se afflixit animo de prosperitate eius deliberate. Alex.vbi supra. M

¶ De peccatis in spiritum sanctum.

1 ¶ Si inuidet fraterne gratie eo q illam non videt in se esse. sanctus Bona.in.ij.di.xliij.

¶ Inuidere autē aliene gratie quia ex hoc minuitur bonū proprium cuius promotionem appetit:est peccatum capitale.sanctus Bo.vbi supra. M

¶ Si contumaciter impugnauit veritatem.in his que sunt fidei inserens dogma pestiferū nō ex ignorantia:immo credēs contrarium habere veritatem. Alex.de ales in secūdo tract.de peccato in spm̄ sctm̄. M

¶ Si peccare p̄sumpsit putans dei misericordiam esse sine iustitia:z ideo non debere puniri a deo. Alexan.vbi supra. M

¶ Si non ex animi infirmitate: sz malignitate obstinat⁹ fuit in pctis permanere ac ea non detestās:sz optās Alex.vbi s̄. M

¶ Si desperauit deū nolle:vel nō posse sua pctā ei parcere:p pter eorū magnitudinem:sicut Cayn dicēs. Maior est iniq̄tas

¶ Si nõ pepercit inimico odiũ dimittendo: ꝛ eum ex charitate diligendo ac in necessitate sibi subueniẽdo. s. Boñ. in. ij. di. xxx. art. j. q. iiij. ꝛ. v. M

¶ De operibus autẽ corporali bus secundo loco est etiam ver sus. Uisito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: condo.

2 ¶ Si denegauit cibũ: potũ: domiciliũ: ꝛ vestimentũ cõstitu tis in magna necessitate: cũ eis ministrare potuit (alio nõ sub-uenientẽ) est mortale: q2 propter hoc qs mittit̃ ad penã eternã. Matth. xxv. ꝛ ibi Nico. de lyra. ꝛ alex. de ales in. iij. trac. de omis sione. ꝛ. s. Bo. vbi supra. M

¶ Si nõ solũ pecuniã pro redẽ ptione primi existẽtis in mani bus infideliũ exposuit: cum po tuit alio nõ redimẽte: sꝫ etiã cor pus vt liberaret eum: si erat in periculo aĩe apud hereticos vel infideles. alex. ꝛ Tho. vbi. s. Et s. Bo in. iiij. dist. xxx. M

¶ Si homini defuncto nõ exhi buit sepulturã: cum potuit alio nõ exhibẽte. Thob. xij. ꝛ Nico. vbi supra. M

¶ Si infirmos maxie ab alijs destitutos nõ visitauit cõsolãs eos vt potuit. Matth. xxv. ꝛ Ni co. ibidem. M

2 ¶ Si dñs famulum infirmũ vel ancillam misit ad hospitale cum etiã teneatur ad impensas medici ꝛ medicine: si infirm⁹ nõ habet vnde sibi subueniat. ff. cõ modati. l. in reb⁹. ꝛ hoc ibi Bal. ꝛ dominus Abb. siccu. in. c. j. de cleri. egro.

¶ Prestare tamen salariũ dñs nõ tenetur famulo infirmanti: q2 casus cõtingẽs in locãte ope ras suas liberat cõducentem a prestatione mercedis. l. si vno. §. item cum quidam. ff. locati. Abbas ibidem.

¶ De ira.

Ira est motus animi ad penam prouocãs inferendam. Cassio dorus super ps. Do mine ne in furore. sꝫ ẽm Aug. Ira est tristitia ex im potẽtia vlciscẽdi se. Alex. in. iij. parte. trac. de ira.

¶ Si vindictã de inimico appe tit in rebus vel persona sui: vel suorꝫ vltra quam meruit. Alex. vbi supra. ꝛ Nico. de lyra super c. v. Matthei. M

¶ Si p seipsum sine iudice vo luit de inimico vindictã facere licet non plus: q̃ ille mereatur. alex. ꝛ Nico. vbi supra. M

¶ Si per iudicem quantã ille meruit infligi penam optauit: nõ ꝓpter iustitiã: sed ꝓpter vin dictã. Ale. ꝛ Nico. vbi supra. M

¶ Subit⁹ ire motus ad vindi ctã cui non consentitur: venale est si consentitur: mortale. alex. ibidem. mortale vel nou.

¶Si cõtra deũ flagellantem se murmurauit: dicẽs eũ iniustũ vel appetijt vindictaz: si posset eam exequi. Et tot sunt pctã: quot vicib⁹ appetijt. Tho. scda scde. q. clviij. arti. iij. M

: ¶Si non amore iusticie: sed vindicte appetijt deũ vel iudicem alicui penã inferre: vt eius improba volũtas saturaretur. Alex. vbi supra. M

¶Qui autẽ appetijt ↄ͞tra inimicum vindictã vt corrigat magis ꝙ puniatur: nec in illius pena delectat: sic diligit ⁊ nõ odit. Alexã ibidem.

¶Qui sibi irascitur ꝑpter sua pctã: aut pater in filiũ ṽbis vel verberib⁹ moderate corrigens pctm̃ nõ est. Alex. ibidem.

¶De tumore.

¶Tumor mẽtis est volũtas se ad vindictam disponẽs. Alexã. ibidem.

¶Si excogitauit varios modos se vindicandi deliberato rationis consensu. Alexan. ibidem. ⁊ Tho. secũda secunde. q. clviij. arti. iij. M

¶Si tñ appetit⁹ vindicte excogitate etiam actu illate non esset mortale: vt paruz trahere puerum per capillos peccatuz est veniale. Tho. ibidem.

¶De clamore ⁊ cõtumelia. Ire filia.

¶Clamor est exaltatio vocis inordinata: qua prorumpit cõtra proximũ ṽbis turpib⁹ cõfuse: vel si nõ cõfuse: est ↄtumelia.

: ¶Si excãdescens in irã magnum ire vel indignationis signũ cõtra aliquẽ ostendit voce cõfusa ꝑpter scãdalum. potest esse mortale. Mat. v. c. et Alex. ibidem. M

: ¶Si iratus dixit fatue: fur: proditor: adulter: et alia hmõi cõtumeliosa: intẽdẽs ꝑrimum dehonorare. Alex. vbi. s. ⁊ Tho. ij. ii. q. lxxij. ar. ij. M

¶Si dixit cece: strabo: gibbose spurie: ⁊ hmõi: cõuiciosa intentione dehonorandi. Alexan. et Tho. vbi. s. M

: ¶Si verba cõtumeliosa cõtra aliquẽ etiam de familia sua dixit: ex quib⁹ infamia illi: vel scandalũ seq̃ põt: ꝙuis causa correctionis. mortale est. Alex. vbi supra. M

: ¶Si in liuore vindicte dixit filio: seruo: vel discipulo: verba cõtumeliosa: ⁊ noluit ab eis veniã petere priuate vel publice: vt tenet: ſm Ray. M

¶Parẽtes dñi ⁊ magistri si predicta ꝓferant verba cõtra subditos cã correctionis: nõ ꝑprie cõtumelia est: vel cõuiciũ nisi ꝑ incautelã: ⁊ excessum eis cõtingat honorẽ auferre: q₃ tũc esset mortale. Alex. ⁊ Tho. ibidẽ. M

¶Veniã vero petere subditis ꝗ̃ superiores modum excesse-

sunt in obiurgãdo nõ est necessarium ꝑm Augu. vt dicit dist. lxxxvj.c.qñ. per verba contumelie representantur defectus culpe: ꝑ verba cõuiciũ defectus pene: vt in exẽplis proxime dictis. Alex. & Tho. ibidem.

¶ Tenetur qui cõtumeliã vel conuitiũ in proximum intulit veniã petere ab iniuriato: nisi secũ familiariter vt pri⁹ cõuersaretur: qꝛ sic videt sibi iniuriã remisisse. ꝑm Ray. im sum.

¶ De rancore.

¶ Rancor est voluntas nocendi aliis: cuius potentia desit. Et idẽ est malignitas ac malitia: ꝑ quas audet malũ qd nequit. Et sic etiã est odiũ Alex. de ales. in. ij. trac. de inuidia.

¶ Si non dimisit cordis rãcorẽ: siue inimicus impugnet: siue veniã petat. s. Boñ. in. iij. dist. xxx. suꝑ litterã. de q̃ pleni⁹ supra pctõ accidie. M

¶ De maledictiõe. filia ire.

¶ Si se vel aliũ maledixit aut animã suã vel parentũ aut alterius: vel diabolus me vel te importet & huiusmodi. Si ex deliberata voluntate mortale est. Alexã. vbi supra & Tho. ꝗ. ij. q. lxxvj. articu. iij. M

¶ Si in dei cõtumeliã diabolum vel aliã creaturã maledixit dicendo, maledictus sit qui te creauit: aut in hũc mũdũ venire fecit. s. Bo. i. iij. di. xxvij. M

¶ Tamen non est pctm̃ si diabolo maledixit: inquantum est causa pcti vel peccatoꝝ. Alexã. ibidẽ. & Tho. eo. arti. iij. si aũt est parũ mali qd imprecat vel magnũ: sed ex ioco: vel quadã animi surreptione: vel precipitatione: vnde dolet se dixisse: tũc primum veniale est. Alexã. vbi supra. & Tho. eo. arti. iij.

¶ De blasphemia dictũ est in secundo precepto.

¶ De indignatione.

¶ Indignatio est que signo exteriori cõtra proximũ monstratur. Alexander in secundo tractatu de ira.

¶ Si ex indignatione societatem proximo subtraxit: vel loquelã denegauit propter scandalũ posset esse mortale. Alex. vbi supra mortale vel non.

¶ De seditione.

¶ Seditio est quietis publice turbatio. C. de seditio. l. j. & ij. opponitur enim vnitati ciuitatis: & regni: & importat tumultum ad pugnam: ꝑm Tho. scda scde q. xlij. arti. ij.

¶ Si ex al deliberatione verbo facto vel signo aliquo partialẽ se esse mõstrauit ꝑm. s. Boñ. in iiij. dist. xxx. arti. j. q. iiij. M

¶ Si se facit capitaneũ vel caput partialitatis: volens sibi

ceteris quodam metu obedirt: tyrannus est: de quo nota in.l. itē magistri.ff.de pact.Bart.in tracta.de tyrannide. M

¶Si partialis prouocauit seditionē: tenet ad oia mala & dāna inde prouentētia: cū populus suis hortamētis tumultuauit.di.l.scōa. & Tho.ibidē. M

¶Si secut⁹ est pcurātes seditionē ciuitatis. Tho.ibidē. M

¶Illi vo qui bonū cōe defendunt resistentes seditiosis non non sunt dicendi ceditiosi: sicut nec q̄ defēdūt rixosi. Th.ibidē.

¶Pena seditiosi est capitalis: aut suspēdiū furce.ff.de penis. l.vlti.&.l.si quis aliquid.§.ij.

¶Si partialis multotiēs appetijt exilium & exterminiū partis aduerse: toties fuit mortale ɔtra christi preceptū. matth. v.c.& di.xlvi.seditionarios. M

¶De rixa.

¶Rixa est libido vindicādi iniuriā. Alex.in.ij.pte.tra.de ira.

¶Tertia pars principalis interrogatorij: de diuersis statibus & officijs personarum particularium.

Status dr a stando: in eo scilz q spectat ad conditionē persone. Officiuz vero importat negotiuz quoddā in in humanis actionibus.tho.scōa scōe.q.clxxxviij. arti.j.&.ij.

¶Et primo ad principes & cōmunitates seu illos quorū consilio res publice gubernant.

¶Si princeps vel cōmunitas bello vel alio modo vsurpauit ciuitatē: vel terrā iniuste cōtra veri dñi voluntatē tyrānus est. Et ad totius dāni dati restitutionē tenet.c.pisanis.de restitu.spo.l.decernim⁹.C.de sacrosanc.eccle.vbi Bal.& Bart. in tractatu de tyrānide. M

¶Et si predicta ciuitas: vel terra postea per papā: vel imperatorem sic vsurpātū cōcedat non valet: nec vllo tēpore prescribi pōt. Sicut nec intrusus in bñficio.C.de decu.l.eos qui. Baldus vbi supra. M

¶Si pp̄ter metū electus est in dominū a populo habēte iurisditionē eligendi tyrānus est et nō verus dñs.l.i.ff de iudicijs: fm Bart.& Bal vbi.s̄. M

¶Electio autē quā ciuitas spōte facit in duce Uenetiarū & Janue: cum non sit precise dñs: et tolleret ab imperatore legitima est.ar.l.viros.C.de diuers. offi.lib.x fm Bal.vbi supra.

¶Si est princeps sine legitimo titulo toleratus ab imperatore: quia eum expugnare non potest: tyrannus & rebellis imperij est. Et cōmittit crimen lese maiestatis.l.i.&.ij.C.ad.l.iuliam maiesta.Bal.vbi.s̄. M

¶ Qui tñ in feudo prescripsit vtile dominiū contra aliū feudatariū cū titulo ⁊ bona fide spacio viginti annorū: aut triginta cū bona fide: ⁊ sine titulo: q̄ pōt cōtingere p successionē: vel qr fama erat: qđ pater ei⁹ terrā illam habebat in feudū ⁊ hmōi: vere dñs est ꝺm do. Abba. in. c. ad audiētiā: de prescriptio. Si habēs bonā fidē ⁊ titulū successionis vult prescripsisse directū dñiū: añ triginta annos. Si est terra iperij: ⁊ si est eccl'ie romane: ante centū tyrannus est. ꝺm do. Abb. vbi supra. M

¶ Si tyrannus donata sibi a populo non restituat: vt tenetur: qr populus propter tyrannidē dicitur detentus in carcere. de immunitate eccl'ie. Non minus ꝺm Bar. vbi supra. M

¶ Si tyrannus non restituat vt tenetur res quas non iusto precio emit per impressionem l. Si per impressionē. C. Quod metus causa. Bar. vbi. s. M

¶ Fit impressio cū tyrannus p se vel per aliū minatur possessori: nisi sibi vendat: vel si multi intercedāt: rogatus q̄ respectu minoris p̄cepta sunt. ff. Qđ iussa. l. j. in princi. Bar. vbi supra.

¶ Si habēs iustū titulū non permittit populo libera voce defendere bonū publicū tyrānus est. l. quecunq̧ summitates. C. de decu. Bal. vbi. s. M

¶ Si cōpulit iudicē iniquam ferre sniam peccāt vterq̧ mortaliter: ⁊ ad restitutionē damni tenentur: argu. xj. q. iij. Quatuor. Bal. vbi supra. M

¶ Si vendidit officia tpalis iurisdictionis teneť precium in pauperes erogare: cū sit turpe lucrū ⁊ cōtra legis ꝓhibitionē vt in autētico: de mādatis principū. §. illud. Et notat in. c. Nemo. de sy. do. Abb. l. c. j. Ne prela. vic. su. M

¶ Tenetur ⁊ de oībus barateriis: ⁊ iniustis lucris factis per dictos officiales: q̄ propter hoc ꝙ emunt officia multas faciūt extorsiones: vt grauando plus crimina: et bursam punientes: magis q̄ꝫ personam delinquētium. do. Abb. vbi. supra. M

¶ Si sciens suos officiales: aut alios sibi subditos aliena iniuste tollere per quācūq̧ viā vt furtis: rapinis: tallijs: pedagijs: alijs ve iniustis exactionibus: nec eos cohibet: ⁊ ad restitutionē cōpellat: vt tenetur. c. Quante. de sen. ex. Ricar. in. iij. di. xxxvij. ar. iij. q. iij. M

¶ Tollere vero aut reprimere meretriciū nō teneť: nisi in casu propter nimiā meretriciū importunitatē. Ri. ea. q. iij. M

¶ Si noluit officia conferre nisi sibi mutuuꝫ dareť ab accipiente: quicqđ ille lucrať vsura est. Cuius ipse est causa: ⁊ offi

cialis eiusmodi tenetur erogare pauperib⁹ tale lucrum deductis expẽsis sui laboris: ẜ Joã. Calde. in. c. fi. de vsur. & Archi. in. c. plerics. xiiij. q. iij. M

: ¶ Si officiales imperitos: et iniustos posuit scienter in suis officijs tenetur de eorum imperitia: ac ad iniuste extorta. Si illos sine dãno reipublice: vel piculo ꝓpe ꝑsone potuit remouere: ẜm Sco. in. iiij. di. xv. & ij. q. j. c. Notum. iuncta glo. M

: ¶ Si paratus est potius contra dei ꝑcepta facere: ꝙ iustum dominium amittere: vt homicidia facere: & huiusmodi: semper est in pctõ mortali: ẜm Sco. et Ricar. in. iiij. di. xv. M

¶ Princeps in iustum habẽs titulum potest capere bona subditoꝝ sibi rebellantiũ ẜm Bal. in. l. j. C. de seruit. & aqua. & Jnn. in. c. olim causam. de resti. spol.

: ¶ Si ex sola suspitione punijuit in persona: vel in bonis subditos suos satisfacere tenet de huiusmodi. ar. a contrario sensu. l. j. §. pe. ff. de preiscript. verb. Bar. vbi supra. M

: ¶ Si fouet diuisionẽ in ciuitate adherẽs vni parti magis ꝙ alteri: maxie si ob hoc ꝑmit aliquẽ: cũ ei⁹ officiũ sit ꝓcurare ciuium quietem l. j. §. quies. ff. de offi. pretec. in auẗ. de man. prin. in prin. Bar. vbi supra. & Tho. ij. ij. q. xlij. ar. iij. M

¶ Si timẽs aliquem ciuẽ potẽtem sibi esse cõtrariũ: grauauit v l interemit. Bar. vbi. s. M

¶ Si ciues depauperat in debitis grauaminib⁹ realibus: et personalib⁹. C. ad legẽ iuliam repetundarum. l. iubemus. & l. fi. Bar. vbi supra. M

: ¶ Si pl⁹ iurisdictiõis sibi a populo cõcedi fecerit: ꝑsumiẗ ꝙ populus ꝑ metũ ꝯsenserit: si vltra sibi concessa ciuitatẽ obligauit tyrannus est. ff. depositi. l. si fundũ. §. si tutor. Bar. vbi. s. M

: ¶ Si imposuit noua vectigalia in grauamen mercatoꝝ: vel etiã ciuiũ ex iusta causa: q̃ & cessante vectigalia non substulit: tenetur ad restitutionem scdm Gerar. Obdonem. M

: ¶ Si dñs: vel cõmunitas concessit represalias sine iusta causa: vel superioris autoritate: si quẽ hz. xxiij. qõ. ij. c. j. & ij. l. cum vero. §. subuentũ. ff. de fideicõ. lib. Bar. in trac. de represalijs. de hoc. s. in. vij. precepto. M

: ¶ Si debitor veri domini vel cõmunitatis soluit debita vsurpãti tyrãno: vel cõmunitati nõ liberaẗ. l. vrbana. ff. de condi. in debi. & c. eam te. de iureiurã. qđ est verum: nisi tyrannus possit debitori vim inferre: quia sit eius subdit⁹: q̃ casu liberaẗ soluendo sibi: vel suo officiali: vt. l. Paulo Callimacho. §. fin. ff. de leg. iij. bar. trac. de tyrãnide. M

¶ Si se sciente et patiente robaria: quam vetare potuisset commissa est in suo territorio. Bar. in. l. ne quid. ff. de incen. et ruina. et. lxxxiij. distin. consentire. et lxxxvj. dist. facientis. M

¶ Si expoliauit naufragantes excõmunicatus est: et restituere tenetur. c. Excõmu. de rap. Nõ obstante quacunqz consuetudine in contrariũ. ẽm Gerar. Obdo. in. iiij. dist. xv. M

¶ Si accepit bona peregrinorum in terris suis decedẽtium restituere tenetur. argu. xiiij. q. vi. si res. M

¶ Si subditorum bona accepit eo q se ad habitãdũ alibi transtulerint: nec terre illi hoc ab initio de libero consensu omnium est constitutũ: ad restitutionem tenetur: vt in sum. confessorum lib. ij. ti. v. q. xxxix. M

¶ Si bona decedentium sine filijs sibi vsurpauit: non permittens heredes institutos vel veniẽtes ab intestato capere hereditatem teneť ad restitutionẽ. Host. in sum. titu. de pe. et re. §. quibus. M

: ¶ Si dñs inferior impatore exegit talliã: vel collectã a iure nõ approbatã: vľ cõsuetudine: cui9 initij memoria nõ extat vltra mortale restituere tenetur. Ab. sic. in. c. puenit. de immu. ecclesie. nec pro bono cõitatis: ẽm Gerar. Obdo. in. iiij. dist. xv. M

¶ Dñs dicẽs collectam: vel exactionẽ sibi licitam tenetur hoc pbare per legẽ: vel cõcessionem sibi specialr ab imperatore factã: vel cõsuetudinẽ diuturnam sponte ab oĩbus approbatã. C. desup induc. l. vna. et. C. de auro coronario. li. x. Abb. vbi. s.

: ¶ Si dñs vltra conuenta vel statuta inter se et subditos seu inter subditos et antecessores suos: extorsit tallias vel collectas: vel si indistincte: ex instrumento: vel cõsuetudine collectã põt imponere: et imoderate pensatis subditorum facultatib9 imposuit. de censi. cũ Apľs. in. fi. x. q. iij. c. fi. Sed et ad restitutionẽ illi9 excessus etiã tenetur. dist. xviij. de eulogijs. j. q. j. placuit. et. c. Quãpio. s. Bo. in. ij. dist. vl. Ray. in sum. tit. de rap. Tho. in in epľa ad ducissam lothoŕigie. et Host. in sum. tit. de pe. et re. Ja quibus. et qualiter. versic. quid. de questis. M

¶ Princeps tñ cui reddit9 proprij nõ sufficerent pro honesto statu suo conseruãdo: vel si de nouo aliqđ emergeret pro vtilitate: vel necessitate cõi põt vltra solitã exactionẽ: talliam imponere. Tho. vbi supra exempla de his: vt si hostes dominiũ suũ iniuste inuaderẽt. quo casu põt cogere subditos etiam ad laborãdũ: et vigilãdũ: de immu. eccle. c. peruenit. Si irevelit ad

principē pro obtinendo priuilegiū specialis protectionis pro se ꝛ subditis.c.cū apł's.§.prohibemus.de censi.x.q.iij.vnio.circa mediū.si eat in exercitū indictū ab ecclesia contra hereticos: vel infideles.si maritat filiam. si filiū militē facit.si releuat vel renouat feudū suū.Si ꝑ reparatione pontiū ꝛ viarum.si iusta causa depauperatus est:et in similib⁹ casib⁹:vbi principis reddit⁹ nō sufficiūt pōt moderate:ꝛ sine violētia a subditis auxiliū petere:ꝑ tallias vel collectas ſm Th.Ray.Host.vbi.s.
: ¶Si exegit a subditis expendēdo in vestibus:pōpis:hospitibus:liberalitatibus:ꝛ alijs superfluis tenet̄ eis ad restitutionem.Tho.vbi.s.ꝛ sum.cōfessorum lib.ij.ti.v.q.xxxvj. M
: ¶Si coegit subditos:vt inuiti matrimonia cōtraherēt:que plena securitate gaudere debēt nec tenē: nisi per liberū consensum ratificent̄.c.cum locū.ꝛ.c. veniens.scdo de spon. M
: ¶Si bona cōitatis sibi vsurpauit: vt gabellas:et campos: tenetur ad restitutionem illorum cum fructibus.arg.xiiij.q. vj.si res.
: ¶Si suis venationibus cōculcauit blada: tenetur omnia damna illata resarcire.c.amputatis.lxxxvj.dist. M
: ¶Si familiā suā diebus festiuis occupauit in venationib⁹: ita ꝙ missam nō audierit cōtra c.missas.de cōse.di.j. M
: ¶Si collectas imposuit propter bellum iniustum:ad restitutionem tenetur eas soluentibus.quos si non nouit:pauperibus erogare debet:etiā si pecunias nō ipse:sȝ officiales sui ꝑceperunt.ſm Tho.in epła ad Ducissam Lothoringie. M
: ¶Si nō abstulit malas consuetudines:vt baratarias:ꝛ ludos aie et corporis perniciosos cum potuit sine scādalo.lxxxiij. di.Error.ꝛ.c.consentire. M
: ¶Si sustinuit mēsuras ꝛ pōdera iniusta:vel iniustū preciū rerum venaliū:tenet̄ dāmnificatis:cum sit quasi damni causa. arg.c.j.ꝛ.ij.de emp.ꝛ vē.Ricar. ꝛ Tho.in.iiij.dist.xv. M
¶Si extorta ꝑ suos officiales accepit:nec reddidit iniuste dāmnificatis:si scieter vł ignorāter non erogauit in pias causas. Ray.vbi.s.ꝛ sum.confes. M
: ¶Si nō compulit officiales suos:vt extorta per eos redderent predicto modo.Rayne.in sum.cōfessorum vbi supra. M
¶Si sciēs robariā fieri in territorio suo:ꝛ ꝓhibere valēs nō ꝓhibuit:tenet̄ satisfacere dāmnificatis.l.j.C.de fal.mo.ſm Abb. sic.in.c.c.j.de resti.spo.ꝛ Bar.in l.ne qd.ff.de incē.rui.nau. M
¶Non autem tenetur si prohi

bere non potuit.l.j.§.is autem. ff.si fami.fur.fe.di. M

: ¶Si instituit noua pedagia seu gabellas: aut augmentauit antiquas sine licentia imperatoris vel pape cui subest: quo ad tpale dominiũ: aut sine consuetudie antiqua: cuius initij memoria non extat: nec est rex. in quibus etiã casibus nõ põt nisi ex causa rõnabili: vt est propter refectionẽ pontiũ: viarũ: tenere stratã publicam securã: et hmõi facere põt. als ad restitutionẽ tenetur: et est excõicatus. c. super quibusdã. de ver. signi. et in processu curie: de quo supra. j. parte. c. iij. §. ciiij. M

¶Si statuta seu decreta iniusta cõstituit: et si sint contra ius naturale ipso iure nulla sunt. di. viij. que cõtra. xxxij. q. vij. flagitia. Sed et ad cia iniusta grauamina inde sequentia tenetur ẽm Dur. in summa. M

: ¶Si contra aliquẽ iniustitiã scienter fecit: aut tolerauit: potens illã prohibere. si res est nõ parua: semper est mortale: quia cõtrariatur dei preceptis. et charitati. Tho. vbi. s. M

: ¶Si nõ iustitie zelo: sed vindicte et odij: iussit occidi: vel mutilari: vel torqueri aliquem: crudelis est homicida. di. l. si quis viduã. et l. ij. C. ad legem iuliaz repetundarum. M

¶Si sub pretextu correctionis delinquentium extorsit penas pecuniarias. xiiij. q. vj. non sane: vel. c. ne filius pro patre. Th. scda scde. q. lvj. ar. iiij. M

: ¶Si propter munera iustitiaz vẽdidit: vel ipediuit: quo casu ad dãna immiñẽtia tenet. xiiij. q. vj. nõ sane. et Tho. vbi. s. M

¶Si neglexit defendere pupillos: viduas: paupes: aut alios sibi subditos. lxxxvj. di. faciẽtis. Ricar. et Th. in. iiij. di. xv. M

: ¶Si partialis fuit: et ciuium ptialitates i ciuitate nutriuit. ar. l. si qs aliqd. §. ij. et l. fin. ff. de penis. et Tho. ij. ij. q. xlij. ar. ij.

: ¶Si torneamẽta: duella vel hastiludia piculosa fieri fecit: aut sustinuit in terris suis. c. j. et. ij. de torn. et ibi Abb. sic. M

: ¶Si histrionibus meretricibus: et in multis pompis equorum vestiũ: et domorum bona sua pdegit. c. donare. et. c. qui venatoribus. et. c. non satis. dist. lxxxvj. Sco. in. iiij. dist. xv. M

: ¶Si familiã suam luxurijs vel rapinis et blasphemijs aut alijs enormitatibus deditã corrigere neglexit. c. odio. et. c. faciẽtis. et. c. qñ. dist. lxxxvj. M

: ¶Si existẽs feudatarius iuramẽta feudi sine cã nõ seruauit: et cõtra dñm suũ machinatus est: vel feudũ suũ alienauit. Host. in sum. tit. quib' mo. feu. amit. et Jo. de imo. in. c. ij. de feu. M

¶Si fidem promissam etiam

inimicis violauit: vel treugam nō seruauit illis eā seruantib⁹. xxiij.q.j.noli. M

¶Si hereticorū defensor: fautor: vel credēs fuit: excōicatus est. de here. Ad abolendā. & ca. excōicam⁹. De hoc in p̄ria parte.c.iij.§.lxv. M

: ¶Si publicos vsurarios alienigenas admisit in terris suis fenus exercere: vel admissos non expulit infra tres mēses.c. vsurarum. de vsu.li.vj. De quo in j.pte.c.iij.§.cxxiij.& se. M

: ¶Si statutū fecit vt soluantur vsure: vel solute nō restituantur: aut talia statuta nō deleuit: excōicatus est. clemen. graui. de vsuris. de quo in prima pte c.iij.§.cxxv. M

¶Si in officijs publicis posuit iudeos esse iudices: qđ prohibet.liiij.di.nulla.xvij.q.iiij.cōstituit. Et de iude.c.cū sit. M

: ¶Si non cōpulit iudeos remittere vel restituere vsuras a christianis extortas: vt ei precipit. extra de vsuris. Post miserabilem. M

¶Ubi tñ papa ei concessisset q in suis terris posset hebreos fenerātes detinere: si eos vsuras restituere non cōpellat peccare non videtur.

¶Si iudeis q̄ete viuentib⁹ iniurias vel molestias intulit: qđ phibet.l.nullus.c.de iude. M

Ut si mādauit pueros iudeorū nondū hñtes vsum rōnis baptizari inuitis parētib⁹: qđ nō lz: q2 repugnat iustitie naturali: vt dicit Th.ij.ij.q x.ar.xij. Ubi addit. Sed si post vsum rōnis inducti ꝑsuasionib⁹ sine alia coactione consentiūt fidei: pñt inuitis parentib⁹ baptizari. Tenet tñ do.domi.de.s.Ge.& Archi. in c. Qui sincera.di.xlv. Qđ princeps pōt inuitis parētib⁹ iudeis paruulos suos baptizari facere: q2 iudei sunt serui principū. Idē tenet Sco.in.iiij.di.iiij. Sz verius credo dictū Tho. M

¶Itē si noluerit tolerare rit⁹ et cerimonias aut solēnitates iudeorū in terris suis degētium: Cōtra.c.q̄ sincera.dis.xlv.&.c.cōsuluit.&.c. iudei. extra de iude. Aliorū vero ritus infideliū tolerādi nō sunt nisi propter vitādū scisma vel scādalū ꝑm Th. eadē.q.arti.xj. M

¶Uel si inuitos iudeos cōpellit ad baptismū. Cōtra.c.de iudeis.ea.dist.liiij. M

¶Uel si mādauit iudeos trahi ad iudiciū die sabbati. Cōtra.l. iudeos.&.l.diē.c.de iudeis. M

¶Cōpellere tñ pōt iudeos ac debet ad solutionē decimarum ꝑsonaliū vel predialiū: qñ ꝑ̄dijs eorū soluendi erat onus annexum ꝑm Inn.& Abb.siccu. in.c. quanto.de iude.

¶Si princeps nō puniuit iudeos quos sciuit aliq̄d gessis-

se in cõtumeliã xpi: vt ei pcipit. de iudeis in.c.in nonnullis. M

¶ Debet quoq3 princeps cõpellere iudeos: vt signum distingues inter se & christianos portent manifeste: ita q discernant a christianis. Itẽ q in dieb9 lamẽtationis dominice passionis in publicũ non prodeant: et fenestras clausas teneãt: et ostia in die veneris scti.c.i nõnullis. &.c.qz super his.de iude. M

: ¶ Si spoliauit sine iusta cã iudeos bonis q̃ iuste possident restituere tenet ɓm glo. in.c.si de rebus. In verbo regnauerunt.xxiij.q.vij.& Oldra.cõsilio suo.lxxxvij. M

¶ Si vltra cõsuetudinẽ predecessorũ suorũ exactiões fecit in iudeos: & sine causa de his q̃ iuste possidẽt: vñ merito scãdalizari pñt. Tho.in epĩa ad ducissam Lothoringie. M

: ¶ Si accepit p extorsionẽ vel donũ a iudeis nihil habentib9 nisi de vsuris: nec restituit his q̃ eas soluerũt. Aut illis ignoratis pauperibus. Tho.ibidẽ. M

: ¶ Si mulctauit iudeos pena pecuniaria de acq̃sitis p vsurã et nõ distribuit illã: vt proxime predictũ est: sed sibi retinuit cũ iudeus ipse vsuras non soluit. Tho.vbi supra. M

: ¶ Si ad partes sarracenoz: vel Turchorũ: vel aliorum infidelium misit prohibita: vt arma vel alia quibus possunt i pugnari xpiani: vel sciẽter pm sit de terris suis extrahi: excõ catus est. de iudeis.c.ita quo rũdã. Et in pcessu curie de qu ẽ.in.j.pte.c.iij.§.lxxvj.&.cij. M

: ¶ Si plãtis eccĩasticis vt p pe & epõ fuerit iobediẽs & rebe lis: sentẽtias excõicatiõis & in terdicti paruipendens: vel in terdictus diuinis se ingerens vel alios cõpellens interdicta violare pter qd est excõicat9 cle.grauis. de sen.excõ. de quo ẽ.in.j.pte.c.iij.§.lxxiij. M

¶ Si propria auctoritatẽ presumpsit beneficia ecclesiastica cõferre sine puilegio sedis apostolice. Sicut habet Rex francie.ɓm Joã.and.in.c.ij.de preben. & Abb.in.c.de hoc.de symo. Videt hodie ligatus papali excõicatione per processum curie: qz hoc est cõtra libertatẽ ecclesiasticam. M

: ¶ Si in ecclesijs in qb9 erat patron9 sciẽter nõ pñtauit idoneos sciẽtia: vel moribus videt mortale.argu.c.graue.de pbẽ. de electioni.cũ in cunctis. M

: ¶ Si accepit pecuniã vt sic q̃s posset alĩs supplicare nõ valẽs epõ vel papę p bñficio cui9 ipse erat: vl nõ erat patron9. Si res effectũ habuit est excõicatione papali ligat9: vt in extrauagãti Eugenij quarti, q̃ incipit cũ detestabile. M

¶ Si dedit licentiã aggrauandi vel molestãdi in rebus: vel in persona quouismodo iudices ecclesiasticos: pro eo q ab illis fuerit snia excõicationis: suspẽsionis: vel interdicti: contra se vel in suos rectores: officiales ꝓmulgata: ipso facto excõicatus est: si secuta sit psonalis offensa. Si realis: per octo dies nisi restituerit. c. qcunq3. de sentẽ. excõ. lib. vj. de quo. s. in. j. parte. c. iij. §. lxxiij. M

¶ Si nõ obediuit epõ vel inqsitorib9 heretice prauitatis in inuestigatione captione & diligẽti custodia hereticorum vel ipsoꝝ credentiũ: defensoꝝ: receptatoꝝ: vel fautoꝝ qñ a predictis requisit9 fuit vel si hmõi captos sine licẽtia epi vel inqsitoris liberauit a carcere. de hereti. c. vt inquisitionis. M

¶ Si iussit ne subditi emãt vel vendãt personis ecclesiasticis excõicatus est. c. eos. de immu. eccle. lib. vj. M

¶ Si statuit vel gñaliter prohibuit ne immobilia donenꝫ vel relinquanꝫ: vel vẽdanꝫ clericis q3 non subeunt onera cõmunitatis est cõtra libertatẽ ecclesie ꝭm do. Dñicum de. S. Gemi. in preallg. c. eos. M

¶ Si statuta cõtra libertatẽ ecclesiasticã edita a suis pdecessorib9 seruari mãdauit: excõicatus est. c. grauẽ. de sen. ex. M

¶ Si participauit criminoso in crimine ppter qd ille est excõicat9 dãdo ei cõsiliũ: auxiliũ vel fauorẽ: eadẽ est excõicatione ligatus. c. si cõcubine. de senten. excõ. de quo supra in. j. parte. c. iij. §. lxxxij. M

¶ Si grauauit clericos: vel alias personas: aut illorum consanguineos in bonis: vel in persona: ad quos spectat electio: pro eo q eligere eum pro quo rogauit noluerint. c. sciãt cuncti. de electione. lib. vj. M

¶ Si de nouo vsurpauit custodiam ecclesiarum vacantiũ: et alioꝝ pioꝝ locoꝝ: vel eoꝝ bona mobilia occupauit. de elec. c. generali. lib. vj. M

¶ Si per vim vel metũ extorsit absolutionẽ vel reuocationẽ ab excõicatione: suspensione: vel interdicto. c. absolutionis. de his q vi. lib. vj. M

¶ Si mãdauit exigi pedagia a personis ecclesiasticis pro personis illaꝝ vel rebus: quas nõ deferebant cã negociationis. c. quãq3. de censi. lib. vj. M

¶ Si collectis: vel tallijs grauauit personas ecclesiasticas: & monitus nõ destitit: excõicatus est. c. nõ min9. de immu. ec. M

¶ Si bona mobilia vel iura ecclesiarũ coegit submittere: vel alienare psonis laicis: excõicatus est. c. hoc consultissimo. de reb. eccle. non alienan. M

¶ Si iniecit fecit manus violẽtas in personã ecclesiasticam capiẽdo: carcerãdo: torquẽdo vel occidendo: et nõ cã correctionis de mandato sui prelati: si lesio sit enormis: vel psona illa prelatus papali excõicatione ligatus est alias epali. xvij. q. iiij. si qs suadente. et de sen. excõi. c. cum illorum. M

¶ Si de bonis ecclesie: vt paramẽta: vel calices: vel libros accepit: sacrilegus est: et excõicandus. xij. q. ij. nulli licet. M

¶ Si violauit immunitatem ecclie precipiẽs abstrahi p vim ꝯfugiẽtes ad eccliam: qđ crimẽ est maximũ. xvij. q. iiij. si qs cõtumax. et c. miror. M

¶ Publicus tñ latro: q in stratis publicis rapinas fecit: vel nocturnus populator agrorũ: depopulans agros nocte vastans vel comburens: impune põt de ecclia extrahi. xvij. q. iiij. sicut ex. de immu. eccle. c. inter alia. Qui etiã aliũ in ecclis occidit: nõ debet ab ecclia defendi. argu. xij. q. ij. de viro. Marie si ita est consuetudo. Et idẽ de quocũqz aliũ occidẽte isidiose. Secus si ex impetu occidat: vel casu fortuito: qr talis gaudere debet immunitate eccle. Inno. in. c. inter alia prealleg.

¶ Ad iudices arbitros: assessores: et alios officia.

Ad iudices.

Iudex dict⁹ est: quasi ius dicens qđ iure disceptet: qui necludex ꝯst nisi in eo sit iusticia. ff. de iurisdi. om iudi. l. j. de verb. signi. c. forus xxxiij. q. ij. iustum bellũ.

¶ Si iudex timore tyrãni cadente in virũ cõstantẽ tulit iniquã sniam: contra personã alicuius vel bona tenet de damno illato: qñuis tyrannus principaliter teneat: q malitia peccauit: qꝫ ipse qui metu. Gerar. obdo. in. iij. dist xxxv. M

¶ Si iudex iniuste aliquẽ occidit: capitali pena puniendus est: vt. l. ij. C. ad. l. iu. repetunda.

¶ Si homicidam cui pepercit: vt intraret monasteriũ: reuocatum postea a monasterio per vxoré que hoc potest. c. agathosa. xxvij. q ij. iussit interfici contra iustitiam: cũ non videat volũtarie egressus esse de monasterio. vij. q. j. scias. M

¶ Si iudex cõstitutus a principe iustũ dñij titulũ nõ habẽte: aliquẽ condemnauit ad mortem vel mẽbrorũ mutilationẽ tenet vt homicida: qr nullus põt aliũ iudicare: nisi legitimã habeat potestatẽ ordinariã vel delegatã super illum ꝫm Tho. ij. ij. q. lxviij. arti. j. itẽ gesta per tyrannũ nulla sunt: ꝫm Inno. et do. Ant. de but. in. c. nihil. de electio. et in ca. in litteris. de restit

spoli.et text.in.l.decernimus.C. de sacrosanc.eccle.vbi Bal. M

¶ Si cogit iurisditionē temporalē: qđ est prohibitum: ne subditi grauent: vñ est turpe lucrū i autētico: vt iudi.sine quoquo suffra.per totū.de māda.prin. §.illud.do.Ant.de but.Inno.et Host.in.c.j.ne prela.vi.su. M

¶ Si emit iurisditionē temporalem a prelato ecclesiastico symonia est: qz est annexa spūali ppter dependentiā ſm gl.in.c. ij.ne prela.vi.su. Nisi illā prelatus haberet a dño temporalem in feudū: ſm do Ant.de but.in eo.c.ij.mortale vel non.

¶ Si iudex habens legitimam potestatē condēnauit ad mortē eū qui per tormēta cōfessus est crimina: nec in eadē cōfessione post tormenta pseuerauit: tenetur vt homicida: ſm glos.et do. Dñicū de san. Gemi. in.c.nos in quem̄ḡ.ij.q.j.et glo.in.c.ex literis.de diuor. M

¶ Non tñ iudex peccat promittens delinquenti remittere penam: si publice cōfiteat delictū. Si postea cōfitēti nō parcit.per tex.in.c. vtilem.xxij.q.ij.Hugo et Archi.et Domi.vbi supra.

¶ Si minister exequit sententiam sanguinis quā scit iniustā fuisse grauissime peccat ſm do. Dominicū in.c.sicut.et. ij.q.j.et Tho.ij.ij.q.lxiiij. M

¶ Si maiorē penam q̄ crimē merebat inflixit criminoso: aut nō legitime cōuictum: seu p falsos testes: vel iniusta tormenta cōfessum sciēter condēnauit.xj. q.iij.ita sepe.et.c.cū apđ.et.c.graue.Tho.ij.ij.q.lxxvj.ar.ij. M

¶ Si ex auaritia penā corporalem commutauit in pecuniariā.Alex.in.iij.trac.iudicialiuz preceptoꝝ. et Durā.in sum.lib. de parte.ij.di.xiij. M

¶ Si die festo fecit executionē occidēdo delinquētem: qui non erat latro public⁹: vel depopulator agrorum.Host.et Ant.de but.in.c.j.de ferijs. M

¶ Si diebus festis consuetudinarie fecit iurare: vel testem deponere.Joan.an.et do.Anto.de but.in.d.c.j. M

¶ Si ſm allegata et pbata condemnauit ad mortem: vel membri mutilationē: contra notam sibi veritatem: quam sine scandalo poterat liberare: vel ad superiorem remittere: vt tenebatur ſm Ricar.in quolibe.Alex. vbi.s. Gerar.obdo. in.iiij.dist. xvj.Et tex.videtur apertus in c.pastoralis.§.quia vero.de offi.delega.et ibi glossa.mortale. Ubi vero sic efficaces sunt probationes q̄ eas non potuit repellere: nec sine scandalo liberare: vel ad superiorem remittere nō peccauit iudicās cōtra veritatem sibi notā ſm Ricar.et Gerard.obdo. vbi.s. Et sic intel-

lige. Tho. ij. ij. q. lxvij. ar. ij. W

: ¶ Si iudex habēs superiorē in gubernatione reipublice: penam reo totaliter: vel in parte relaxauit contra iuris formam in damnū actoris: vel reipublice: tenetur predictis satisfacere si sine superioris licentia fecit. Alex. & Durā. vbi. s. W

¶ Ubi superiorē non habet: sicut princeps potest relaxare totaliter ex plenitudine potestatis: maxime vbi honor dei suadet: vel reipublice vtilitas: vt si reus ingredi religionem velit: vel vtilis est reipublice.

¶ Si in causa pecuniaria tulit iniquā sniam a q̄ pars lesa non appellauit: tenet̄ ad omne interesse cause: & expensas litis: et cetera damna: f̄m glo. & Bar. in l. j. ff. qd̄ quisq̧ iur. & Inno. in. c. sacro. de sen. excō. W

: ¶ Si pars iniuste condēnata appellauit: & t̄n succubuit: tenetur etiā iudex qui tulit primam sniam iniquā ad omne dānum: & expēsas litis. f̄m Inn. in. c. pastoralis. de offi. dele. W

: ¶ Si pars lesa p iniquā sententiā appellās deseruit appellationē: & succubuit: tenet̄ iudex ad extimationē litis: & expensarum f̄m Inno. vbi. s. W

¶ Predicta vera sunt nisi pars q̄ per iniquā sniam obtinuit nō restituit parti lese per iniustitiā f̄m Host. in sum. in titu. de pe. & re. §. quibus & qualiter.

: ¶ Si iudex imperit⁹ neglexit peritoꝝ cōsilia q̄rere vl' studere si periurus erat: vel si q̄d omisit de cōtingētib⁹ cause male iudicauit: tenet̄ dānificatis ad oē litis interesse: f̄m Bar. in. l. fin. de vari. & extraor. cog. & ibi bal. in. l. mancipia. de ser. fugiti. et Ray. in sum. ti. de iudi. W

¶ Iudex tenetur habere tantā scientiā q̄ ab alijs querere non sit opus: quodcūq̧ oportet iudicare: vel saltim habere cōsuetudinē & peritiā iudicādi. l aut. de iudi. in prin. colla. vj. & l. certi iuris. ff. de iudi. gl. in. c. sciscitatus. de rescrip.

: ¶ Si iudex p̄pter imperitiā assessoris quem sciēs imperitū male iudicauit: tenet̄ ad omnē litis extimationem. Astensis in summa. lib. j. ti. xxxviij. & glo. in c. inter ceteras. de sen. & re iudi. ff. quod quisq̧ iuris. l. ij. W

¶ Ubi vero iudex male iudicauit per imperitiā assessoris quē elegit: si habebat bonam cōsciētiam: & assessor cōiter sufficiens credebat̄: excusatus est. Asten. & Host. vbi supra.

¶ Si q̄ noluit sniam ferre q̄s tus suum amisit: tenet̄ ad oēm litis extimationē. xiij. q. j. dn̄s. vij. q. v. c. administratores. Ale. de ales. vbi. s. W

¶ Si non cōdemnauit reum in expēsis: cum hoc ab actore pete

retur:tenet actori ad earū resti tutionē.l.pperādū.§.sinaūt alterutrū.C.de iudi.et gl.in.l.obseruare.C.de decu.lib.x. M

: ¶ Si neglexit subuenire miserabilib⁹ et oppressis:vt tenet xxiij.q.v.administratores. M

¶ Si iudex vel assessor vrbem egrediens aliū loci eiusdem in sui locū subrogauit: quicquid male iudicauerit ille nō tenet:et tenetur damnificatis iniuste. ff.de assesso.l.iij.et.l.ad similitudinem.vbi hoc dicit Bar.de capua.et Bald. M

¶ Si iudex arbitrum elegit:vt male iudicaret.Bald.in.x.colla.de pace constantie.in verbo circundatur. M

¶ Si arbiter electus a partib⁹ vel datus a iudice fm formam statuti disponētis q᷒ detur cū litigare volentes sunt cōsanguinei:iudicauit iniuste p dolū vel ignorantiā:iurisperitos consulere negligens:tenet leso ad oē interesse.fm doc.in.c.ij.de arbi.et.c.si culpa.de iniur. M

¶ Si arbiter dolo partis iniustam sniam tulit q̄ ad boni viri arbitriū reducta non fuit:tenet damnificato ad omne litis interesse doloso nō restituēte fm Ant.de but.in.c. quintauallis. de iureiuran. M

¶ Si prece:precio:odio vel amore aliquem condemnauit: aut absoluit iniuste.contra.§.si ergo.xiij.q.ij. M

¶ Munerum acceptio veritatis est preuaricatio.j.q.iij. qui recte.et.c.non licet.

: ¶ Si etiā recte iudicādo temporale premium expectat:fraudem in deum perpetrat.dicto c.qui recte. M

: ¶ Si iudex pecuniam accepit vt male iudicaret:vel vt nō iudicaret in dānū partis:tenetur pecuniā restituere ei in cui⁹ iniuriā accepit.j.q.j.iubemus.et c.lex iulia.de symonia.nemo. Alex.de ales.vbi supra. M

: ¶ Si accepit pecuniā a parte q̄ ei dedit:ideo q2 nimiū sententiam proferre differebat:tenet restituere dāti.Ale.vbi supra.et gl.et Archi.j.q.iij.nō licet. M

: ¶ Si cognoscit q᷒ data sit ei pecunia sub specie boni:vt sic eius animus inclinaret ad male iudicādum:tūc restituet eam pauperibus.Alex.vbi supra.et gl.in.d.c.non sane. M

¶ In p̄dictis sex casib⁹ restitutio magis videt esse cōsiliū q̄ȝ necessitatis:q2 cū hoc sit turpe lucrū:tāq̄ȝ de turpi lucro dicendū est fm Ulp.et Guil.in sum.confesso℞.lib.ij.tit.v.§. cxl.in fine.

¶ Judex ordinarius secularis accipere potest sportulas:et delegat⁹ a principe duos aureos in principio cause:et duos in fi. Qñ causa excedit cētū aureos. iij.q.iij.offerat.Ordinari⁹ vero

ecclesiasticus nihil recipit pter salarium qd sibi datur de publico. Delegatus etiam a papa potest tm recipere a partibus moderatas expensas: qn proficiscitur extra domicilium: vel etiaz esculentu z poculetum: qd paucis diebus cosumi potest. de rescript. statutum. §. insuper. et. §. seq. No aut sportulas vel duos aureos fm Jo. an. in. c. vno. de plus peti. z Jmol. in. c. cum ab omni. de vi. z ho. cleri. Tn noie assessor qn ipe no est sufficiens pt salariu petere: dumodo non fiat in fraude. d. c. cu ab omni.

¶Si assessor habens certu stipendium a litigatibus aliquid exegit restituere tenet eisde. Si illud est notabile quid fm glo. in. c. non sane. xxiiij. q. v. M

¶Si inferior officialis suis nuncijs hns certu salariu aliqd notabile extorsit: vel cotra more p immoderata improbitate tenet ad restitutione dantibus nisi qd paruum sit qd debet erogare pauperib9. Aste. vbi. s. M

¶Si iudex vel officialis non seruauit statuta z cosuetudies que seruare iurauit prius9 est: nisi illa sint illicita: vel impossibilia: vel per contraria cosuetudinem abrogata. c. j. de iureiuran. lib. vj. M

¶Si iudex tulit snia contra consuetudine bona perinde est ac si tulisset cotra lege fm Bal. in aut. iubemus. C. de iu. M

¶Tate vis em est consuetud vt per ea iudex possit transgre di formam statuti fm Bal. in. quid ergo. §. pena grauior. ff. d his qui no. infa.

¶Si iudex laicus no seruauit condenationem: sententia: bannum: z excoicatione epi: repellendo excoicatu in iudicio petente: sicut tenet. vt per Jnn. in c. j. de offi. ord. Et glo. in. c. administratores. xiij. q. ix. M

¶Si iudex laicus ratione delicti clericu puniuit sine epi licentia z degradatione. si infligitur pena sanguinis vel tormeti. aute. clericus. C. de episco. z cler. excoicatus est. M

¶Si iudex laic9 statim no reddidit epo peteti captu qui se clericu affirmabat: z erat in habitu clericali: vel erat publica fama eu clericu esse excoicat9 est. de sen. excom. c. si iudex laic9. li. vj. Et ibi Jo. an. M

¶Ubi vero fuisset sine habitu clericali non tenetur iudex epo mittere: donec doceatur q sit clericus: vt p lras sui clericatus iudici ostensas: nisi tm essent testimoniales fm Jnno. in. c. post cessionem. de proba.

¶Et si est clericus coniugatus oportet q se clericu probet. Et q cum virgine cotraxit: z portasse habitu z tonsuram fm dominos de rota. 9clusione. lxxix.

¶ Si iudex laicus vsurpauit sibi iurisditionem super clericos: lz ei se subiecerit: nisi causa sit temporaliũ rerum. de ma. et obe. c. solite. M

¶ Cognoscere tñ potest in causa feudali: vel in recõuentione in causa ciuili et non spirituali: vt si cleric⁹ se immiscet enormitatib⁹: vel si ei⁹ brachiũ inuocetur ab episcopo. de fo. compe. c. verum. de iudi. ca. at si clerici. et. c. cũ non ab homine. de offi. ordi. c. j.

¶ Si fuit acceptator psonarũ: vt nõ ita iudicaret magnũ sicut et paruum. c. nouit. de iudi. M

¶ Si reiecit legitimam probationẽ: vel grauauit partẽ onere probandi: vltra iuris formam dãnificando eam: per hoc notabiliter glos. et doc. in ca. ad nostram. iij. de iureiur. M

¶ Si in causis summarijs citauit hodie p crastina die ad sententiam audiendã: sñia non tenuit: cũ citatio debeat esse trina cũ interuallo dierũ: vt notatur. xxiij. q. iij. de illicita. d. Dominicus in. c. hñ. iij. q. ix. M

¶ Si cuiq̃ requisitus denegauit iustitiam facere teneť illi ad oẽ interesse: et puniri dz extraordinarie. in auť. de qõnib⁹. §. sup hoc. collť. vj. & i auť. Ut litigãtes iurẽt. collť. viij. Bald. in auť. statuim⁹. C. de epis. & cle. M

¶ Si iudex ordinarius sñiam alteri⁹ iudicis inordinarij: in qua execuťa est: teneť leso ad oĩa damna ex hoc illata. glo. fi. in. c. licet. de offi. delega. M

¶ Si post sñiam iniuste datã cognouit errorẽ suũ: nec se correxit: sicut potuit interloquendo vel diffiniẽdo: vt not. de accu. c. generaliter. Et est probabilius q teneať satisfacere parti iniuste lese. M

¶ Si iniuriantem sibi puniuit durante officio suo: eo q non licebat ſm Inno. & Hosti. in. c dilectus. de penis. M

¶ Si iudex nulla cognitione premissa extraiudicialiter partem spoliauit: teneť. de restitu. spolia. conquerente. M

¶ Si ad vindictã facilis fuit: vel credendũ põt esse mortale. lxxxvj. di. si q̃s xv. q. iij si qs. M

¶ Si iudex vt fatigaret vnã partiũ iniuste alterius partis positiones et articulos incõpetentes admisit: q̃s ex officio suo poti⁹ reijcere dz: vt. l. si duo patroni. §. idẽ scribit. ff. de iu. iur. & in glo. l. j. de offi. asse. M

¶ Si iudiciario ordine nõ seruato iudicauit: et condẽnando reũ sine accusatore de crimine nõ notorio. ij. q. j. §. his oibus. xxiij. q iij. si quis. et Tho. scda scde. q. lxvj. arti. iij. M.

¶ Si iudex cõprehendẽs actorem iustitiã non fouere fatigauit reum presertim pauperẽ cla

tādo ꝛ alios actꝰ iudiciales faciendo: cum poterit ac debuerit potius denegare actori citationē rei ꝯm Odofre. in. l. cum clericis. C. de epi. ꝛ cle. M

¶ Si in grauamē vniꝰ partis dilatiōes dedit: vel inquisitiōes fecit: quibus altera pars rn̄dere nō tenebat. Aut friuolas allegationes admisit. Alexā. in. iij. in tractatu preceptoꝝ iudicialiū. ꝛ in cle. sepe. de ver. sig. M

¶ Si admisit positionē vel ꝓtestationē oblatā corā se: quā admittēdo cognoscebat esse i periculum aiaꝝ: vel iniustū esse qđ admittebat: vl' qđ ꝟitas occultabat: vel pars altera decipiebat. cōtra. c. accepimꝰ. de priui. Arnaldus in repertorio. M

¶ A iudice eccl'iastico

Si iudex ecclesiasticꝰ ꝓ obtinēda iurisditiōe: seu ꝑtāte eccl'iastica dedit aliqđ tpale: symoniā cōmisit. ne prela. vi. su. c. j. ij. ꝛ. iij. M

¶ Exemplū est in archipresbyteris ruralibꝰ: q̄ etiā dicuntur decani. in di. c. j. ibi glo. dicit: hi spūalē habēt iurisditionē.

¶ Constituto tn̄ salario: ita ꝙ exercens iurisditionem reddat obuētiones prelato constituēti: aut eas sibi cōputet ꝓ salario vel parte salarij: licitum est ꝯm Inno. Hosti. ꝛ do. Anto. de but. in. c. ij. ne prela. vi. su.

¶ Si iudex ordinarius ecclesiasticus: vel delegatꝰ cōtra iustitiam ꝛ conscientiā: gratia vel cupiditate tulit iniquā sententiam: suspensus est per annum ab executiōe officij. Et tenet ad extimationez litis parti lese. de sen. ꝛ re iud. c. cū eterni. li. vj. M

¶ Si talis durāte suspēsiōe diuinis se ingerat: irregularitatem incurrit: in qua solus papa dispēsat. eo. c. cū eterni. M

¶ Si sine ordine iuris sn̄ias ꝓtulit maxime alicuius censure: puta sine monitione p̄missa vel sine scriptis: ꝛ hmōi. de sen. excōica. sacro. ꝛ. c. j. eo. titu. lib. vj.

¶ Si nimis de facili fulminauit sn̄ias excōicationis: suspensionis vel interdicti: q̄ nisi pro cōtumacia vl' mortali pctō fieri debēt. j. q. iij. nemo episcoporū. ꝛ. c. nullus. ꝛ. c. certum. M

¶ Si nō existēs peritus saltē mediocri iuris scia: licet habuerit peritiā iudicādi nō sufficit. de electio. cū nobis olim. ꝛ glo. in. c. j. di. xx. M

¶ Ab aduocatis et ꝓcuratoribus.

Aduocatus đ: q̄ patronus est cause. C. de aduo. diuer. iudic. l. aduocati. procurator est qui causis agēdis: quoquo studio co

operatur.ff.de var.et extraor. cogni.lib.j.§.aduocati.

¶ Si aduocauit a iure phibitus vt qr erat cleric⁹ in sacris. Uel in minorib⁹: sed bñficiat⁹: vel monachus.c.clerici.et.c.cũ sacerdotis.et.c.ex parte de postulando. M

¶ Clericis tñ pdictis: lz aduocare apud iudicẽ ecclesiasticuz in causa ppria: vel ecclesie vel pro cõiũctis et miserabilib⁹ psonis.c.cum sacerdotis prealle.et lxxxviij.dist.prelatũ. Itẽ monacho de sui plati mãdato p suo monasterio.di.c.ex parte.

¶ Si aduocat⁹ in principio vel in pcessu cognoscẽs cãm iniustam cõsuluit litigare clientulo suo qui causam amisit: teneẽ ei ad oẽs litis expẽsas. Hostien.et Abb.sic.in.c.calũniã.de penis. ar.l.in rem nouã.C.de iu. M

¶ Tñ si cliẽtul⁹ nõ detexit oẽm veritatẽ suo aduocato sibimet imputet. Host.et Abb.vbi.s.

¶ Ubi etiã nõ imperitia: vel dolo consuluit aduoca:⁹: vt qr lex erat multipliciter intelligibilis vel difficilis: ex qua pendebat decisio questionis: non tenetur.l.negligentia.ff.de iuris et fac.igno.Abb.vbi.s.

¶ Ubi quoqȝ ɔsuluit ɔtra cõez opinionẽ ppter vnius doc.acutissimi opinionẽ: lz clientulus succũbat: nõ teneẽ. Io.an.in.c. j.de cõsti.lib.vj.Abb.vbi.s.

¶ Si aduocat⁹ sua negligentia: vel ipertia: vel pditiõe: iustam cãm amisit: teneẽ cliẽtulo ad oẽ dãnũ et interesse.ar.c.ad aures.de eta.et quali.c.fi.de iniur.Host.et abb.vbi.s.et dñicus in.c.infames.iij.q.vij.M. Nõ tñ tenetur si amittat ex defectu pbationũ.ẽm astẽ.li.j.ti.xxxiij.

¶ Si ɔsilio vel auxilio innuit sciẽter causam iniustã: tenetur ad dãnũ qd altera pars ex hoc incurrit. Tho.scda.ij.q.lxxj.ar. ti.j.Asten.li.j.titu.xxxiij.

¶ Si ignorãter defendat cãm iniustã excusaẽ ẽm modũ quo ignorantia excusare põt. Tho. ibidẽ. Ubi a principio credidit cãz iustã q postea apparuit iniusta: inducere põt partẽ ad cedendum: seu ad cõponẽdũ sine aduersarij dãno. Tho.vbi.s.

¶ Si credẽs cãm plus esse iniustã qȝ iustã cãm defendit: est mortale.ẽm do.Anto.de but. et Abb.sic.in.c.Bꝛaui.de iu.iur.

¶ Si induxit clientulũ suum vt veritatẽ in iudicio negaret vel supfluã peteret dilationez: teneẽ parti ɔtrarie de omni dãno.ẽm glos.j.c.j.de cõfes.in.vj. Host.in rub.de pe. M

¶ Si abstulit iustã cãm aduersario petẽdo supfluã dilationẽ vel faciẽdo cautilosam positionem: vel inducẽdo partẽ vt veritatẽ negaret et hmõi: teneẽ ad omne litis interesse. Hostien.et

Abb. vbi supra. M

: ¶ Si aduocatus: vel procurator produxit instrumentũ falsum vel testes falsos: vel allegauit iura falsa: vt fideliter cliẽtuli sui cãm non defendit nihil de cõtingẽtibus omittendo: vt tenetur. iij. q. iiij. c. j. vij. q. vj. si quis. et Mattheus in cle. sepe. de verbo. signi. M

¶ Si aduocatus vel procurator contra scripture veritatem aliq̃d ex suo sensu pposuit: vel causam nõ rõne defendit vel tumultuosa voce nõ mixi rõne factũ proposuit cõtra iura. xxxvij. distinctio. relatũ. iij. q. vij. §. arcentur. v. q. iiij. c. in loco. M

: ¶ Si non iustitie: sed lucro. Contra. dicto. §. arcẽtur. versi. Quid vrbem. M

: ¶ Si cõtra iuris prohibitionem aduocauit reruꝫ amissione ꝛ exilio ppetuo puniri debet. de pe. dist. j. Nemo. M

¶ Si habens cõsuetudinẽ aduocãdi: ꝛ nõ sciẽtiã: nõ excusaṫ. ſm do. Domi. ꝛ Joã. de fantusijs: in dicto. c. infames. ꝛ Bart. in. l. j. ff. de postulan. M

¶ Si in causa iusta vsus est aliqua falsitate: vt falsis testib9: vel instrumẽtis: vel legib9: vel docuit clientulum veritatem negare. Ray. ꝛ in summa. confessoruꝫ. lib. ij. tit. quinto. §. seu. q. clxij. M

¶ Licet tñ aduocato in causa iusta prudẽter occultare ea q̃bus eius processus impediref. Th. vbi supra. immo decipere aduersarium suum: vt dicit gl. xxiij. q. ij. Dñs.

: ¶ Si aduocatus patrociniũ denegauit psonis miserabilibus nõ habẽtibus vñ soluere. Alexã. de ales. in. iij. in tractatu preceptoꝝ iudicialiũ. Tho. vbi supra. ꝛ Hosti. in sum. titu. de pe. ꝛ re. §. quibus. M

: ¶ Si aduersarie parti reuelauit secreta sue ptis: vt q2 sua viderat istrumenta: crimẽ falsi incurrit: ꝛ teneṫ ad restitutionẽ dãni cause iuste pdite. l. j. §. is q̃ deposita. ff. de falsis ꝛ. ff. de iud. l. filiussamilie. M

: ¶ Si accepto salario ab vna parte: postea pactus est cũ alia quã ꝛ adiuuit: in crimẽ falsi incidit ſm Bar. ff. de preuaricato. super Rub. ꝛ in. c. j. de iur. calũ. ꝛ. C. eo. titu. l. ij. M

¶ Si in causa vsuraria aduocauit: vel ꝯsuluit: vt vsure soluerentur: vel nõ redderenṫ: teneṫ ad restitutionẽ. ar. cle. grauis. de vsuris. ꝛ. c. post miserabilẽ. eo. ti. de vsuris. M

¶ Si extorsit salariũ vnde non debuit: vl' vltra q̃ debuit: aduocãdo: vel cõsulẽdo. xiiij. q. v. Nõ sane. in fi. Et. q. vj. sit reus. M

¶ Moderandũ est aũt salariũ ſm quantitatẽ cause: laboris: scientie: et cõsuetudinis regio-

nis.ff.de vari.& extraor. cognit. l.j.§.in honorarijs.& .iij.q.vij.§. apud vrbem.x q.iij.nõ licet.

¶Si accepit vltra cẽtum florenos pro quauis causa qḋ nõ lz vt est tex.& Bar.in.l.j.§.diuus. ff de vari.& extraor.cog. M

¶Si fecit pactum cũ clientulo de quota litis habẽda puta decem:vel duodecim:qḋ est prohibitũ.iij.q.vij.arcentur. M

¶Si clientulus pactus est de re centũ pro salario aduocato: vel pcuratori si vicerint:sinaũt decẽ tãtũ:& qr postea transegit seu composuit se cũ aduersario nõ vult dare illa centũ:vt tenet sicut notat in regula cõtractus. de reg.iur.in.vj in mercu. M

¶Si pcurator p suã contumaciã nocuit dño notabiliter:tenetur ei satisfacere.gl. & doc.in.c. j.vt lite non contest.Bald.in.l. quamuis.de dam.infec. M

¶Si donauit:remisit:vel trãsegit in dãnũ dñi tenet.l.j.& ibi doc.ff.de offi.procu.c.j.

¶A doctoribus & magistris.

SI dignitatem doctoratus nõ ad sui vel aliorum vtilitatem sed ad ambitionem quesiuit:de quo intelligit illud Jaco.iij.nolite fieri magistri.Tho.in quolib. M

¶Si indoctus quesiuit doctorari ppter presumptionẽ:& periculuz videtur mortale.l.vna. C.de professio.qui in vrbe cõstãti.li.xij fm do.Jo.de ana.in.c. j.de magistris. M

¶Si nõ idoneus alios docere presumpsit:vel ex doctrina sua excellentiã cõsequi intẽdit.dist. lix.ordiatos.& Tho.in qlib. M

¶Si quis pro dãda licẽtia docendi precium exegit:restituere danti tenetur:cum talis licẽtia gratis concedenda sit.c.j.et.ij. de magistris. M

¶Si doctor defendit pertinaciter doctrinã falsam:cẽset hereticus.xxiij.q.iij.in ecclia. M

¶Si examinauit imperitum doctorandum:& illum admisit ad doctoratus dignitatem:de quo in.l magistros.C.de pfess. & medi.lib.x. M

¶Si propter cõsiliũ a se datuz in quo nulluz laborẽ habuit reuoluẽdo libros:& studẽdo:& videndo acta:& hmõi voluit salariũ:ad restitutionẽ tenet danti qr salariũ laborãti solummodo debetur.x.qõ.iij.nõ licet.& sum. cõfessorũ.li.ij.ti. v.q.clxiij. M

¶Potest tñ propter cõsiliũ sine labore tantũ accipere salarium a diuite propter laborẽ quẽ aliquãdo habuit in studendo fm Host.in sum.de pe.& re.§.quid de aduocatis.

¶Si docens leges:vel phisicã sciẽter admisit religiosum:vel

sacerdotē:aut clericū in digni=
tate cōstitutū excōicatus est.ne
cle.vel mo.c.super specula. M
¶Si docēs theologiā:vel ius
canonicum sciēter admisit reli=
giosum sine habitu sue religio
nis excōicationem incurrit.c.vt
periculose.Ne clerici vel mo.li
bro sexto. M
¶Si doctor vel scholaris Bo=
nonie tractat de cōducenda do=
mo irreqsitis inqlinis excōicat⁹
est.vt i.j.pte.c.iij.c.j.de loca.M
¶Si cū non esset doctor gessit
se pro doctore:pena falsi puniri
debet.vt.l.reddatur.C.de pro=
fesso.& medi.lib.x. M
¶Si mutuauit scholaribus:vt
secū intrent vsurā cōmisit:si ex
hoc cōsecutus sit maiorē famā
vel lucrū salarioꝝ:qđ est paupe
ribus erogandū.ſm Jo.an.in
regula peccatū.li.vj. M
¶Si mutuando:vel rogando:
vel detrahēdo subtraxit aliorū
doctoꝝ scholares:q iā cū illis
intrabant:tenet ad oē interesse
pdictoꝝ:vt in simi habes ſm Ri
car.de subtrahēte alium a reli=
gione.vt in.vij.precepto. M
¶Si ꝓpter consiliū a se datū:p
errorē:vel ignorātiā snia iniu=
sta est secuta:tenet illi ad satis=
faciēdū cōtra quē lata est.vt.l.
Illicitas.§.sicuti.ff.de offi.psi.
& ar.c.tua nos.de ho.Abb.sicc.
in.c.Tua.prealleg. M
¶Si die festo legit propter sa
lariū:vł alicui cōsulit:est mo
le.ſm do.Ant.de but.in.c.j.
fer.& Tho.in.iij.di.xxxvij.
¶Nō tn̄ peccat si causa piet
tis:vel ꝓpter expediēdū eū p
cipaliter q de longinquo ve
cōsulat:aut ꝓpter exercēdū i
geniū legat.Ant.de bu.& Ab
in eo.c.j.Legere q̄z principa
ꝓpter sui et scholariū erudi
nē lz accessorie veniat lucrū n
fit contra preceptum.ar.c.fi.d
magistris.Abb.in.c.j.de fer.
¶Si scientias prohibitas do
cuit vt necromantiā:artē noto
riā:& poetaꝝ figmēta:qbus au
diētiū mentes incitant ad ince
tiua libidinū:qđ est oino ꝓhib
tū dist.xxxvij.c.ideo ꝓhibet.M
¶Si docuit errores notabiles
cōtra fidē & bonos mores para
tus eos defendere:excōicat⁹ est
c.ad abolendā.de here. M
¶Si falso se iactauit de maio=
ri scia quā habebat ad inanem
głiam vł famā acqrēdā:morta
le est.vt.s.in pctō vane glie.M
¶Si inuidit alteri doctori vel
magro:qr maiorē habet famā
vel cōcursum scholariū:morta
le est.vt in pctō inuidie. M
¶Si ꝑ inuidiā detraxit alteri
doctori:q sit imperitus est mor
tale.vt in peccato inuidie. M
¶Si sectas fecit inter schola=
res:vt eos a doctorib⁹ suis sub
traheret:vel nō idoneum elige
rēt in rectorē studij:qr cōtra pro

ximi est charitatē ꝛ vtilitatem: mortale est.vi.s.in pceptis. M

¶Si neglexit profectū scholariū quo ad mores ꝛ scientiā:cū propter hoc sit salariat⁹:videt mortale.l.magistros.C.de professo.ꝛ medi.lib.x.ar.c.j.Et gl. ibi.xij.q.j. M

¶Si nimium crudeliter verberauit discipulos:videt mortale:qꝛ leuis tm̄ castigatio est concessa magistro.de homi.ad audientiam.ff.locati.l.item queritur.§.si sutor. M

¶Si magis ex ira:q̄ȝ ex correctione clericum verberauit:excōicatus est.xvij.qō.iiij.si quis suadente. M

¶Si vt interesset alicui actui alteri⁹:vt instructione:vel examinatione doctorandi missam neglexit audire die festo.vt in tertio precepto. M

¶Si non seruauit statuta vniuersitatis :que seruaturum se esse iurauit periur⁹ est.vt.s.in secundo precepto. M

¶Si actus suos vt disputationis vel repetitionis fecit in ecclesijs:ꝯ eccl'ie prohibitionē.c. decer.de immu.eccle.li.vj. M

¶Si nō prestitit cōsiliū gratis egenti:vt tenetur sicut ꝛ aduocatus patrocinium.Alex.in.iij. in tractatu preceptorum. M

¶Si cōmunitas doctori infirmanti vel absenti:de volūtate reformatorū studij negat salarium in totū:vel in partē ad q̄s tenet oino.vt.l.in hac lege.C. de profes.sacro.scri.ꝛ do. Dñicus in.c.de q̄buſdā.di.lxxiij. M

¶Si doctor habens salarium vel sufficiens beneficiū pro sua lectura collectā:exegit a scholaribus:turpe est lucrū.do.Dominicus.vbi.s. M

¶Ubi tñ nō haberet salarium: vel bñficiū:vel vñ viuat:exigere potest collectam:vel gratis datū accipere per.l.ij.ff.de origi.iur.Dñicus vbi.s.ꝛ Inno.in c.j.de magistris.

¶Si scholaris prodigaliter expēdit bona paterna:vel studia literarū notabiliter neglexit: vl' cōtra veritatē pertinaciter resistit:ne succūbere videret:vl' vniuersitatis iuramenta nō seruauit:vel propter practicas se periculo mortis exposuit:mortalia sunt.vt.s.in locis suis. M

¶Scholaris vagabundus et studiū negligēs nō gaudet priuilegio vniuersitatis.l.generaliter.§.j.C.de epis.ꝛ cleri.

¶Ab accusatore et actore.

Si aliquē falso de crimine accusauit vel bona in iudicio petijt q̄ nouit nō esse sua:vel sibi deberi leso tenetur de oi dāno ex hoc illato

in persona: fama: vel facultatibus. ij. q. iij. calumniari. 7. xiiij. q. v. Non sane. in fi. 7 eadē causa. q. vj. si res ꝯ̃ pcepto. viij. M

¶ Si accusare neglexit peccatū qđ vergebat i multitudinis corruptelā corporalem: vel spiritualē valēs id ꝑbare sufficienter. Alex. de ales in. iij. trac. iudicialium preceptoꝝ. 7 Tho. ij. ij. q. lxviij. M

¶ Exempla ſm Alex. vbi. ꝯ̃. qñ delictū vertitur in iniuriā dei: vt qz contra fidem: vel si est crimen lese maiestatis.

¶ Si aliquē accusauit de crimine occulto: qđ ꝑbare nō valet: peccauit: 7 famā ei restituere tenet. vj. q. ij. si eps. Ale. vbi. ꝯ̃. M

¶ Accusare aūt nemo tenetur: cum sibi imminet periculū corporis: vel bonorū ab accusato. Ale. vbi. ꝯ̃. Et asten. lib. j. tit. xl.

¶ Si destitit ab accusatione cepta colludēs reo proprias probationes dissimulando: et falsas excusationes inueniendo. Tho. vbi supra. M

¶ Si iustam causam defendit mendacijs vel falsis instrumētis: 7 testibus: lz mortal'r peccauerit: nō tñ alias tenetur. Tho. ij. ij. q. lxix. xxij. q. ij. faciat. M

¶ Si post sententiā latā prosequens in rem iudicatā trāsiuit cognoscat se habuisse iniustam causam: nisi restituerit (vt tenetur) est in statu dānationis. Inno. 7 doc. Ant. de but. in. c. qz plerics. de immu. eccle. M

¶ Si interrogat⁹ a iudice in iudicio in cā ciuili vel criminali: pro q̃ aderāt semiplene ꝓbationes veritatē negauit: vel cām subticuit. Tho. ij. ij. q. lxix. M

¶ Si reus sciēter appellauit se cōtra iustā iudicis sentētiā, vel ꝓpter hmōi morā impediretur eius executio: tenet aduersario de dāno 7 expēsis. ij. q. vj. pater. Cōcordat. Tho. vbi supra. M

¶ A teste.

Si testis interrogat⁹ a iudice super certo articulo in iudicio mentitus est: vel occultauit veritatem: 7 multa subticuit: cū iurasset dicere purā veritatē: mortal'r peccauit in his casibus. c. j. de cri. fal. 7 in. c. dilecti. de accu. M

¶ Si in predictis casibus aliquē damnificauit: tenetur et de omni damno. l. qui nomine. ff. de falsis. ij. q. j. Notum. de his in octauo precepto. M

¶ Si testificatus est in iudicio scire qđ dubium erat: periurus est. Et si cum damno tertij tenetur satisfacere, argu. ad hoc. xxiij. q. v. de occidēdis. 7 Tho. ij. ij. q. lxx. M

¶ Ubi vero ex labilitate memorie: tñ cū aliqua cā factum recogitatione cōtingisset: nō pecca-

ruit mortaliter. Thō. ibidē.

¶ Si accepit pecuniā pro testimonio ferendo: tenet erogare pauper ib⁹: siue dās ad eū corrūpedū dederit vel nō: fm Hosti. de quo. xiiij. q. v. nō sane. M

¶ A notarijs.

Si clericus constitutus notarius confecit instrumentū in secularibus: vel laicus notarius confecit in ecclesiasticis non licet: qꝛ istorū conuersatio debet esse discreta. ne cleri. vel mo. c. sententiā. ꝛ. ij. q. vij. laicos. M

¶ Quicquid pdicti sic fuerint lucrati: debēt pauperibus erogare. xiiij. q. v. q habetis. Ray. in summa.

¶ Si nō fuit descriptus in matricula: ꝛ confecit instrumenta non valent: qꝛ non habetur pro notario. glo. in secūdo. ff. de offi. magis. mili. M

¶ Si existens infamis notorie: vt qꝛ sit homicida: vel falsari⁹ ꝛ hmōi instrumēta confecit: nō valēt: vt notat in auẽ. de tabellio. §. penul. ꝛ ibi glo. ac Bal. in l. cunctos populos. C. de summa trini. M

¶ Si dictauit: vel scripsit in publicā formā statuta sup vsuris soluēdis: vel repetēdis: vel non restituēdis: est excōicatus: vt in cle. ex graui. de vsu. M

¶ Si dictauit statuta: aut redegit in publicā formā contra libertatē ecclesie excōicatus est: vt. s. in. j. parte. in. iij. ca. ꝛ in. c. Grauem. de senten. excō. M

¶ Si per ignorantiā aut maliciam omisit scribere in instrumento vel testamento clausulā aliquā: vel debitā solennitatem pretermisit pter qd qs est dānificat⁹: tenet ei ad satisfaciēdū vt. l. cū sit adiecta. C. de magi. cōue. ꝛ Bar. Idē dicit in. l. tabulis. ff. de tabu. exhibē. M

¶ Si cōfecit instrumentū qd sit vitiosum in vno articulo: oēs articuli sunt vitiosi: siue sint cōnexi: siue separati: vt notat in regula vtile. lib. vj. glo. xxxvij. dist. si quod verius.

¶ Si in scribendo testō puertit ordinē q est de substātia testamenti nō valet: nec excusat per imperitiā. l. perlatā. c. de testa. Bal. in. l. ambiguitas. c. eo. tit. ꝛ tenetur satisfacere damnificato: vt supra. M

¶ Si omisit solēnitatē sibi incūbentē in instrō: vt qꝛ scripsit sine testib⁹: indictione vel anno. reputatur falsum. l. vlti. ff. de rebus eorū. Bal. vbi. s. M

¶ Si ex imperitia min⁹ scripsit vel aliter q debuit: puta qꝛ nō scripsit se: vel nō posuit nomen suū: non valet testamentum. C. de testa. l. hac cōsultissima. §. j. Bal. vbi supra. M

¶ Notarius tñ supplere potest omissa: si est bone fame. dist. xxvij. q̃ de mensa: nisi hoc facere vellet ex interuallo: qd̃ ẜm aliquos nõ põt. Uel si instrumẽtũ tradidit. Bal. vbi supra.

¶ Si mẽdaciter scripsit interuenisse solẽnitatẽ formalẽ puniendus est pena falsi. l. iubemus. §. sciturũ. Bal. in ea. l. M

¶ Si falsificauit vel occultauit testamẽta vł alia instrã ꝑpter qd̃ legatarij legata: vel creditores credita sua probare nõ pñt: ⁊ ꝑ ꝯñs nec cõseq: tenet̃ satisfacere oĩ eoꝝ dãno cãm efficacẽ prestiterit. c. de eden. l. is apud quẽ. ca. si culpa. de iniur. de hoc Bald. in. l. si qs dolo. ff. de tabu. exhiben. ⁊ Jo. and. in addi. Specu. titu. de instrumẽtoꝝ editione. §. instrumẽtũ. M

¶ Si in fauorẽ vsurarij cõfecit instrm̃ vsurariũ: cuius vigore solute sunt vsure: tenet̃ vsuras soluẽti restituere: vsurario nõ reddẽte ẜm gl. ⁊ Ange. i. l. si sciẽte. C. ad legẽ põpe. de parri. M

¶ Si instrm̃ vsurariũ cõfecit i fauorẽ soluẽtis vsuras piurus est: lꝫ vsuras satisfacere nõ teneat̃: iurãt eñ talia instrã non cõficere. Hostien. in sum. tit. de vsu. §. ab aliquo. M

¶ Salarium ab vsurario acceptum: qꝛ in eius fauorẽ cõfecit instrm̃: turpe est lucrum ⁊ pauperibus erogandum. M

¶ Si vltra salariũ debitũ accepit a parte etiã sponte soluẽte puniri debet ẜm Bal. in aut. sed hodie. C. de epis ⁊ cle. M

¶ Si stante statuto: ne possit nisi tm̃ accipe pro singulis actibus: accepit vltra restituere dãtibus tenet̃: si multum fuit: vel si parũ a singulis accepit: pauperibus erogabit. de quo Bar. in. l. inultus. ff. de iniur. M

¶ Si stipulatus est testamẽta eoꝝ: qui erãt alieni a sensu tenetur ad oĩa dãna illoꝝ q̃ successissent predictis ab intestato. Si ꝑpter hoc nõ succedũt: vel in totũ: vel in partẽ aliquã. argu. c. si culpa. de iniur. Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle. M

¶ Si dieb⁹ festis nõ necessitate: sed lucri cupiditate confecit instrumẽta: vel copiauit: vel extendit scripturas: cum id differre posset: quod prohibetur. de fer. capi. j. M

¶ Si est notarius epi: ⁊ salariatus: si pro scribẽdis noibus ordinandoꝝ preciũ accepit: pacto: statuto: vel cõsuetudine: symoniã commisit. de magistris. c. j. et de symo. ca. j. vbi hoc dicit dñs Ant. de but. M

¶ Ubi vero sine pacto statuto vel cõsuetudine recipiat a sponte dante non est symonia. de symonijs. dilectus. ij. Et idem si accepit preciũ suo labori congruens: vbi salariatus non est.

Licet pro quo facit stilus curie Romane: sm quem taxata sunt oia bñficia sm qualitatē eor̄. do. Ant. in dicto. c. j.

A medicis.

SI religiosus vel in sacris cōstitutus: vel in minoribꝰ ⁊ sufficiē ter beneficiatꝰ operam dedit medicine. ne cle. vel mo. c. sententiā. Durā. lib. ij. parte. ij. q. lv. M

¶ Pro miserabilibus tñ personis: ⁊ consanguineis: ⁊ vbi periculū non est: clerici pñt operā dare medicine: dūmodo non in chirurgia: que adustionē ⁊ abscisionē requirat. c. sententiam. Duran. vbi supra. M

¶ Si imperitus exercuit artez medicine: vel peritꝰ: sed in medendo nō est secutus traditiones artis. de homici. tua nos. ⁊ ibi do. Ant. ⁊ Inno. M

¶ Licet sequat̄ sanitas infirmi imperitus tñ nō excusat̄ a mortali: cū se exponat periculo peccati mortalis in nocumētū proximi sm. d. archiepm. M

¶ Si medicus peritus est: sed non adhibuit debitā diligētiaz psonaliter visitādo: dietā infirmi ordinando: ⁊ hmōi: vt tenetur. d. c. tua nos. ⁊ do. Anto. de but. ibidem. M

¶ Si medicus sciēs aromatarium ponere corruptas species in medicinis: neglexit eligere bonas: dum medicinas ordinabat. Inno. in dicto. c. tua. ⁊ Duran. vbi supra. M

¶ Si dubitās de aliqua medicina an pficere debeat infirmo nihilominus eā sibi ppinauit: videt̄ mortale: qꝛ sic cū periculo exposuit. d. Ant. vbi. s. M

¶ Si pp̄ter pecuniā cōsequēdam differt sanitatem: aut grauat infirmitatē faciēs infirmū recidiuare puniēdus est seuere ff. de vari. et extraordi. cogni. l. medicus. Inno. ⁊ Abb. in. d. ca. tua nos. M

¶ Si nimis intēpestiue dereliquit curā infirmi: ex quo mortē vel longiorē incurrerit egritudinē: tenet̄ de oī dāno. institu. ad. l. acqui. §. preterea. Asten. li. vj. titu. xiij. M

¶ Si emere fecit supfluas medicinas: qꝛ hꝫ partē in apotheca aromatarij: tenet̄ ad satisfactionē dānī. Astē. vbi. s. M

¶ Si cū esset vtile infirmo mēbrum aliquod incidere: medicus neglexit practicum: ⁊ discretū incisorem reperire exponēs illū pīculo. do. Ant. vbi. s. M

¶ Si chirurgicus dubitās de incisione vtrū infirmo esset periculosa: nō abstinuit ab incidē do. do. Anto. vbi. s. M

¶ Si ille q̄ flebothomat vel secat imperitꝰ est in talibꝰ vel peritus: sed diligētiā nō adhibuit

vtrobiq peccat. Du. vbi. s. M
: ¶ Si primo visitãs infirmũ grauatũ egritudine mortali vł nõ mortali cũ effectu: nõ induxit vt cõfiteref anteq̃ manũ ad medelã apponat: fecit cõtra preceptũ. c. cũ infirmitas. de peni. ꝛ re. Cõtra qd nulla contraria cõsuetudo valet. Hostien. Joã. and. et dñs Anto. in dicto. c. cũ infirmitas. M
: ¶ Tenetur autẽ medicus in foro cõscientie relinquere infirmũ q̃ ad ei⁹ monitionẽ cõfiteri nõ vult: vt dicit Card. in. d. c. cũ infirmitas: qd credif: nisi egritudo illa exigat festinatũ remediũ: vel si infirmus in nolle cõfiteri sit obstinatus: ẜm Petrũ de palu. in quarto. M
¶ Si pro salute corporis cõsequẽda vel cõseruãda suasit aliquid infirmo qd vergat in periculũ aïe: vt qd q̃s inebrief vel femina aborsum faciat: ne moriatur. d. c. cũ infirmitas. M
¶ Si salariatus est de publico cũ pacto: vt nil recipiat ab aliquo: si recepit etiã a sponte dãtibus restituere eis tenef. glo. in l. metus. §. fi. ff. de reg. iur. M
: ¶ Nõ debet etiã pacisci de salario cuꝫ eo q̃ presumif timore mortis ꝑmittere: vñ ꝛ tale pactũ rescindi debet officio iudicis vt in. l. medicus. ff. de vari. et extraor. cogni. l. archite. C. de professo. ꝛ medi. lib. x.

¶ Si noluit gratis curare pauperẽ infirmũ. vel etiã diuitem q̃ nolebãt aliq̃d ei dare: vt tenef: cũ tñ a diuite possit postea salarium exigere. ff. de nego. gest. l. põponi⁹. glo. in. c. j. dist. lxxxiiij. Alex. de ales in tertio. M
¶ Si vt medicinã experiretur eã dedit religioso vel pauperi exponẽs illũ periculo propter dicte medicine experientiã faciendã ẜm durã. vbi. s. Inno. ꝛ d. Anto. videtur mortale. M
¶ Si nimis de facili suasit debilib⁹ nõ ieiunare: vel comedere carnes tpibus ꝓhibitis: aut alicui ꝓ cõseruãda sanitate sine causa rõnabili mortale est: q2 est cõtra ecclesie precepta. c. cõsilium. de obser. ieiu. M
¶ Si ex emulatione detraxit aliis medicis: aut eis ex hoc aliqd dãnũ intulit: aut vniuersitatis iuramẽta ñ ẜuauit: q2 totiẽs est periur⁹: vt. s. i locis suis. M
¶ Si ex libidinosa intentione tetigit mulieres infirmas: mortale est. vbi. s. M
¶ Si medicus ꝑ imperitiã dedit medicinã: ex qua infirmus mortu⁹ est: ad satisfactionẽ tenetur: vt in. c. tua nos. de homi. Abb. sicc. in. d. c. tua. M
¶ Si gerẽs curã infirmi aliqd cõtrariũ vel nociuũ infirmanti tribuit grauiter peccauit: etiã si ex cõpassione fecit. Abb. in. d. c. tua nos. de homici. M

¶Si infirmus cibū vel potum sibi sumpsit credens sibi valde nociuū: mortale est. Durā. vbi s. ⁊ do. Ant. in. d.c. tua nos. M

¶Si q̄s in suis infirmitatibus medicū iudeū vocat: aut ab eo medicinā recipit: si cleric⁹ deponēdus est: si laicus excōicādus. tex. in. c. nullus. xxviij. q. j. M

¶Ubi vero in eodē loco medicus christianus nō esset: sed tm̄ hebre⁹ vocari potest a christianis q̄r necessitas nō habet legē s̄m Archi. Hug. ⁊ Laur. in. d.c. nullus. Qđ etiā intelligūt q̄dā: q̄n christian⁹ cōtra monitionē sibi factā vocet eū: ⁊ tunc tātum peccat mortaliter.

¶Qn̄ lōga experiētia q̄s hz peritiā medēdi alicui egritudini: vt ossa cōfracta vel caput vulnere cōtritū: sine alicui⁹ incātationis: vel vane supstitionis iprecatione curare: lz canones medicinales ignoret: sine pctō fieri posse videt: vnde nec talibus in foro pnie absolutio est negāda.

¶Si tn̄ aduocēt medicū: phisicum: q̄n vidēt hoc necessariū ppter febrē vulnerato superuenientem: ⁊ hoc idē de illis: qui cancros: fistulas: dolorem dentiū: vel auriū curare nouerunt: vt expresse de hmōi medicis hz tex. in. l. j. §. medicos. ff. de va. et extraord. cogni. vbi dr̄ medicos fortassis q̄s accipiet: etiā eos q̄ alicui⁹ partis corporis vel certi doloris sanitatem pollicent: vtputa: si auricularius: si fistula: vel dentium. Non tn̄ si incātauerit. si imprecat⁹ est: hec ille.

¶De mercatoribus.

Si mercator laic⁹ solum propter cumulandas diuitias: nō ppter necessitatē vel eleemosinas faciendas: aut q̄ sic sua industria reipublice seruiat negotiat. Alex. de ales in. iij. in trac. pceptorū. ⁊ Tho. sc̄da. ij. q. lxxvij. ar. iiij. M

¶Propter eñ domus sue sustentationē: vel pauperū subuētionem: vel publicā vtilitatē: ne si res ad patrie vitā necessarie desinit negotiari: lz lucrū nō quasi finē expetēdo: sed quasi stipēdium laboris. Tho. vbi. s.

¶Si rem emit vt statim immutatā carius vēdat: nec illā trāsfert vł cōseruat periculo se tpis exponens vel loci illicitum est. Tho. ⁊ Alex. vbi supra.

¶Si totum forū rerū venaliū emat: vt alij ab eo carius emere cogant: deo abominabilis est; Alex. vbi. s. ⁊ do Anto. in. c. j. ne cleri. vel mona. M

¶Si cum ceteris mercatorib⁹ composuit: vt vno precio ⁊ non minori rem talem vendāt illicitum est. c. de monopolijs. l. j. ⁊ Host. in sum. titu. de sindico. §.

quid societas. M

: ¶Si impetrauit a principe: vel cõitate: vt ei soli talem rem vendere liceat: illicitũ est. ea. l. j. ꝛ Host. vbi. s. M

: ¶Pena aũt in p̃dictis duob⁹ casib⁹ est perpetuũ exiliũ ꝛ bonoꝝ confiscatio. d. l. j. M

¶Si merces prohibitas misit ad partes ĩfideliũ excõicat⁹ est: vt in. j. parte. c. iiij. §. lxxviij. M

¶Si mercatores qui ad vẽdendũ alioꝝ merces sibi transmissas sunt mediatores ꝑ labore suo subtraxerũt florenũ pro centenario: asserentes velle gratis eas vendere tenent̃ ad restõnẽ. Et idẽ si amittẽtib⁹ gratis ꝟsa vice in talib⁹ deseruirẽt. xiiij. q. v. Non sane. in fine. M

¶Ubi vero nec ꝑpter amicitiã vel susceptũ sibi seruitium sunt mediatores ad vendẽdũ: si sine alia cõuẽtione florenũ retinent licitum est: cũ oĩs labor premiũ optet argu. di. viij. q̃ ꝯ mores. M

: ¶Si exercuit mercantiã die festo. vel in loco sacro cõtra dei vel ecclie prohibitionem. Exo. xx. Mat. xxj. de ferijs. c. j. di. xlij. non oportet. M

: ¶Si emendo vel vendendo aduertẽter periurauit: aut perniciose in damnũ ꝓximi mentitus est. xxij. q. ij. primum. de hoc in. §. precepto. M

: ¶Si vẽditor rei apud se adhuc cõsistẽtis vẽdite in gñe q̃ de gustationẽ recipit: vt vinũ: zinziber: vel cõsistit in pondere: numero: ꝛ mensura. Gustu: ꝛ mensura nõ secutis: pertinaciter velit emptorem subire damnum amissionis: vel deteriorationis facte in reb⁹ predictis: cũ ad se spectet. glo. in. l. quod sepe. §. in his. ff. de cõtrahẽ. empt. ꝛ. l. j. ff. de peri. ꝛ cõmo. rei ven. M

¶Ubi tñ dicte res vẽduntur in specie: periculum statim ad emptorem pertinet: nisi vẽditor illud in se susceperit: qꝛ tũc tenet̃ vsq; ad degustationẽ: vel mensurationẽ: si aliud tempus non fuit determinatũ. d. §. in his. et d. l. j. Exemplũ venditionis in genere: vt vẽdo tibi decem corbes frumenti: vel vini: qđ est in horreo: vel cellario meo: in specie vero fit vẽditio: si dicat has decem corbes frumẽti: aut vini tibi vẽdo pro tãto precio. Excipitur tamen casus qñ bona vẽditoris publicarẽtur re vendita nondũ tradita: vel vbi pactum vel culpa in tradendo interuenisset: qꝛ tũc ad ipsum vẽditorẽ spectaret. ff. locati. l. si fundus. Monal. in summa.

¶Si de re vẽdita sub conditione: vel scriptis cõditione nõdũ existente: vel scriptis non confectis: vẽditor velit emptorẽ periculum vel deteriorationẽ sentire: cũ ad se spectet. C. de fide instru. l. cõtractus. Monal. vbi. s.

in summa. M

: ¶ Si vendit vltra preciū taxatū rebus venalib⁹ ad vendē dum expositus.l.j.C.de episco. audi.⁊ ibi Bal. M

: ¶ Si plus notabiliter vendit aut emit res min⁹ cōiter ꝙ ab alijs fiat mortale est.vt glos.et docto. notant in.c.In ciuitate. de vsuris. M

¶ Talis aūt sic lucrans nisi restituat damnificato:vbi multa fuit dānificatio:vel pauperib⁹ si parū per singulos absolui nō debet ſm Tho.ij.ij.q.lxxvij.ar ti.j.⁊ Sco.in.iiij.dist.xv.⁊. xiiij. q.ij.habetis. M

¶ Si etiā sine dolo plus notabiliter vēdidit:aut minus emit comparata hac preciј iniustitia nisi satisfaciat est in statu dānationis ſm Tho.eo.ar.j. M

¶ Si vēdidit nō plus ꝙ valeat ꝑpter cōmodū:qđ ex ea emens habebat restituere illđ plus illi tenetur.Et idē in permutatione.Sco.in.iiij.dist.xv.Et Tho. scđa scđe.q.lxxvij.ar.v. M

¶ Licet tñ vēdenti:⁊ permutāti ꝑpter dānum suū rem plus vēdere. Et ꝓ pluri permutare ꝙ valeat ei q̄ instanter vult eā. Sco.⁊ Tho.vbi supra.

: ¶ Si vendidit fraudando in substātia:vt auricalcū ꝓ auro: aquam pro vino tenetur deceptis satisfacere. Sco.in.d.dist. xv.Quarti. M

: ¶ Si vēdidit vinū vel fenum sanum mixtū cum corrupto.l. saccularij.Et ibi glos.ff.de extraordi.crimi. M

¶ Licet tñ ad se conseruādum cum lucro cōgruo rebus bonis minus bonas miscere dummodo mixtio noxia nō sit:vt in medicinalibus.c.de condu.in horreis publi.l.j.lib.x.

: ¶ Si vēdidit fraudādo in ꝙtitate ponderis lancis vel statere aut in mensura sextarij:vel vlne.extra de empt.⁊ vend.c.vt mensure. M

: ¶ Si vendidit fraudando in qualitate:vt vinum vel frumētū corruptū pro sano pānū vni⁹ sortis ꝓ altera.l.Annonā.ff.de vari.⁊ extraord.cogni.Sco.ea. dist.xv.Quarti. M

: ¶ Si vēdidit librū mēdosum quē magis expedit non habere satisfacere tenet̃.ar.l.j.ff.de edi. edic.Spe.ti.de emp.⁊ vēdi.§.j. versu. Et notat quod intellige maxime si literas ignorāti vendidit ſm Alex.Lombar. M

: ¶ Si rē vēdidit occulte defectuosam vt domum ruinosam: equū claudicātē ⁊ hmōi.Tho. scđa scđe.q.lxxv.ar.iij. M

¶ Manifestū tñ vitium dicere nō tenet̃ vēditor:vt si equus est monoculus:nec occultū si non est nociuū:⁊ pro tāto detrahat de precio.Tho.ibidem.

: ¶ Si vēdidit rem cuius defe

etum qꝛ nõ dixit emens damnũ notabile incurrit: tenetur ad oẽ damnum inde secutum. Alexã. Lõbar. ꝛ Tho. vbi. s. W

❡ Exemplũ si nauis defectum vel equi vel medicine vel tigni non patefecit nauiganti militi egroto edificãti ꝓpter qđ naufragiũ vulnus maiorẽ egritudinẽ ꝛ ruinã dom⁹ passi sunt isti. Alexã. Lõbar. ꝛ. l. iulianus. §. si igitur. ff. de act. emp. vbi Bald. dicit ꝙ tenetur ad ruinam ꝛ oĩa damna inde sequentia.

: ❡ Si mihi ementi frumentũ vel aliud vt ex eo negotiando lucrer ꝛ illo mihi nõ tradito in termino cõstituto nolis satisfacere lucrũ qđ ꝓbabiliter fecissem: vt teneris. l. si sterilis. §. si per vẽditorẽ. ff. de act. emp. W

❡ Non tñ teneris mihi satisfacere preciũ aĩalium inde mortuorꝫ: qꝛ bladũ in termino conuento non tradidisti. d. §. si per vẽditorẽ ṡm Bal. qui indistincte sic tenet in. l. vna. C. de sen. q̃ pro eo quẽ interest proferunt.

: ❡ Si vendens equum sciẽter morbosum dixerit vendo tibi pro morboso: calcitroso: retrogrado: tenet̃ satisfacere: qꝛ insidiose vitium expressit. ff. de cõtrahẽ. emp. l. ea q̃. §. fi. Spec. ti. de emp. ꝛ ven. §. nunc dicendũ. versu. quid si venditur. W

❡ Si venditor emptorem sciẽter decepit: tenetur ad omne interesse. W

❡ Si ignorãter tenetur ei quãto minoris empturus esset. l. j. §. 15. et. l. iulianus. in prin. ff. de act. emp. W

❡ Exemplum si vas vitiosum ex quo vinum est effusum vẽdidit qꝛ si scienter ad dãnum vini si ignoranter solũ ad vasis precium restituẽdum tenet̃. l. tenetur. §. si vas. de act. emp. ff. locati. l. sed edes. §. j.

: ❡ Si vendidit fucos mulieribus innuptis. Hostien. Jo. an. ꝛ Abbas siculus in. c. j. ne cleri. vel mona. W

❡ Uendere tñ nuptis tñ vt fuco illo suis placeant viris non est illicitũ ṡm predictos: q̃uis tutior sit sñia Alexã. de ales in iiij. parte. tractatu de eucharistia: vbi triplici ratione concludit nulli femine licere se fucis impingere. de quo supra in. iiij. precepto. W

: ❡ Si vẽdidit gladios: sagittas: venena: ꝛ hmõi: cum crederet ꝓbabiliter abusiuos ementes talia. xxiij. q. v. de occidendis. immo oĩa peccata inde sequentia ei imputant̃: ꝛ reus est oĩm aĩarũ ꝓpter talia pereuntiũ. xiiij. q. iij. p̄cipue. xxvij. q. ij. si tu. Ray. ti. de emp. §. sed quid de illis. W

❡ Si assidue mentitus est etiã propter se seruãdũ indemnem mortale est ṡm Host. in rub. de

penl. et re. ver. quādo quis men*tit*ur. Sicut assidua ebrietas. dist. xxv. §. alias. M

: ¶ Si vēdidit aleas et taxillos his quos sciebat ex cupiditate lusores: videt mortale. M

: ¶ Si emit rē min⁹ notabiliter q̄ valeat ꝓpter vendētis necessitatē vel ignorantiā: aut leuitatē maximā: aut vitiū voluntatis: satisfacere tenet vsq̄ ad iustū preciū. Alex. Lombar. in tractatu restitutionū. Bald. in l. ij. C. de rescinden. vendi. M

¶ Tñ si sciens et aduertēs q̄titatē excessus vel defectus precij emit rē plusq̄ valeat: aut vēdidit minus: sponte et non coactus nulla est iniustitia. Precia rerū iusta attendunt ſm cōem ciuitatis taxationē. Alexan. vbi supra. et l. precia rerum. ff. ad. l. falcidiā. addit Alex. Lombar. Si discedat a precio cōiter extimato non est simpliciter illicitum. i. mortale.

¶ Si induxit dolo: vt quis] rē venderet alias nō venditurus: contractus est nullus. ff. de dolo. l. eleganter. M

¶ Si dolo induxit: vt multominus rē vēderet: vsq̄ ad cōdignū preciū supplere tenet. ff. de act. emp. l. nullo. §. si vēditor. M

¶ Si emit bona alicui⁹ ꝓpter qdcūq̄ crimē iā cōfiscata fisco reddere tenet: etiā in foro conscientie. Pet. de anch. in regula possessor. li. vj. habes de hoc. s. in. vij. precepto. Jo. an. et Spe. in ti. de dona. §. itē pone. M

: ¶ Si emit redditus pedagij seu gabelle nō iuste positi vel a non vero dño: ad restitutionē tenet eis q̄ soluerūt. Pe. de ancha. in regula possessor: habes de hoc in. vij. precepto. M

: ¶ Si emit rem alienā sciēter vel ignorātia crassa. s. alijs dicētibus rem esse furtiuā: tenetur ad extimationem plurimi et ad oēs fructus perceptos et ꝑcipiēdos. l. ij. ff. de fur. et. l. ij. C. eo. ti. de resti. spo. c. grauis. M

: ¶ Si emit questū. s. Antonij. s. Joānis. s. Bouis. s. Sepulcri et hmōi illicitū est oino: qr tales contra canones questuant. vt in. c. cum ex eo. de pe. et re. et de hoc in pctō auaricie. Item quia dant eis eleemosyne: vt ex his pauperes et egroti predictorū locorū alantur. Aliqñ vt dicantur misse: fiat calix vel altare: et hmōi: de q̄b⁹ nihil fit: vel pro minima parte fit. M

¶ Si feudum alienum sciēter emit: vel detinuit: et cum nolit restituere fructus naturales et industriales quos percepit et percipere potuisset verus dñs si possedisset: vt tenetur. l. ex diuerso. ff. de rei ven. et. c. grauis. de resti. spo. M

: ¶ Si metu cōpulit sibi vendi fundū et nolit eū restituere cum

fructib⁹ pceptis. Et quos dñs ver⁹ pcipere potuisset vt tenet. l.sed ꝛ partis.ff.qđ me.cau. M ꝛ ¶Si postq̄ emit rē bona fide scit esse alienā: aut mota cōtra eū lite scit se non hr̄e iustā causam litigādi: inre sibi resistēte: nec restituit oēs fruct⁹ naturales ac industriales pceptos re pulse extātes a die qua scire cepit rē esse alienā vt tenetur ꝑm do.Anto.in.d.c.grauis.ꝛ Bar. in.l.sed ꝛ si lege.§.scire.ff.de pe ti.here. M

¶Errās tñ in iure eo q̄ sibi iura nō assistāt nec resistāt habet pro possessore bonefidei: vnde nec ad restitutionē predictorū fructuū tenet:nisi cōtra eū sententia que etiā in rem iudicatā trāsierit lata fuisset:ꝑm domi. Anto.ꝛ Barto.vbi supra.

¶Si bonefidei possessor alicuius pdij sine titulo: vt emptionis:donationis: pmutationis: ꝛ hmōi fundū quesiuit vel detinet:nec velit eū restituere vero dño cū fructibus naturalibus perceptis ꝛ accessionibus ciuilibus.Si iste extāt:aut cōsumpte sint in rē sibi vtilē: q2 sic factus est locupletior: vt tenetur ꝑm predictos: vbi supra. M

¶Possessor tñ bonefidei cū titulo:ꝛsine titulo fructus industriales facit suos:q̄uis factus sit locupletior ꝑm glo.in.l.fructus.ff.de vsur.Et est cōis opinio.do.Anto.in.d.c.grauis.

¶Naturales fructus sunt qui a natura sine hominis idustria producuntur: vt poma: pira:ficus ꝛ similia.

¶Industriales sunt in quib⁹ plus hois industria versat: vt blada: vinū:oleum:lac:lana: fenū quoq̄ ꝛ similia: si magnam hominis curam exigant.

¶Ciuiles actiones ex hois pusione prouenīūt: vt sunt pensiones domoꝝ:vecture nauiū: vel equorū: ꝛ hmōi.do.Anto.ꝛ Abb.in.c.grauis.de restit.spo. ꝛ Bar.in.l.fructus.ff.de vsur.

: ¶Si in rerū permutatione seu barato rei sue vitiū occultum dānosum vel periculosum permutāti nō manifestauit vt tenebatur.Exemplum in equo claudo vel domo ruinosa: vnde ad oīa dāna inde prouenientia tenetur.Tho.ij.ij.q.lxxvij. ar.iij.ꝛ Sco.in.iiij.di.xv. M

¶Ubi vero rei vitiū manifestū esset sicut in equo monoculo in serico:in lana ante oculos exposita: si tm̄ de rei pretio subtrahat:q̄tū eiusmodi vitiū facit rē esse deteriorē sufficit si nō manifestat. Tho.ꝛ sco.vbi.s.

: ¶Si vterq̄ permutās nollit vitia rerū manifestare explicite per hoc intēdēs alter alterū decipere peccāt ambo mortaliter. ar.c. piurare.xxij.q. v.dolosa.est eñ ambob⁹ intentio que

omni lege dānatur. M

¶ Satisfacere vero inuicē non tenentur: si vterqꝫ tñdem deceptus est: vel si vterqꝫ practici sūt in sciēdo defectus rerū permutandarū: qꝛ scienti ꝛ cōsentiēti nō fit iniuria neqꝫ dolus.

¶ Si vnus permutātiū ponit excessiuū precium in re sua qđ alter minime facit: si notabilis est excessus quē alter nō perpēdit teneł vltra pctm̄ satisfacere. xxij.q.v.periurare. M

¶ Ubi vero vterqꝫ excedit in precio: quia ex quotidiana practica arbitrātur de socio ꝙ similiter faciat: vt se cōseruet indemnem: ꝛ socium decipere non intendat: non est illicitum.

¶ Si cū permutare rem pro re promisisset sine causa legitima denegauit vltra pctm̄ teneł ei cui pmisit ad interesse. l. cū precibus. ꝛ. l. reb9. C. de permu. M

¶ Si pedagia ꝛ gabellas iustas decepit: vide supra in septimo precepto. M

¶ Si cū potuit soluere preciū mercātiarū a se emptarū in termino cōstituto per lōgum tps neglexit vltra pctm̄ teneł ad interesse vendentiū. fm Alexan. Lōbar. in tracta. restitutionū. de pig. c. significante. M

¶ Si conductis pro certo pecunie precio: aliud ꝙ̄ pecuniā dedit et inuitis peccauit oino cū pacta seruanda sint. de pac. capi. antigonus. M

¶ Ubi vero cū mercēnario cōuenit dare partē pecunie ꝛ ptē panni vel bladi pro iusto ꝛ communi precio: licet ille reuendendo multū perdat: mercator nō teneł: qꝛ pacta ex conuentione legem accipiunt: et vt in regula in. vj. scienti ꝛ cōsentienti.

¶ Si ex pacto soluit mercennario partē panni quam multo maiori pcio ꝙ̄ valeat rēdit: ita ꝙ mercēnarius debitā mercedem nō recepit: teneł supplere: qꝛ dign9 est mercēnarius mercede sua. Matthei x. M

¶ Si cōtracta societate cum alio ad cōmune lucrū ꝛ damnū infideliter se habuit subripiendo plus de lucro: vel minorē diligentiā in reb9 cōib9 ꝙ̄ in proprijs hñdo: vñ ꝛ lucrum cessauit: vel res destructe sunt vltra pctm̄ satisfacere tenetur socio quantū sua interest. c. nō sane. in fine. xiiij. q. v. de deposito. c. bona fides. M

¶ De societate mercātie.

¶ Si ponēs pecuniā in societate voluit saluā esse: vel lucrū sub certitudine: etiam si mercator nō lucreł vsura est. Ricar. in iiij. dist. xv. ar. v. q. v. M

¶ Oportet eñ ꝛ capitale ꝛ lucrū periculo expositū esse vt rerum euentus attulerit. Ricar. ibidē

& glo. in. c. plerique. xiiij. q. iij.

¶ Si ponens pecuniam in societate sine pacto expresso: intendit illam esse saluam: vsurarius est secundum Salycetum in autenti. ad hec. C. de vsuris. M

¶ Si intendens pecuniam suam esse in periculo recipit lucrum a mercatore quem scit non lucrari restituere ei tenetur. Joannes de Ligna. in ca. in ciuitate. de vsuris. M

¶ Si scit datam a se pecuniam in societate non exerceri in negociatione: vel arte & aliquid percipit pro lucro: totum restituere tenetur. Joan. And. & do. Anto. de But. in capi. ad nostram. de emp. & vendi. M

¶ Si deponens pecuniam lucrum accepit a mercatore: quem se ad hoc obligatum saltem ex honestate credebat: restituere ei tenetur. secundum beatum patrem fratrem Joan. de capistrano in suo tractatu de vsuris. M

¶ Si deponens pecuniam lucrum accepit credens per ignorantiam hoc licere non excusatur a peccato & restitutione: secundum archiepiscopum Flo. in tractatu vsura.

¶ Si dans pecuniam mercatori ad participationem lucri et damni vult fieri instrumentum mutui vel depositi pro sua securitate: illicitum est. Idem ibidem. M

¶ Si socius voluit plus lucri non tamen plus laboris: vel pecuniae posuit in societate: restituere tenetur. Et si hoc deductum sit pactum non valet de iure ciui. secundum do. Azo. & Accursium l. l. si non fuerint. in prin. ff. pro socio. M

¶ Si noluit expensas pro societate factas esse comes: vel socium qui propter defensionem mercium vulneratus est com sumptu curari: vt fieri debet. secundum Bald. Cynum & domi. Jaco. de arena. in. l. j. C. pro socio. M

¶ Si ponens in societate pecuniam que perijt: vel merces ex illa empte noluit socium operas tantum ponentem teneri ad dimidium damni: cui tamen non contulisset dimidium capitalis: si solum post societatem finitam illud reperietur restituere eidem tenetur. secundum Bald. in l. prima. C. pro socio. & sanctum Bernardinum sermone. xxxix. in euangelio eterno. M

¶ Capitale autem post finitam societatem si solum reperiatur de iure ac consuetudine restitui debet ponenti illud: vbi contraria consuetudo non interuenit. secundum do. Bald. & Jaco. de are. in eadem. l. j.

¶ Ad diuersimode contrahentes. Et primo de compensatione.

¶ Si retinuit causa compensandi quod fisco dare tenetur: causa vel tributi quod soluitur pro predijs: vel capitibus: non licet. vt. l. in

tes.C.de compensatio. W

¶ Si fratres heredes parentes instituti: velit vn⁹ causa cōpēsatiōis sibi retinere: tāto pl⁹ de bonis paternis: quāto alius frater non emācipatus viuente patre cōsumpsit in ludo: ꝛ mere tricibus: dic vt.s. W

¶ Si causa cōpēsationis depositarius vult retinere rem consistentē in pondere: vel mensura: vt decem libras piperis: vel decem corbes frumenti pro pecunia sibi debita: nō licet.ff.de pigno.act.l.si cum venerit. W

¶ Liceret tñ ei retinere causa cōpensationis pecuniā mutuatam si pro alia mutuata: vel frumētū pro frumēto: vinū ꝑ vino ꝛ hmōi: sed nō vnius rei speciē pro alia.l.fi. Et ibi gl.C.de compensa. Uel vbi ex vna parte debetur spēs: ꝛ ex altera pecunia. ſm gl.in.l. Fundus.§. seruum. ff.si cer.peta. sed intellige nihil licere retinere interueniente officio iudicis ſm Bal.in.l.si constat. C.de compen. Item licet cōpēsando retinere pecuniā mihi mutuatā: si mutuans dolo vel culpa sua rem meā mihi reddere nō possit: vt in.l.fin.in prin.ꝛ ibi glo.C.de compensa.

¶ Si nō satisfacit pro reb⁹ apd se depositis q̄s neglexit in incēdijs saluare vt suas parū valētes illaꝝ cōparatiōe ſm do.Jo. de imo.in.c.fi.de deposito. W

¶ De deposito.

¶ Tamē licuit ei depositas negligere: si sue q̄s saluauit eque preciose erant: aut amittendo satis ei damnosum fuisset: ar.l. preces.C.de serui.ꝛ aqua.

¶ Si sua leui culpa perijt depositum: de quo mercedem habebat: ꝛ nō satisfacit sicut tenetur c.fi.de deposito.qd̄ sicut intelligunt do.Ant.de but.Ab.ꝛ Jo. de Jmo. W

¶ Si depositum non satisfacit qd̄ leuissima eius culpa perijt: qd̄ retinendum se obtulit.l.j.ff. depositi.ꝛ extra co.c.fi. In hoc ꝛ in precedēti casu depositari⁹ tenet̄ satisfacere in foro contentioso: sed in foro penitētiali sufficit dolere de culpa commissa ſz Inn.in.c.sicut dignū.de ho. ꝛ Abb.in.c.j.de constitu. W

¶ Si repetenti depositum fuit in mora restituēdi: ꝛ illud casu fortuito perijt: nisi satisfaciat: vt tenetur dicto.c.fi. W

¶ Lata est culpa i exēplo proxime dicto. Leuis culpe.exemplum si depositum posuit in camera non clausa. W

¶ Leuissime culpe.exēplum si clauso ostio camere in qua depositum erat: educta claue non tēptauit: an bene clausa esset.ꝛ sic reliquit apertū: vel clauē incaute dimittit.do.Ant.de but. in.c.j.de commodato. W

: ¶ Si deposito vsus est deposi tarius sine deponentis volun- tate saltē interpretata: fur est. c. grauis. de deposito. l. Lucius. ff. depositi. M

¶ Camerarius tñ qui suo peri- culo mercatur cum pecuniis ve ctigalium datis sibi furtū non cōmittit: z sibi ipsi lucratur: cum teneatur ad tantundem cōmu- nitati: vel principi restituendū. ſm quosdam.

: ¶ Si depositarius depositū eius cuius bona sunt cōfiscata fisco non reddidit: siue reipubli ce: vt tenetur. ff. depositi. l. bona fides. in prin. z. l. depositarum. C. de penis. M

¶ Depositarius tñ si nesciens bona deponentis publicata illi reddidit ignoranter nō tenetur reipublice. l. reū criminis. vers. interim. §. contrario sensu. ff. de solu. ſm bal. super Rubrica. C. depositi. z Salycetum in. l. Quamuis. C. depositi. M

: ¶ Si is obligata bona depo nentis: propterea nolit deposi- tum reddere: vt tenetur: etiam si pecuniā depositam dicat suā. Bal. ibidem. M

¶ De commodato.

: ¶ Si cōmodatarius sui gra- tia commodatū accipiens: qđ leuissima culpa periit nolit sa- tisfacere: vt tenetur. c. vno. de commodato. M

¶ Si depositarius grā vtriusq accepit puta vasa argentea ad honorandū cōem amicū q̄ leui culpa amittens satisfacere no- lit: vt tenetur per. l. si ex certo. §. nūc videndū. ff. cōmodati. M

¶ Si pacto mora vel culpa pre cedentibus commodatum pe- riit: vel casu fortuito qđ satisfa- cere nolit: vt tenetur de commo dato. l. Una. M

¶ Mora cōmittitur si post assi gnatū terminū cōmodatarius retinet: etiā si cōmodatum pari ter apud cōmodantem periisset ff. de lega. i. in. l. Cum res. §. vl. culpa lata committitur. Si rem cōmodatam nō remisit per ido neam personā. ff. cōmo. l. qui nō ita idoneas. secus si per idoneā ita q diligentissimus etiā deci- peretur. ff. eo. l. rei commodate.

: ¶ Si bouem commodatum extra portam dimissum in loco non tuto: ſm cōmunem opinio nem hominū hostes rapuerūt: vel lupi deuorarūt: leuis est cul pa: z tenet ſm Bal. in. l. si a bo- ue. ff. de rei vendi. M

: ¶ Si vestis commodata vel pignorata minus dil:gēter a te excussa a tineis pforsa ē: culpa leui teneris ſm Barbatiā in. c. vno. de commodato. M

: ¶ Si rē cōmodatā ad certuz vsum vel tps inuito cōmodan- te tenuit vltra illud. eps etiā si ppter infirmitatē suā cōmoda-

tare vti nequiuerit s'm glos. et Bart.in.l.in cõmodato.§.sicut. ff.commodati. M

¶ Lz tñ cõmodatario cõmodatam rem loco pignoris retinere pretextu debiti: vel impensarũ in ea factarũ: sicut sutori vestẽ mulieri: vel marescalo equum quousq3 sibi satisfiat: s'm glo.in l.in rebus.§.fi.in verbo cõpensationis.ff.cõmo. & Bal.in.l.fi. C.commodati.

¶ Si rem alienam commodauit inuito dño furtũ cõmisit.ff. de furtis.l.qui vas.§.si ergo.

¶ De precario.

¶ Si rem precario acceptã noluit reddere dño petenti: vt tenetur.de preca.l.fi. M

¶ Precariũ em̃ est: qđ precibus petẽti vtendũ conceditur tandiu: quãdiu: qui cõcessit patitur.ff. eo.l.j.&.c.fi.prealleg. M

¶ Si precario acceptum: & lata culpa amissum satisfacere nolit: vt tenetur. ff. de precario.l. quesitum.§.illud. M

¶ De donatione.

: ¶ Si accepit donationẽ a filiofamilias: qui nõ habet castrẽse: nec q̃si: nec ei donare sit concessum a patre qui nec est marchio & hmõi dignitatis: & nolit restituere. vt tenetur patri.ff.de donatio.l.filius. M

: ¶ Si vir distrahit rem sibi ab vxore donatã dum illa viuit: cũ donatio nõ valeat.ff.de dona. inter virum & vxorẽ.l.j.& fin.extra eo.c.donatio. M

¶ Si donatã rem a marito nõ restituat post illius mortẽ: vt tenetur: quãdo ei in vita viri non fuit tradita: vel quasi.gl.in.l.ij. C.de dotis cau. M

¶ Donatio tñ inter virũ & vxorem ante mortẽ per iuramentũ firmatur: & valet quam fecit vir vxori vt remuneratiuũ seruitij accepti: & qñcũq3 fit inuicẽ propter maximũ bñficiũ aliqđ: non em̃ remuneratiua: sed simplex donatio prohibet.in.c.fi.extra eo.do.Abb.siccu.allegans Salyce.in.c.cum in ecclesia.de symonia.& Jo.cal.in reperto.

: ¶ Si meretrici publice donauit: lz illa ad restõnẽ non teneatur.l.iiij.§.Sed qđ meretrici.ff. de cõdi.ob turpem causam.Et glos.in.c.Qui venatoribus.distin.lxxxix. M

: ¶ Si meretrix donata sibi a clerico de bonis ecclesie nõ restituat: saltẽ pauperibus: cũ talia bona sint pauperũ.xij.qõ.ij. glosa.xvj.q.j.c.fi. M

¶ Si donum accepit ab vxore alterius nõ habente paraferna lia cõtra viri voluntatẽ probabiliter tenetur ipsi viro restituere.ff.de dona.inter virum & vxorem.l.quintus. M

¶ Si non restituat quod est ei

donatum ex dolo suo: vel fraude. xx. q. iij. constituit. M

¶ Si donationem non restituit donanti: quia turbatus donauit: vt tenetur: etiã si ecclesie pater donauit iratus. xiiij. q. ij. si quis irascatur. M

¶ Si per nouã filiorũ natiuitatem restituere nolit donanti totum qd accepit. Si donatarius est extraneus vel etiã ecclesia: vel si filius retẽta sibi legitima. xvij. q. iiij. quicũqz. l. si totas. ff. de inoffi. do. Anto. de but. in. c. propter. de dona. M

¶ De dote.

¶ Si stante statuto q vir dotẽ vel eius partẽ lucretur premoriente vxore sine liberis: locet vel vir eã acceptã reddere nolit vt tenet: si matrimonium copula carnali cõsummatũ non fuerit: nec filia in domum viri traducta. Bar. in. l. nihil interesse. ff. de rerum amo. act. M

¶ Nota q statutũ potest dispo nere vt secundus maritus dotẽ lucret etiã stantibus filijs primi matrimonij. Bald. in. l. hac edictali. C. de secun. nup.

¶ Si pater aut frater dolo aut vi induxit filiã vel sororẽ iurare vt dote contẽta que ei legitimã non ascendit regressum non haberet ad bona paterna. ...quamuis. & ibi Domini. de. s. ...extra de pact. li. vj. M

¶ Si heredes viri defuncti dotem consistentẽ in rebus immobilibus cõtinuo nõ restituerint vxori aut mobilibus: vel se mouentibus infra annũ: vt tenentur si possunt. C. de rei vxo. act. l. j. §. exactio. M

¶ Si heres mariti fructus iumentorũ vel nauiũ & hmõi: cuiz re noluit post annũ restituere sicut tenetur. d. §. exactio. M

¶ Mortua prius vxore sine liberis viri est electio: vtrũ rem in dotem sibi datã extimatã restituit: vel ei⁹ preciũ. glo. in. l. j. in. §. sinaũt. in xbo restituẽdis. Si xo inextimate sunt res mobiles vel imobiles: sic restituẽde sunt facte meliores vel deteriores. ff. de iu. do. l. plerũqz.

¶ Si heredes viri infra annũ restituende dotis nolunt alere vxorẽ nõ habẽtẽ vnde se alat: vt tenetur. Abb. Ang. Butriensis. Bald. Spe. & Salyce. quos sic tenentes allegat Jo. de ana. in c. salubriter. de vsuris. M

¶ Immo tenẽtur heredes alere et supplere de suo posito qd fructus dotis ad vxoris alimẽta nõ sufficiãt infra annũ. Bar. in. l. diuortio. ff. solu. matri.

¶ Si vir ad inopiam vergens etiam sine culpa sua dotem restituere nolit vxori petẽti: sicut tenetur. de dona. inter virum & vxorem. c. per vestras. et ibi Abbas sicu. M

¶De locato ꝛ ꝯducto

¶Locator est qui aliū re sua: vt domo fundo equo pro mercede cōuenta vti permittit. Cōductor est q̇ re alterius vel opera cōuento precio vtitur.c.j.ꝛ.c. propter.extra de loca.

¶Si dn̄s boū cōpulit pastorē sibi satisfacere: q: boues dimissos in loco cōiter cōsueto furati sūt: aut a lupis occisi: cū pastor nō teneatur.l.pignus.C. de pigno.actio.Specu.titu.de locato.§.iam dicendum. M

: ¶Si per cōductorē stat: licet etiam casu fortuito quominus locās rē vel operā suā nō operꝫ nolit conductor sic locanti mercedē totius tēporis soluere vt tenetꝫ glo.in.l. si vno.§. item cū quidā.ff.locati. M

¶Exēplū in aduocato per quē nō stetit quominus causaz ageret tenetꝫ conducēs: ac si aduocasset in causa.l.diu⁹.ff.de var. ꝛ extraordi.cognt.

¶Exemplum in scriptore qui operas locauerat ꝛ mortuo cōductore:ideo nō scripsit:nec alteri operas locauit:salariū petere pōt: ac si scripsisset.l. sꝫ addes.§.cū quidā.ff.locati.

¶Si locās operas suas vitiose opatus est: vel velit satisfacere de vitio opis sui ad arbitriū boni viri: vt tenetꝫ.l. ea lege.§.j.ꝛ ibi glo.ff.locati. M

¶Si promittens edificare domū nolit edificare vel cōducenti satisfacere pro interesse: si qd habet vt tenetꝫ.Bal.in.l.si.traditio.C.de actio.empti. M

: ¶Si annus precedēs nō fuit fertilis ꝛ hic est sterilis:ita ꝙ deductis expēsis a cōductore fructus q̇ supersunt nō ascēdūt ad dimidiā pēsionis nolit locator de pensione remittere cōductori: vt tenetꝫ ꝭm glo.in.l. si vno. ff.locati.ꝛ Bar.ibi.ꝛ Bal. Azo. ꝛ Ant.de but.ꝛ Jo.de imo.in.c. propter.extra eo. M

¶Sterilitas aūt cōtingere pōt casu fortuito cui resistu non pōt a conductore:vt est latronū incursus:incēdiū:tēpestas aquarū inundatio:terremot⁹ agros subruēs:auiū ꝛ locustaꝝ deuoratio:vel insolitus solis feruor oliuas exurēs: ꝛ hmōi.l. ex cōducto.§. si vis.ff. locati. doctorum cōmunis opinio.

¶Si sterilitas pn̄s cōpensari nō pōt cū hubertate precedentis anni:cōsilium est Hostiē. vt expectetꝫ sequens annus:si forte habeat hubertatem: qn̄ tm̄ durat conductio. M

¶ Si locans nolit remittere pensionē domus:pro rata temporis:quando accepit illam:eo ꝙ erat sibi necessaria.l.eadem. C.de locato. M

¶Potest autem illam accipere qn̄ pestis superuenit:aut vxorē

de qua nulla spes erat duxit. Aut vt illam reparet: ne ruat. d.l.edē. Abb.⁊ Joan.de imola. in.c.propter.de loca.

¶ Si cōductor turpiter cōuersans in domo cū meretricibus ⁊ ludo alearū: ꝑpter qđ expulsus a dño ante finitā cōductionem: nolit totā pensionē soluere: vt tenet: ꝭm Jo.and. d. Anto.de but. Pet. de anch.⁊ Jmo. in.d.c.propter. N

¶ De emphiteosi.

¶ Emphiteosis differt a locatione. emphiteota non pōt ius suum in alterum trāsferre: nisi dño volēte. extra de loca.c. potuit. Conductor vero pōt alteri locare rem conductā. C locati. l.nemo: locatio fit in rebus mobilibus ⁊ immobilibꝰ. Emphiteosis vero de immobilibus in locatione ꝑpter sterilitatē remittitur pensio.c.propter.extra de loca.in emphiteosi.c.eo.tit. l.j.qr ꝭm consuetudinē modica pensio soluitur in emphiteosi: secus vero in locatione. Spec. vero in iure emphiteotico. in prin.versu.x.queritur.et Joan. and.in addi.ibi.

¶ Si emphiteota qui cessauit biennio in re ecclesiastica: vel triēnio in re priuata: ⁊ tāto vltra: q̄ morā purgare nō pōt: restituere nolit rē emphiteoticā cū fructibꝰ perceptis a tpe quo incidit in cōmissum.l.e. de scaduto.⁊ pensionē nō solutā vt tenet.l.si pater.c.de vsufru.x.q.ij. hoc ius. Spe.de iure emphiteotico.in.prin.versu.x.querit. N

¶ Si dñs rei expulit heredem emphiteote: propter nō solutā pensionē infra tps determinatum: eo q ipse heres ignorabat rem esse emphiteoticā: cū illius instrumentū nō haberet: quod de iuris equitate nō pōt. Specu.ibidē versu.xviij.⁊ glo. in.l. ij.ff.si ingen.esse di. N

¶ Pōt tñ dñs emphiteotā expellere: si cū potuit totā solue re pensionē infra terminū statutū non soluit.arti.ff.de colla. bo.l.j.§.si cū duobus.Specu. vbi supra.versu.xxix.

¶ De feudo.

¶ Si vasallus sine causa nō seruauit conuenta inter se ⁊ dñm cū potuit. Hostiē.in.c. ex parte. de feudis. N

¶ Si dñs rē feudalē in pignus accipiēs ac cōsueta seruitia a vasallo fructꝰ nō cōputauit in sortē: vt tenet.c.j.de feudis. N

Hoc verū est qñ seruitiū vasalli equalet fructibus rei feudalis: als non tenet dñs oēs fructus i sortes cōputare ꝭm Car. ⁊ Jo.de imo.in.d.c.j.

¶ Si dñs accipiēs rem feudalem in pignus liberā existentē ab omni seruitio debito et non

cõputauit fruct⁹ in sortẽ: vt tenet. Cardi. & Jmo. ibidẽ. M

¶ Si vasallus feudum vel eius partẽ alienauit in perpetuum: dño ei⁹ nõ cõsentiẽte: vt i. c. j. de vasallo q̃ cõtra constitutionẽ lotharij feudũ alienauit. M

¶ Potest tñ vasallus alienare feudũ ad tẽpus. Jo. an. & Inn. in. c. j. de feu.

¶ De pignore.

: ¶ Si veste vel equo sibi pignoratis vsus est sine cõcessione pignorãtis expressa vel tacita tenet oẽm cõmoditatẽ in sortẽ cõputare. & furtũ cõmisit. d. c. illo vos. & c. cũ cõtra. de pigno. ff. de fur. l. si pigno. M

: ¶ Si fruct⁹ rei pignorate perceptos: et quos sua negligentia nõ percepit nõ cõputauit in sortẽ: vt tenet. l. ij. C. de pigno. acti. & ſm Jo. and. & do. Abb. in dicto. c. cum contra. M

¶ Si creditor conuenit q̃ pignus venditũ intelligatur pro sorte mutuata: si debitor infra certũ terminuz illam non restituit non tenet: vt iniustum. C. de pac. pignorũ. l. j. & ij. M

¶ Si creditor nolit satisfacere pignus qđ perijt: vel deterioratũ est culpa sua. C. de pignora. acti. l. ij. iij. & iiij. M

¶ Damnũ vero est debitoris. Si casu fortuito: vel sine creditoris culpa contingit: vt in predictis legibus.

¶ De herede.

: ¶ Si non vult satisfacere pro debitis defuncti ad que tenebatur ex contractu: vel quasi ex maleficio vel quasi: q̃uis ad eũ res non peruenerit pro quo debitum fuit contractũ. xxj. q. vj. si epm. de pigno. c. literis. de solutio. c. fi. M

¶ Exẽpla vt si defunctus emẽdo vendẽdo vel cõtraxit tutelã vel aliorũ negotia gessit: rapinam vel furtũ aut homicidium commisit: de domo eiecerit vel effuderit sup hoiem trãseuntẽ cui⁹ indumenta vel personã leserit: tenet heres siue ex defuncti delicto vł debito: siue cũ bñficio inuẽtarij hereditatẽ acceperit siue nõ inquãtũ patiũtur vires hereditatis & nõ vltra de eq̃tate canonica. Anto. de butr. in. c. j. de solutioni.

: ¶ Si heres legatũ defuncti factũ ad pias causas dare noluit: eo q̃ factũ est corã duobus tm̃ testib⁹ nõ rogatis nec masculis: cũ tñ dare teneat: vt. c. relatũ. clemẽ. j. de testa. et ibi do. Abb. sic. M

: ¶ Si heres cui⁹ fidei defunctus legata restituenda cõmisit vel vno teste tm̃ presente nõ restituit legatarijs: vt tenet ſm dñm antoniũ de butrio. & Abb. in. c. q̃r plerique. de immunitate

ecclesie. ꝛ Bar. in. l. fina. c. de fideicommissis. M

¶ Si heres legata ecclesijs facta tardauerit reddere: vt sacrilegus est excōicandus. xiij. q. ij. Qui oblationes. el. j. ꝛ. ij. M

¶ Ad fratres simul cohabitantes: vel bona inter se diuidentes.

SI filius ex re patris viuentis fruct⁹ perceptos sine vlla opera sua ceteris fratribus defuncto patre cōicare nolit: vt tenet. C. de colla. l. si donatiōe. Bar. in tracta. duorum fratrum. M

¶ Hoc verum nisi pater filium dictos fructus percipere permiserit aīo donādi ipsi filio: qꝛ tūc cōicare nō tenet: ƀm Bart. vbi supra. M

¶ Si frater libros: arma: vel alias res: quas pater viuēs ei⁹ noīe emit: ꝛ hec tñ tradidit ei ceteris fratrib⁹ mortuo patre nō vult cōicare: vt tenet: cꝫuis tūc fuerit doctor vel stipēdiari⁹. C. de castrensi. pecu. l. j. in princi. Barto. vbi. supra. M

¶ Requiritur em̄ traditio facta filio a pr̄e viuente: vt donatio valeat. C. si qs aliūs: vel sibi. l. ij. Barto. vbi supra.

¶ Si fili⁹ libros sibi a pr̄e emptos: vel donatos: nec ante patris mortē doctor effectus nō vult cōicare ceteris fratribus mortuo patre: vt tenet: ƀm Barto. vbi supra. M

¶ Ubi tñ doctoratus esset in vita patris sui cōfirmat donatio: ꝛ efficiūtur quasi castrēse peculiū: cū incipit quasi militare. C. de donatio. l. siue emācipatus. Et idē si fuit emācipatus in vita pr̄is: nec doctoratus. l. q̄ pater. C. fa. her. Bar. vbi. ꝭ.

¶ Si pecuniā sibi in studio existenti datā a parte habente administrationē ei⁹ peculij quasi castrēsis vel aduēticij: vt bonorū maternorū in pecunia consistentiū nolit fuisse de dictis bonis: vt tenet p. l. nēsenius. ff. de nego. gest. Bart. vbi. ꝭ. M

¶ In dubio em̄ presumit: qꝫ de eiusdē filij pecunia aduēticia: vel castrēsi ad se studentē missa sit a pr̄e. l. cū pater. §. j. ff. de administra. tuto. Secus vbi filius nulla habuisset bona: aut pater expresse de suis pecunijs mittere voluisset. l. q̄ pater. C. familie hercisc. Bar. ibidem.

¶ Si fratres debitum honeste contractum rōne studij: dū pater viueret nolūt soluere de cōi pecunia: vt tenetur. l. sed iulianus. §. penul. ff. ad macedonianū. Bar. vbi. ꝭ. M

¶ Si frater nō vult sibi in diuisione cōputari expensas a pr̄e factas ꝑ suis nuptijs: vt tenet q̄n pater aliter in teſtamēto nō

cauerit. ff. de mu. ꝛ ho. l. iij. §. fi. ꝛ ibi glo. Bar. vbi. s. M

¶ Si frater vestes p̄ciosas: annulos: perlas: ꝛ alia ornamēta que eius pater dedit vxori non vult sibi cōputari in diuisione bonorū: q̄tum nunc valent: nō q̄tum empte fuerunt: vt tenetur. l. mortis causa. §. fi. ff. de dona. inter vi. ꝛ vxo. Intelligūtur enim cōmodata nō donata. l. si vt certus. §. interdictū. ff. cōmo. Bar. ꝛ Bal. ibidem. M

¶ Uestes tñ nubiles ꝛ alia necessaria ad vsum quotidianum sunt p̄pe mulieris: ꝛ tenuit donatio inter socerū ꝛ nurum. l. ex annuo. in p̄n. ff. eo. ti. vnde non veniūt cōferēda in diuisione bonorū s̄m Bar. vbi. s. Immo nec p̄dicte res preciose. Si magna est personarū dignitas ꝛ diuitiarum multitudo. ff. de leg. iij. l. fi. filie. de dona. si filius. scd̄m Bal. in eo. tractatu. M

¶ Si frater in diuisione bonoꝝ nō vult sibi cōputari: vt tenetur expēsas factas in reb⁹ suis aduenticijs a patre aio repetendi que non erāt necessarie: sed vtiles: aut voluntarie. l. eum. ff. de vsufruc. Bar. ibidem. M

¶ Ubi tñ non cōstaret q̄ pater fecisset expensas aio repetendi aut de patris aio dubium est: ꝛ expense nō excedūt quātitatem fructuum bonoꝝ aduenticioꝝ frater sibi computare non tenetur. d. l. eum. ꝛ. l. iubemus. §. sin autē res. ff. ad trebel. q̄uis hoc casu fratribus promittatur dictarum expensarum vtiliū et volūtariaꝝ abrasio: sine lesiōe prioris stat⁹. l. i fūdo. de rei vendi. Sz si excederēt q̄titatē fructuū fit cōputatio s̄z bar. vbi. s.

¶ Si frater nō vult computari sibi in diuisione bonoꝝ: vt tenetur pecuniā quā ei dedit pater: vt illā haberet i peculio p̄fecticio. l. certum. ff. fa. her. M

¶ Ubi tñ pater dedisset filio pecuniā animo donādi p̄pter ei⁹ bona merita cōicare cum fratribus non tenetur s̄m glo. in aut. vnde si parēs. C. de inoffi. testa. Idem si de aio patris nescit: et pater emisset noie filij tā benemeriti rem quā ꝛ ei tradidit. l. si lie. ff. fa. her. bar. ibidem.

¶ Si filius post mortē p̄ris nō vult cōicare fratrib⁹ lucra q̄sita cū pecunia patris: vt tenet excepta parte lucri quā ei⁹ labor et industria meret: q2 ei⁹ aductitia censetur. l. fi. c. de col. ꝛ gl. ij. in. l. illō. c. eo. Bar. ibidē. M

¶ Si vsuras q̄sitas patre mandante nō velit fratribus cōicare: vt tenetur: licet delicto q̄site sint. l. j. §. deiecisse. ff. de vi et vi armata. Bar. vbi. s. M

¶ Quesitas ṽo spōtanea volūtate cōicare nō tenetur. l. quod autem. ff. pro socio. bar. ibidem in foro aie. In hoc etiaz in casu

precedenti vertus videtur ꝙ sic acquirens restituere potius teneatur creditoribus: ⁊ suã conscientiã exonerare: qñ sine fratrũ scãdalo id potest: qꝛ hoc facere põt tutoꝛ ⁊ executoꝛ testamẽti: sine spãli mãdato: cũ hoc de necessitate faciant: vt est gl. in.l.preses.C.de transac. ⁊ Bal. in.l.etiam.eo.titu.

¶ Si filij fratris nolent cõicare lucra cũ patruis: q̃ pater eoꝝ in dubio ꝑsumit̃ quesisse cũ pecunia patris sui dum viueret: excepta tñ portione cõtingẽte patrem ipsoꝝ ratione industrie: et laboris. Bar. vbi.s. M

¶ Si frater quesitã dotẽ vel partẽ eiꝰ ex forma statuti mortue vxoꝛis sine liberis non vult cõicare fratribus: vt tenetur qñ patre eoꝝ viuẽte: ⁊ onera matrimonij sustinẽte illa moꝛtua est: ſm Bar. vbi.s. M

¶ Ubi aũt filius ꝓprijs lucris vel bonis onera m̃rimonij sustinuisset cõicare non tenerẽt pro rata oneris.l.sed ⁊ si quis.§.ij. ff.de vsu. Bar. vbi.s.

¶ Si nõ vult cum fratribꝰ cõicare: sicut tenetur ea que viuente patre sibi legata: vel donata sunt ab extraneis p̃ris cõtẽplatione: vel in dubio si facta est mẽtio patris: ⁊ sit res q̃ soli patri possit acquiri.l.si plures.§. in arrogato.ff.de vsufru.ar.l.j. §.cõmunis seruus.ff.de stipul. seruo. Bar. vbi supra. M

¶ Nõ autẽ tenet̃ cõicare donata vel legata sibi intuitu sui: et in dubio etiã nõ tenet̃ qñ conferuntur in tp̃s sui iuris.l.Sed si quid.ff.de vsufru. Et.l.iij.C.de insti.⁊ substi. Bar. vbi supra.

¶ Si frater nolit cõicare fratribus fructus perceptos viuente p̃re de re sibi donata: vt illos habeat in peculiũ castrense: vel quasi: cũ tñ nõ sit miles: vel aduocatus: nec vllã dignitatẽ habeat de his que ponuntur in.l. fi.de inoffi.testa.l.si forte.C.de cõsti.pecu. Bart. vbi supra. M

¶ Filiꝰ tñ miles: vel aduocatꝰ cui predicto modo donat̃: aut si dubiũ est ꝙ ꝑdicto modo donetur: ⁊ sunt res necessarie militie: vel doctoꝛatꝰ: vt equus: arma: libꝛi acquirit sibi soli tanꝙ castrense: vel quasi.l. miles.de castren.pecu. Bar. vbi.s. M

¶ Si frater nõ vult cõicare fratribus qđ ei mercãti cum pecunia patris patre viuẽte donatũ est occasione mercantie: qꝛ diuidendũ est: vt alia lucra.ar.l.in actione.§.Idem lateo.ff.pro socio. Bar. vbi supra. M

¶ Acquisitũ tñ ab aliquo dño ꝓpter amicitiã eius quã quesiuit in exercitio mercãtie cõicare nõ tenet̃. quia aduenticiũ putatur.ff.pro socio.l.socium qui in eo.§.fi. Bar. vbi supra.

¶ Si filiꝰ emãcipatus patris

bona a se cõsumpta in ludo meretricibus ꝛ hmõi nõ vult sibi a fratrib⁹ cõputari ꝑ rata portione mortuo pr̄e: vt tenetur. C. de here. act. l. si adulta. Bal. in tracta. d᷑ duob⁹ fra. ẜm Guid. M

¶ Si filius nõ emancipat⁹ bona paterna p̄dictis modis a se consumpta nolit mortuo patre cõpēsari cũ fratribus: quos fratres vltra ꝙ͂ deberent ex patris bonis perceperũt: sicut tenetur vt. l. Frater a fratre. in prin. ff. de compen. Bal. vbi. s̄. M

¶ Si frater vult nõ cõputari sibi a fratribus in diuisione bonorũ: vt teneť pecuniã: quã pater pro eius cõdēnatione soluit ex forma statuti astringẽtis eũ ad legitimã assignãdam: vel si soluit de pecunia ipsius filii: sicut notat. C. de decurio. super rub. lib. x. Bal. vbi supra. M

¶ Ubi vero pater nõ coact⁹ necessitate: sed ductus liberalitate soluisset: fili⁹ sibi tũc cõputare non teneť. l. si filius. §. Idem scribit. ff. de mu. ꝛ hono. Bal. in eo. tractatu.

¶ Si fratres in diuisione bonorum paternorũ teneri nolunt: vt obligantur de dilapidatione quã fecit pater suus ĩ bonis aduẽticijs alterius fratris: siue pater ĩ his habuisset vsufructũ: vel nõ prohibente illo qui legauerat dicto fratri. C. de bonisꝗ libe. l. fi. §. cũ tacita. ꝛ auť. excipitur. eo. ti. Bal. ꝛ Bar. vbi. s̄. M

¶ Ubi vero pater solos redditus aduẽticiorum dilapidasset nec ipse teneť nec fratres post eius mortẽ. l. cũ oportet §. cum aũt. §. eo. Bal. vbi supra.

¶ Si fratres in diuisione bonorum sibi cõputari nolunt perceptos fruct⁹ a patre in bonis aduẽticijs fratris: cui legata sunt: ita ne ad patrem puenirẽt. auť. excipiť C. de bo. ꝙ libe. Bal. M

¶ Hoc verum est etiam quo ad fructus legitima relicta filio a matre: vel ab ascendẽte per lineã maternã. Quicquid Bart. circa hoc distinguat. Bal.

¶ Si frater mercator nõ vult cõicare vt teneť lucra facta de cõi pecunia hereditaria quãdo cõi noĩe mercatus est: qđ cognoscitur qñ liber vel litere misse loquuntur noĩe fratrũ. ar. l. nensenius. ff. de neg. gest. Bal. vbi. s̄.

¶ Lucra vero facta de cõi pecunia noĩe proprio cõicare nõ teneť: nisi fuisset tũc tutor vel curator fratrũ quorũ pater eiusmodi negotiationẽ facere consueuisset in vita. l. titiũ ꝛ meuiũ. §. altero. ff. de admini. tu. Bal. vbi supra.

¶ Si frater vult esse cõe damnum sibi cõtingens in mercantia quã proprio exercebat nomine vel cõmuni: sed in mercãtia insolita quã sine cõmuni cõsensu inchoauit nullo iure potest.

l.si negotia.de neg.gest. Bald. ꝑm Bar.vbi supra. M

¶Si frater debitū a se contractū post mortē patris non rōne cōis vtilitatis:vel societatis qđ in dubio nō presumit̄:nisi probet vult esse cōmune ceteris fratrib⁹ nullo iure potest.l.si negotia pre alle.ꝑm spec.ti.de iud.§. sequit̄.ꝟsu.quid si duo.bal. M

¶Si frater dotem vxoris sue vult oino restitui de cōibus bonis non pōt:nisi quaten⁹ probetur versa in cōib⁹ ꝑm spec.eo.§. ꝟsu.quid si cōe.Bal.vbi.s̄. M

¶Si frater soluens cōdēnationē delicti sui vult dānū esse cōmune:nō pōt.spec.eo.§.ꝟsu. quid si alter.Bal.vbi.s̄. M

¶Si frater vult de cōmuni militasse aut filiā maritasse nō pōt ꝑm spec.e.§.ꝟsu.qđ si vn⁹. Nisi aliud inter se fratres cōuenissent.ff.pro socio.l.si socius pro filia.Bal.vbi.s̄. M

¶Si contracta inter fratres societate:vel si sunt socij omniū bonoꝝ ⁊ alter eoꝝ lucra nō vult communicare: vt tenetur sicut est in socijs extraneis.ff.pro socio.l.duob⁹.§.dāna.⁊.§.quidā fagariā.Bal.vbi.s̄. M

¶Stantibus etiā fratribus simul quorū lucratur vnus cū pecunia:que vnde veniat nescitur presumitur ꝙ de cōibus bonis. ꝑm Spe.eo.§.versu.vt autem. Bal.vbi supra. M

¶Si frater rusticus vult dimidiā fructuum possessionis quā simul coluit cum fratre ⁊ duob⁹ fratris filijs:cū tantū quartam partē debeat habere per.l.cum oportet.§.sicut enim.C.de bonisq̄ libe.Bal.vbi.s̄. M

¶Si lucrum fratris factum ex successione hereditatis vel legati vel acquisitione dotis vxoris premortue ꝑm formā statuti velit alter frater soci⁹ oim bonoꝝ sibi cōicari iniuste petita.ar.l. fi.C.de coll̄.bo.Bal.vbi.s̄. M

¶Si frater non vult sentire sumptus factos honeste.vt in ducēda vxore in maritāda filia in manu tenendo filiū in studio vt tenetur:qn̄ sunt socij oim bonorū.Et indifferēter oia cōmunicāt.ff.de mu.⁊ ho.l.qui origi nē.§.fi.⁊.ff.pro socio.l.si socius pro filia.Bal.vbi supra. M

¶Qn̄ vero nō sunt socij oim bonorum: sumptus predicti fieri nō debēt de cōmunibus bonis ꝑm Bal.vbi supra.

¶Si frater nolit simul teneri de condēnatione iuste facta cōtra fratrem vt obligatur:quando sunt socij oim bonorū.l.cū duobus.§.idem.ff.pro socio. Bald.vbi supra. M

¶Contracta societas inter fratres simul habitantes ⁊ habentes hereditatem paternā ⁊ maternā idē non videt̄:qn̄ nullus eorū negotiat̄ vel alter tm̄ vel

si alter est pupillus: et alter negocietur. Secus si vterque maior est et negociantur. Et ponunt lucra in cōi: vel sm Jac. de arena. Ricar. Oldra. vbi sunt nobiles minime negociātes: sed cōicant salaria officiorū suorū. Et dotes vxorū suarū: vel si altero tm̄ negociāte alter cōfert in cōi red ditus suos: et que ei donantur vel acquirit in aduocatiōe vel tabellionatu. Aut si maior frater pupilli noie negociatur. Quibus casibus licet vnus plus lucretur: alter minus. Oia tm̄ sunt equaliter diuidenda. ff. pro socio. l. sociū pro filia. Bal. vbi supra. M

De contractibus vsurariis.

: Si mutuauit principalr cū spe lucri: aut spe sibi restituēda. xiiij. q. iij. c. j. M

Si ex charitate mutuās postea intēdit lucrū habere ex mutuo: vel si ex charitate mutuās donatum sibi a debitore recipit in cōpensatione mutui sui: vsuraria est intētio. Archid. in. c. j. xiiij. q. iij. M

Mutuans tm̄ principaliter ex charitate: licet secūdario speret debitorē: vt gratū sibi aliquid donaturū nō est vsurarius. do. Laur. in. j. parte. q. j.

: Si mutuauit principaliter spe lucri contritio non sufficit nisi etiā sic acceptum restituat sm cōmunem opinionē per. c. consuluit. de vsuris. M

Si mutuās ex charitate donū accepit a debitore: qd coacte illum dedisse cognoscit: ne indiscretū reputet eū: vel vt libētius sibi iterū mutuet: vsura est. do. Lau. vbi. s. M

Mutuans tm̄ ex charitate et donū acciplēs a debitore coacte dāte restituere non tenetur: si simpr et ignorās recepit: lz hoc postea cognoscat. Idē ibidē.

: Si pp̄ter mutuū sperauit debitorē sibi offm̄ impetrare, qd sic cōsecutus est tenetur salarium perceptū pauperibus erogare deductis expēsis. Joan. Cal. in c. fi. de vsuris. M

: Si mutuauit granū putridū p nouo recipiēdo: vsura est. Arch. xiiij. q. iij. in. c. nullus. M

: Si mutuauit vetus vt melius recipiat: vsura est. sm Gof. et Hosti. in sum. de vsuris. §. an aliquo. ver. Quid si. M

Tn̄ si fecit ne granū suū pereat: vel vt accipiēti principaliter gratiā faciat nō auferēs libertatē debitori: qñcūque se libe rādi etiā reddēdo vetus ante messem: sm predictos docto.

Si mutuans mercatori suscepit in se periculū totius sortis cū pato que partem lucri habeat si ingratus fuerit: vsura est. de vsuris. c. nauigāti. M

Tn̄ si ratione periculi susceg

pti in se nõ respectu mutui par tem lucri petat licitum est: ꝭm do. Lauren. in. iij. parte. q. j.

¶ Si mutuauit pecuniã argenteã receptur⁹ ex pacto auream cũ spe lucri: vsura est: ꝭm Host. in sum. ti. de vsur. §. an aliq̃. M

¶ Si pro mutuo cõitati coacte facto habuit aliqđ emolumentum vsura est. Alexã. Lõbar. in tractatu de vsuris. M

De imprestitis Venetiarum et montibus florentie: et locis ianue.

¶ Mutuãs tamẽ coacte cõitati a qua repetẽdi capitale actionẽ nõ habet. Et cõitas põt si vult se liberare restituẽdo illud. Si q̃d talis accipiat rõne interesse vel doni licite recipit dũmodo se sic creditorẽ esse nõ contentetur: ꝭm do. Lauren. iij. parte tractatus vsurarum. q. vltima. do. Anto. de but. et do. Abb. et Pe. de ancha. in ca. in ciuitate. de vsuris. et plures alios.

¶ Si principaliter cõitati mutuat ꝑpter lucrũ propriũ: vsura est. do. Laurẽ. in tracta. vsurarũ. pte. iij. vbi supra: ꝭm magistrũ Guid. ordi. heremita. Cui ⁊ cõsentit. ⁊ do. Abb. videt̃ satis idẽ sentire. in. c. in ciuitate ꝑal leg. et. s. Bernardi. in euãgelio eterno sermone. xlj. M

¶ Si coactẽ vel sponte posuit pecunias super imprestita vel montes in guerris iniustis illicitũ est oẽ lucrũ: ꝭm ꝑlatos. M

¶ Qui aũt coacte aut spõte ad subueniẽdũ iuste vrbis necessitati principaliter ponũt sup imprestita licitũ est lucruȝ recipere: ꝭm: s. Bernard. vbi supra. ⁊ do. Abb. in. c. in ciuitate. de vsuris.

¶ Si consiliarius cõmunitatis annuẽs dari q̃nq̧ vel aliã quãtitatẽ ꝓ centenario a cõmunitate sic cõsensit ꝑpter propriũ lucrum qđ ipse ex imprestitis hȝ vsurarius est: ꝭm do. Lau. M

¶ Consensus eñ prestari dȝ in talibus ꝑpter publicũ bonũ ad inueniendũ pecunias quib⁹ ciuitas defendatur. Lau. vbi. s̃.

¶ Si ex charitate vel coactiõe cõitati mutuans: postea mutata volũtate: nõ charitatem: sed lucrũ proponit: aut qđ accepit a cõitate lucrũ in recõpẽsatione mutui accipit: vsurarius est. Laur. vbi supra. M

¶ Prime due tñ intentiones: si ante pceptũ lucrũ ꝑ pniam cordis reformenť ꝑponẽdo magis charitatẽ q̃ lucrũ: licite lucruȝ pcipiť. d. Lau. ⁊. s. Berñ. vbi. s̃.

¶ Si ꝑstãtes ex charitate vel coactione cõitati cõscientia remordet lucrũ hmõi esse vsurariuȝ: vsurarij sunt: et restituere teneť: nisi anteq̃ lucrũ pcipiat conscientia hmõi deponať. do. Lauren. vbi. s̃. M. vel veniale.

¶ Si cõitati mutuantes arbi-

trãtur ꝙ nõ ex liberalitate vel rõne interesse: sed propter mutuũ cõitas lucrũ eis dedit: vsurarij sunt: et restituere tenenť. do. Laur. ſm magistrũ Guid. de Arimino. M

¶ Opꝫ ergo ꝙ mutuãs ex charitate vel coacte credat cõitatẽ seu lucrũ dedisse ex mera liberalitate: vł ꝑpter ipsiꝰ mutuãtis interesse. d. Lau. in eo. trac.

¶ Si cõitate statuente vt mutuãs sibi infra certũ tps citiꝰ lucrum mutui recipiat q̇s spe lucri pͥmaria soluerit ĩfra tẽpus illud vsurariꝰ est ſm Lau. M

¶ Secꝰ si ex charitatis affectu subueniẽdi reipubli. idẽ vbi. s.

¶ Quicũqꝫ etiã spe pͥmaria lucri ⁊ intẽtione dãnata ex imprestitis vel montibꝰ lucra ꝑceperunt ad restitutionẽ nõ tenenť ⁊ hoc vigore donationis remissionis ⁊ liberationis: quaꝫ sibi cõitas ex suo decreto facit: lꝫ a peccato liberi nõ sint nisi de illo cõteranť. do. Lau. vbi. s.

¶ Si attendũt ꝙ spe lucri pͥmaria sup imprestita posuerũt peccãt: nisi intentionẽ hmõi ꝑ penitentiã reformauerint. do. Lau. vbi. s. mortale vel non.

¶ Quicquid tñ iuris habẽt respectu mutui vel lucri licite vẽdere possunt: et remissio quoqꝫ cõitatis operať ꝙ a nullo sors extenuatur ex lucro. do. Lau. in tertia parte. q. quarta.

¶ Si q̇s sciẽter emit pecuniam cõitati mutuatã vel lucrũ dicte pecunie: in casu quo illicite a mutuante percipiebať: vsurarius est est. do. Lau. ibidẽ. M

¶ Emere autem lucrũ pecunie coacte posite vel ex charitate patrie licet: ⁊ videť casus in autent. vt his q̇ se obligatos habere. §. licebit autẽ ſm do. Peť. de ancha. in sua disputatione que incipit. antiquis ⁊ modernis tẽporibus. ⁊ do. Lau. vbi. s.

¶ Sors ꝓ̃o et lucrũ licite emitur: qñ licite poniť atqꝫ percipitur a mutuante. do. Lau.

¶ Si volẽs effugere ne de vsuraria prauitate conuincať mutuat ꝓ petro decẽ cõitati: ad q̃ petrꝰ pro suis prestãtijs teneť cũ pacto ꝙ petrꝰ sibi q̃nqꝫ restituat ⁊ om̃e emolumentũ qđ ex imprestitis vel mõte pro dictis decẽ petro cõpeteret sibi cõpetat: vsurariꝰ est. do. Lau. in eo. trac. in. iij. parte. q. vij. M

¶ Hic fit fraus de cõtractu ad cõtractũ: qꝛ talis libẽter cõitati mutuaret propter lucrũ: sed qꝛ sic cõuinceretur de vsura: ideo pro obligato ad prestãtias mutuat cum dicto pacto. Lau.

¶ Alias si fraus cessat in intẽtione licite fieri põt: cum nõ sit hic cõtractus mutui: nec in eo resoluanť: sed cõtractus innominatus: vcꝫ do vt facias: do quinqꝫ vt pro me soluas alia

quinq;. Et sic in totũ decẽ ad q̃ cõitati sum obnoxius. Et a tali obligatiõe me liberes: vt. l. petrus. C. de pact. ꝑ quo oẽ lucrũ vẽturũ tibi relinquo: ⁊ sic ꝑinde ac si ꝑ quinq; illud speratũ lucrũ petrus et vendat. Lau.

¶ Si ꝑ sua fideiussione accepit lucrũ: vsura putat̃. ẜm do. lau. tracta. vsurarũ. in. ij. parte. M

¶ Usurarius q̃ rem fructuosam vt agrũ acq̃siuit ꝑ vsuram restituere tenet̃ oẽs fruct⁹ naturales ⁊ industriales extãtes: ⁊ cõsumptos: quos percepit et percepisset dñs rei si eã possedisset deductis expensis factis gratia fructuũ acquirendorũ: colligendorũ: ⁊ cõseruandorũ. c. grauis. de resti. spo. M

¶ Si soluẽs vsuras propter solutã a se pecuniã damnũ incurrit: vt q2 propter hoc oportuit rẽ suã vilius vẽdere: aut a legitima lite desistere: tenet̃ ei vsurari⁹ ad oia ista dãna. ẜm Ric. ⁊ tho. in. iiij. di. xv. M

¶ Si mutuans voluit ad certã penam teneri debitorem: nisi in termino mutuum restitueret: cupiens vel sciens illũ in termino nõ esse restituturũ vsura est ẜm Sco. in. iiij. dist. xv. M

¶ Si penã posuit ad coercendũ negligẽtiã debitoris: ⁊ illam voluit a debitore facto imponẽ te est illicitũ. Sco. ibidẽ. M

¶ Si gener q̃ dilatiõem socero dederat de dote sibi danda interim percepit fructus possessionis vel pecunie: vsura est. ẜm Anto. de but. in. c. salubriter de vsuris: q2 dilatio videt̃ data in fauorẽ debitoris. l. eum q̃ calendis. ff. de verbo. ob. M

¶ Ubi tñ noluit gener dare dilationem socero: nisi sibi daret fundũ de cuius fructibus vxorem aleret: non datur tũc dilatio in fauorẽ soceri. ẜm Abb. in dicto. c. salubriter. M

¶ Si percepit a socero fructus ꝑ alimẽtis excedẽtes dotis ꝓuentus: si eam haberet: Usura est: nisi cõputet talem excessum in sortẽ ẜm Bal. in. l. fi. §. preterea. C. de iure dotiũ. et Anto. de but. in eo. c. salubriter. M

¶ Si socer morã committens in dote soluenda denegat genero reddere expẽsas interim factas vxori sospiti vel egrotanti ad quas tenet̃: si gener protestatus est q̄ illas faciebat animo repetẽdi. ẜm Jo. de ana. et pet. de Anc. in. c. fi. de vsuris. M

¶ Si gener onera matrimonij nõ substinens: ⁊ fructus rei dotalis percipiẽs eos reddere nolit vxori: vt tenet̃. ff. de vsuris. l. viderimus. §. ante. M

¶ Si vxor fructus ꝑceptos pretedij sibi ab heredib⁹ pignorati quousq; dotẽ restituãt non cõputauit in sortem. vsura est ẜm Inno. Hosti. ⁊ Jo. de anania in

dicto.c.salubriter. M

¶ Potest tamen vxor vt inter esse fructus retinere: quādo nō habens vnde se alat: & sollicite dotem requisiuit ab heredibus moram committentibus in restituendo. Bal. & Ang. in. l. di uortio. in prin. ff. solu. ma.

¶ Statutum quoq₃ disponens heredes dare tantum q̄d vxori donec ei restituāt dotē: non est illicitū fm Abb. siccu. in. c. Salubriter. de vsuris. & Cardina. in cle. j. de vsuris. qd maxime ve rum est quando illa dotem faci liter consequi non possit.

: ¶ Si vir dotem scienter: vel ignorantia crassa a publico vsu rario vel raptore q̄ non h₃ nisi de vsuris vel rapina dotem vxo ris accipit fructus restituere te net & dotē creditorib⁹ fm Alex. de ales in. iij. volumine. M

¶ Sed contra primū casum est Federicus de senis. bal. & Lau. tñ verior est istorū opinio in fo ro conscientie. Gener tñ licite dotē recipit ab vsurario: vel raptore: qui alia bona preterq₃ de vsuris vel rapinis h₃: intelligi tur eñ dotē dare de iuste q̄sitis fm Gerar. obdo. in. iij. dist. xv.

¶ Si vxor viro premortuo fun dum dotalem per vsuram quesitum vel dotē in q̄titate ab he redibus viri habitam nolit cre ditorib⁹ restituere vt tenet fm Anto. de but. Abb. siccu. & Pet. de anchara. in. c. cum tu. de vsu ris. & Sco. in. iiij. dist. xv. M

¶ Si p debito meo recepi rem per vsurā: vel rapinam quesitā quā & restituere teneor fm Mo nal. in sum. & Bal. in. l. rem quā pater. C. de iure do. M

¶ Si pro se vel pro alio recipit sub vsuris a nō parato ad fen⁹ exercēdum: sed induxit. Ricar. in. iiij. dist. xv. M

: ¶ Si accepit sub vsuris non pro aliqua necessitate: sed ad lu dendū vel magis lucrādū: mor tale est: fm Ricar. vbi. s. M

¶ Licet tñ sub vsuris accipere vt negotietur pro conseruanda condecentia status sui fm Pet. de palu. in ea. dist.

¶ Si p̄ceps cōcessit vt sup vsu ris exigēdis iudeis iustitia mi nistret fm Pet. de ancha. in con sil. suo qd inci. illustrissime. M

¶ Excōicatio etiam est ep̄alis. Clemen. ex graui. de vsuris.

¶ Si princeps vel potestas nō cōpellit iudeos restituere vsu ras: vt eis precipit. c. post mise rabilem. de vsuris. de quo in. j. parte. c. iij. M

¶ Si quis crederet ptinaciter q̄ propter bonū publicū liceret permitti fenerari esset hereti cus fm Bal. in. l. cunctos popu los. C. de sum. trini. M. & est ex cōmunicatio papalis. vt in di cta clemen. ex graui. M

: ¶ Si absq₃ veri dñi consensu

num cõitatis facta: singuli de ciuitate videntur consentire in predicta vẽditione rerum suarum ꝟm Sco. in. iiij. dist. xv.

¶Si ab vsurario nihil habẽte nisi de vsuris mercedẽ laboris accepit: qñ in illicitis deseruiebat ei: vt mutuãdo ad vsurã: restituere tenet̃ eis q̃ soluerũt vsuras. ar. c. cũ tu. de vsu. do. Dñic. in. c. sicut nõ suo. xlvj. dist. M

¶Si in licitis seruiebat vsurario vt in radẽdo vel infantẽ eius nutriendo: ex q̃bus opibus nihil apud vsurariũ relinquit̃ cõpensabile cũ mercede quã dat vsurarius restituere tenet̃ creditoribus vsurarum. S. Bernar. M

¶Si pupillus vltra sortẽ ꝛ salua sorte recipit aliquid a cõitate q̃ consueuit accepta pecunia pupillorũ lucrũ reddere: qñ tutor non coactus: vel pater pro filia sed sponte eam cõitati dedit: vsura est. Henricus in quolibe. q. lxxviij. M

¶Si tutor curator vel negotiorũ gestor: q̃ ptibus autoritatẽ prestãt fenerati sunt pro pupillo adulto ꝛ dño suo restituere teneat̃ illis non restituentibus ꝟm Ray. ꝛ Monal. in sum. M

¶Hoc aũt est intelligendũ qñ pupillus minor ꝛ dñs nõ hñs vñ restituãt: vel hñtes nolunt restituere: nec cogi pñt ad restituendũ ab his qui vsuras soluerũt ꝟm Goff. ꝛ Host. in sum. Io. an. Pet. de anch. ꝛ do. Ant. de but. in. c. michael. de vsu. ꝛ Bart. in aut. vt hi qui obli. se hr̃e. §. fin. coll. vj. Tutor tñ vel tutrix vel executor testamẽti sine speciali mandato pñt restituere vsuras ꝛ male ablata: ad q̃ tenẽtur pupilli. vt est glo. in. l. preses. C. de transac. ꝛ dicit Bal. in. l. etiam. eo. titu. Qđ intellige quãdo habent administrationem bonorum pupilli in manu.

¶Si vxor ꝛ familia vsurarij nil habẽtis nisi de vsuris viuat de talibus bonis restituere tenet̃: ꝛ peccant: si mõ aliquo honesto al's viuere valeat. Alexã. Lõbar. trac. de vsuris. M

¶Quãdiu tñ vxor virũ hortat̃ ad restituẽdum cum spe aliqua restituendi. vel in domo laborat: et custodit bona pro vsuris debita videt̃ excusari ꝟm Astẽ. in sum. lib. iij. ti. iiij. M

¶De prosenetis.

Si prosenet a fuit mediator contractus feneraticij propter vsurarium eo non restituente tenetur ipse vsuras restituere: ꝟm gl. in. l. scienter. C. ad legem pompeanã. ꝛ. l. ij. §. modus. ff. ad turpilianum. M

¶Si lucrum accepit existẽs mediator cuiuscũq; contractus illiciti ꝟm glo. in. l. fi. C. de prosenetis restituere tenetur scilicet pauperibus. M

: ¶ Si dolose cōsuluit : vt quis emeret rem occulte vitiosaz: tenet emptori de oī damno vēditore nō satisfaciēte. d.l.fi. M

: ¶ Si dolose cōsuluit vendere ei quem sciebat habere in bonis ad soluendū: tenet venditori de omni damno. d.l.fi. M

: ¶ Si sine emptoris mandato et cū eius dāno mercatuz de re aliqua conclusit: tenet eis satisfacere. Bar.in.l. multū. C.si qs sibi vel alteri. M

¶ De socidis aīaliuz.

¶ Si de ouib⁹ emptis ex pecunia rustico mutuata mutuans querit lucrū: vsura est. Alexan. lōbar.in tractatu vsurarū. M

¶ Si dans aīalia vult periculū pertinere ad accipientez: etiā si sine causa culpa contingit iniquum est. Alexan. ibidem. M

¶ Si tradēs aīalia pascēda laborē pastoris sufficienter nō recōpēsat: vt tenet. Idē ibidē. M

: ¶ Si pastor aīalia dep̄dita ex leui culpa sua nō satisfacit dn̄o suo: vt tenet ḃm Bar.in.l. quod nerua.q.viij.ff.depositi. M

: ¶ Si locās boues p̄ cōueniēti q̄titate frumenti nolit subire diuinū iudiciū et deteriorationem boum: vt tenetur ḃm dn̄m Lauren.in.ij.parte.q.ij. M

¶ Tamen paciscī licet q̄ cōductor q̄ tātū dat q̄nq̄ corbes frumēti: cū mercat⁹ cōueniēs esset decē damnū subeat deteriorationis ꝛ meliorationis boū pro dimidia. Laurē.ea.q. qđ intellige si boues p̄babiliter possint etiā meliorari: ꝛ periculū mortis eorum ad dn̄m spectet.

: ¶ Si aīalia tradidit cū pacto q̄ prius cōsequat totā sortem: vel rustic⁹ tenet de fetib⁹ capita mortua supplere anteq̄ aliquid de prouētib⁹ percipiat: iniustū est. Monal in sum. et Io. de ligna.in.c.fi. de vsuris. M

¶ Capitale aīaliū non est cōe: sed tantū p̄uētus ꝛ melioramēta ḃm Bal.i.l.j.q.ij.C.p̄ socio. Qđ videt intelligēdū: nisi aliter sit cōuētū: vel sit cōsuetudo.

¶ Cum aīal traditū extimatū perijt culpa rustici: tenet rusticus in totū: si casu fortuito: tenet in dimidia: si naturalr: in nullo tenet: q: in cōtractib⁹ nō ordinatis ad dn̄iū trāsferendū extimatio nō facit emptionem. C.p̄ socio.l.cuz duob⁹.§.dāna. Bal.in.l.j.C.pro socio.

¶ Ab artificibus.

Ars putat licita: que aliqđ prestat ad vtilitatē humanorum vsuuz. Sin vero est illicita: vt fabricatio idolorū. Fran.de may. in extractis ab Augu.li.ij.de doc.christiana.ff.de officio presi.l.illicitas.§.ne potentiores.

¶Si fecit artem illicitã per ignorantiã nõ excusat a mortali vt ars fenerãdi vel sagittãdi vel bastillãdi.in.c.j.de sagitta.⁊ hmõi.Aug. super ps. Sepe expugnauerũt. M

: ¶Si artẽ suã falsificauit: tenet dãnũ passis ad omne interesse :ac puniri debet.C.de murilegi.l.ij.lib.xj.extra habentur in sequentibus. M

: ¶Si aliorũ merces: vel opa artificij cõtra cõsciam diffamauit:vt hoies ab eo citius emerent: tenet dãnificatis.c.nõ sane.in fi.xiiij.q.v. M

: ¶Si fuit nouitatũ curiosus inuentor. Tho.ij.ij. q.clxix. et Alex.de ales.in.ij. M

: Si artifex cũ iuramẽto promisit opus perficere tenet: nec sufficit soluendo interesse desistere:sm Jo.de imo.in.c.lator. de pignoribus. M

¶A campsore.

Nummulariorũ seu cãpsorũ ars q̃ hoim vtilitati deseruit in commutatione numismatis p numismate licita est.l.argẽtarius.§.j. de edendo.⁊ Alex.lombar.tractatu vsurarum.

: ¶Si campsor in cambio qd minutũ dr: qñ dat florenus vt moneta recipiat. Aut ecõuerso dedit monetas incisas vel falsas:vel nimiũ lucrũ accepit:tenet notabiliter dãnificatis ad restitutionẽ.Sed illis parũ dãnificatis vel ignoratis:tenetur pauperibus lucrũ erogare:sm do.Lau.tractatu de vsuris.in ij.parte.q.xxvj. M

¶Si cãbiendo lucratus est:cũ tñ nõ haberet impẽsas salariorũ:vel pẽsionũ:vel laborẽ oparũ: ⁊ hmõi restituere tenet dãnificatis vel paupibus:sm Hẽri. in quolibe.⁊ Sali. in autẽtico. ad hec.C.de vsu. M

¶Forte i terra in qua nõ est ordinarius campsor habẽs expẽsas:alius tñ tenens pecuniã vt indigentibus seruiret in cãbio posset aliqd p lucro recipe.

: ¶Si in cãbio p lras qbus alteri tradi fecit Neapoli centum aureos: recipit vsq ad annum centũ viginti Perusij.⁊ sic rõne tpis facit: qd ⁊ tenet restituere dãti:p quo facit.l.hactenus.in fi.ff.de cõstitu.pecu. Bald. sup rubri.C.de cõstitu.pecu. M

¶Lz tñ mercatori vel cãpsori recipe de pñti.cv.ducatos.Perusij tradẽdo literas cãbij quibus eas recipiens recepturus est cẽtũ Neapoli.ff. de nautico fenore.l. pculi pciũ. Bal. vbi.s.

¶Si mercator vel campsor q mihi dedit literas ad recipiẽdũ quinquaginta Neapoli : nolit mihi restituere: vt tenet quinquaginta a me sibi data Peru

sij: cũ dictas lr̃as ꝑdiderim: ⁊ liberẽ eũ per instrumẽtũ publicum a dictis literis. Bal. in. l. iustitia. in fi. c. de fideiusso. M

: ¶ Si per cambiũ siccũ seu ad libras grossoꝝ lucratus est: vsurariũ esse putaẽ: cuz ibi sit spes lucri ꝓpter dilationẽ tpis. cõtra ca. si feneratius. xiiij. q. iij. dñs Lauren. vbi. s̃. M

¶ Fit aũt sic. Indigẽs Florẽtie decem libris grossoꝝ. i. centum ducatis: qꝛ vna libra est decem ducati recipit illas ibi a mercatore: cui obligatur restituere eo valore: quo valebãt Uenetijs. Inde ad decem dies a die celebrati contractus: ⁊ si accipiens plus vult retinere renouaẽ cõtractus eodẽ modo de mense in mensem. Uñ cõtingit ꝙ al's Uenetijs decẽ libre tñ valent quãtum Florentie. Aliqñ minus: aliqñ plus. Tñ vt in pluribus plus mercator lucratur. vñ in capite anni stat i magno lucro. dominus Laurentius.

: ¶ Si lucrat⁹ in cãbio per Uenetias Neapoli: vel Barzillonam credatur vsurariũ esse eo ꝙ ex puro mutuo intendit lucrũ ꝯtra. c. plerĩqꝫ. xiiij. q. iij. ⁊. c. cõsuluit. de vsuris: ẽm. d. Laur. vbi supra. M

¶ Fit aũt sic. Indigẽs pecunia recipit a mercatore in Florẽtia centum mutuo restituenda ad rõnem cambij per venetias vel Barzillonã eo scilꝫ valore: quo valebũt ipsa cẽtum de illa moneta: que in ciuitatibus predictis curret: qñ litere ibi i capite q̃ndene vel mẽsis p̃sentabunẽ Et sic mittunt litere cãbij etiaz pecunia accepta Florẽtie redditur ibi per factorem eius qui pecuniam recepit de illa moneta currente. Quo casu mercator cõiter lucraẽ: ⁊ sepenumero debitornõ habet ibi mercimoniã: vel pecunias ad se retrahere. d. Lauren. vbi supra.

: ¶ Si campsor mutuauit clerico in curia: vel alibi centũ pro solutione annate vel expeditione bullaꝝ volẽs quinqꝫ pro lucro ⁊ tardans predicta recipere per sex mẽses vltra montes: vel citra: vel si plus steterit ad reddendum vult plus lucrari: ⁊ ꝙ lucrum cõuentum ponatur in instrumento tanqꝫ totum sit de sorte mutui: vt. cv. vel. cx. contra. c. ꝯsuluit. de vsuris. restituere teneẽ lucrũ hmõi: cũ sit vsurariũ. d. Laur. vbi supra. M

¶ Si quisqꝫ non campsor vendidit numisma plusqꝫ valet ẽm communem cursum ⁊ pondus materie: vsura est. Hẽri. de ganda. in quolibet. M

¶ Quisqꝫ tñ vẽdere põt plusqꝫ valeat: ẽm cõem cursuz: si plus valeat ẽꝫ põdus: nisi publice sit interdictũ. Henri. vbi. s̃. ⁊ Alex. lombar. in trac. vbi. s̃.

De mutatiõe monete.

¶Si moneta antiqua creuit in valore vt ducatus: & heres qui tenet dotẽ restituere nolit ducatos reddere:: vt defunctꝰ accepit vel si tenet ad cẽsum annuũ: vel pẽsionẽ soluẽdã in ducatis antiq̃ monete: nũc plus valentis & nolit ducatos persoluere: vt in.c. olim cãm.de cẽsi. M

¶Creditor ecõuerso: vel legatarius acceptare tenet solutionẽ antiq̃ monete. si in p̃cio decreuit ex sola ordinatiõe principis vel pplr: nõ ideo q2 illa detõsa sit: vt in eo.c.olim.& ibi doc.

¶Si mutuans nolit acceptare pecuniã eiusdẽ spẽi a se mutuate: q2 decreuit eius valor q̃ & aliq̃n crescit cogens debitorem soluere: ꝑm extimationem quam valebat tempore mutui restituere tenetur. Abbas in.c. quanto.de iureiurã. M

¶Ubi tñ precium monete minoratum esset eo q2 tonsa fuit: nec bonitatẽ priorẽ intrinsecã habet dãnum spectat ad debitorem. Abb.ibidem. M

¶Si heres legatũ soluere nolit ꝑm preciũ pecunie: qđ currebat tpe testamenti: vt tenet: q̃uis nunc sit minoratũ sine spe recrescẽdi amplius. l. vxorẽ.§. ff.de leg.iij. Abb.ibidem. M

¶A monetario.

¶Si reprobata moneta in totum que tempore contractus currebat debitor nolit soluere ꝑm antiquam pecunie extimationem: vt tenetur.ca. olim de censibus.& tenet Joan. and.et Spec. Abb.vbi.s. M

¶Si moneta imperpetuũ est diminuta in valore.ppter principis p̃ceptum: & debitor nolit hoc damnum subire: vt tenetur ꝑm Bar.& Jac.de are.in.l.paulus.ff.de solu. M

¶Si moneta est diminuta in valore: q2 modo crescit: mõ decrescit dãnũ est creditoris: ꝑm Bart.in.d.l.paulus.ff.de sol.et Abb.in.d.c.quanto. M

¶Si moneta est reprobata in totũ: q2 fuerat tonsa vel.ppter vetustatem corrosa deuenerat debitor nolit hoc dãnũ subire vt tenetur ꝑm cõem opinionem cũ moneta non habeat suã intrinsecã bonitatẽ: quam habebat tpe cõtractus. M

¶A monetario.

Si monetariꝰ falsauit monetã cudendo eã minoris ponderis vel minoris lige propter argentũ minus bonum. Inno. & Abb.in.c. quanto.de iureiu. M

¶Si princeps monetã bonam publice reprobauit: vt eã emeret: vel peiorem cuderet est fal

sare monetam. M
: ¶Si monetam eream tinxit vt aurea vel argētea appareat: hoc est falsare. l. quicunq. ff. de fal. M
: ¶Si monetas totondit: tenetur lucrum pauperibus erogare. xiiij. q. v. non sane. M
: ¶Si grauiores de leuioribus electas fudit: tenetur pauperibus lucrum tale tribuere. Sco. in. iiij. dist. xv. ff. de fal. l. corne. vbi de hoc. M
: ¶Si expendit monetam falsam vt plūbeā pro argētea falsarius dicitur. l. lege cornelia. ff. de falsis. Abb. vbi. s. M
¶Pena pdictorum est: si falsarūt monetā principis cōburantur. Si inferioris decapitentur. C. de falsa moneta. l. j. §. ij.
¶Si nō est imperator vel princeps: vel ex principis concessione: aut quia hoc scripsit monetam cudit: quod non licet. l. j. et C. de fal. moneta. et ibi gl. Bar. Pet. et Cyn. M

¶Ab aurifice.

SI vendidit pro vero auro et argento: aurum vel argētum alchimicum: non eius bonitatis et virtutis cuius est verum: et quod aurū habet proprietatem letificandi: et valet contra quasdam infirmitates. Tho. ij. ij. q. lxxvij. M
¶Ubi aūt per alchimiā fieret aurū eius bonitatis: et virtutis cuius est purum vēdere liceret pro vero: quia nihil prohibet artē vti aliquibus naturalibus causis ad pducēdos naturales et veros effectus secundum Aug. lib. de tri. Tho. vbi. s. et Ricar. et s. Bona. in. ij. dist. vij.
¶Si p se aut alius auxilio suo monetā cudit: cū nullā a principe de hoc habeat autoritatē cōtra. l. j. et. ij. C. de fal. mo. M
: ¶Si adiuuit alium: vel fuit principalis: vt monete argētee deaurarent: vel monete auree alia figura plus valēte stāparent cōtra. l. quicunq. ff. de fal. M
¶Qui vero industria sua portat monetas leuiores aut attōsas in loco vbi indifferēter expenduntur sicut integre et boni ponderis peccare non videtur: cum res tantum valeat quātū vēdi potest: habito respectu ad cōmunem extimationē: secundum gl. in. c. in ciuitate. de vsu. Idē tenet archiepiscopus flo.
: ¶Si partē argenti qđ ad fabricādum accepit sibi retinuit furtum est: vt in. vij. precepto.
¶Si emit calicē sacrū nō conflatum. i. fractum vel diuisum: vt esse debet: videtur symoniacum. x. q. ij. hoc ius. M
: ¶Si aurifex nō facit argentū de liga quā debet facere: vt falsarius est puniendus. Bar. in l. cornelia. de falsis. et Abb. in. c.

quanto.de.iuretur.

A caupone seu tabernario.

Si caupo sine causa legitima nolit recipere hospitari volentes: vt si forte p̄tes iā essent ibi hospitati videt mortale: q2 possunt agere iniuriarū ꝑm bar.in.l.j.ff.furti aduersus nau.caupo. M

: Si laicus tabernarius vēdidit vinū limphatū pro puro: vel purū: sed cū alio sophistica tū aut nō iusta mēsura: de quo etiam in.vij. precepto. Sco.in iiij.dist.xv. M

: Si vt vinū clarificaret nociuum: aliquod corporibus miscuit: quo aliqs est infirmatus: tenetur ei ꝑm Gerard.Obd.in iiij.distin.xv. M

: Si lenones ⁊ meretrices: aut ludū alearum: vel dei blasphemos ⁊ sanctorum tolerauit in taberna: quia oia peccata huiusmodi ei imputant̄: q2 nō caret scrupulo societatis occulte: q̄ manifesto facinori desierit obuiare.de homici.sicut dignū.§. Illi etiam.⁊ dist.lxxxiij.c.error. ⁊.c.consentire. M

: Si tabernarius nō vult satisfacere vt tenetur fardellū qd̄ hospes ipso sciente posuit in loco cōgruo: ⁊ amissum est.bald. in.l.certi.C.de locato. M

Si aūt hospes in loco incōuenientī: vt in limine ostij tabernario ignorāte posuisset fardellum: ⁊ amissum esset nō tenetur tabernarius.bal.ibidem.

De rebus q̄z ī sunt in fardello clauso: et quas tabernarius nō vidit: nō tenet̄ tabernarius si aliqua sunt amissa ꝑm glo.in l.j.§.fi.ff.nau.caup. Ibi tñ doc. contradicunt: quos tu teneas.

: Si valisia vel fardellus sigillat9 datus fuerat: ⁊ reddidit hospiti non sigillatū: vel sigillo mutato: noluitq3 satisfacere ei de rebus deficientibus: vt tenetur l.iij.C de edic.diui adriani tol. bart.in.l.vna.ff.furti.aduersus nautas caupones. M

Tenet̄ tñ hoc casu qui fardellū sigillatū dedit cauponi pbare qd̄ ei ti sublatū fuisse in fardello: qñ nō constat cauponem subtraxisset.bar.ibidem.

: Si propter lucrum vēdidit scienter volentibus se inebriare: aut quos sciebat consuetos inebriari. Tho.scda scde.qō.cl. ar.c.A crapula.de vi.⁊ honest. cle.⁊ Alex.de ales in.ij. M

: Si festis diebus summo mane aperiens tabernā causa extitit: vt ad eā cōfluentes missam nō audirēt: sibi videtur imputandum.j.q.ij. notum. M

Si carius vendidit simplicibus ⁊ peregrinis: qd̄ est prohibitum.c.j.de emp.⁊ vend. M

: ¶ Si subtraxit occulte vinū vl' comestibilia iā vēdita: vt hospites cogerent etiā emere alia tenet eis restituere si quid notabile sit. vt in. vij. precepto. M

¶ Si tabernarius nō defensauit hospitem suū iniuriatuꝫ cū posset: vt tenetur ꝫm glos. in. c. offerebat. xxiij. q. v j. M

¶ A pistore.

SI pistor panē minoris pōderis q̄ dz fecit: vel plenū furfure: vel ex farina semicorrupta: vel mixta cuꝫ alterius bladi farina & hmōi. l. Annonam. ff de extraord. crimi. vbi Ange. M

¶ Ultra peccatū tenet ad restitutionē damni ei quē in predictis notabiliter damnificasset. alias paupib9. xiiij. q. vj. si res.

¶ A macelario.

SI macelarius vēdidit carnes infectas: quib9 sepenumero causant infirmitates: qd si nouerit vltra peccatuꝫ tenetur infirmanti satisfacere. c. si culpa. de iniur. Gerar. obdo. in iiij. dist. xv. M

: ¶ Si vendidit carnes corruptas vel pecudis pro castrone: vel vnū coriū pro pelle altera: vltra peccatū tenet dānificatis vel pauperib9 ad restitutionē. xiiij. q. vj. si res. M

: ¶ Si fecit xpianos quasi iudaizare vēdendo carnes: quas iudei prius cōtrectauerunt ad vidēdum si habeant reniculū: & huiusmodi peccauit. ar. c. nullus. xxviij. q. j. M

: ¶ Si dādo pōdus iustū multum consuetudinarie miscebat de ossib9: vel carnes malas cū bonis: vt etiā in. vij. p̄cepto. M

: ¶ Si die festo carnes vēdidit & excoriando preparauit: etiam qñ non sunt plura festa: vt. s. in iij. precepto. M

¶ Ad prefectum vrbis spectat de talib9 inquirere: ac illos punire. ff. de offi. prefec. vrbis. l. j. §. cura carnis.

¶ Possent tñ tabernarijs in necessitate ꝑpter peregrinos superuenientes vendere ꝫm. s. Boñ. in. iij. dist. xxvj.

¶ Ab aromatarijs.

SI aromatarius fraudauit ementes nō dādo iustū pōdus vl' aromata: aut cerā malis mixturis sophisticatā tenet damnū passis: si scit eos: vl' illis ignotis paupib9. c. ij. de emp. & ven. & ibi Ab. sic. M

¶ Quō autē talis aliqñ possit sine pctō sophisticare res venales: habes. s. in. vij. precepto.

: ¶ Si vēdidit res viles ꝑ ma-

ꝑno precio maxime plus ꝙ aliȷ̄ cōiter: vel vnā speciem pro alia maxime in medicinis: vel vilē pro preciosa: vel multū vetustā pro recēti: vt est vascula zinzibe ris: ꝛ hmōi contra Septimum preceptum. M

: ¶ Si de antiquis aromatib⁹ non bonis syrupos: aut medici nas cōposuit: ꝛ aliquis damnū passus est: tenetur ad illud. vt l. iulianus. in prin. de act. emp. ꝛ ibi docto. M

: ¶ Si in medicina non posuit ea que medicus ordinauit: qđ sit in detrimentum infirmi: videtur mortale per ea que dicit Do. Ant. de but. in. c. cum infirmitas. de pe. ꝛ re. M

: ¶ Si vēdidit venena vel alia per que mulier aborsum pateretur: ꝛ hmōi est mortale. vt in vȷ̄. precepto continetur. M

¶ A lanificibus.

Lanifex si fraudauit vel in quantitate humectando lanā quā vendit: vel in qualitate lane vel tincture: qꝛ vltra debitū artis pannū traxit: q̄ postea nimiū decurtatur in balneando tenet̄ sic damnificatis. l. vellera. C. de vestib⁹ oloberīs. li. j. ꝛ Alex. de ales in ȷ̄. tract. fraudis. M

: ¶ Si vendidit pānum lacera tū ad tiratoriū: vel pānos vete res cardatos: vt nō appareant qđ strazaroli faciūt. Gerar. obdo. in. iiȷ̄. dist. xv. M

¶ Si cū lanā dedit ad filandū posuit. xiȷ̄. vncias. pro. xiȷ̄. ꝛ hoc ignorabant filatrices: tenetur eis de fraude. Alex. vbi. s̄. M

¶ Non tn̄ teneret̄ si illis scientibus hoc faceret per regulā scienti. de reg. iur. lib. vj.

: ¶ Si interuit lanam minus bonam vel fila lini in panno serico: ꝛ huiusmodi tenetur damnificatis: vel pauperibus illis ignoratis. M

: ¶ Si seruiētibus sibi nō soluit in pecunia: vt promisit: sed partim ad pānos quos ille vēdēs nō cōsequit̄ salariū suū: tenetur eis de dāno suo. Bart. in l. quintus muti⁹. ff. mādati. M

¶ A sutore.

Si sutor subtraxit de pāno vel serico tela: bombice. et huiusmodi restituere tenetur pauperibus: si modicū per singulos fuit. Sed si notabile qđ ab aliquo tenetur eidem: nisi mercedem sibi debitam non recepisset ab eodem: quia tūc restituere potest ꝑm Ricar. in. iiȷ̄. distinc. xv. M

: ¶ Si in diebus festiuis vel vigillarum vsqꝫ ad mediā noctē fuit: ꝛ voluit sic fieri a suis seruiētibus. vt in. iiȷ̄. precepto. M

: ¶ Si in die festo propter ma

quere illos quibus vestimenta noua fecit missam dimittit vt in iij. precepto. M

: ¶ Si dū noua vestimenta induit: mulieres libidinoso aio: vel cū scādalo tetigit: vt in septimo precepto. M

¶ Si nō seruauit seruientibus quod promisit: aut promisit vestimenta perficere que se non posse perficere sciebat: vel credebat. xxij. q. ij. c. j. M

: ¶ Si inuentor fuit nouitatū: vel vestes impudice scolatas fecit. alex. in. ij. trac. de ornatu. M

¶ De Sacerdone.

: SI vēdidit speciem vnius corij pro alia min⁹ bona & min⁹ valente in calceis. Et si notabilis est deceptio: tenetur damnificato satisfacere. Si aūt parum plures dānificauit: tenetur pauperibus tantūdem erogare: vt dictum est in simili in vij. precepto. M

: ¶ Si ex dilatione tpis vendidit plus iusto pcio: vsurari⁹ est. c. i ciuitate. & c. nauigāti. de vsuris. & tenet. vt hic. s. M

¶ De histrionibus et musicis.

HIstrio est q̄ personatus seu mascaratus in scena tragedias aut comedias voce & gestu corporis agit. mimus vero q̄ etiā extra scenā gesticulationes quasdam exercens mores & naturas hominum ostendit.

¶ Si histrionatus vel mimat⁹ artem exercuit ad voluptatem aspicientiū verbis vel actibus turpib⁹: ppter qd prohibet cōtare. Et si notorie pōt exheredari. de cōse. di. ij. c. p delectione. Et ibi glo. Alex. in. ij. trac. de peccato saltationis. M

¶ Gesticulationes tñ honeste aut nō multū turpes ad tollēduz fastidiū: vel accidiā sistere pōt in ventali. Alex. vbi supra.

: ¶ Si musicus quocūqz instrō sit cā saltationis chorealis mulierū lasciuarū mortal'r peccat sicut q̄ studiose talia inspiciūt: cū ista sint fomētum mortalis peccati. Alex. vbi. s. q. iij. M

: ¶ Si quis histrionibus turpes gesticulationes agētibus: aut musicis in choreali saltatione lasciuoꝝ pulsantib⁹ pcium soluit: cuz sint primaria causa fomētis mortalis pcti: mortaliter peccāt. Alex. vbi. s. & lxxxvj. di. donare. & ibi glo. M

¶ Pulsare vero vt persone inuicem cognate causa recreationis: saltēt in choreis non videt mortale. ꝑm Alex. vbi. s.

¶ Inter diuina officia pulsare i organis vanas seculares qz cantiones valde dedecorosum est: & si principaliter ppter pre-

niū tēporale sonat illicitum et quasi simoniacū videtur. M

¶ A pictoribus ꝛ sculptoribus.

Si pictā imaginē trinitatis vel sculptā cum tribus vultib⁹ vel personis vel patre antiquo ꝛ filio iuniore patrem ꝛ filium significātibus in diuinis fecit: quod magne impietatis est: ſm Joā. damasce. ꝛ cōtra prohibitionem. Exo. xx.c. vt videlicet dei spiritus vel trinitas infigurabilis figuretur. M

¶ Forrassis error hmōi ab ecclesia iā diu toleratus videt̄ pictores atq; sculptores hoc ignorātes excusare: q̄uis ecōtrario diuini precepti ignoratio tales minime excusabiles reddat.

¶ Christi tñ imaginē ꝛ aliorū sctōꝝ pingere ꝓpter simpliciū ruditatē humani affectus excitandā tarditatē: ꝛ memorie vitandā labilitatē cōcedit ecclesia. de cōse. dist. iij. perlatū.

¶ Si signum saluatoris siue crucē pinxit: vel sculpsit in solo vel silice aut marmorib⁹ humi positis cōtra ꝓhibitionē. l. vnice. C nemini licere signū saluatoris: videtur mortale: maxime qñ monitus fecit. M

¶ Si crucifixi imaginē pinxit iudeo volēti eā illudere: ꝛ quasi christū in illā iterū crucifigere sceleratissimū est pctm̄. ar. c. ij. in. ij. de offi. ordi. lib. vj. et. c. in nōnullis. de iudeis. M

¶ Si scienter fecit imaginē aliquā vel astrolabiū cuiq; volēti futura ꝑdicere: aut occulta vel furta cognoscere: aut ad implēdā libidinē suā vel alteri⁹ exercere: oīa sibi pctā inde sequētia imputant̄. Alexan. in. ij. trac. de ydololatria. ꝛ. c. j. ꝛ. ij. de sortilegijs. M

¶ Si imaginē mulieris pinxit tradendā vel vendendā suo amasio qui ex illa sepius sumpsit occasionē male cōcupiscentie. c. fi. de iniur. ꝛ. l. q̄ occidit. §. in hac. ff. ad. l. acqui. M

¶ Si pinxit aut sculpsit figuras act⁹ valde impudicos demonstrātes ꝛ maxime in ecclesijs: qđ sacrilegū est. ar. c. decet. de immuni. eccle. in. vj. M

¶ Si i tabula aliena vel ligno pinxit aut sculpsit imaginē aliquā cōtra voluntatē dñi: cui et satisfacere tenet̄. ff. de rei vēdi. l. in rem. §. sed ꝛ id. in glo. M

¶ A calculatore ꝛ mēsuratore.

Si per malitiam aut suam ignorātiam in dānū alterius summam rationum cōputauit: aut leua

nit:tenet de dan:no satisfacere altero nõ satisfaciẽte: vt habet in.l.j.C.de errore calculi.⁊ Ric. in.iiij.dist.xv. M

¶Si mensurator terre dolose mensurauit.⁊ nõ satisfacit dãnificato qñ plus vel min⁹ mẽsurauit.Rippa aũt agri ⁊ sepes: ⁊ fossata mẽsurari debẽt.ꝑz Bar. in.l.calligato.C.de nup.et in.l. fi.C.de actio.⁊ emp. M

¶A barbitonsore.

SI preter cõsuetudinẽ aliorũ barbitõsorũ rasit vsq ad secũdam ⁊ tertiã horam noctis in sabbato.vł in vigilia festi:aut die festo propter lucrũ principaliter.ꝯtra.c. j.⁊.c.qm̃.de ferijs. M

¶Si permisit in apotheca fieri baraterias aut mechari: omnia peccata sibi imputant. distin.lxxxvj.c.facientis.ij.q.v. notum. M

¶A bidello.

SI bidellus nolit satisfacere de libro scholaris a scholari dimisso in scholis et amisso: vt tenetur quando sibi propter custodiam librorum collecte a scholaribus dantur:tenetur em̃ de leuissima culpa.ar.l. dominus horreorum.ff.locati. domi.Anto.⁊ do.Abb.in.c.fin. de furtis.Bal. et Barto.in.l.si quis vxori.§. apud labeonem, ff.de furtis. M

¶Si nolit satisfacere de libro scholaris assignato perdito qꝛ trãsmisit eũ scholari nõ per famulũ scholaris vel ei⁹ cõsuetũ sociũ aut nũciuz portãtẽ aliqđ signũ cui bidell⁹ verisimiliter credere debuit.l.q̃ eũ qui.§.fi. ⁊.l.argentũ.ff.commodati.do. Abb.⁊ do.Ant.vbi.s. M

¶A nauta seu nauclero.

SI nauta satisfacere nolit vt tenetur de re sibi cõsignata.⁊ amissa in naui aut a naui trãsmissa ad eius dominum ⁊ amissa: qꝛ illam trãnsmisit nõ per famulũ dñi vel ei⁹ sociũ vel nunciũ portãtẽ signũ cui probabiliter credere debuit l.iij.ff.nau.cau.domi.Ab.in ca. fina.de fur. M

¶Si nauta per se vł p aliũ surripuit:aut ipso sciẽte ⁊ nõ prohibente res comestibiles ⁊ potabiles vel qualcũq alias passus est surripi satisfacere nolit: vt tenetur.dist.l.iij.⁊ supra in vij.precepto. M

¶A rusticis.

SI rusticus nescit explicite articulos fidei qui in ecclesia celebrantur: vt tenetur ꝺm sanctum Boñ.⁊ Sco.in.iij. distin.xxv. M

¶ Si nescit tres personas trinitatis patrē ꝛ filiū ꝛ spiritūsanctum. ꝛ vnū deū esse ꝛ nō plures. s. Boñ. vbi. s. M

¶ Non tamen tenetur habere actum explicitum de articulo pertinente ad nature vnitatem ꝛ personarum trinitatem. ẜm Sco. in. d. di. xxv.

: ¶ Si nō instruxit familiā cōfiteri communicare festa celebrare aliena nō tollere: breuia ꝛ incātationes vitare: a mēdacijs: periurijs: maledictionibꝰ: blasphemijs. ꝛ hmōi abstinere vt teneẜ. j. Thimo. v. ca. de symonia. c. licet Heli. M

: ¶ Si die festo operatus est: vel missam dimisit. vt in tertio precepto. M

¶ Si cōtempsit accipere cōfirmationē: quam vt accipiat admonēdus est. de cōse. di. iiij. oēs fideles. Ricar. in. iiij. di. vij. M

¶ Cōtennit hoc sacramentū q̄ habita sufficiēti opportunitate suscipiēdi ipm vel renuit suscipere: vel notabilr̄ negligit. ꝛ sic intelligiẜ p. d. c. oēs. Ric. vbi. s.

: ¶ Si habens tps sufficiens ad cōicandū decē vel. xj. annos eucharistiā non accepit: vt teneẜ semel in anno: vel cum fuit grauiter egrotus. c. oīa. de pe. ꝛ remi. Tho. in. iiij. dist. x. M

¶ Si nō soluit decimas ẜm patrie consuetudinem: vt tenetur de deci. per totū: vel cū parrochiali, saltē se cōponat de preteritis. Tho. ij. ij. q. lxxxvij. ꝛ Ric. in quolibet. M

: ¶ Si choreas dissolutas ꝛ fornicationē cū meretricibus non putauit esse mortale: vt in. vj. precep. ꝛ in. c. gule. vel si choreizauit sup cimiterio ecclīaꝝ. cōtra. cle. j. de cele. mis. M

: ¶ Si excōicatꝰ in diuinis audiendis se ingessit ꝛ in aliorum cōione. vt in. j. parte. c iij. M

: ¶ Si cuz suis bestijs dāna in aliorū bladis vel vineis dedit: aut furatus est alioꝝ fructus: vt in. vij. precepto. M

¶ Si existens officialis ad denūciandū alios damnū facientes mendaciter vnum pro alio denunciauit: tenetur ei de dāno quod illi ex hoc cōtingit vt supra in. vij. precepto. M

: ¶ Si a cōi salariatus fuit vt custodiā camporū haberet: ne blada vel vue surriperenẜ permisit per suā negligentiam vel pecuniam dānificari: tenetur ad omnia damna: si illi q̄ surripuerunt non satisfaciunt. l. j. C. de falsa mo. do. Ant. de but. in. c. j. de restitu. spo. M

¶ Si nimiū defatigauerit boues domini sui propter quod mortui vel deteriorati sunt ex culpa sua: teneẜ domino suo de damno boum. M

: ¶ Si fructꝰ agri vel vineaꝝ perierūt: q: ea fecit vel omisit q̄

alij rustici cōiter nō fecissent vel fecissent tenet pro pte. do. Inn. et doc. in. c. j. de cōmodato. M

: ¶ Si partē fructuū nō reddit dn̄o vel fetus aut lane casei sociade ſm pactum aut loci cōsuetudinē tenet ei de subtractione taliū. l. iuris gētiū. §. pretor ait. ff. de pac. et c. j. extra de pac. M

¶ Ab ambassiatorib⁹ principis vel cōitatis.

Si ciuis idoneus ad officium ambassiatoris pertinaciter sine causa legitima petiuit esse ambassiator pro cōseruatione aut bono sue ciuitatis vel principis sui. glo. in. l. j. et ij. C. de decurio. M

: ¶ Si ambassiator qui habuit pecunias pro duobus mensibus: nec tamē stetit nisi per vnū nec pecuniarum residuum restituit communitati: vel principi. vt tenet ſm Baldū in. l. Lucius. §. j. ff. de leg. iij. Et Ang. in l. cōmuniū. §. Cum ita. ff. de verbo. obliga. M

: ¶ Si expleta ambassiata redire distulit: vt pecunias plures lucraretur: nec eas cōitati aut princip: restituit: vt tenetur cū nō gaudeat ampli⁹ priuilegijs ambassiatorum. l. mercatores. C. de commercijs. M

¶ Si iuit per viam non rectam vt diuti⁹ stet: et maius salariū lucretur nec sit lucratum restituit: vt tenetur ſm Bart. et glo. in. l. qui fiscales. C. de legationibus. libro. x. M

¶ Si voluit vel retinuit salariū sui itineris: in quo aliū loco sui substituit: cū hoc non possit. l. ij. C. de lega. lib. x. M

¶ Si donata sibi per eum ad quē iuit ambassiator non restituit vt tenet cōmunitati sue: qn̄ notus donatori pri⁹ non erat: et donata magis cōitati q̄ sibi pportionatur: ſm Ioā. Cal. et do. Ant. in addi. in. c. postulastis. de conces. preben. M

¶ Secus vbi prius not⁹ fuisset donatori: puta p̄ncipi vel nō notus: sz res donata sibi magis q̄ cōitati cōuenit. Idē. vbi. s. M

¶ A rectoribus hospitalium vel piorum locorum.

Si hospitalarius symoniace acquisiuit hospitale. j. q. ō. vij. si quis. M

¶ Si hospitale qd̄ episcopi autoritate beneficiatū est: gubernationez ab epō non accepit: vt tenetur: sicut notat in cle. q2 cōtingit. de reli. do. M

¶ Hospitale sine epi auctoritate edificari nō pōt: si fiat cū ecclesia: altari: cimiterio vel alio iure parrochiali. Aut q ibi cōstituit debeat perpetu⁹ vicari⁹. ſm Glo. in. d. Cle. et Imo. ibi.

¶ Si redditus hospitalis vltra victum ⁊ vestitū sibi retētū non distribuit in personas miserabiles fideliter: vt tenet in prealle. Cle.quia contingit. de re.do.Juncta glo.

¶ Si nō confecit inuētariū rerum oim hospitalis epi autoritate edificati vt tenet dicta cle. quia contingit. M

¶ Si neglexit acqrere:vel reparare bona hospitalis per alios occupata:vel vsurpata:vt tenetur .xij.q.iij.quicūq3.⁊ in dicta clemen. M

¶ Si p̄ negligētiā permisit collabi domos ⁊ edificia hospitalis tenet ad illoꝝ emēdam:fm glo.in.d.cle.q₃ contingit. M

¶ Si singulis annis rōnē redituū mō reddidit ordinario: maxime reqsitus:nisi hospitale sit ordinarium militarium:vel alioꝝ religiosorum:quorū prelati annuatim a rectore hospitalis predictā requirāt ratonē vt in predicta cle.q₃ contingit. vbi Joan.de imo.dicit.Si vero prelati sint negligētes:supplet per ordinarios locoꝝ:fm Laudū.in cle.j.eo.tit.

¶ Si relicta vel oblata ad certum vsum hospitalis sine autoritate sedis apostolice conuertit in alium vsum l₃ piū.d.Clemen.quia. M

¶ Et ibi aūt in vsum ad quem relicta sunt cōuerti non possent tunc per inferiorem a papa in aliū vsum cōuerti:t possunt.de testa c.nos qdē Joā.de imo.in d.Clemen.q: contingit.

¶ A tutore ⁊ curatore.

Tutor pupillo datur curator adolescenti: vel maiori furioso: vel prodigo ad bona predictorū bene administrada : qđ et facere iurauit:et ad causas eorum ⁊ lites agēdas.gl.in cle. Quia cōtingit.de religio.domi.

¶ Si tutor vel curator pupilli vel adulti bona dolo lata culpa:vt leui nō custodiuit: vel de his inuentariū:vt tenetur non fecit vltra pctm̄ periurij : tenet de oī dāno ex hoc secuto:vt in glo.prealleg.l.si negocia.ff.de nego.gest.⁊ in.l.tutor.§.reptoriū.ff.de administra.tuto. M

¶ Inuentariū tutor facere non tenet:si in hoc testator eū releuauit:nisi tñ in contrariū iudici visum fuerit.fm Bar.in.l.cōfirmando ff.de confirma.tuto.

¶ Si bona pupilli donauit in eius damnū : tenet satisfacere pupillo:fm glo.in.l.tutor.ff.de admini.tuto. M

¶ Si sine causa vtili vel necessaria rem immobilem pupilli alienauit . Et si cū damno pupilli tenetur : vt in.l.alio.ff.de alimentis lega, et Ange.consi.

suo.clxxij. M

¶Si casu bona pupilli sua culpa lata: vel leui amissa sint: tenet de omni damno.ff.de lega. ij.l.qui solidum.§.etiã.et ibi.l.si negocia.ff.de neg.gest. M

¶Si lucrũ factũ cum pecunia pupilli sibi retinuit: nec dedit pupillo: vt tenet. Aut si vsuras acqsiuit: cũ poti9 in licita negotiatione: aut pdiorũ emptiõe exponere illã debuerit, pro quo tenetur.l.litis.§.si pecunie.et.l.non tantũ.ff.de neg.gest.et Ang.cõsilio suo.lxxxvj. Quod incipit pro decisione. M

¶Si finita tutela denegat reddere pupillo libros rõnũ quos oĩno illi dare tenet: sm Bar. in l.si ita fuerit.de manu.test. M

¶Si mr tutrix pupilli postq̃ peccauit in corp9 suũ: et palã est vel ad scda vota transiuit vult pertinaciter tutelã agere: cũ sit ei phibitũ. C.de reuo.dona.l.ius sot.et ibi Bal. M

¶Si tutor testamentarius: vel agnatus nec se excusauit a gerẽda tutela: nec administrauit pupilli bona: q̃ ex hoc dãnificata sunt: tenet de dãno.ff.de admi.tuto.l.q̃ de recẽs.in glo. M

¶Si existens tutor inter plures in testamento scriptos: vel particularis administratio rerũ pupilli designata est ei: et ob suã negligentiã: vel latam eius culpam damnificata sit satisfacere tenetur: vt dicit Bart.in.l.ij.ff. de admi.tuto. M

¶Si vnus ex pluribus tutoribus simul datis nõ vult satisfacere insolidũ pro mala administratione rerum pupilli: vt tenetur sicuti vnus administratorũ reipublice: eo quod talia officia sunt publica et necessaria scdm Bart.in.l.si quis negotia.ff.de nego.gest. M

¶Gestores vero plures negotiorũ alicui9 priuati: nõ tenentur nisi pro suis ptib9: aut sm q sibi in partẽ vel in totũ est cõmissuz: vt pbat in.l.diu9.ff.de admini. tut.et.l.pe.ff.de separationib9.

¶De gestore seu gerẽte negotia alterius.

Si alteri9 negotia gessit: nec rationẽ reddere velit: vt tenet.ar.l.ij.ff.de neg.gest.et Spec. in titu.de instrumento edict.§.xviij.ver.sed an simplex. M

¶Si salariat9 gerẽdo alteri9 negotia in aliq̃ arte vel negotiatione vel administratione bonorũ dãnũ accidit dolo suo vel lata culpa: vel leui: et satisfacere dãno suo dãnificato nolit: vt tenet.l. ptor.§.interdũ.vbi gl.et bar. M

¶De leuissima vero culpa qua damnum contingit non tenet. vt in eodem.§.

¶ Si pater male administrauit rem: aut fructus rei castrensis: vel quasi: aut prebēde filij ꝛ satisfacere nolit filio: vt tenet. l. sacrosancte. C. de epis. et cleri ꝛ. l. litis. §. pater. de nego. gest. ꝛ ibi Barto. M

¶ Expensas tñ quas pater vel alius gerens alterius negotia facit in dubio esse intelligūtur facte de bonis eius cuius negotia gerit. l. nensentus. eo. ti. Sicuti si pater fecit expensas filio studēti ꝛ habenti quasi castrense: vel dotem dedisset filie habēti bona quorū ipse curam gerebat. l. que pater. ff. fami. her.

¶ Si mater transiens ad secunda vota de bonis filij quicq̄ sibi retinuit ꝑpter alimēta a se filio infanti exhibita: restituere tenetur: qꝛ ex necessitate tenet ad eos suo sumptu. l. suo victu. ff. de ope. liber. Bar. in. l. nensenius. ff. de neg. gest. M

¶ Repetere tñ pōt expensas factas circa tutorē: vel curatorem vel procuratores: ꝛ aduocatos pro ipso filio litigātes: ne ꝑdat successionem: sicuti ꝛ heres coactus inuētariū ꝯficere sumpt⁹ hmōi imputat hereditati. l. ij. ad tertulianū. ꝛ. l. sancim⁹. §. in cōputatione. C. de iure delib. et magnā expēsam quā fructuarius necessario fecit: in re cuius vsufructū accepit iputat ꝑpetati. l. iter fructuariū. de dā. infec.

¶ Si cōitas vel priuata psona nolit satisfacere: vt tenetur ciui qui captus est pro represalijs: ꝛ compulsus soluit q̄ cōitas vel priuata persona tenebatur soluere. Bar. in. l. nam ꝛ seruus. ff. de nego. gest. M

¶ Tenet quoq̄ dñs rei soluere preciū datum ab aliquo ne res eius periret vt seruus: equus: vestis ꝛ huiusmodi: q̄ res alio asportabat: qñ nomine dñi ꝛ nō magno precio est redempta. l. si pupilli. §. si titij. de nego. gest. ꝛ ibi Barto. M

¶ Si gerens alteri⁹ negotia ꝛ generalem autoritatem habebat soluendi creditoribus dñi sui soluere noluit: maxime indigētibus: ꝛ solui sibi petentib⁹ cum pecuniā paratā haberet. l. debitor. ff. de neg. gest. M

¶ Si culpa gestoris dānū qḋ dño cōtigit: vl' cessatio lucri gestor nolit satisfacere: vt tenet. l. si negotia. ff. de neg. gest. M

¶ In fine tñ anni fieri debet cōpensatio damni ꝛ lucri: qḋ culpa vel industria vel sollicitudine gestoris domino contigit: vt ea. l. ꝛ ibi Bar. M

¶ Si gestor negotia insolita sine dñi voluntate inchoauit: et casu etiaꝫ fortuito damnū in rebus cōtigit: nolit satisfacere vt tenetur. d. l. si negotia. M

¶ Si gestor sine causa dimisit negotia mercātie: vel artis: vel

rei rusticę: dñi q̃ per annũ illũ cõduxerat. Ex quo dñs damnum emergens: vel lucruz cessans passus est: noluit pro hoc dño satisfacere: vt tenet: maxime qñ dñs aliũ sua negotia gerentem habuisset: vt.l. si pupillo.§.si.ꝛ ibi Bar. M

De domino papa.

SI dispensauit cõtra diuinã legẽ sicut ꝙ aliquis plures simul habeat vxores: vel dimissa prima carnali copula consumata secundaz accipiat: vel contrahat in gradibus a lege ꝓhibitis. de quibꝰ in leuitico.c.xviij. vel ꝙ dissoluatur verũ matrimonium: maxime per carnalẽ copulã cõsumatũ: nõ tenet dispẽsatio.c.literas.de rest.spo.ꝛ.c.gaudemus. de diuor.ꝛ ꝑ theologos. in. iij. dist.xxxvij.ꝛ gl.in.c.qui ad perpetuã.xxv.q.j. M

Dispẽsare vero vt q̃ cõtraxit de verbo de pñti tantummodo scdam possit accipere ẜm Uincen.Host.do. Anto. aliosq; docto. canonistas. in. c. ex publico.de cõuer.cõiuga.põt: sed Ricar. ꝛ Pet.da palu.in.iiij.distin. xxxiij. contrarij videnẜ: qꝛ tale matrimonium continet in se essentialem perfectionem sacramenti: ꝛ carnalis copula perfectio est accidẽtalis: sicut puer habet in se hois essenctialem perfectionẽ: sed per deductionẽ ad quãtitatẽ perfectã dꝛ vir cõsumatus: quod est accidẽtalis perfectionis ꝛ non essentialis: vnde nec tutus videtur sic dispensatus.

Si cũ religioso professo dispensauit: vt ad seculũ redeat: vel propriũ habeat: vel vxorem accipiat: vbi nõ subsit cã ꝑmaxima: vt ꝑpter recõciliãda regna ꝛ hmõi dispensatio nõ tenuit.c.cum ad monasterium.in fine.de statu mona. vbi Joan. and.do.Anto.ꝛ Abb. ac Ricar. in.iiij.dist.xxxviij. M

Si dispensauit ꝙ clericus in sacris existens vxorẽ acciperet nõ tenet dispẽsatio: si i sumptione ordinis sacri votũ castitatis emisit: aut sciebat se ad illud teneri ẜm Uin.ꝛ gl.ꝛ.d.Ant.in.c. cũ olim.de cleri.coniug. M

Si dispẽsauit ꝯtra ius diuinũ immutabile qđ est in tribꝰ preceptis prime tabule: in quo nec deus dispẽsare põt: vt videlicet adorẽ deos alienos: vel piurẽ. Et non sanctificẽ sabbatũ pro quãto est mortale: ꝛ non cerimoniale: quia sic mutari potuit in diem dñicam.s.Bona.et Alex.lom.in.iij.di.xxxvij. M

Si dispensauit ꝯ ius diuinũ stabile qđ est in septẽ preceptis scđe tabule non valuit.xxv.q.j. Sũt qdã.ꝛ ibi glo.ac do. Abb.

in.c.literas.de resti.spo. M

¶ Uñ si qs alienã vxorẽ cognoscat: vel alienã rẽ fraudulenter cõtractet: dñiũ iniuste occupatum detineat: vel qđ legitime alteri teneor nõ reddã ꝛ hmõi Papa nõ põt. xv.q.vj. auctoritaté.ꝛ.c.nos sctõrũ: ƀm Gemi.i c.cõsequẽs.di.xj.ꝛ sctũs Boñ.ꝛ Alex.lom.in tertio. dist.xxxvij. ꝛ Bald.in.l. decernimus. C.de sacrosan.eccle. M

¶ Ex cã tñ criminis grauis et incorrigibilis per qđ eccl'ia sit scandalizata dispensare põt: vt ius imperij et regni transferaẽ in aliũ: vel si princeps sit negligens circa iustitiã.xcvij.di.duo sunt.ꝛ.c.si impator.xv.q.vj.ca. ij.c.ad apostolice.de senten.ꝛ re iudica. in sexto. ꝛ ibi Geminia. Item dispensare põt ꝙ prodito ri patrie vel excõicato mutuum nõ reddaẽ.xvij.q.iiij. si qs deinceps. vel ꝙ etiã hereticorum bona tollantur: vel detineantur a possidentibus. de hereti. c.excõicamus.cle.j.

¶ Si sine causa dispẽsat in his que sunt iuris diuini nõ tenet: Gñuis secus in his q̃ sunt iuris positiui particularẽ personam dispẽsare possit: vt ꝙ aliqs ante tẽpus ordineẽ: vel duo beneficia curata habeat: ꝛ huiusmodi.do.Anto.in.c. cũ ad monasteriũ.de sta.mo.Jo.de imola. in cle.abusiõibꝰ.de pe.ꝛ re. M

¶ Si ex sua dispẽsatione decoloratur status ecclesie: dispẽsatio nõ valet j.q.vij. Et si ille vt ꝙ percutiẽs clericum nõ sit excõicatus: vel ꝙ princeps secularis iudicet clericos sui dñij vt dicit Archid.in.c.sunt quidaz. xxv.q.j.ꝛ do.Abb.in. c. literas. de resti.spoli.addẽs.q2 hoc videtur cõtra legẽ dei.xcvj.dist.

¶ Si impator qđ ergo qñ principi cõcessit collationẽ bñficiorum sui dñij: nec põt statuere ꝙ clerici nõ teneanẽ ad dicẽdũ diuinas horas: ƀm Laudu.in cle. si.de celebra.missa. M

¶ Do.Anto.vbi.s. tenet ꝙ possit: sed nõ sit tolerãdus: ƀm Jnno.in.c.quanto.de cõsue. Jtẽ in quibus statꝰ ecclesie non decoloratur: papa dispensare põt: vt in dicto.c.ad perpetuã. Est autem supra cõcilium.c. significasti.de electio.

¶ Si super gñali statu ecclesie canonẽ cõdidit sine cõsilio cardinaliũ qui sunt in quasi possessione: vt papa ardua nõ expediat sine coꝝ cõsilio: ƀm Jo. mo. in.c. super eo. de hereti. et Laur.in.c.sunt quidã.xxv.q.j. pro quo videtur tex.in.c.ꝑ venerabilem.ver.rõnibus.qui filij sint legit.ƀm do.Abb.vbi.s. Quãuis Archidia.in contrarium dicat. M

¶ Si accepit pecuniã ꝓ collatione alicuiꝰ prelature haben-

tis administrationē ordini annexam: nō est symoniacus: ꝑm Cardi.sed.d.Abb.in.c.j.de symonia. cōtra dicit: q: ꝑm eū licet titulus beneficij sit de iure positiuo.c.ꝓposuit.de conces. preben. Tamen potestas clauium beneficio annexa q̄ simul vēditur est de iure diuino. Idē Pe. Aureolus in.iiij.dist.xxv. dicēs.ex quo prebēda vendi nō pōt:quin spūalis auctoritas sibi annexa vendatur:ideo papa symoniā cōmittit licet iuris positiui penā nō incurrat. W

¶ Papa tñ accipiendo annatā qñ beneficia cōfert nō per modum appreciatiōis:sed subuentionis ⁊ substētationis curie: q̄ pro tota ecclesia laborat ab ecclesiasticis substentet.xxij.q.ij. ecclesiasticis: ꝑm aliquos nulla est symonia.

¶ De legato de latere

Si legatus de latere absoluit in casib⁹ reseruatis pape preterq̄ꝫ percussorem clerici. vt incendiarios: excōmunicatos ⁊ publice denunciatos:vel falsatores literarum pape: vel etiam excommunicatos a delegato pape et huiusmodi:absolutio nō tenet:nisi super hoc habeat speciale mādatū.Jo.and. ⁊ Gemi.in.c.eos.de senten.excōmunica.lib.vj. W

¶ Cardinalis aūt legatus ideo dicitur de latere:eo ꝙ lateri pape assistūt cardinales quorū cōsilio papa vere cuncta explicet. Et licet aliqñ aliquis talis legatus abstineat se absoluendo interfectorem clerici benignior tamē opinio est ꝙ possit. Ad qđ facit.c.qđ trāslationem.de offi. lega.do. Abb. in.c. ad eminentiam.de sen.excō.

¶ Si lega⁹ de latere sibi reseruauit vel cōtulit alicui ep̄atum plebaniā: abbatiā : prioratum: vel dignitatem ecclesie cathedralis.cui per electionē q̄s preficiꝫ: vt archidyaconatū si post ep̄m ibi sit dignitas:maior non tenet.de offi.lega.c.deliberatione.in sexto W

¶ Canonicatus tñ ecclesiarum conferre legatus de latere pōt vt eo.c.deliberatione.⁊ ibi glo. in verbo.ecclesias.

¶ Si contulit beneficium habens patronū laicū vel clericū cui patronatus cōpetit iure sui patrimonij alteri q̄ꝫ a dictis patronis presentato:nō tenet collatio.de offi.lega.cū dilect⁹. W

¶ Si in vna ecclesia cathedrali reseruabat sibi bñficiū conferendū: qđ ad collatione capituli spectat:⁊ postea ecclīa reseruauit ⁊ cōtulit quod spectat ad collationem Archidiaconi:vel canonici nō valet reseruatione prima pēdente:ꝑm Archi. in.c. presenti.de offi.lega. W

¶ Si iam collatū bñficium ab epō de quo cōstat velit postea pertinaciter idē beneficiū conferre: cū ad vtriusq̧ collationē separatim spectaret nō pōt ꝭm glo. j. C. de offi. leg. in. vj. M

¶ Legatus de latere tñ oīa beneficia sue prouincie: quoꝝ collatio ad papā deuoluta est cōferre pōt. ꝭm Goffr. de iure patrona. Cum dilectus. qđ intellige exceptis beneficijs: de quibus supra dictū est. glo. in eodem ca. j. M

¶ Si iā a legatione reuocatus vel ea finita: aliquē absoluit ex cōicatū vel cōtulit beneficia sibi reseruata vel non reseruata: nō tenet absolutio vel collatio. c. presenti. de offici. lega. in. vj. ꝛ glo. in eo. c. j. M

¶ Legatus non de latere sine speciali mādato nō pōt cōferre beneficia vacātia iure legationis: nec reseruare sibi vacatura c. j. de offi. leg. lib. vj.

Ab episcopis: et alijs prelatis.

SI desiderauit sepenumero cōseq̄ quācūq̧ ꝓlationē ꝑ symoniā vel per aliū modū illicitū totiēs fuit mortale pctm̄. j. q. j. nullus per ambitū. de symo. c. fin. ꝛ ꝑ totū. s. c. auaritie. de elec. li. vj. M

¶ Si multotiens desiderauit epatū vel dignitatem spūalem: ob celsitudinē dignitatis vel honoꝝ tpaliū: ꝓsumptuosum auarum: et mortalis pcti desideriū totiens fuit. Contra dictū xpi. Math. xxiij. Amāt primos accubitus ꝛc. Tho. ij. ij. q. clxxxv. articu. j. M

¶ Si appetijt epatū vt prodesset ꝓximis: qđ est virtuosum ꝛ laudabile: tamen cum habeat annexam gradus celsitudinē presumptuosum est. Tho. eodem articulo. j. M

¶ Licitū est tamen desiderare episcopalem operationem: per quam vtilitati proximoꝝ intendat ex charitatis zelo quādo eum cōtingeret in tali officio esse: ꝛ ob martyrij appetitū: sicut antiquitus presidētes ad martyria rapiebantur: vt intendit Apostolus. j. Thimo. iij. Qui episcopatum desiderat: bonum opus desiderat. Tho. eo. articu. j.

¶ Si habēs bona patrimonialia vel tpalia: ex quibus sufficiēter sustētari pōt ꝭm dignitatem sui status accipit beneficia ecclesiastica ad viuēdum honoratius vel delicatius: aut ad augendum patrimoniū: vel ditādum ꝯsanguineos vel amicos. glo. in. c. clericos. j. q. ij. ꝛ. Ricar. in quolibet. M

¶ Solum em̄ lz accipere bona

ecclesiastica pro substētatione nature: et cōservatiōe dignitatis sui stat⁹. Et post hec p pauperū subuentiōe. d.c.clericos. et.c.seq. Ricar. vbi.s.

¶ Si pertinaciter reluctauit obedientie superioris sine causa legitima nolens p̄lationem mortale est fm Tho. vbi.s. et Ricar. in quolibet.

¶ Si noluit recipe p̄lationem cum videret graue dispēdium ecclesie de propinquo imminere. Ricar. ibidem.

¶ Renuere p̄latum esse p modum licitū quando ecclesie periculum nō imminet: licitū est. Ricar. vbi.s.

¶ Si nō restituit fructus pceptos et q̄ percipi potuissent: qn̄ prelationes et bñficiū p symoniā q̄sita sunt: aut in eis intrusus ē: fm do. Abb. et do. Ant. in c. Grauis. de resti. spolia. M

¶ Si recepit episcopatum de manu laici: quod prohibetur Cle.ij. de peni. M

¶ Si intrusus q̄cq̄ gessit non valuit: nec d; tolerat⁹: fm glo. j.q.j. nemo. Et q̄ post ꝯsecutuz bñficium fit inhabilis notorie ad exercitiū dignitatis quā hȝ d; ēt ñ tolerat⁹. c. Ad hec. xxxij. di. vbi gemi. p̄dicta scribit. M

¶ Si existens excōicatus: irregularis: bigam⁹: suspē sus: homicida: vel notori⁹ ꝯcubinari⁹ assumpt⁹ sit ad dignitatem: nō absolut⁹ vel dispēsat⁹ mortale fuit in oib⁹. Et deiiciēdus a dignitate: fm no. p doc. in. c. si ce lebrat. de cle. excō. mi. M

¶ S electionē cōfirmationem vel cōsecrationē dignitatis obtinuit p symoniā papali excōicatiōe ligat⁹ est: et resignare tenetur. In extrauagātib⁹. multe et detestabile Martini quinti: et eugenij quarti.

¶ Si bñficia vel ordines cōtulit symoniace papali excōicatione ligatus est: et tenet q̄cq̄d ex hoc habetur restituere: vt in p̄dictis extrauagātibus. M

¶ Si contulit beneficia rōne consanguinitatis vel nobilitatis p̄ncipaliter: mortale est. cōtra illud Jac.ij. Nolite in personarum acceptione &c. Alexan. in.ij. pte. tractatu de acceptione personarum. M

¶ Scd̄aria intētione predictis cōferre bñficia nō tñ vt luxuriētur et dignis alias licet: imo cōferre nobili honesto tñ lȝ non litterato. vt est ignobilis ad ascendū lupos cōtra ecclesiā licitum est. Alexan. vbi.s.

¶ Si sciēter ad bñficia pmouit indignos. j.q.j. si q̄ epi. M

¶ Si contra voluntatem p̄lati sui traxit religiosum ad officiū ecclesiasticū: quod prohibetur lvij. d.c.j. et.ij. M

¶ Si retētis sibi fructib⁹: aut aliqua eorū parte cōtulit bñfi-

cia sine di.cõfe.c.vt nostrũ. M
¶ Si bona vacãtiũ ecctiarũ si-bi reseruauit:nec vt tenetur ex-pẽdit in vtilitatẽ ecclesiarũ:vel futuris successoribus. Ad quo-rũ etiã restitutionem tenetur.c. quia sepe.de elec.in.vj. M
: ¶ Si vltra morem antiquũ: vel qđ de iure ei debetur a sacer dotibus ⁊ clericis sue dioce sis exegit aliquid grauãdo eos.x. q.iij.quia.⁊.c.sequenti.⁊.xj.q.j. cognouimus. M
¶ Si scienter ad ordinẽ vel be-neficiũ promouit indignũ mo-ribus vel scientia:maxime vbi beneficio est annexa cura aiaꝝ. contra.c.Graue.de preben.⁊.c. cum in cunctis.de elec.⁊ per Ar chi.in.c.si qui epi.j.q.j. M
¶ Si eps in ecctia sua non rese dit:vt tenetur:presertim si non moratur in curia pape:vel lega tione ⁊ huiusmodi.vij.q.j.per-uenit.⁊.c.placuit. M
¶ Si infra etatẽ legitimã quẽ qđ sciẽter ordinauit:qđ ꝓhibet de tẽpo.ordi.c. vel non est. M
¶ Si ordines extra tpa statuta cõtulit.eo.ti.c.sane. M
¶ Si alteri⁹ subditũ ordinauit sine suꝑioris sui licẽtia ꝑ annũ suspẽsus est a collatiõe ordinũ. de tẽpo.ordi.c.eos.lib.vj. M
: ¶ Si ordinauit indignos sciẽ ter cũ q̃bus tñ dispensari solet vt modicũ literatos:vel pecca-tis mediocribus inuolutos pri uari debet potestate ordinan-di.xxxvj.dist. qui ecclesiasticis. j.q.j.si qui episcopi. M
: ¶ Si etiã ex negligentia ordi nauit indignos per annũ cele-brare nõ dꝫ.lv.di.c.nullus. M
: ¶ Si ordinauit scienter eos cũ quib⁹ dispensari non solet:vt est publicus latro vel homici-da spontaneus vel montalium corruptor vel officialis qui exer cuit seua:debet deponi. Si.lj. dist.c.j.lxij.di.c.fi. M
: ¶ Si ordinandos nõ priuile giatos examinari non fecit de etate scientis ⁊ moribus:vt te-netur.xxiiij.di.qñ eps. M
: ¶ Si in ordinatione aliquid omisit de substantialibus tene tur totum iterare. M
¶ Si nõ de substãtialibus omi sit:sufficit supplere qđ omissum est.de sacr.nõ iterã.c. pſbyter.⁊ ẜm Tho.in.iiij.di.xxiiij. M
¶ Substãtialia sunt act⁹ in q̃-bus caracter imprimitꝛ:cum ex-pressione verbi : vt ostiario cla-uiũ datio:lectori codex lectio-num. Exorciste liber exorcismo rũ. Accolito candelabrũ cum ce reo. Subdiacono calix vacuus ⁊ patena. Diacono textus euan geliorũ. Sacerdoti calix cũ vi-no ⁊ patena:cum hostijs ⁊ vn-ctione manuũ. Ricar.in.iiij.di. xxiiij.art.iiij.q.iij. De non sub-stãtialib⁹ qđ omissum suppleri dꝫ est epi man⁹ipositio ⁊ presby

terorum astātiū sup caput ordi nandi ad sacerdotiū. d. Dñic⁹ de san. Gemi. et Ugo. in. c. pśbyter. xxiij. di. et Ricar. vbi. s.

¶ Si sine titulo promouit aliquē ad ordinē sacrum: qđ prohibetur in. c. episcop⁹. et. c. cum secundū. de preben. M

¶ Si non renouauit per singulos annos chrisma cum oleo: et balsamo: vt tenet de conse. dist. iiij. si quis ex alio. M

¶ Si non visitauit annuatim suā diocesim p se vel per alium: vt tenetur. c. Romana. de censibus. in. vj. M

¶ Si per se visitās vel per vicariū de suo cōsensu pecunia accepta est visitatiōis causa: vel fuit nimium sumptuosus: secū ducēs equos multos et familiam multā. di. c. Romana. §. pcurationes. et ibi Dñicus. M

¶ Enzenia tñ vt sunt victualia ad ibi ꝯsumēdū suscipe pt a dātibus ṡm Dñicum. Ibidem.

¶ Si clericorum delicta vel aliorum puniuit pena pecuniaria: ex auaritia mortale est. vt s. de officialibus dictū est. de symo. c. nemo. Tho. ij. ij. q. vij. M

¶ Si dissimulatione affectione vel muneribus non correxit sacerdotes subditos: quos sciuit tenere concubinas: officia diuina pretermittere: sacramēta vt oportet nō ministrare vel scienția ignaros cōfessiones audire: vel sacerdotes eccl'iastica ornamēta. Et maxime corpalia immūda tenere: ludos: tabernas: vsuras: venationes: et negotia secularia sectātes. de offi. ordi. c. irrefragabili. M

¶ Excusant tñ qñ per correctionē delinquentiū probabiliter timet scādalū plurimoꝝ. di. l. vt cōstitueret. j. q. vij. quoties.

¶ Si existēs prelat⁹ eccl'ie collegiate neglexit clericos subditos raro ad chorum venientes corrigere etiam per censuram: si oportuit cōpellere: vt ad diuinum officiū cōuenirent. Sicut ei imponit in cle. j. de cele. mis. Cōstat enī hoc esse clericis peccatū mortale: p qđ etiā deponi pñt. vt. xciij. di. si quis presbyter.

¶ Si sciens prauas sue diocesis cōsuetudines: vt dieb⁹ festis vēdere et opari: i ecclesiis tripudiari: nō cōfiteri: non cōicare et hmōi: que corrigere potuit sine scandalo et neglexit. xxiij. q. iiij. cū q̄sq. xliij. di. Sit rector. M

¶ Si neglexit hereticos reprimere ad fidem veram. et sortilegos ac diuinos corrigere. xxvj. q. v. c. contra. et sequen. de here. ad abolendam. M

¶ Si notorios peccatores: vt vsurarios: ꝯcubinarios: partiales violatores libertatis eccl'iasticę: vel immunitatis: et hmōi corrigere potuit etiā p cēsuras sine graui scandalo: et neglexit.

dist.iiij.deniq3 .xxiij.q.iiij. cum
q̄sq3.de imu.ec.c.inter alia. M
: ¶Si erga pauperes fuit aua
rus de his que ei superfluunt.
lxxxvj.di.fratrem nostrū. M
: ¶Si viduis:orphanis ⁊ alijs
p̄sertim miserabilibus oppres-
sis eius auxilium implorātib⁹
in suis necessitatibus cum po-
tuit nō impendit.lxxxvj.dist.de
viduis.⁊.lxxxvij.di.desolatis.⁊
c.quisquis. M
: ¶Si scienter bona ecclesie im
mobilia sine vtilitate vel neces
sitate alienauit:⁊ sine debita so
lennitate non valet.c.j.de reb.
eccle.non alie.in.vj. M
¶Et in hoc casu ⁊ qn̄ sunt mo-
bilia preciosa sine licētia pape
alienatio non tenet:vt in extra-
uaganti ambitiosi Pauli secun
di:de quo supra in prima parte
in.iij.c. M
¶Prelatus tn̄ habet liberā ad
ministrationem fructuū rerum
ecclesie.dūmodo dispenset eos
in vsus a iure permissos.xxj.q.
j.vellatio.xvj.qō.j.Et ep̄s Ge-
mi.in.c.quia ep̄i.v.q.iij.
: ¶Si ep̄s fecit magnā dona-
tionē de reb⁹ eccle.etiā sue men
se ⁊ in reb⁹ mobilibus vel pecu
nia numerata:etiā monasterio
nō tenet:multomagis consan-
guineis quib⁹ agētibus tm̄ lz p
modū eleemosyne.c.cū olim.ij.
de priuile.Et ibi do.Abb. M
¶Si male dispensauit vt hy-
strionibus vel meretricibus:et
hmōi tenetur ecclesie resarcire.
dist.lxxxvj.c.Qui venatorib⁹.⁊
c.Ceterum.de dona. M
¶Licet tn̄ p̄lato intuitu pieta-
tis in vita ⁊ in morte donare vl
legare rem mobilē q̄ ei superest
ecclesie pauperi vel egēti nobi-
li:vel puelle maritande:⁊ his si
milibus etiā cōsanguineis.de
testa.⁊.c.ad hoc.⁊.c.relatum.
maxime si ibi talis vigeat con-
suetudo.c.ceterum.de dona.Et
ibi do.Anto.Cū consensu etiā
capl'i licet ep̄o de bonis mobili
bus vel immobilibus sm̄ Joā.
donare p cōstructiōe eccl'ie:in-
fra suā diocesim q̄nquagesimā
⁊ etiā centesimā partem:dūmo
do per hoc eccl'ia non grauet:⁊
ista dcī diuerso tp̄e.c.Ad apo-
stolice.de dona.⁊ ibi do.Anto.
¶Si h̄ns iurisditionē tp̄alem
in aliq̄ terra p̄rimonij vel ep̄a-
tus sui iudicauit vel mandauit
vel cōsuluit:vel sn̄iam dictauit
in causa sanguinis:est irreglaris.
de exces.prela.ex literis.In gl.
⁊ do.Ant.vbi.s̄. M
¶Pōt tn̄ generaliter committe
re officiali vt faciat vindictam
de malefactoribus.Et si officia
lis postea aliquē interficiat:nō
ei imputatur.xxiij.qō.v.Rex.et
c.de occidendis.gl.⁊ do.Anto.
vbi supra.
¶Si canibus ⁊ accipitre vena
tus est:aut talia in domo reti-

net ptra.c.j.z.ij.de cle.vena. M

¶ Retibus vero aucupari vel piscari: aut visco aut laqo clericis non prohibetur: fm domi. Abba.c.j.de cle.vena.

: ¶ Si prelatus vel rector ecclesie nõ prohibuit cũ potuit choreas que fiebant in cimiterio ecclesie sue: vt ei imponitur.de cele.mis.cle.j. M

¶ Si sua debita vel a suo predecessore facta ob ecclesie vtilitatẽ vel necessitatẽ nõ soluit: vt tenet: fm do. Anto.de but.z Joã.and.in.c.j.de solu.z in.c.j. de deposito. M

¶ Et sufficit presumpta vel apparens versio in vtilitatẽ ecclesie facta a pdecessore. Et sumptus facti pter plati infirmitatem vel substentationẽ: dicũtur propter necessitatẽ ecclesie facti: fm Butri.vbi.s.

: ¶ Si questoribus ob participationẽ lucri cõcessit pdicare: vel pnũciare falsas indulgẽtias. z ca.cum ex eo.de pe.et remis. M

: ¶ Si eps cũ nõ sit doctus tenuit vicariũ imperitũ in causis fori contẽtiosi vel penitẽtialis directoriũ.lib.iiij.titu.xv. M

: ¶ Si imbursauit penas pecuniarias: quas potius debet cõuertere in vtilitatẽ ecclesie.glo. in.c.fina.de peni. M

: ¶ Si non fecit denũtiare penas latas a iure cõtra exigẽtes gabellas et onera ab ecclesijs: vt ibi precipit per tex.c.presenti.iuncta glo.de censi. M

¶ Si pretermisso iuris ordine vel sine cause cognitione quẽquã excõmunicauit vel iniuste grauauit: tenetur ad eius interesse.de sen.excõ.sacro. M

: ¶ Si pro re paruula excõicauit: vel excõicari cõcessit plebanis ruralibus: qd prohibetur.ij. q.iij.Epi.et.c.nemo. M

: ¶ Si excõicatos absoluit pro precio.symonia fuit.j.q.j.quos constiterit. M

: ¶ Si causas arduas vel diuortium matrimonij non premissa diligẽti examinatione iudicauit: vel psone ydiote iudicãdas cõmisit.z.c.j.de cõsan.z affi. M

: ¶ Si contẽpserit implere voluntates defunctorũ: precipue in legatis ad pias causas: quãdo annus transactus est: et nullus testamenti executor est. de testa.c.si heredes.C.de fideicõ. aut.Amplius. M

: ¶ Si proprias iniurias dure vindicauit: qd est detestabile. xlvj.dist.seditionarios. M

¶ Si in votis z iuramẽtis sine cã vel cupiditate dispẽsauit: vel ea cõmutauit: de voto.c.j. M

: ¶ Si pro minori quantitate dispẽsauit in incertis cũ raptoribus z vsurarijs: z si ea male dispẽsauit: cũ sint pauperibus eroganda: fm Sco.z Ricar.in.iiij. di.xv.z.Imo.in cle.Abusioni=

bus.de pe.7 re. M
: Si nō obediuit pape 7 alijs suis superiorib⁹ 7 sacris canonibus. distin.xcij.obedientia. de exces.prela.nimis. M
: ¶ Si ecclesie bona vel patrimonialia in preciosis supellectilib⁹ impendit in ornatu domus vestibus 7 equis multis. quicquid enim clerici habent sunt pauperum. xvj.q.j.c.qm̄. xij.q.ii.gloria. M
¶ Si quotidie missam nō audiuit:7 nō cātauit missam in solennitatib⁹:vt tenet Ricar.in.iiij. di.xiij.arti.ij.q.ij. M
: ¶ Si monasteria monachorum vel monialiū sibi aut soli pape subiecta semel in anno p se vel per alium nō visitauit:ac reformauit:si reformatione indigebant:vt tenet.cle.attendentes. Et ibi glo.de sta.mona. M
¶ Monasteria vero exempta religiosorumque ordinibus subiecta:vt Cisterciensiū.Camaldulensium.predicatorum 7 minorum visitare nō pōt. dicta Clemen.attendentes.
¶ Si visitādo monasteriū monialium secum nō duxit notariuz:7 aliquos viros honestos et maturos: vt tenetur.predicta Clemen. attendentes.7 ibi glo.de sta.mo. M
: ¶ Si exemptos vel predicatores:minores:Carmelitas:et heremitanos iniuste molestauit:nō seruādo eorum priuilegia: vt qz ydoneos sibi presentatos ad audientiā confessionum non admisit casus inconsuetos sibi reseruauit: vt magis laborent eos ad iudicium traxit:et nō in causa heresis ad quartā pluries teneātur coegit: vel alia huiusmōi fecit.contra cle.dudū.de sepul. c.j.7.ij.de exces.prela. M
: ¶ Si manifestis vsurarijs alienigenis concessit domū ad fenus exercendū: aut tales de terris suis quos dz infra tres mēses nō expulit:suspensus est de vsuris.c.j.lib.vj. M
: ¶ Si contra formā iuris non astrinxit manifestos vsurarios vt vsuras restituerēt put eorū facultates patiebant: sed certa quātitate contētus illos ad ecclesiastica sacramēta 7 sepulturam admisit.cōtra.c.quamquam.de vsu.lib.vj. M
: ¶ Si scienter vel ignorantia crassa absoluit a sentētijs excōmunicationū suspēsionum vel interdicti:aut dispēsauit in irregularitatib⁹ 7 casibus reseruatis pape: cuius auctoritatē nō habebat.cōtra.c.cū illorū.7 c.nuper.de sentē.excom. M
: ¶ Si sumptuosis ac voluptuosis cibis vsus est.vel laicorū conuiuia frequētauit:videt mortale. ar.c.gloria. xij.q.ij.et c.inter cetera. de offi.or. M
: ¶ Si neglexit salutem alarū

nolens eis puidere de pdicatore et ydoneis cōfessoribus. contra predictū ca. inter cetera videtur mortale. M

¶ Si in domo retinuit suspectas mulieres: vel cū illis habuit assiduā cōuersationē. cōtra c. j. et ij. de coha. cle. et muli. et c. cū omni. de vi. et ho. cle. M

¶ Si prelatus est temerarius rōne negligēcie per quē deponi potest. di. xxj. dictū. vel ratione pusillanimitatis canis mutus extrahēs latrare nōvalēs. xliij. di. c. j. vel rōne peruerse societatis. ij. q. vij. peruenit. vt rōne nimie austeritatis. de conse. di. v. nō mediocriter. vel rōne male doctrine. lxxxvj. di. cū multa. vel ratione psumptionis in ius vocando. de const. c. ij. xj. q. iij. temerarius. possunt esse cūcta peccata mortalia. M

¶ Si prelatus vel alius quicūque pactū fecit: vel aliquid promisit: vel promissionē recepit: aut aliqd dedit: vel recepit occulte vel manifeste sub verbis expressis vel nō plene expressis aut gñalibus p aliqua iustitia vel grā pro se vel p alio in causis iudiciis vel p literis apud sedem apostolicā obtinendis tam promittentes q accipiētes et tam dantes q accipientes: et scienter vtentes: dictis literis excōicati sunt a solo papa absoluēdi: vt in extrauagāte Bonifacij octaui. q incipit excommunicamus. Et tm habet locū in curia: vt patet extra eius verbis. hāc allegat Jo. An. Jo. de Lig. et do. Antoni. de but. in ca. nemo. de symonia. M

¶ Jo. card. et De. de pal. dicunt extrauagantē: hanc reuocatā: qd mihi dubiū est. Si epūs vel alius prelatus nimiū durus fuit pauperibus et infirmis quibus tenetur magis necessaria ministrare. lxxxij. d. epūs. lxxxiij. di. peruenit. M

¶ A clericis in minoribus vel in sacris constitutis.

In ordinē quēcūque suscepit symoniace q eius occulte excōicatus est: et p solū papā pōt absolui: et dispensari vt ministret in ordine sic suscepto. Et in aliis etiā ante susceptis. sm Inno. et Abb. sicu. in c. per tuas. ij. de symonia. M

¶ In mortis tamē articulo pōt absolui ab inferiore nō tamen dispensari: de quo in extrauagantibus Martini quinti. Et Eugenij quarti. Damnabile. et cum detestabile.

¶ Si eo ignorāte alius pro eo symoniā cōmisit: quoniā ordinem suscepit: suspēsus est tātū ab ordine sic suscepto non ab aliis rite susceptis. secundum Inno. et Abb. vbi. supra. M

¶ Si nō symoniace suscepit ordinem: sed scienter ab epo symoniaco caracterē suscepit nō executionē ordinis: in quo solum per papā dispēsari pōt. j.q.j. Si quis a symoniacis sed ignorāter per episcopū. ſm Hostiē. de hoc videatur supra in peccato auaritie. M

¶ Si irregularis existēs vt homicida vel mutilator voluntari⁹ bigamus: ꝛ huiusmodi suscipit ordinē suspensus est ab executione: ꝛ per papam tantūmodo dispēsari potest. di.l. miror. di. lv. mulier. ꝛ Jo.an. in.c.j. de biga. lib. vj. M

¶ Si illegitim⁹ ordinem suscepit suspensus est ab executione nisi dispensetur: qui tñ vt habeat personatus dignitates ꝛ curam animarum: tunc tantū per papam dispensari pōt. c.j. ꝛ vl. de fil. presby. M

¶ Si extra tempora a iure statuta aut ante etatem legitimā vel absq₃ dimissorijs literis ad aliquē ordinē sacrum fuerunt ordinati ipo iure suspensi sunt. Et si sic suspēsi in eodem ordie ministrauerūt irregulares efficiuntur. vt in extrauagāti Pij secūdi. que incipit. Cum ex sacramentorum. M

¶ Ordinati tñ absq₃ lr̄is dimissorijs. iuxta stilū camere ap̄lice predictas penas euitant.

¶ Si a prelato ꝓhibitus sacros ordines furtiue suscepit tā tum papa dispensat in executione eorū. c. innotuit. de eo q̄ fur. or. suscepit. M

¶ Episcopus vero dispēsat in minorib⁹ furtiue susceptis. ſm Hostien. in. c. j. de eo qui fur. or di. susce.

¶ Si per saltū ordinatus est vt qr̄ ꝑtermisso vno ordine suscepit superiorē: qđ si nō ex malitia: ꝫ ex negligentia crassa qr̄ infra annos discretionis susceperat inferiorē ordinē: pōt ep̄s post iniunctā ꝛ expletā penitentiam dispēsare: vt ordinem premissum suscipiat: ac ministret in oibus. c.j. de cle. per sal. promo. secus si per malitiā: vt ibi notat Abb. M

¶ Si eodē die suscepit duos ordines sacros suspendit ab executione vltimi: in quo tantū papa dispēsat ꝛ in sequēti casu. de tē. ordi. c. innotuit. ꝛ ibi gl. M

¶ Si recepit eodē die ordines minores ꝛ subdiaconatū: nō licuit: q̄uis omnes minores recipi possint maxime si est de cōsuetudine illi⁹ ecclesie. c. iij. eo. titu. ꝛ ibi glo. M

¶ Si in iudicio cōuictus est de quocūq₃ peccato notorio: vt furto: vsura vel piurio: ꝛ postea ordinatus est sine dispensatione quod fieri nō potest: vt in. c. si. de furtis. ꝛ Ab. siccu. ibidem. et. xxxiij. distinc. maritū. immo

post peractam penitētiam sine dispensatione pape promoueri non potest ꝟm Ricar.in.iiij.di. xxv.arti.vj.q.j. M

¶ Si in facie vel manib⁹ habet notabilem deformitatē: vt oculum erutū: abscisum nasum: vel pollicem: ordinatus cum sit cō tra iura.di.lv.si euāgelica.⁊.c. si quis a medicis. M

¶ Nō tñ efficitur irregularis si suspensus ꝓpter defectū in corpore propter quem promoueri prohibetur: promotus celebrat ꝟm Abbatem siculū in.c.si celebrat.de cle.excō.mi. M

¶ Si suspensus a iure propter infamiā notorie fornicationis celebrauit irregularis fact⁹ est ꝟm Jo.and.⁊ do.Ant.de but.in c.vestra.de cohabi.cleri.⁊ mul. licet Inno.contra. M

¶ Si virilia ⁊ aliud membrum sponte abscidit: ⁊ sic factus irregularis ordines suscepit.lv.distin.capitulo.hi qui se.⁊.c.Qui partem. M

¶ Factus vero eunuchus in psecutione vel egritudine ordinari non prohibetur.vt.lv.dist. si quis. Itē si abscissio mēbri a seipso facta non inducit deformitatem.⁊ hoc quia timebat se cari ab alio.nec al's sanari poterat ꝟm do. Dominicū.xxiij.di. in.c.maritum.

¶ Si semel obsessus a demone: vel oppressus morbo caduco se in terram prosternens contra iura ordines suscepit: ꝟm do.Dñi.vbi supra. M

¶ Si sciens vel ignorās se excommunicatum ordinem suscepit: suspēsus est ab illius executione. Et per solū papam dispēsari pōt vt exequatur. Sed difficilius in primo casu.c.cū illorum.de sen.excom. M

¶ Si in peccato mortali existens ordinē suscepit mortaliter peccauit.di.xcv.illud supfluū. magister in.iiij.dist.xxiiij. M

¶ Si in pctō mortali existens ministrauit quodcūq; sacramētū: toties mortaliter peccauit. Ricar.⁊ Tho.in.iiij.dist.xxiiij. Et de cleri.excom.mini.in.c.Si celebrat. M

¶ Si nō habuit ordinem in cuius officio solenniter ministrauit factus est irregularis: ⁊ solus papa cum eo dispēsare pōt vt ascendat ad superiores ordines: licet episcopus possit dispēsare vt ministret in iā suscepto. c.ij.de cle.nō ordi. Et ꝟm Host. in summa.eo.tit.§.fi.⁊ Ricar.in quarto.distinct.xxiij.articulo vij.q.v. M

¶ Si excōicatus vel suspensus ab officio vel executione officij vel diuinis: vel celebratiōe misse: vel interdicta sunt ei diuina siue ingressus ecclesie ⁊ huiusmodi: ministrauit in alicui⁹ ordinis officio factus est irrĝlaris,

Et per solum papam dispensa ri potest.c.cum medicinalis.de sen.excō.et.c.is.qui.lib.vj.et.c. cū eterni.de re iudi.eo.lib. Pe. de anc.i.d.c.cū medicinalis. M

¶ Tamē irregularis nō efficit si tm̄ diuinis interfuit:aut psal mos ⁊ antiphonas cantauit in choro.Aut ministrauit nō solē niter:vt cantando epistolā sine dalmatica:ꝭm eūdē.et do.dñi cum in.c.presbyterum.di.xviij.

: ¶ Si celebrauit in loco inter dicto sciēter nō existēs sup hoc priuilegiat⁹: nec in casu a iure cōcesso irregul ritatē incurrit: a qua nisi p papā dispēsari pōt. de sentē.excō. Is qui.li.vj. De hoc in.j.parte.c.iij. M

: ¶ Si cesariē vel barbā porta uit:aut coronā nō detulit: vt te netur.Si est in sacris aut in mi norib⁹: et velit gaudere priuile gio clericali: ꝭm Innocē.Jo.et do.Dominicū in.c.si clericus. dist.xxiij.de vi. et hone.cleri.c. si quis.et.c.sequenti. M

: ¶ Si vestē nimis breuem vel offensionis arma portauit : vel lusit ad aleas: aut se laruauit. de vi.et ho.cle.c.clerici officia. ⁊ clerici arma.⁊.c.cū decorē. M

: ¶ Si cohabitat mulieri de q̄ suspitio est:nō tantū extranea: sed etiam consanguinea: quod et prohibetur.c.j.et.ij.de coha. cleri.et mulie. M

: ¶ Si celebrauit in loco nō sa cro:vt camera:vel oratorio sine cōsensu epi:qui hoc sine ratio nabili causa cōcedere nō debet. de conse.dist.j.c.missarum. Ri cardus in quarto. distinct.xiij. Scotus et Alexander. M

¶ In itinere tamē positi si eccle sia deest possunt celebrare: sub aere:vel in tentorijs cum tabu la consecrata: vt de conse.dist. j.concedimus.

: ¶ Si celebrauit in loco a iudi ce interdicto:irregularitatē cō traxit.de cle.excō.mi. Postula sti.Ricar.vbi.s. M

: ¶ Si in ecclesia sanguine vel semine notorie polluta celebra uit:irregularitatem non incur rit:sed grauiter peccat.de con se.eccle.vel alta.c.fina. M

¶ Ubi tn̄ ecclesiā occulte pollu tam esse sciat celebrādo nō pec cat: presertim si aliam ecclesiaʒ in prōptu nō hʒ. Ric.vbi.s.

: ¶ Si celebrauit scienter vel ignorantia crassa sup altari fra cto vel nō cōsecrato vel tabula mota:licet grauiter peccet:non tamen est irregularis. Ricar.in ea.dist.xiij.vel lapide nō capa ci calicis ⁊ hostie : ꝭm Petrum de palude.ea.distin. M

¶ Sup altare tamē nō enormi ter fracto licet celebrare. de con secra.eccle.vel alta.c.qd in du bijs. Ricar.ea.dist.

: ¶ Si scienter celebrauit sine igne vel calciamētis: aut vesti

bus bñdictis: q̄ sunt: amictus: alba:stola:manipulus:⁊ planeta:grauiter peccauit:non tñ est irregularis de cele.mis.c.fina. Ricar.vbi.s̄.⁊ directoria lib.j.titu.vij.§.lxv. M

¶De cingulo q̄ sit benedictū: vel nō statur cōsuetudini:q̄uis rationabilius esset illō benedictum esse.Ricar.ea.dist.xiij.

¶Si ante matutinum vel primam celebrauit grauiter peccauit s̄m Host.in sum.de celebra. mis.§.⁊ qualiter. Directoria.li.j.titu.vij.§.liiij. M

¶Guil.contradicit quo ad primam:nisi esset contra consuetudinem loci.

: ¶Si propter maleficiū faciēdum celebrauit grauiter peccauit.xxvj.q.v.quicunq̧. M

: ¶Si non ieiunus celebrauit. vij.qō.j.nihil.de consecra.dist. ij.liquido. M

¶Si consecrauit in pane mixto:ita q̄ non remaneat in natura triticea:licet sit quedā tertia species non fuit consecratū.Ricar.in.iiij.dist.xj. M

¶Si cōsecrauit in pane sic corrupto q̄ in eo non esset species panis non fuit consecratū.Ricar.vbi supra. M

¶Si confecit in agresto:vel vino sic acido q̄ in eo non erat forma substantialis vini:nō vere consecrauit.Ricar.ea.dist. M

¶In vino tñ vergēte ad acidā qualitatē:in quo remanet forma substātialis vini cōfici pōt. Ricar.ibidem. M

¶Si tantum eque miscuit vino:q̄ non est conuersa in vinū: non potuit eam consecrare. Ricardus vbi supra. M

¶Si omisit ponere aquam in vino scienter.de conse.distin.ij. in calice. M

: ¶Si propter crapulam precedentē:vel ebrietatem vomit sacramentum.de consec.dist.ij.si quis propter ebrietatem. M

: ¶Si ex magna incuria sanguinē effudit de calice in terrā vel super pallā.de conse.dist.ij. si per negligentiam. M

: ¶Si post pollutionē nocturnā p̄cedētē ex causa mortali celebrauit eadē die.Tho.in.iiij. dist.ix.de qua pollutione in peccato luxurie dictum est. M

: ¶Si rarissime celebrauit presertim in solennitat:b⁹ magnis sine rōnabili cā: vī mortale s̄m Ric.in.iiij.di.xiij.ar.ij.q.ij. M

: ¶Si plures missas eadē die in casu nō ꝯcesso celebrauit grauiter peccauit.do.Ant.de bu.in c.cōsuluisti.de cele.mis. M

: ¶Si ante diluculum celebrauit sine causa vrgētissima:vt p̄pter dandū viaticū morituro. ⁊ cum epi dispensatione.Alex. de ales in.iiij.parte.tracta.de eucharistia. M

: ¶Si transacta hora sexte no

tabiliter celebrauit: nisi fuerit
tpa ieiunij in quo vsq ad nonā
celebrari pōt. de cōse. di. j. nocte
sancta. & Ricar. in. iiij. dist. xiij. &
Jo. an. in. c. j. de cele. mis. M

: ¶ Si cōtra eccl'ie preceptū cor
poralia & pallas altaris ita te-
nuit immūda: vt intuētib⁹ eēnt
horrori. de cōse. di. j. vestimēta.
de custo. eucharistie. c. fi. M

: ¶ Si cōstitut⁹ in sacris vel mi
noribus habēs bñficiū ex quo
percipit fructus in totū vel in
partē aliquā horā vel simul ali
quas horas scienter omisit: vel
horas diuersas eiusdem diei
vnū mortale cōmisit: q2 totum
officiū vnius diei cadit sub vno
precepto. c. dolētes. de cele. mis.
Innocē. ibi. & sanctus Bona. in
iiij. dist. xxiiij. M

¶ Impedit⁹ ex rōnabili causa:
vel infirmitate: q̄ directe vel oc-
casionaliter si horas diceret
obesset sibi: dicere nō tenet: nec
redicere sanitate recupata: ſm
Alua. li. de plāctu eccl'ie qui sic
intelligit. Inno. in. d. c. dolētes.

: ¶ Si tm̄ habēs febrē quarta-
nam vel aliā debilē infirmitatē
omisit horas grauiter peccauit
ſm Host. & Jo. and. in. c. j. de ce-
lebra. mis. M

¶ Qui tñ principio vel fini ho-
rarū nō interfuit ex causa rōna
bili vel sine malitia nō tenetur
illud supplere. Jo. and. & Host.
vbi supra. M

: ¶ Si iuit ad horas canonicas
intētione principal'r percipiēdi
quotidianas distributiones sy
monia est mortalis. Abb. sicu.
in. c. extra. de symonia. M

: ¶ Si dixit horas cōfabulādo
sincopādo: ac intermiscēdo ea
que sunt expulsiua deuotionis.
cōtra. c. dolētes. mortale est ſm
Durā. lib. iiij. parte. iij. q. j. M

: ¶ Si locū sacrū: aut ligna ec-
clesie cōuertit ad vsum propha
nū cōtra prohibitionē. xix. q. iij.
que semel. de cōse. dist. j. ligna.
¶ De lignis tñ eccl'ie cōfici pōt.
dormitoriū vel alius honestus
loc⁹: aut cōburi in coquina: ſm
glo. in. d. c. que semel.

: ¶ Si interfuit ludis ostenta-
tionibus duellis: executionib⁹
dānatorū ad mortē & hmōi: qd
nō lz ar. C. de episc. & cle. aut. in-
terdicim⁹. ne cleri. vel mona. c.
sententiam. do. Cardi. in cle. j. de
statu mona. §. porro. M

¶ Ad beneficiatos.

SI cōsequutus est be
neficium simplex vel
curatum: vel digni-
tatem ecclesiasticam
per symoniam: con-
uentionalem occultam vel ma-
nifestam Papali excōicatione
ligatus est: & ad restitutionem
fructuū tenetur perceptorū: vt
in extrauaganti Martini quin-
ti. Que incipit multe. Et alia

q̄ incipit dānabile. M

¶Tenet etiā ad fructus q̄ percipi potuissent: si symonia fuit cōuentionalis: vel si fuit intrusus. ẜm do. Abb. i. c. grauis. de rest. spo. ¶Ubi aūt symonia tm̄ fuit mētalis: vt dādo munera prelatis vel alijs propter beneficia ꝛ dignitates cōsequēdas: tn̄ sine aliquo pacto expresso cō tritione delet. de symo. c. fi. ꝛ. c. tua nos. qd̓ Jo. and. do. Anto. ꝛ Ab. sicu. sic intelligunt.

¶Si cōsequutus est bn̄ficiū vel dignitatē ecclesiasticā propter pecuniā ab amico suo symoniace datā ipso ignorante: ꝛ postea sciens non renunciat: vt tenet: ac fructus si quos percepit non restituat: deductis tn̄ expēsis factis cā fructuū acq̄rendoꝝ. c. de symoniace. ꝛ. c. nobis. de symonia. M

¶Ubi vero ab amico in fraudē eo ignorante: vel etiā ab amico esset pecunia data propter habendū beneficiū ipso sciente. ꝛ cōtradicēte nō ei nocet si alias ydoneus est. c. sicut tuis. et ibi Abb. de symonia.

¶Si filiusfamilias nō dimittit beneficiū quod pater eo tūc ignorante per pecuniā acquisiuit: vt tenet etiā cum fructibus iam perceptis. Abb. sicu. in. d. c. sicut nobis. M

¶Si redemit vexationem q̄n nō habet plenū ius in bn̄ficio vt in expectatiuis gratijs: aut si habebat plenum ius in eo: ꝛ possessionē: deiectus fuerat a possessione symoniacus est: ẜm Inno. Hostiē. Joā. and. Abb. ꝛ do. Ant. de but. in. c. ad aures. de symonia. M

¶Si vēdidit iurisditionē spiritualē aut tēporalē habentem depēdentiā ab officio ecclesiastico: vt vicariam: prepositurā. yconomatū: aduocatiā: vel reꝝ ecclesiasticaꝝ admistrationē seu castaldionatū. ꝛ hmōi symoniacus est. c. ij. ne prela. vi. su. ꝛ ibi Abb. sicu. M

¶Uendere tn̄ licet obuentiones ep̄alis iurisditionis sicut ꝛ alios ecclesie fructus: dūmodo nō vendant exercenti illā iurisditionem: ẜm Inn. Bar. ꝛ Abb. vbi supra. M

¶Si per suas p̄ces bn̄ficiū simplex impetrauit indignus moribus licet indigeat peccauit: vel si alias sit dignus: sed non indiget: symoniacus est. ar. j. q. j. Nō ita. de symo. tua nos. ẜm gl. in. c. tuā. de eta. ꝛ quali. Th. ij. ij. q. c. arti. v. ꝛ directoriū. lib. iij. tit. de symonia. M

¶Ubi aūt dignus est moribus: ꝛ indiget preces porrigere lȝ ei. c. tua nos. de symonia. ꝛ glo. in. d. c. tuam. ꝛ Tho. vbi. s.

¶Si preces ꝓ se porrigit ꝓ habēda dignitate aut bn̄ficio curato ambitiosus est: ꝛ symonia

eus: lz moribus alias et sciētia dignus sit. ar. j. q. j. nullus itaque: secundum glo. in. d. c. tuā. q̄ cōiter tenet a doc. vt dicit Abb. sicc. et Th. vbi s. Hostiē. et Goffr. in. sum.

¶ Si alterius precibus bñficiū obtinuit: cū sit idignus symonia cōmissa est. j. q. j. de ordinationibus: qr succedunt tales preces loco precij. j. q. j. sunt nonnulli. gl. in. c. tuā. de etate. et quali. M

¶ Ubi vero pro digno q̄s offert preces ad quas respectus nō habetur: sed ad meritū licite sunt. d. c. tuam. j. q. j. quibus. M

¶ Symonia quoque ppter p̄ces carnales per se vel per aliū nō inducit censurā eccl̄iasticā: nec ad renunciandū obligat si alia pactio vel cōuentio nō intercessit: secundum directoriū. vbi. s.

¶ Si propter beneficiū habendū seruiuit principaliter prelato: symoniacus est. j. q. j. ordinationes. et glos. in ca. cū essent. de symonia. renunciare tñ non tenet: nisi pactus fuerit seruire ei ppter beneficiū: si alias sciētia vel moribus fuerit dignus Cōcordat Alexā. de ales. in. ij. tracta. de symonia. M

¶ Ubi aūt dignus honesto seruitio prelato deseruit spe secūdaria habēdi beneficiū: bene licet. Ubi etiā eps alicui recepto ad seruitiū camere sue promisit certā mercedem donec prouiderit sibi de beneficio: nō est symoniacus: nisi specialiter se obligauerit ad spūale seruitiū faciendum. do. Anto. in. c. cum essent. de symonia.

¶ Si beneficiū habuit per potētiam dñi tēporalis contra prelati voluntatē intrusus est: et resignare tenet: cū oibus fructibus si quos pcepit: vel percipere potuisset vero dño: nisi dispēsetur a supiore. de elec. ca. Nihil. de resti. spo. i literis. et c. grauis. et ibi do. Ant. de but. M

¶ Si illegitime natus beneficiū obtinuit sine dispensatione episcopi si est simplex vel pape si curatus est vel dignitas: resignare tenet. de elec. innotuit. et c. is q̄. de fili. presby. li. vj. M

¶ Si sine auctoritate supioris beneficium suū vel dignitatem cum alio permutauit: symonia esse putatur. de reruz permu. c. cum vniuersoꝝ. et c. q̄situ. M

¶ Si renunciauit beneficio vel dignitati cū pacto vt alteri daret: symonia est: qr prohibitū. gl. in. c. ex parte. j. offi. dele. M

¶ Ubi vero p offīm iudicis aut bonis viris mediātibus recepta pecunia vel pensione renūciauit p̄lati literis symoniacū non est. de renū. c. sane. et c. veniens.

¶ Si pro pecunia sibi dāda vel pensione renūciauit literis concessis a papa sup puisione bñficij sibi facienda. symonia est: secundum Inno. et Hostiē. in. c. sane. de

renuncia. M

¶ Si certo precio emit ab epo: vt epalem possit exercere iurisditionē: puta q: est archipresbyter: vel decanus ꝛ ruralis: symonia est.c.j.ne prela.vi.suas. Sed nec fructus vel obuentiones iurisditionis epalis exercē ti illā emere licet.ꝑm Inn.et.d. Ant.de but.in dicto.c.j. M

¶ Si locauit fructus bñficij vltra triēniū: aut dedit in emphiteosim: noue pene nunc statute sunt per extrauagantem Pauli secūdi: que incipit. Ambitiose: vt in.j.parte.c.iij. M

¶ Si ecclesie edificia vel prebē de ex negligentia rure sinit: vel possessiones reliquit incultas: resarcire de suo tenet̄ si habet. vnde ꝑm Hostien.in sum.de peni.et re.§.que pena.

¶ Si bñficij fructus cōsumpsit in pompis comessationibus et luxurijs: sacrilegus est et fur. ꝛ ad restitutionē tenet̄ ꝑm Arch. xliij.dist.c.j.ꝛ Alexan. de ales. in tertia parte in expositione sexti precepti. M

¶ Si bona beneficiorū tribuit cōsanguineis nō pauperib⁹ in foro cōscientie restituere tenet̄: q: q̄cq̄d habēt clerici pauperū sunt.xvj.q.j.c.fi.qđ incipit. qm̄. xij.q.ij.gloria. Licet in foro cō tentioso: si talia erant bona que dispensare poterat: vt fructus restituere non cogatur clericis nō restituentib⁹ tenentur consanguinei.xj.q.iij.peruenit.hec do. Card.ꝛ Mattheus in cle.vl. de vi.ꝛ hone.cle. M

¶ De fructib⁹ bñficij moderate tm̄ clericus donare pōt. ꝑm Inno.Host.Arc.d.Ant.de but. ꝛ Ioā.de imo.qui istos allegat. in.c.fi.de peculio cle.

¶ Si sine causa legitima vt infirmitatis vel alia hmōi nō deseruit ecclesie celebrando ꝛ horas canonicas persoluēdo restituere tenetur quicquid ex fructibus beneficij cōsumpsit: ꝑm Inno.Hostiē.Io.and.ꝛ Io.cal. in.c.eps.de preb.ꝛ est tex.in.c. si canonici.§.j.de offi.ord.in.vj. et ibi Geminia. M

¶ Si nō interfuit canonicis horis in ecclesia cathedrali vel collegiata: i qua recipit sit cū alijs quotidianas distributiones q̄ ibi dant̄ loco prebēde: restituere tenet̄ nisi causa infirmitatis: ꝛ hmōi excuset eum.de cleri.nō resi.c.cōsuetudinē.lib.vj. M

¶ Si suspēsus q̄d ad se ꝛ alios vt quia notorius est fornicator aut alias suspēsus: vel excōicatus percipit fruct⁹ ad eoꝝ restitutionē tenet̄.Arch.in.c.j.xliij. di.ꝛ do Ant.de but.in.c.vestra. de coha.cle.ꝛ mult. M

¶ Si nō fecit residētiā in bñficio curato vel dignitate nō dispēsatus ex causa ab epo: vt ꝑpter studiū tenet̄ ad fructuum

restitutionē. Archi. xxxj. distin. in. c. sacerdotibus. M

¶ Si cōsecuto scdo beneficio ꝛ ei⁹ pacifica possessione cū fructib⁹ retinet primū etiā curatū qd nō licet: nec valet: q̄cq̄d agit in spūalibus in ipso primo. Anto. de but. in. c. de multa. de preben. ꝛ in. c. dudū. de elec. M

¶ Si plura hꝫ bñficia simplicia: etiā cū dispēsatione: cui ꝓm statū suorū pauciora sufficerēt nō excusatur a pctō propter dispentationē. glo. ꝛ do. Anto. de but. in. c. nō est. de voto. ꝛ Tho. ij. ij. q. clxxxv. M

¶ Si beneficiū curatū accepit ante. xxv. annū sine dispēsatione pape: q̄ solus in hoc casu dispensare pōt. de elec. §. licet canon. lib. vj. M

¶ Si sciētia ꝛ moribus non sit ydoneus ad curā aiaꝝ: nisi renunciet: videt̄ in statu damnationis. c. cū in cunctis. de elec. ꝛ c. nisi cū pridem. §. pro defectu. de renuncia. M

¶ Sufficiēs seu cōpetens litteratura dr: cū q̄s sufficit ad ea q̄ sibi immінēt expediēda: ꝓm loci ꝛ ꝑsonaꝝ subiectaꝝ qualitatē. de elec. c. i. causis. §. si de quo. s. in. j. parte. c. ij. habes. M

¶ Si exegit preciū pro cōferendo baptismo: crismate aut oleo chrismatis: ꝑ collatione eucharistie: ꝑ cōfessione: pro absolutione ab excōicatione vel a peccatis: ꝑ benedictiōe nuptiali: ꝛ hmōi symoniacū est. j. q. j. dictū ꝛ. c. baptizādus. ꝛ. c. nullus. ꝛ. q. ij. Quampio. de symo. c. ea q̄. ꝛ. c. ad apostolicā. M

¶ Ubi tamē esset cōsuetudo ex mera populi liberalitate inducta: vt aliquid detur sacerdoti pro sacris vel ꝑ exequijs mortuorū: vel ꝑ bñdictione nuptiali: ꝛ hmōi: collatis prius talib⁹ liberaliter per sacerdotē posset cōpelli populus per epm̄ seruare dictā consuetudinē: q̄ decenter introducit̄. c. ad apostolicā. ꝛ. c. Suā. de symonia. vbi Abb. siccu. predictā ponit.

¶ Si hñs vite sumptus tenebatur ad missam celebrandā rerū beneficij: qd habet in titulū aliquid exegit ꝑ celebrādo symoniā cōmisit. j. q. j. Judices.

¶ Ubi vero nō tenet ꝛ deficiūt sumpt⁹ pōt ꝑ suo labore pecuniā recipere nō cū pactione interueniēte: nec habita principali intentione ad hoc. Alex. ꝛ Ritar. vbi supra. Et Jo. An. ꝛ do. Ant. de Bu. ꝛ Abb. in. c. Significatum. de preben.

¶ Si duas vel plures missas celebrauit in die sine cā legitima cōtra. c. cōsuluisti. Et ibi gl. ac. Doc. de cele. mis. M

¶ Si eadē die celebrauit missam de festo occurrēte: ꝛ aliā ꝑ defuuctis. contra statutū sinodale vel ꝓuinciale: vel consue

tudinem ibi existentē grauiter peccauit. Alias tñ l3. Monal. in verbo missam. M

: ¶ Si celebrauit scdam missaz eadem die ꝑpter superuenientiã magne ꝑsone vel epi: vel ꝑpter peregrinos hospites cõicãdos isirmos: ne sine viatico decederēt: vel ꝑpter necessitatem nuptiarũ: cum tp̃s laberet. Et ibi ali⁹ erat p̃sbyter qui occurrētibus talibus celebrare potuisset mortale est ſm do. Anto. in c. Consuluisti. de cele. mis. M

¶ Deficiente tñ sacerdote alio potest presbyter scdam missam celebrare eadē die. Si perfusionē nõ sumpsit in prima, c. j. ꝛ c. Ex parte. de cele. mis.

¶ Si ob lucrũ vel adulationē eadē die celebrauit scdam missam. contra. c. sufficit. de consec. dist. j. Et. d. c. Consuluisti. symoniacum est: ꝛ mortale. do. Ant. ꝛ Monal. vbi supra. M

: ¶ Si sepelire noluit corpus defuncti: nisi tm̃ sibi daret: vel cautio de hoc fieret: symonia fuit. xiij. q. ij. questa. ꝛ Anto. de but. de sepul. in. c. Abolēde. M

¶ Facere vero pactum de redimendo lectum p̃nnos: equos: ꝛ hmõi anteꝗ̃ defunct⁹ sepeliat nõ est illicitũ: nisi ꝑpter hoc sepultura negat: quia temporalia sunt: vt dicit Host.

: ¶ Si taxauit preciũ maius et min⁹ sepeliēdo in ecclia: vel ex symonia est. de symonia. c. audiuimus. et. c. sicut. ꝛ ibi Host. M

: ¶ Si vult maius preciũ propulsando vnam campanam ꝗ̃ aliã: vel pro portãdo vnã crucē ꝗ̃ aliam. Host. vbi. s. M

: ¶ Si pro anniuersario celebrãdo fecit pactũ velle tãtã vel tantã pecuniã symoniacũ fuit. Ricar. in. iiij. dist. xxv. M

: ¶ Dicũt aliqui eos excusari a symonia: qui quadã simplicitate cõueniũt dare certã pecunie ꝗ̃titatē pro tot missis dicendis: q2 poti⁹ ꝑ modũ eleemosyne eius pecunia dari pie debet interpretari ꝗ̃ ꝙ emere intendãt. Qd̃ ꝛ verum puto si de hoc interrogati ita rñdeãt se intēdere. Alias si intelligunt pecuniã esse preciũ missarũ: nõ vidētur excusati a symonia licet ꝑ ignorantiam faciãt: quia ignorãtia in hoc qd̃ est iuris diuini nõ excusat. vt in. c. per tuas. el. iij. de symo. Immo nec mulieres nec monachi ob hãc ignorantiã excusantur: vbi saltē semel in anno talia predicãtur ſm tex. Ibi do. Ant. in. c. veniens. eo. ti.

¶ Si propter eius negligentiã quisꝗ̃ parrochianus eius mortuus sit sine sacramentis penitentie ꝛ viatici. Alex. de ales in ij. tractatu de negligentia. ꝛ ar. c. questitum. de pe. ꝛ re. M

¶ Si eucharistiam dimisit corrumpi: aut nõ tenuit sub fideli

custodia: vt precipitur de cust. eucha. c. j. M

: ¶ Si ministrauit viaticū in pbabili periculo euomēdi ifirmo: quivcȝ tussim habebat: aut nil retinebat. Alex. vbi. s. M

: ¶ Si audiuit confessionē non sibi subditi: vel absoluit a peccatis vel censura de q̄bus autoritatē nō habebat. de pe. ꝛ re. c. omnis. in cle. dudum. §. statuimus. de sepul. M

¶ Si absoluit volentē in peccato pseuerare: vel aliena nō reddere: vel cōcubinā nō dimittere. de pe. ꝛ re. qđ quidam. M

¶ Si v̄bo vel signo vel quouis modo penitētis pctā sine eius licentia: de qua in. j. parte. c. vij. reuelauit. d. c. omnis. M

: ¶ Si sine legitima causa phibuit subditos suos habētes discretionis annos Eucharistiā semel in anno accipere. contra di. c. omnis. M

: ¶ Si neglexit inducere subditos suos ad cōfessionē. cū teneat ex officio ad talia. Ricar. ꝛ Tho. in. iiij. dist. xv. M

: ¶ Si cōmutauit vota nō habens autoritatē epi: cuius hoc est officiū. vt in. c. j. de voto. M

: ¶ Si interfuit matrimonijs clandestinis. cōtra. c. cum inhibitio. de clandest. despon. M

: ¶ Si sciēter benedixit scdas nuptias vel clādestinas. 3. c. j. ꝛ c. vir aūt. ex̄ de secun. nup. M

: ¶ Si a muliere in necessitate baptizatum ꝛ rite scienter rebaptizauit. contra. c. rebaptizare. de conse. dist. iiij. M

: ¶ Si baptizauit cū chrismate non nouo. i. eiusdem anni nō existentem in articulo mortis. de conse. dist. iiij. si quis. M

: ¶ Si subditos nō induxit ad bonos mores exemplo honestatis ꝛ notorios peccatores: vt cōcubinarios: ꝛ vsurarios v̄bo ꝟtutis nō correxit publice aut p̄uate. s̄m Sco. in. iij. di. xxv. M

¶ Si diuinas ꝛ maleficas sue parrochie corrigere potuit: et neglexit. xxvj. q̄. v. peruenit. et c. contra. M

: ¶ Si propter questū dedit indulgētias in sua ecclia: cum nō posset: aut pronunciauit: cū nō essent. ar. c. cum ex eo. de peni. ꝛ re. mortale est. M

: ¶ Si pmisit q̄stores in sua ecclesia pnūciare falsas indulgētias ad participationē q̄st⁹ mortale est: ꝛ tenet̄ q̄cquid ex hoc accipit. ar. d. c. cum ex eo. ꝛ in Cle. abusionibus. de pe. ꝛ re. M

: ¶ Si vsurarijs alienigenis publice vsuram exercētibus domos scienter locauit: vel alio titulo concessit excōicatus est. de vsuris. c. vsurarū. lib. vj. M

: ¶ Si aliquem induxit: vt voueret: iuraret vel pmitteret eligere sepulturā in eius ecclesia: vel electam nō mutare papali

excōicatione ligatus est.cle.cu-pientes.de penis. M
: ¶Si scienter & sponte partici-pauit excōmunicatis a papa:re-cipiēs eos ad diuina.de sen.ex-cōmu.significauit. Et papalis est excōmunicatio. M
: ¶Si falsauit literas pape:aut sciēter falsis vsus est: vel amo-uit vnam literam aut punctū de eis papali excōicatione ligat⁹ est.de cri.fal.ad falsariorꝫ. M
: ¶Si tpe interdicti sepeliuit in cimiterio:in casib⁹ nō cōces-sis a iure:aut sepeliuit publice excōicatos:aut noiatim interdi-ctos vel vsurarios manifestos excōicat⁹ est.cle.j.de sepul. M
: ¶Si decedēs in mortali pro-pter humanū timorē sepeliuit in cimiterio.xiij.q.ij.c. quibus. &.c.pro obeuntibus. M
: ¶Suspēsus ab hoie vel cano-ne:vn̄ se & suos alat percipere pōt de fructibus bn̄ficij:sed ex-cōicatus nihil.de ap.c. pastora-lis.glo.in.c.studeat.super ver-bo.& sui.dist.l. M

¶A p̄latis religiosis.

Si ambitione q̄ ocu-los excecat appetijt prelationem:vel mo-litus est conscende-re ad eam:siue regu-larem siue secularem per viam secularium vel fratrum.j.qō.j. Null⁹ p ambitū.di.xl.quicūqꝫ. & de elec.quorundā.lib.vj.
: ¶Si nō est canonice electus: vel per symoniā.di.ca.Quorū-dam.Et.c.Nullus.Et de symo-nia per totum.de etate & quali. in.c.Tuam. M
: ¶Si malo exemplo scādali-zauit.Si nō tutor subditorum: & pastor sed carnifex:& tyrānus non minister:sed dn̄s:non beni-gnus & affabilis:sꝫ dur⁹ & inexo-rabilis:nō ceteris fratrib⁹ vni-formis:sed difformis & singula-ris in esu & vestitu:camera:& hu-iusmodi:nō aliorū curā gerēs: sꝫ seipm̄ delicate nutriēs:spūa-lib⁹ vel corpalib⁹ fratrū infir-mitatibus nō compatiens:sed in cunctis impatiens:talis me-rito prelati nomē amittit.xxvj. q.vlti.Allegant.xj.q.iij. Preci-pue.lxxxj.dist.Nemo.j.q.j.Vul-nerato.j.q.iiij.Pulsatus.xlv.di-stinc.licet.&.c.Nōnunquā.dist. lxxiiij.Quorundam. M
: ¶Si negligens est circa salu-tē subditorū mortale est peccā-tū qr sanguis eorꝫ exquiret de manibus suis.de offi.ordi.Ir-refragabili.Tacens em̄ cōsenti-re videtur.xliij.dist.Sit rector. domi. Cardi.in Cle.j.de vita & honest.cleri. M
. ¶Si nimia seueritate etiam in verbis excessit cōtra subditū pōt esse mortale.ar.xlv.di.non-nūquā.&.c. Disciplina. de cōse. dist.v.Non mediocriter. M

: ¶ Si ob severitatem vel in disciplinā loquacitatē est occasio vt subditi ex fragilitate peccantes in casib⁹ sibi reseruatis ad eū recurrere nō audeāt: ex quo quasi cogātur in pctis morari: ac de pctō in pctm̄ ruere. Contra.c. Nō mediocriter. de cōse. dist.v. lxxiiij.di. Quorūdā. xliij. dist. Sit rector. vberrim⁹ in expositione regule minorum fratrū.ꝛ Ricar.in.iiij.dist.xix. M

: ¶ Si pctm̄ subditi infamatorium cum esset secretū deduxit in publicū. Contra.c. Si peccauerit.in fi.ij.q.j. vbi dicit̃. Secretum peccatum in secreto arguimus: vt ibi cōtingit malum: ibi moriatur. M

: ¶ Si manifesta pctā ꝛ aliis scādalosa cū potuit noluit manifestanter agere.contra.di.c.si peccauerit.ꝛ.j.c.de accusa.ꝛ.c.j. de peni.ꝛ remis. M

: ¶ Si subditorꝫ delicta cōtra regule sue: aut cōstitutionū ordinis p̄cepta ob negligētiā vel affectionē particularē: vel munuscula dissimulauit.dist. xliij. Ephesijs.dist. lxxxiij. error. de symo.c. Licet hely. M

: ¶ Si timens deteriorationē seu turbationē subditi: ideo cessauit a correctione nō excusat̃: qꝛ corrigēdus est: qui renuit se emēdare: vt per penas desistat. Et vt seruet̃ ordo iustitie: ꝛ per hoc prouideat bono communi. Tho.ij.ij.q.xxxiij. M

¶ Si causa correctionis fecit verberari clericū subditū a layco: per quem etiā intelligas religionis cōuersum: qn̄ per clericum al's poterat illū corrigere: tutus nō est ab excōmunicatione.c. vniuersitatis.de sen.excō. ꝛ ibi do. Anto.ꝛ Archi.distinct. xxv.in princi. M

: ¶ Si ex incuria neglexit corrigere ac inducere subditū valde negligētē veniēdi ad chorū: sine iusta causa: vt est īfirmitas vl' alia iusta occupatio: vt ei imponit̃. Et ꝙ etiā p cēsurā cōpellere possit hmōi negligentē.cle. j.de celeb.mis. per qđ ꝛ clericus deponi potest: vt est tex.xcij.di. si quis presbyter. M

¶ Ante finē diuini officij: licet tn̄ chorum exire ex rationabili causa ꝭm glo. vcꝫ quando fatigatus est spiritus causa recreationis ꝛ sine aliorū scādalo fiat. vt in ea.cle.circa prin. M

: ¶ Si exegit aliquid temporale pro ingressu religionis symoniacus est j.q.ij. Quāpio.et excōmunicatus.vt in extrauagāti Martini quinti. Que incipit vniuersis. M

: ¶ Si recepit ad religionem eum qui vxorē dimiserat pꝑter adulteriū etiam notoriū nō separato matrimonio per sniam iudicis: vt oportet: vnde nō tenet ingressus.ar.c. qdā.de con=

uer.cõiuga.do. Abb. in.c.fi. de adul. ⁊ do.ant.in.c.cum sis. de conuer.coniuga. M

: ¶ Si causam litigantiũ tãq̃ iudex vel arbiter assumpsit: et diffiniuit:qd ei prohibituz est. ẜm.gl.in.l.cũ pretor.ff.de iudi. xvj.q.j.monachi.z M

: ¶ Si iussit pannos nouiciorũ eis ignorãtibus alicui donari qd est contrectatio rei aliene: ⁊ seruari debẽt oino. ẜm.d. Ant. in.c.sup eo.de regula. M

¶ A prelatis ordinis minorum.

Si sollicitam curam habere noluit:vt tenetur ꝑ infirmis fratribus ⁊ induendis ob quod notabiliter passi sunt Clem.exiui.§.vt aũt. de verbo.signifi. M

: ¶ Si pro vlla re temporali in iudicio litigauit:vel astitit aduocatis ꝑsonaliter:⁊ procuratoribus ꝑ se in curijs litigãtib⁹. ea.cle.§.cũq̃ annui. M

: ¶ Si ꝓcurauit suo conuentui vel loco hreditatem vniuersalem relinqui: vel tantam eius partem ꝙ presumi possit hoc fieri in fraudẽ: quasi sub modo et forma legati dimitti sibi facere.ea.Cle.§.cupientes. M

: ¶ Si fuit executor testamenti:vel codicilli intromittẽdo se de dispensatione: de vsuris et male ablatis restituendis. d.§. cumq̃ annui. M

: ¶ Si testator in testamento dixerit: ꝙ executores sui sine cõsilio guardiani: vel alterius fratris nihil dispẽsent iter pauperes ⁊ hmõi: qd fratribus nõ est licitũ.§.verũ etiã.cle.exiui.⁊ irritũ sit quicq̃d in cõtrariũ fecerunt:si contrariũ fit:nõ valet. ẜm Bal.in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccle. M

: ¶ Si acceptauit annuũ redditũ perpetuũ contra.§.cumq̃ annui.eadẽ clemen. M

¶ Hoc verũ siue immediate fratribus relictũ sit: siue mediate vt q: heres testatoris: vel hospitale cui testator bona reliq̃t annuatim teneat ad hoc legatum qd perpetuuz est: si ad decẽniũ extendat:ẜm gl.in Cle.j. de re.eccle.non alie. Federicus de senis in cõsilijs.vbi ꝟo ꝑ sacrificio altaris vel ꝑ oleo lãpadarũ:⁊ hmõi ad diuinũ cultum legatũ fratribus fieret:acceptare non est contra regulam.ẜm Fede.de senis.vbi.s.

: ¶ Si prelatus in loco vbi cognoscit ꝙ fratres quotidianis mẽdicationib⁹ vitã transigere possunt cõgregauit frumẽtũ in horreo:vel vinũ in cellario. cõtra tex.cle.exiui.§.fursus. M

: ¶ Minister tñ ⁊ custodes cũ cõsilio discretorum: ⁊ antiquorũ sacerdotũ loci vel cõuentus

tunc tm̄ quādo est multū credibile ex iā expertis q quotidianis mendicationib⁹ nō possent vite necessaria iuenire: possunt de cōgregatione faciēda predictorū cōsilio determinare. text. in eo. §. rursus.

: ¶ Si in puisione rerū necessariarū forma pauptatis excessa sit in rerū quātitate: vel q̄litate vel diuturnitate cōtra regulā est: quatuor magistri. M

: ¶ Si fratribus sufficit parū vile & despicabile multū sumptuosum & speciosum fratrib⁹ oīno supflua reputantur abunde delitiosa: curiosa & mollia in vsu sunt magis paupertas ridiculosa q̄ sanctissima quā in regula professi sumus auctor conformitatum. M

: Si dedit licentiā deponendi pecuniā p aliquo fratre contra regulā: & ei⁹ declarationes est. Itē si dispēsat cū fratre in peculio: qđ prelati religiosorū habētium in cōi facere nō possunt. c. cū. & c. cū ad monasteriū. de sta. mo. Aluarus. M

: ¶ Licētia ideo petit a prelatis minorū: q̄ pure & fideliter debēt scire determinare p quibus veris necessitatib⁹ ingruētibus pecunia deponat: q̄ nec aliter declarationes regule cōcedunt: vt in cle. graui. §. porro. Aluarus vbi supra.

: ¶ Si depositā a dn̄o pecuniā in determinata fratrū necessitate conuertēda prelatus sine expressa illius volūtate aut eius heredis: vel dispēsatione pape in aliā rem aut necessitatē commutare voluit: contra declarationem regule: et clemen. quia contingit. de religio. do. fecit. Quatuor magistri. M

: ¶ Si depositā pecuniā p fratre ab eodē dum morit fecit sibi vel cōuentui assignari cōtra regulā est: cū ad deponentē vel eius heredem reuertat: sm̄ declarationem Nicolai tertij. Aluarus vbi supra. M

: ¶ Si ordinauit vel fieri iussit ciphum vel trunchū ad recipiendū pecunias oblatas. clemen. exiui. §. porro. M

: ¶ Si ad amicos spirituales vel pecuniarum depositarios aut locoꝝ pcuratores recurrat pro pecunia expendēda aliter vel preterq̄ pro vera et occurrente necessitate: vt si pro re vana sumptuosa curiosa vel non necessaria expresse est: cōtra. d. §. porro. Aluarus. M

: ¶ Si iussit subditū mendicare pecunias in fratrū necessitates cōuertēdas: qui sua auctoritate substituit aliquē ad recipienduz pecuniā qđ est per interpositā personā illam tāgere contra regulā. Uerba quatuor magistrorum. M

: ¶ Sindicus vero loci a sede

apostolica concessus: cuius officium tantū est eleemosynas pecunias ad reducibiles ad pecuniam reseruare, et expēdere: et legata loco vel cōuētui relicta in iudicio vel extra iudiciū prosequi: non videt posse dare famulū simplr fratri pecuniā q̄stuāti: vt cū offerat dātib⁹ eleemosynā pecuniariā. cōtra declaratione Nicolai: nā sindic⁹ cōtra regulā vel ei⁹ declaratiōes nihil facere pōt nec debet. vt in cōstitu. Martini quinti. M

: ¶ Si voluit subditos mendicare nō ad necessitatem: sed ad superfluitatē notabiliter: quoniam sic est alienū accipere autor conformitatum. M

: ¶ Si prelatus vel ali⁹ frater minorum induxit vel suasit volentē ordinē ingredi ad dandū sibi vel cōuentui de suis bonis: aut cōsuluit ei circa distributionē. cle. exiui. §. ceterū quia. M

: ¶ Ubi tñ ingrediēs ordinem inspiratus a deo fratri minori vel cōuētui de bonis suis eleemosynam faceret: licet eis recipere. vt in eo. §. ceterum quia.

: ¶ Si secū in itinere duxit bursarios ad victū habendū: cōtra regulā minoꝝ est ꝑm Alua. lib. de planctu ecclesie. M

¶ Ducere tamen eos secū liceret: vbi per puram obedientiā non extortam contingeret eum ire per regiones inhumanas: in quibus verisimiliter eleemosynā esibilem mendicando non reperiret. Alua. ibidem.

: ¶ Si vestē: zonam: ciphum anulū: vel quodcūq; aliud accepit inētione vt auctoritate sua vendatur pecunis: ꝑm Apostolicam cōstitutionē: q̄ in regulā fratrū minoꝝ eis ꝓhibita est. quattuor magistri. M

: ¶ Si geminā vestem bladū vel aliud precio a se extimata dedit ꝓ alia re emēda: pecunia est in regula minoꝝ ꝓhibita. quattuor magistri. M

: ¶ Si sustinuit fieri ecclesias vel edificia locoꝝ et conuentuū excessiua notabiliter in sumptuositate seu curiositate magnitudine et multitudine cōsiderato numero fratrū ibi habitantiū: cū tēperatis et humilibus edificiis fratres cōtēti esse debeant. ea. Cle. §. hinc. M

: ¶ Si potuit et nō ꝓhibuit ne in locis fratrum et conuentib⁹ tolleretur superfluitas et preciositas nimiaq; curiositas paramentorum et vasorum ad diuinum cultum pertinentium. ea. Clemen. §. quamuis. M

: ¶ Si cū potuit nō fecit a fratribus obseruari arctos vsus rerū et paupes ad quos fratres ex ꝓfessione sue regule obligātur. e. Cle. §. ex premissis. M

¶ De obligatione ce-

lebrantium missas pro alijs.

Si obligat⁹ ad dicendū missam ꝓ eleemosyna accepta celebrauit vnā missam pro isto: et ꝓ alijs simul: nec illi declarauit se sic celebraturū non satisfecit obligationi. Scotus in qnolibet. ꝛ Fran. de may. in dist. iiij. xxxi. M

¶ Si liberaliter promisit pro aliquo missaꝫ celebrare: ꝛ eandem missaꝫ celebrauit etiā pro alio: nec verba sue ꝓmissionis stare possunt cū isto intellectu sine mendacio: puta dixit celebrabo vnam missam deceptor est: qꝛ verba accipiēda sunt ſm intellectū cōem quē solēt recte intelligētibus facere. c. ex literis. j. de sponsa. Sco. vbi. s̄. M

¶ Debet ergo in hoc casu et in precedenti dicere ei quib⁹ promittit celebrabo pro te: simul ꝛ pro alijs in eadem vel eisdem missis: vt liber sit ab onere conscientie: qꝛ non tantū valet vna missa dicta pro duob⁹: quantū si vna pro singulo diceret̄: nam merito finito et limitato sacrificij: ſm plenā iustitiā adequate respondet aliqđ premiū determinatū ad certū gradū: preter em̄ partē meriti que debetur celebrāti specialissime: ꝛ preter illā que debetur vniuersali ecclesie generalissime est tertia pars q̄ debet̄ illi pro quo spāliter celebratur. Sed pars ista in plures distributa minus valet omnibus q̄ꝫ si vni soli applicaretur. Sco. in quolibet.

¶ Si ꝓpter eleemosynā acceptā obligauit se simpliciter dicere anniuersarium: vel missas sancti Gregorij: et postea partē aliquā meriti dictarū missarū alteri etiā applicauit: nō satisfecit: eo q̄ dans eleemosynaꝫ intendit eū obligare ad id qđ est sibi vtilius: vcꝫ ad tribuēdū totū meritū personale: ꝛ virtutem sacrificij defunctis suis: dū tm̄ ipsum ad illud liceat obligare ꝛ hoc lꝫ: qꝛ non est cōtra charitatē q̄ vnusq̄sq̄ bonū spūale sibi procuret sine p̄iudicio alteri⁹ q̄ꝫtū pōt. Sco. i quolibet. M.

¶ Predicta intellige vera qn̄ celebrantes sunt pauperes religiosi vel sacerdotes non curati vel p̄dicti cōsuetudinē habētes simul in eadē missa pro multis qb⁹ ꝓpter eleemosynas ab eis receptas tenentur celebrare: et hec cōsuetudo missas requirēti nota esset: vel si ignota: vel ei explicata cōtentaret̄: vł si sit ecclesia regularis vel secularis collegiata in qua ꝓ ibi sepultis anniuersaria solēt celebrari: contingatq̄ eodē die vnā tm̄ missam celebrari pro anniuersario ꝛ ꝓ defunctis missas requirētis: qꝛ intelligit̄ facta promissio: salua laudabili ecclesie cōsue-

tudine. Sec⁹ vbi eccl'ia est parrochialis: tenetur eni sacerdos predictā cōsuetudinē ignorāti notificare aut missas ꝓmissas p aliū sacerdotē dicere: qꝛ ipse eodem die missaꝫ anniuersarij celebrat. Sco. in quolib.

: ¶ Si obligauit se ad celebrandū missas in testamēto relictas aut in penitētia iniunctas: aut ex voto ꝓmissas ꝛ i eis etiā pro aliis celebrauit: non satisfecit: qꝛ cū in p̄dictis totū meritū sit applicādū ſm intentionē testatoris: confessoris ꝛ vouētis diminuere illud nō p̄ōt celebrans aut celebrare faciens: eo qꝺ in talibus per superiorē tantū ex causa commutatio vel limitatio fieri potest: vt habet in cle. quia contingit. de reli. do. Et in c. j. de voto. M

: ¶ Si pro eleemosyna accepta obligauit se ad missas dicēdas cū iam dotātib⁹ ecclesiā vł aliis certis psonis sit specialiter obligatus ad certū numerū missaꝝ per totū annū dicendarū in sua ecclesia decipit ꝛ non satisfacit. Sco. in quoli. ꝛ de hoc videt casus in. c. significatū est. de p̄bē. vbi cōcludit ꝙ qui obligat⁹ est ex cōuentione pro aliquib⁹ quotidie celebrare aliis se non potest obligare. M

: ¶ Meritū ergo misse finitum est: quia ibi eucharistia oblata acceptatur a deo: non respectu xp̄i: vt immediate se offerentis sicut in passione: q̄ ideo fuit infiniti meriti. Sed rōne voluntatis eccl'ie gn̄alis q̄ q̄dē habet rationē meriti finitam: vel etiaꝫ si rōne xp̄i instituētis ꝛ dantis sibi valorē ꝛ acceptibilitatē adhuc nō eque acceptat sicut passio xp̄i. Et sic h̄ꝫ meritū infinitū cui correspōdet bonū debitum virtute sacrificij. Sed cū eucharistia acceptat non precise rōne rei cōtētē: sed respectu bone voluntatis offerētis sic est ibi scd̄m meritū. s. psonale aliō a virtute ꝛ merito sacrificij: iuxta illō Gene. iiij. Respexit ad Abel ꝛ munera ei⁹. Sco. in quolib. ꝛ Francis. in. iiij. dist. xx. Ubi ait meritū misse est bonū finitū ꝛ limitatum: qꝛ si esset eiusdem efficacie pro duob⁹ sicut pro vno: sequeret q̄ pro infinitis se extēderet illud bonū. Et qualibet die liberarent: oēs: tūc ab eccl'ia pro vna missa dicta pro vna aīa: qꝺ falsum est: quinimmo ꝛ superfluū esset purgatorium tūc ponere. Quod hereticum est sentire.

: ¶ Curati q̄ ex institutione ecclesie tenent celebrare pro suis parrochianis: ꝛ sacerdotes instituti ad celebrādū ꝓ suis collegiis vel cōsortiis: vel ꝓ dotātibus eccl'iasticas ꝛ monasteria vel altaria: vel dicere tot missas in ebdomada vel qui specialit' se obligarūt dicere tot missas pro

aliquo ꝑpter eleemosynā sibi collatā: quousqꝫ primo nō satis fecerint p̄dictis quib⁹ obligati sunt alijs se ad celebrādū obli=gare nō possunt. Sco. in quoli=bet. Cū quo cōiter conueniunt Tho. Ric. s. Bona. Pe. de tarā. Pe. de palu. ceteriqꝫ theologi in. iiij. dis. xlv. Jo. and. post Jn=no. ꝛ Hosti. Jo. cal. do. Anto. de but. d. Cardi. Jo. de imo. ꝛ Abb. sicu. et cōiter ceteri canoniste in ca. fraternitatē. de sepul.

¶ A nouitijs religio= nem egredi non valentibus.

Si monasterio dedit aliqd tēporale ꝑ in=gressu religionis ex pactione vel consue tudine vel pretextu paupertatis: symonia est. c. nō satis. et. c. quoniā. de symonia. Et ligat⁹ est papali excōicatio=ne: ꝛ qui eū recipit. Et si est con uentus: vel capitulū oēs sunt suspensi: vt extrauagāti Urba=ni. v. que incipit in vinea. M

¶ Per modū tamen cuiusdam protestationis recipiēs: dicere pōt qn̄ monasterium est tenue. Non habem⁹ quid tibi demus pro victu: nisi tu portes tecum vnde viuas. glo. ꝛ domi. Anto. in eodem cap̄. non satis.

: ¶ Si mentalis fuit symonia mortale est: qđ contritione dele tur. de symonia. c. fina. M

: ¶ Si qꝛ non poterat nubere ꝛ non vt deo seruiret monasteriū ingressa est inuita a parētib⁹ cō pulsa nisi volūtatē ratificet est in statu dānatiōis ꝑm q̄sdā. M.

: ¶ Si ingrediēs religionē sub=ticuit impedimētū maxime in=terrogat⁹: vt qꝛ habebat votū arctioris religionis: aut in alia professus fuerat: aut infirmita=tem: vel magna habebat debi=ta: et hmōi. Cōtra. c. licet. de re=gula. Et qꝛ dolose egit. M

: ¶ Si emisso voto religionis approbate cuius habitū distin=ctū vel non distinctū ab habitu professoꝝ suscepit de manu ei⁹ qui pōt religioni incorpare se=pius deliberauit ad seculū redi re totiens mortalr̄ peccauit: cum sit tacite ꝓfessus. c. j. de voto. in vj. et Jmo. in cle. fi. de regl'a. M

: ¶ Si emisso voto solūmodo castitatis non referens ad ali=quā approbatā religionē cui⁹ postea assumpsit habitū tacite ꝓfessus nō est. Jmo. et Gemin. in. d. c. j. de voto. M

: ¶ Si adult⁹ habitū professo=rū distinctū ab habitu nouitio rū sciēter ꝛ spōte detulit triduo vel habitū nouitioꝝ per annū sine ꝓtestatiōe se non obligādi vel expressam professionē infra annū fecit: aut ingrediens ordi nem renūtiauit mūdo et pōpis ei⁹ quoties deliberauit regre=di ad seculū fuit mortale: cum

sit tacite professus.c.ad apostolicā.z.c.statuimus.de regula.z c.nō solum.eo.tit in.vj. Et idē si ingrediens iurauit nō exire. de iureiur.c.si vero. M

: ¶ Si adultus per annū portauit habitū religionis approbate cōem nouicije z professis: vbi cōuersi portant diuersum a predictis: vel etiā distinctū latēter portauit ab habitu pfessorū quorum vtz habitus būdictū: sed nouiciorū non:si deliberate voluit egredi:cū sit tacite professus.cle.eos.de regula. M

¶ Annalis tñ velatio habitus parēter distincti per scissurā:colorē vel formā:vel indistinctissimi cōis professis:nouicijs:z cōuersis illius religionis tacitam professionem nō inducit: vt.d. cle.eos.z ibi glo.

: ¶ Si impubes professionē factam ante pubertatē ratam habuit factus pubes:aut compleuit annum.xv.in habitu nouiciorū latenter distincto ab habitu professorū:postea voluit ad seculū remeare:cū sit tacite professus. eadem cle.eos.z.c.j. eo. titulo in sexto. M

: ¶ Si pubes sumpto habitu nouiciorū cum demōstratione verborum:vel factorum q voluit vitam mutare:vt dicendo nunq̄ ad mundum redibo:vel fecit testamentū legādo:vel donando bona sua:z post hoc voluit egredi:cum sit tacite professus.c.ad nostram.z.c cōsulti. de regula. Que capitula do.Ab.z Cardi. sic intelligunt. M

¶ Inno.Host.Uincē.z Goffre. volunt q solū propositū mutādi vitā cum assumptione habitus nouiciorū introducat tacitam professionem:sed prius dictum videtur verius.

: ¶ A.inorū vero ordinē ingrediens etiam facto testamēto et erogatis bonis paupib⁹ ex hoc tacite professus nō est. Eorum em̄ regula est noua decretalis condita post decretales predictas. In cuius.ij.c.dz.Nō veniētib⁹ ad recipiendā vitam istā:ministri dicāt verbū sancti euāgelij q vadāt:z vendāt oia sua:z ea studeāt pauperibus erogare:z postea subdit. Concedant eis pān.os pbationis. Ex q̄bus ptz q erogatis iam bonis annus pbationis cōcedit:qui certe frustra concederetur:nisi infra annum possent ad seculum remeare:vt etiam vult Monal.

¶ Si religioni impubes a parētibus oblatus post pubertatē per annū perseuerauit:et nunc ad seculū redire velit mortale est:cū sit tacite professus.c.j.de regula.lib.vj.z do. Ant.in.c.significatum.extra eo. M

¶ Potest tamē tacite professus transire ad aliā religionē artiorem sine vlla dispēsatione.do,

Anto. vbi supra.

¶ Si vouit religionem ingredi: vt ibi perpetuo viueret: aut de hoc nō cogitauit: ꝛ post hoc desiderauit sepius exire: toties fuit mortale. Tho. ij. ij. q. vl. M

¶ Ubi vero tantū vouit ingredi causa experiendi exire potest. Tho. ibidem.

¶ Si habens votum arctioris religionis: intrauit laxiorē volens ibi nouicius manere sine dispensatione ex legitima causa non potest, argu. c. licet. de regula. M

¶ Religio dr arctior in qua est cōtēplatio: ꝛ officiū predicandi cum strictiori modo viuendi: in victu: vestitu: tpalium abdicatione ꝛ corporis mortificatione. vt. c. lz. ꝛ. c. in insulis. de regula. ſm do. Ant. in. d. c. licet. et c. sane. In additione. eo. titulo. Grossiori igitur cibo ꝛ prolixiori ieiunio: vti viliori panno in precio ꝛ colore.

¶ Nil in cōi habere: ꝛ pecuniā nō tangere: paucioribꝰ pannis vestiri: Et nudis incedere pedibus: actione cōtemplationis et predicationis: adiuncta maior austeritas ꝛ pfectio religionis esse putabit. Tho. ij. ij. q. clxxxviij. dicit: Summū gradū perfectionis in religionibus obtinet q̄ ordinata est ad predicādum.

¶ Scda: que est ordinata ad cōtemplandū. Quantū ad trāsitū ex vna ad aliā attendit vite arctitudo. sanctus Bona. in apologia. perfectio religionis attēditur vbi paupertas altior: obedientia vniuersalior: et forma castitatis honestior.

¶ Si tacite professus non obseruat tria vota principalia et ea q̄ sunt precepti: vt dicere horas canonicas: ꝛ hmōi. Tho. in iiij. dist. xxxviij. M

¶ Ad religiosos professos.

Si ex ordine fratrum minorū ad quēcūq; aliū ordinē quacūq; dispensatione transiret tutus non est: ſm S. Bo. ꝛ Petrum. Joā. super regulam minorum. M

¶ Si de ordine mendicantiū transierit ad quēcūq; ordinē nō mendicantium excepto ordine cartusiensium excōicatus est: vt in extrauagāti Martini quinti in concilio constantiensi. M

¶ Si petita licētia transeundi ad aliā religionē a p̄lato sue religionis: cuius extat priuilegiū dicēs: ꝙ petita ꝛ obtenta est in statu dānationis: si transiuit ea nō obtenta. do. Anto. in. c. licet. de regula. Alias volēs transire ad religionē strictiorem sufficit licentiā a prelato petiisse: ꝗuis non obtinuerit. d. c. licet. qd hic glo. intelligit: quando vult ag=

gredi vitā cōtēplatiuā: non autem si vult infidelibus predicare: do. Abb. in. c. quaz sit laudabile. de iudeis. M

¶ Si ad equalē religionē: vel laxiorē deliberauit trāsire sine dispensatione: aut licentia petita a prelato: et non obtenta cum hoc non possit: est mortale. ẜm Jo. and. ⁊ Gemi. in cap. cum singula. de preben. et dominus Ant. in. c. significatum. de regula. M

¶ Si transiuit ad religionem laxiorem sine licētia pape: aut parem extra diocesim: etiam cū causa sine epī licētia: vel in eadem diocesi sine causa: ⁊ sine licentia saltem abbatis: non tenet trāsitus. c. non satis. de regula. et glo. in. c. cum singula. de preben. dñs Anto. in. d. c. significatum. M

¶ Si sine habitu, balnea intrauit nullā habens aut minimā necessitatem illicitum fuit: ẜm glo. in. c. oēs qui. xxiiij. q. j. Sed et sic videtur excōicatus per. c. vt periculosa. Ne cleri. vel mona. lib. vj. Nam temerarie facit q̄ sine causa rōnabili facit aliquid de ꝓhibitis. ẜm dñz Car. in cle. j. §. si q̄s. de sta. mo. M

¶ Si induxit ad ingressuz religionis quēquā per symoniā: aut traxit ad suā vocatum ad aliā detrahēdo religioni cōtra illud apostoli. Unusquisqz in qua vacatiōe vocatus est in ea permaneat. j. Coꝛ. vj. M

¶ Si religiosus non dimitit curam animarū cōmissam sibi ab abbate: episcopo contradicente: vt tenetur si Abbas in hoc super epm priuilegiatus nō sit: ẜm Hēricum de gandauo. in quolibet. M

¶ Si inducens alium ad religiōis ingressum malitiose subticuit religionis austeritatem: vel falso aliquid suggessit inducto: vt tēporaliū promissionem aut voluptuosam vitā: ⁊ hmōi Ricard. in quarto. dist. xxxviij. articulo. vj. q. iij. M

¶ Inductus vero predicta decep[t]ione que multū de voluntario minuit: qꝛ quadam surreptione se vouēdo obligauit: teneri nō videtur ad dictam religionem. Ricar. vbi. s.

¶ Si aliquā religionem indeterminate voluit intrare: nisi tot religiōibus se offerat qꝫ vnā inueniat: si pōt a voto absolutus nō est. Ricar. ea. di. M

¶ Ubi autem vnā vouit intrare religionem: si illa eum recipere nolit non tenetur aliam querere. Ricard. ibidem. idem Tho. ea. distin.

¶ Si ingressus est religionē in qua sciebat substātialia [illegible] licet paupertatis: obedientie: ⁊ castitatis non seruari. xij. q. j. Nolo. ⁊. c. Non dicatis. de sta.

mo.c.Cũ ad monasterium. M

: ¶ Esus carniũ de accidẽtalibus regule est monacho: vñ quãdo monachi p̃sentes hoc non introduxerũt: potest presumi q̄ ex causa legitima factum sit: ideoq̄ nõ est in statu dãnationis: nisi q̄r monasterio reformato vellet sine necessitate carnes comedere. fm Abb. siccu.τ do.Card. in p̃dicto.c. cũ ad monasterium. M

: ¶ Nullus p̃latus vel etiã papa dare põt licentiam vt pp̄riũ habeat vel rem distribuat vt pp̄riã.d.c.cũ ad monasterium. in fi. ¶ Qui tñ reperit se esse in loco vbi nõ viuitur in cõmuni: nec talem locũ in sua religione inuenire põt tenẽdo pecunias vestimẽta τ hmõi: de volũtate prelati paratus oia in cõmuni ponere: vel in manu prelati requirẽtis nihil superfluũ sue possessioni retinẽs: nec sine licẽtia prelati talia distribuẽs: nisi fortassis constitutis in extrema necessitate nõ est in statu dãnationis. Necessitas eñ nõ habet legem. de obser. ieiuniij.c.ij.

: ¶ Si sciẽter omisit dicere aliq̄ram horã canonicam: aut indeuote dixit spõte nolens cohibere vagationum mẽtis: vel occupans se in opus manuũ: qđ secum nõ cõpatiebat attentionẽ ad horas canonicas: quas dicebat vel confabulabat: et hmõi. Et si per magnã partem officij: fuit mortale.c. dolẽtes. de celebr. mis. Alex. de ales.in.ij.τ pet.de palu.in.iiij.dist.xv. M

: ¶ Si p̄ magnã partẽ dormitauit dũ dicebat in choro diuinũ officium: nec postea redixit: aut alio modo per psalmos suppleuit: fm predictos doct. M

: ¶ Si p̃latũ p̄ symoniã elegit aut p̄ amicitiã aut spem p̄motionis τ hmõi. dedit vocẽ in electiõe: τ tãto grauiꝰ si idigno. de symonia p̄ totũ. τ.c. cũ ad monasteriũ.§. si q̄s. de sta.mo. M

: ¶ Si in visitatiõe subtrieuit libenter seu sciẽter cõtra p̃lati vł visitatoris preceptũ: q̄ erãt contra statũ religionis vt cõtra vota paupertatis honestatis: et hmõi. Siue fieret in cõi: siue in particulari.xj.q.iij. q̄ resistit. τ c.quid ergo.cle.ij.de stat.mon. Ricard.τ Alex. lõbar.in.iiij.distinctione.xix. M

: ¶ Si premissa fraterna correctione τ nõ secuta emendatione: vel presumitur recidiuatio vel magnũ sequi scãdalũ pctm̃ fratris p̃lato visitãti τ p̃cipienti nõ significauit: etiam non premissa monitione. Ricar.τ Alex. vbi supra. M

¶ Si facta secreta ammonitione ad quã tenebat crimine existẽte occulto frater monitus est emendatus: τ tamẽ idẽ crimen prelato etiã precipiẽti denun-

ciauit cum periculo infamie: eo ꝙ ꝑ ꝓbabilia signa apparebat prelatum nō esse talem qui secretum teneret: vt debebat. Ricardus. vbi. s. M

¶ Ubi vero crimē est manifestum: nō opz secreta monitionem precedere denunciationē. de peni. ꝛ re. c. j. Et etiam qñ est secretū in duobus casibus.

¶ Primo quādo peccatuz fratris sit veniale.

¶ Scdo qd nō speratr probabiliter ex monitiōe correctio.

¶ Si crimē occultū qd probari nō pōt dixit prelato visitanti non denunciādo tāq̄ patri: sed accusando fratrem tanq̄ iudici. Ricar. vbi. s. M

¶ Si accusauit ꝑlatū vel cōsocium intentione infamandi: licet de crimine vero est mortale: et multomagis si accusauit de crimine non vero de accusatio. capitu. accusasti. ij. q. iij. calumniator. et Ricardus. in. iiij. distin. xiij. M

¶ Si secreta ordinis sui sine rōnabili causa reuelauit: ex quo sequitr infamia ordinis. Ricar. in. iiij. dist. xxj. M

¶ Si partialitatē fecit in monasterio vel conspirationē contra prelatum aut seditiosam diuisionem. distinc. xlvj. seditionarius. M

¶ De obedientia.

S I religiosus fecit cōtra ꝑceptū regule vꝉ cōstitutionū vel ꝑlati sui: aut contra aliqd etiā minimū: ex contemptu vt frāgere silentiū: nolle culpam dicere: ꝛ hmōi. argu. clemē. religiosi. de priuileg. de sta. mona. c. cum ad monasterium. §. si contemptor. M

¶ Cōtemnit vero qui spernit ꝛ nō curat. dist. xxij. de constantinopolitana.

¶ Si per ignorantiam regule sue fecit cōtra illius ꝑcepta: nō excusatr a mortali: ꝼm quattor magistros super regulā fratrum minorum. M

¶ Facere tñ cōtra preceptum ꝑlati ad qd nō tenetur obedire non videtur mortale. xj. q. iij. nō semper. Item vbi actus obediētie esset occasio peccati: vt si preciperet ei confessiones mulierū audire: qui acriter stimularetur a concupiscētia carnali: ꝼm quattuor magistros super regulam minorum.

¶ Si ex deliberato consensu fecit cōtra ꝓhibita sub pena excōicationis: suspēsionis: priuationis actuū legitimorū librorum. ꝛ hmōi: vt supra in prima parte. c. ij. §. iij. M

¶ Si frater ordinis predicatoꝝ degit in cōuētu hñte de proprio in cōmuni cōtra suas cōsti

tutiones: ad quas preceptorie obligat: illicitũ est ei: ſm Federi. de ſenis. cõſi. xij. τ do. Ant. in c. nimis. de exceſ. prelato. M

: ¶ Si ſine legitima neceſſitate ſe diſpẽſare fecerãt in haben do propriũ in cõmuni: vbi poſſent ex eleemoſynis viuere videntur in malo ſtatu: vt. s. in. j. parte. c. iij. §. clx. M

: ¶ Si religioſus nolit obedire in his ſine quibus obſeruari nõ poteſt obſeruantia regularis: vt ſunt officia domus vel ordinis: ſicut eſt predicare: legere alijs: confeſſiones audire coquinam τ ſacriſtiã τ huiuſmodi facere nullam habens legitimã excuſationẽ. Alexan. lõb. in ij. diſtinctio. vlti. M

: ¶ Si religioſus prelati precepto nolit obedire in his que in ſuis cõſtitutionibus ponũtur ad pleniorẽ ſue regule obſeruãtiã: vt eſt ſilẽtiũ diſcipline culparũ recognitio: cõfeſſio: cõmunio. τ hmõi Alex. ibidẽ. M

¶ Si in obediẽtia cõtra preceptum prelati, in aliquo predictorum procedat ex deliberato cõtẽptu nõ p ſurreptionẽ mentis: tunc eſt mortale. ſm Aſten. lib. vj. titu. xxvij. arti. iij. M

: ¶ Si predicatores τ minores non obediunt epo precipienti ire ad proceſſiones ex magna cauſa: vt in nouo introitu legati: aut imminẽte peſte: vel alio flagello. pro quo facit. xvj. q. j. Reuertimini. do. Abb. in. c. Ad abolendã. de heret. M

: ¶ Si predicauit τ nõ inſtitutꝰ predicator a prelato: vel propter pecuniam aut inanẽ gloriam principaliter: aut in peccato mortali exiſtens: aut etiã confeſſiones audiuit. ſ. Bona. in. iiij. diſt. xix. τ Ricard. in. iiij. diſtin. xxv. τ Lãdul. in. iiij. diſt. xvij. j. q. iij. Non ſolum. M

: ¶ Si predicando vel priuate loquendo malitioſe retraxit obligatos a ſolutione decimarum: vel requiſitus a rectoribus eccleſiarum noluit facere de his populo conſcientiam excõicatus eſt: ſm qd habetur ſupra. in. j. parte. c. iij. M

: ¶ Predicare ad hoc vt diuites dent pauperibus: vel ad aliquod opus pium pecunias vel vt ſubſtentent: licitũ eſt. Ricar. τ. ſ. Bonauẽ. eadem diſtin. xxv. arti. j. q. iiij.

: ¶ Si predicauit indulgẽtias plenarias iam datas aliquibꝰ eccleſijs non eſſe nunc ſuſpenſas excepta indulgẽtia ſancte marie de angelis aſſerũ excommunicatus eſt. Et a ſolo papa abſoluẽdus: vt in proceſſu Pauli ſecũdi. de quo ſupra in. j. parte. c. iij. M

: ¶ Si prelatus cui a ſuperiore prelato iniunctũ eſt: vt nihil ſubdito precipiat contra intus

ctionẽ superioris:precepit subdito mortaliter peccat ẜm. S. Bona.in.iiij. distin.xxxij.super literam.q.iiij. M

: ¶ Si tñ subditus cui ille superior prelatus nõ dixit:ne obediret:iussus a dicto prelato inferiore non obediuit:vt tenetur ẜm Bona.ibidem. M

: ¶ Si frater minor promouendus ad dignitatẽ episcopalem possit reluctari tali obediẽtie:et negligit.nõ videtur tutus in cõscientia ẜm Boñ.in declaratione regule fratrũ minorum. M

: ¶ Si infirmarius cõtra cõsciẽtiam vel impositionem medici aliquid ad bibẽdum vel comedendum dedit infirmo:propter qđ eius mors accelerauit:probabilr irregularis est:⁊ mortaliter peccauit:ẜm dominũ Ab. in.c.tua nos.de homici.⁊ domi. Marianum in.c.ad audiẽtiam. eo.titulo. M

: ¶ Si infirmus cõtra obedientiã infirmarij:aut cõtra cõscientiã sumpsit aliqđ qđ ꝓbabiliter timebat sibi esse valde nociuũ. do.Ant.in.eo.c.tua nos. M

: ¶ Si viri perfecti vt religiosi: quibus fides adhibetur tanꝗ cõseruatoribus veritatis publice mẽtiant̃ officiose:quia maximum est veritati preiudicium: mortale est. Alexã.lombar.ea. distin.xxxviij. M

: ¶ Si doctor veritatis:vt magister theologie:vel predicator mentitur officiose ratione scandali:quando videlicet mendacium ab alijs intelligitur.mortale est. Ricar.in.iij.di.xxxviij. arti.j.q.iij. M

: ¶ Status perfectionis vel circunstantia de se non aggrauat peccatum in infinitũ:de nõ mortali faciẽs mortale:sed per accidens ratione scandali dum scitur mendacium a tali esse dictum:propter qđ scientes scandalizantur:sed in mendacio iocoso hoc non contingit:licet secundũ genus suum sit grauius officioso:quia nõ ita sit scandalum annexum:eo ꝙ ille cui dicitur scit mentientem non intendere eum decipere. Alex.et Ricar.vbi supra. M

: ¶ Si desiderauit transire ad ecclesiam secularem:vt habendo curam animarum. Mortale est:quia vult preesse: ẜm glos. in.c.monachi.xvj. questione.j. et domi.Anto.in capitu.Licet. de regula. M

: ¶ Subditus non peccat non obediendo cuiꝗ prelato iubenti aliquid per errorem:alias nõ iussurus si veritatem sciuisset. capitulo si quando.de rescript. secundum Pet. de palu.in.iiij. Item precepta superiorum intelliguntur saluo iure alterius.l. nec autem.c.de emancipationibus liberorum.

De paupertate.

Si paupertatē nō seruat: celās vestē: vel aliud prelato suo non parat⁹ ea petēti sibi tradere vel manifestare. c.cū ad monasteriū.in fi.de statu mo.Jo.an.⁊ Ab.sic.ibidē. M

: Si frater minor per se recepit pecuniam.i.accepit conuertendā in ppzios vsus:vel p interpositā personam.i.sua autoritate alium substituit ad pecuniam pro seipso recipiendam. Quatuor magistri. M

: Proprietarius in mente a simplice sacerdote potest absolui sicut fornicari⁹ mētalis. M

: Si frater minor pcipit qualiter expendatur pecunia: vel computum exigat de pecunia expensa:vel eā iubeat deponi: aut in capsulā pecuniā deponi iussit: vel eius claues deferat contra regulā suam ſm cle.in declaratione exiui.§.deniqȝ.de verbo.signi. M

: Si vestimentis vel cibarijs multū mollib⁹ ⁊ delicatis vsus est:maxime frater minor:in cuius tunicis debet relucere paupertas asperitas et vilitas ſm patrū...tiones q̄tū ad colorem:⁊ preciū pānı:vt in cle.Exiui.§.ceterum.de verb.sig. M

: Si sibi appropriat aliquid ita vt de eo faciat qḋ vult:vtendo:cōmutando:mutu...ndo:pignorādo ⁊ huiusmodi ſm quatuor magistros. M

: Si frater minor rem emit non dico cōuentendo de precio rei emēde:aut procurando precium rei empte:qḋ sibi licet:sed pecunia ⁊ preciū pro ea reddendo. Qḋ est contra eius regulā ſm quatuor magistros. M

: Si frater minor per alium aliquid emit:vel vendit:etiā de prelatorū licentia:q2 est per interpositam personā dare vel accipere pecuniā contra regulā:⁊ eius declarationes:nisi emens sit qui facit eleemosynā:aut ei⁹ nuncius aut sindicus aplicus seu cōuentus vel loci procurator. Aluarus vbi supra. M

: Uēdere seu rem pro precio in aliū transferre dñium fratribus minoribus nō licet:sed rei vendite per sindicū aplicū recipere preciū in rem sibi licitā cōuertēdū bene lȝ ſm declarationem Nicolai.quatuor magistri mortale vel non.

: Si frater minor rem mutuat.s.rei dñium in accipiētem transferens nō licet. Mutuum vero in ne...essitate recipere:dicendo q̄ ad restituendū fideliter laborabit:nihil sub certitudine poilicēs bene licet ſm declarationē Nicolai. Quatuor magistr' Mortale vel non.

: ¶Si frater minor scribit libros: vel facit horologia et huiusmodi: vt recipiat precium pecuniarũ contra regulam est ꝟm Aluarum. vbi supra. M

: ¶Si operas suas frater minor locauit: de certa mercede cõueniendo cõtra regulam est: cum debeat sine pacto suã expectare mercedẽ pro habendis. s. necessariis ad vitam ꝟm quatuor magistros. M

: ¶Si frater minor sua autoritate rem donat: commutat: aut pignorat sine sindico sedis aplice: aut licentia habita vel presumpta domini qui rem dedit. Quatuor magistri. et. xij. q. j. Non dicatis. M

: ¶Intuitu tñ pietatis ꝛ deuotionis res mobiles parũ valentes: vt ordinatũ fuerit in capitulis: generali: ꝛ prouinciali donare possunt ex concessione Nicolai in sua declaratione.

: ¶Si sine licentia prelati speciali vel generali religiosus aliquid dedit: vel accepit: vel retinet cõtra regulã est. xij. q. j. Nõ dicatis. Et de statu mona. Cũ ad monasterium. §. j. verba Aluari. lib. de planctu ecclesie. M

: ¶Si rem fratribus communem sine prelati vel officialis licentia in vsum specialẽ sibi conuertit: vel si de rebus cõmunibus plus ꝙ velit prelatꝰ vel officialis tollit. Aluarus. vbi. s. M

: ¶Si prelato tollente fratri vsum rei frater murmurat: ꝛ turbatur: ꝛ conqueritur: vere est proprietarius ex affectione nimia: quam ostendit Aluarus vbi supra. M

: ¶Si frater minor in rebus ad vsum concessis notabiliter excedit paupertatem: vtilitatem: ꝛ asperitatem: que altissimam paupertatem ab eo professam consequuntur. s. Bona. super regulam. M

: ¶Si sine prelati licentia simplex votum fecit vere expropriatus nõ est: cum nõ habeat velle neqꝫ nolle. xx. q. iiij. monacho. Aluarus vbi supra. M

: ¶Si frater minor sine vera ꝛ imminẽti necessitate patitur pro se pecuniam deponi contra regulam est. vt in declaratione Clemen. Exiui. M

: ¶Si frater minor portat plus tunica vna cum caputio: ꝛ alia sine caputio sine vera necessitate: ꝛ licentia prelati: qui tñ pensatis necessitatibus secum potest dispensare ꝟm Clementem in sua declaratione. M

: ¶Si frater minor portat calciamẽta scilicet de corio pedes cooperientia sine necessitate: vt debilitatis: infirmitatis: vehementis frigoris: q̃s sustinere sine detrimento nõ pt: vel itineris: qđ perficere alias nequiuit: est cõtra regule preceptum

ꝯm Clemen.in declaratione:et quatuoꝛ magistros. M

: ¶Si frater minoꝛ equitat sine necessitate: vt infirmitatis prolixi vel impediti itineris: vel negotij vrgentis.s.Boñ.in sua declaratione. Et Martini quinti in constitutionibus. M

: ¶Si frater minoꝛ non potest regulam spiritualiter obseruare: nec recurrit ad ministrū vt tenet: qui videlicet ipsum alio in loco collocet. Cle. exiui.§. Ut autem hec. M

: ¶Spiritualiter obseruari nō potest regula vt propter periculosam grauitatē tentationū vt in cōsoꝛtio mulierum. Et si ibi nō possent coꝛpoꝛis necessaria haberi salua oꝛdinis puritate. verba do. Boñ. super regulam. ⁊ Martini quinti in consti. M

: ¶Si religiosus sine literarū studio nolit occupari in aliorū fratrum licitis seruitijs: ⁊ ociose viuat maxime frater minoꝛ: videtur cōtra regulam suā viuere: vt in declarationibus Nicolai: ⁊ nō tam carnaliter ꝙ crudeliter comedit sanguinē martyrum ꝯm.s.Bona. M

: ¶Si religiosus maxime oꝛdinis mēdicātium nolit pro suis benefactoꝛibus oꝛare. Ei eterna supplicia preparātur secundum.s. Bernar. M

: ¶Si ingressus religionem erat alteri pecuniam reddere obligatus: ⁊ nō procurat ei satis fieri vel a monasterio: si in cō habet: vel si in cōmuni non habet mercede alicuiꝰ sui honesti artificij: vt i scribēdo: miniādo ⁊ hmōi. Aut alio modo honesto ꝯm Host. ⁊ Tho.ij.ij.q.vlt. M

¶De castitate.

Si non seruauit castitatē coꝛpe aut mēte: sed si est frater minoꝛ: et habuit suspectū consoꝛtium vel colloquium cū mulieribꝰ vt si sequestratus frequēter cū muliere loquitur: cuius etas ⁊ cōditio suspitionem inducat vel si ex hoc fratri excitatur enoꝛmis tentationis stimulus: vel si ex hoc in alios scandalū generatur. verba sancti Bonauenture super regulam. M

: ¶Si in loco solitario et obscuro cū muliere moꝛat̄: si tempoꝛe nocturno vel alias oppoꝛtuno solus sit cū muliere: si gestis est dissolutus: vt ex nimia ad mulierē appropinquatione: vel iunctis inuicem manibus vel defixis in mulierem oculis assidue ac molliter conuersatur dicitur suspectū cōsoꝛtiū.s.fctūs Bona. in sua declaratione. M

: ¶Si frater interdictam sibi cū muliere conuersationē reiterat suspectū est consoꝛtium ꝯm

auctorem conformitatū. M

: ¶Si religiosus vel religiosa habet conuersationē alicuius persone sibi periculosam: nisi dimittat absolui nō debet propter periculū ruine sue. di. xxxij. Hospitiolum. Et distinc. lxxxj. per totum. M

: ¶Si propter nimiā frequentationē cū aliqua femina prebet materiā scandali cuiquā: nisi dimittat nō debet absolui. de vita & honesta. cleri. cum ab omni. M

: ¶Si reformato monasterio ad obseruantiam regule nolit ibi manere vt tenetur: qn̄ nec verbo nec animo dixit: aut intellexit dum professionem fecit velle se tantum teneri: fm statum quē reperit videlicet dissolutum. do. Anto. in ca. super eo. de regula. M

¶Hoc aliqui verum dicūt: qn̄ ingrediens sciebat eiusdem religionis regulam: vel peritus erat: vel si simplex fuit ei explanata regule austeritas.

¶Finis.

¶Explicit Enchyridion seu interrogatorium confessorū: a venerando patre fratre Alexādro Ariosto ordinis minorū de obseruātia editum: nuperrime maxima diligētia castigatū: Lugdunicꝫ impressum per Joannē dauid al's la mouche. Anno salutis. M.ccccc.xxviij. Die vo. vij. mensis Julij.

Registrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v.
Omnes sunt quaterniones.

Incipit Tabula cōtentorū in opusculo prefato. Prime partis Tabula talis est.

Tabula secunde partis.

Tabula.

¶Tabula tertie partis.

Tabula.

¶Finis.

348

Ariostus

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm